

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programı

EVLİLİK İÇİ TECAVÜZÜN İNCELENMESİ

Selda SAKIZCIOĞLU

Doktora Tezi

Ankara, 2019

Liderlik, araştırma, inovasyon, kaliteli eğitim ve değişim ile

Daha ileriye... En İyiyeye...

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programı

EVLİLİK İÇİ TECAVÜZÜN İNCELENMESİ

INVESTIGATION OF THE MARITAL RAPE

Selda SAKIZCIOĞLU

Doktora Tezi

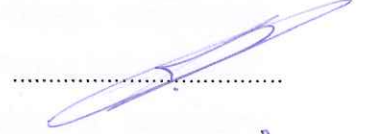
Ankara, 2019

Kabul ve Onay

Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼đ¼ne,
Selda SAKIZCIOğLU'nun hazırladığı "Evlilik İçi Tecav¼z¼n İncelenmesi" başlıklı
bu çalışma j¼rimiz tarafından **Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Psikolojik
Danışma ve Rehberlik Bilim Dalında Doktora Tezi** olarak kabul edilmiştir.

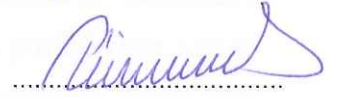
J¼ri Başkanı

Prof. Dr., İbrahim YILDIRIM

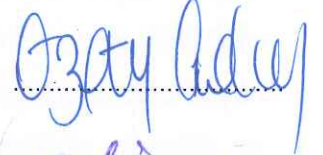
J¼ri Üyesi (Danışman)

Doç. Dr., T¼rkan DOğAN

J¼ri Üyesi

Prof. Dr., Özg¼r ERDUR
BAKER

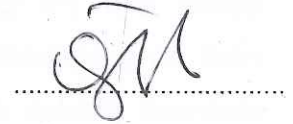
J¼ri Üyesi

Doç. Dr. şerife İşIK

J¼ri Üyesi

Dr. Öğr. Üyesi Özlem HAşKAN
AVCI

Bu tez Hacettepe Üniversitesi Lisans¼st¼ Eğitim, Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki j¼ri üyeleri tarafından / / tarihinde uygun gör¼lm¼ř ve Enstit¼ Yönetim Kurulunca / / tarihinde kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Ali Ekber şAHİN
Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼r¼

Öz

Bu araştırmanın amacı; evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerini incelemektir. Bu amaca ulaşabilmek için de evli bireylerin evlilik içi tecavüze yönelik görüşlerini ölçen bir ölçme aracı geliştirilmiştir. Araştırmada karma desen kullanılmıştır. Araştırmanın nitel bölümünde on katılımcı ile görüşmeler yapılmıştır. Nitel veriler Fikir Birliğine Dayalı Nitel Araştırma Yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmanın nicel bölümüne ise 643 evli birey katılmıştır. Veri toplamak için BEM Cinsiyet Rolü Envanteri, Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği, araştırmacı tarafından geliştirilen Evlilik İçi Tecavüz Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Nicel verilerin analizinde öncelikle değişkenlere ilişkin betimsel istatistikler incelenmiş ve ardından katılımcıların evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerinin sosyo-demografik değişkenlere, cinsiyet rollerine ve boyun eğici davranışlara sahip olma düzeylerine göre incelemek için İlişkisiz Örneklem t Testi ve ANOVA yapılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlar evli bireyler üzerinde geliştirilmiş olan Evlilik İçi Tecavüz Ölçeği'nin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermiştir. Araştırmanın nitel bulgularına göre, katılımcıların görüşleri evlilikte cinsellik ve evlilik içi tecavüz temel alanları altında toplanmıştır. Nicel bulgulara göre ise evli bireylerin evlilik içi tecavüze yönelik görüşlerinin cinsiyete, yaşa, eğitim düzeyine, yaşamın çoğunun geçirildiği yere, ücret karşılığı herhangi bir işte çalışıp çalışmamaya, evlilik biçimine, evlilik süresine, geçmişte şiddete maruz kalıp kalmamaya, toplumsal cinsiyet rolüne göre istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılaştığı görülmüştür. Diğer yandan evli bireylerin evlilik içi tecavüze yönelik görüşlerinin cinsel yaşamdan memnuniyet düzeyine, alkol/madde kullanıp kullanmamaya ve boyun eğici davranış düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılaşmadığı bulunmuştur. Araştırma bulguları ilgili literatür çerçevesinde tartışılmış ve araştırmacılara, psikolojik danışmanlara ve politika yapıcılara önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar sözcükler: evlilik içi tecavüz, toplumsal cinsiyet rolü, boyun eğici davranış

Abstract

The purpose of this study is to examine views of the participants on marital rape. For this purpose an assessment tool is developed in order to assess views of married individuals on marital rape. Hybrid design is used in the study. For the qualitative part of the study, interviews were held with ten participants. 643 married individuals took part in the quantitative part of the study. BEM Sex Role Inventory, Submissive Behavior Scale, Marital Rape Scale and Personal Information Form were used for the collection of data. During the analysis of quantitative data, the Independent Groups t-test and ANOVA were applied to examine whether the participants' views on marital rape vary depending on socio-demographic variables, gender roles and levels of submissive behaviors. The findings have revealed that the Marital Rape Scale is a reliable assessment tool. According to the qualitative findings of the study, the participants' views were categorized under marital sexuality and marital rape. Whereas, according to quantitative findings, the married individuals' views on marital rape showed a statistically significant variation depending on sex, age, educational level, the place where the individuals have spent most of their lives, salaried employment status, form of marriage, length of marriage, previous exposure to violence, and gender role. On the other hand, it was found out that the views of married individuals on marital rape did not show a statistically significant variation depending on satisfaction with sexual life, alcohol/drug abuse and level of submissive behavior.

Keywords: marital rape, gender role, submissive behaviour

Teşekkür

Akademisyen kimliğinin yanı sıra bir insan olarak da her zaman bana örnek olan, bu çalışmayı yapmam konusunda beni cesaretlendiren ve süreç boyunca hiçbir zaman desteğini esirgemeyen, olumlu katkı ve eleştirileriyle süreci önemli ölçüde kolaylaştıran değerli hocam ve tez danışmanım Doç. Dr. Türkan DOĞAN'A,

Tez izleme komitesinde yer alan, kıymetli bilimsel katkılarıyla ve geri bildirimleriyle tezimin zenginleşmesini sağlayan değerli hocalarım Prof. Dr. İbrahim YILDIRIM ve Prof. Dr. Özgür ERDUR BAKER'a,

Tez savunma jürisinde yer alan ve değerli fikirleriyle daha geniş düşünmemi sağlayan Doç. Dr. Şerife IŞIK ve Dr. Öğr. Üyesi Özlem HASKAN AVCI'ya,

İhtiyaç duyduğum her an bilgisi ve tecrübesiyle yardımını esirgemeyen Dr. Öğr. Üyesi Çetin TORAMAN'a,

Verilerin toplanması sırasında canla başla çalışan anneme ve adını buradan tek tek sayamayacağım tüm arkadaşlarıma,

Bu zorlu süreçte her an yanımda olan, her zaman elini omzumda hissettiğim, umutsuzluğa kapıldığım her an umutlarımı yeşerten değerli eşim Erdiç SAKIZCIOĞLU'na,

Son olarak da şimdilerde ne zaman bilgisayarın karşısına geçsem "Yine mi eski günlere dönüyoruz?" diyerek sitem eden, varlığıyla hayatıma anlam katan, sonsuz sevginin kelime hali olan canım oğlum Çağan SAKIZCIOĞLU'na,

Sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Selda SAKIZCIOĞLU

İçindekiler

Öz.....	ii
Abstract.....	iii
Teşekkür.....	iv
Tablolar Dizini.....	viii
Şekiller Dizini.....	x
Simgeler ve Kısaltmalar Dizini.....	xi
Bölüm 1	1
Giriş.....	1
Problem Durumu.....	1
Araştırmanın Amacı ve Önemi	10
Araştırma Problemi	12
Sayıtlar	13
Sınırlılıklar	13
Tanımlar.....	13
Bölüm 2.....	15
Araştırmanın Kuramsal Temeli ve İlgili Araştırmalar.....	15
Evlilik İçi Tecavüz.....	15
Evlilik İçi Tecavüz İle İlgili Kuramlar	23
Evlilik İçi Tecavüz Kategorileri.....	25
Evlilik İçi Tecavüze İlişkin Risk Faktörleri	29
Evlilik İçi Tecavüzün Mağdur Üzerindeki Etkileri	35
Evlilik İçi Tecavüze Direnme	38
Yardım İsteme Davranışları	38
Toplumsal Cinsiyet Rollerine.....	39
Boyun Eğici Davranışlar.....	44
İlgili Araştırmalar	47

Bölüm 3	71
Yöntem	71
Araştırmanın Yöntemi	71
Araştırmanın Nitel Bölümü	72
Araştırmanın Nicel Bölümü	75
Bölüm 4	84
Bulgular ve Yorumlar	84
Araştırmanın Nitel Boyutuna İlişkin Bulgular	84
Araştırmanın Nicel Boyutuna İlişkin Bulgular	99
Bölüm 5	122
Sonuç, Tartışma ve Öneriler	122
Sonuçlar	122
Nitel ve Nicel Bulguların İlişkilendirilmesi ve Tartışma	124
Öneriler	152
Kaynaklar	155
EK-A: Görüşme Formu	176
EK-B: Bilgilendirilmiş Onam Formu	178
EK-C: Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği Kullanım İzni	179
EK-Ç: Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği Örnek Maddeler	180
EK-D: Bem Cinsiyet Rolü Envanteri Kullanım İzni	181
EK-E: Bem Cinsiyet Rolü Envanteri Örnek Maddeler	182
EK-F: Evlilik İçi Tecavüz Ölçeği Örnek Maddeler	183
EK-G: Kişisel Bilgi Formu	184
EK-Ğ: Etik Komisyonu Onay Bildirimi	185
EK-H: Etik Beyanı	186
EK-I: Doktora Tez Çalışması Orijinallik Raporu	187
EK-İ: Dissertation Originality Report	188

Tablolar Dizini

Tablo 1 Nitel Verilerin Elde Edildiği Çalışma Grubuna İlişkin Demografik Bilgiler.	73
Tablo 2 EİTÖ'nün Geliştirilme Sürecinde Veri Toplanan Grupların Cinsiyete ve Yaşa Göre Dağılımı.....	76
Tablo 3 Üçüncü Çalışma Grubuna İlişkin Demografik Bilgiler	77
Tablo 4 Kolmogorov-Smirnov (KS) Normal Dağılım Testi Sonuçları	82
Tablo 5 Evlilikte Cinsellik Temel Alanı	85
Tablo 6 Evlilik İçerisinde Tecavüz Temel Alanı	88
Tablo 7 EİTÖ'ye İlişkin Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları	103
Tablo 8 DFA Sonucunda Elde Edilen Uyum Değerleri	108
Tablo 9 EİTÖ'nün Alt Boyutlarına İlişkin Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayıları	108
Tablo 10 EİTÖ'den Elde Edilen Toplam Puanlara İlişkin Betimsel İstatistikler ...	110
Tablo 11 Cinsiyete Göre Evli Bireylerin Evlilik İçerisinde Tecavüze İlişkin Görüşlerine Yönelik Betimsel İstatistikler ve t Testi Sonuçları	110
Tablo 12 Yaşa Göre Evli Bireylerin Evlilik İçerisinde Tecavüze İlişkin Görüşlerine Yönelik Betimsel İstatistikler.....	111
Tablo 13 Yaşa Göre Evli Bireylerin Evlilik İçerisinde Tecavüze İlişkin Görüşlerine Yönelik Tek Yönlü ANOVA Sonuçları.....	111
Tablo 14 Eğitim Düzeyine Göre Evli Bireylerin Evlilik İçerisinde Tecavüze İlişkin Görüşlerine Yönelik Betimsel İstatistikler	112
Tablo 15 Eğitim Düzeyine Göre Evli Bireylerin Evlilik İçerisinde Tecavüze İlişkin Görüşlerine Yönelik Tek Yönlü ANOVA Sonuçları	113
Tablo 16 Yaşamın Çoğunun Geçirildiği Yere Göre Evli Bireylerin Evlilik İçerisinde Tecavüze İlişkin Görüşlerine Yönelik Betimsel İstatistikler ve t Testi Sonuçları..	114
Tablo 17 Ücret Karşılığı Herhangi Bir İşte Çalışıp Çalışmama Durumuna Göre Evli Bireylerin Evlilik İçerisinde Tecavüze İlişkin Görüşlerine Yönelik Betimsel İstatistikler ve t Testi Sonuçları	114
Tablo 18 Evlilik Biçimine Göre Evli Bireylerin Evlilik İçerisinde Tecavüze İlişkin Görüşlerine Yönelik Betimsel İstatistikler ve t Testi Sonuçları	115
Tablo 19 Evlilik Süresine Göre Evli Bireylerin Evlilik İçerisinde Tecavüze İlişkin Görüşlerine Yönelik Betimsel İstatistikler	116
Tablo 20 Evlilik Süresine Göre Evli Bireylerin Evlilik İçerisinde Tecavüze İlişkin Görüşlerine Yönelik Tek Yönlü ANOVA Sonuçları	116

Tablo 21 Cinsel Yaşamdan Memnuniyet Düzeyine Göre Evli Bireylerin Evlilik İçi Tecavüze İlişkin Görüşlerine Yönelik Betimsel İstatistikler	117
Tablo 22 Cinsel Yaşamdan Memnuniyet Düzeyine Göre Evli Bireylerin Evlilik İçi Tecavüze İlişkin Görüşlerine Yönelik Tek Yönlü ANOVA Sonuçları	117
Tablo 23 Alkol/Madde Kullanıp Kullanmama Durumuna Göre Evli Bireylerin Evlilik İçi Tecavüze İlişkin Görüşlerine Yönelik Betimsel İstatistikler ve t Testi Sonuçları	118
Tablo 24 Geçmişte Şiddete Maruz Kalıp Kalmama Durumuna Göre Evli Bireylerin Evlilik İçi Tecavüze İlişkin Görüşlerine Yönelik Betimsel İstatistikler ve t Testi Sonuçları	118
Tablo 25 Toplumsal Cinsiyet Rolüne Göre Evli Bireylerin Evlilik İçi Tecavüze İlişkin Görüşlerine Yönelik Betimsel İstatistikler	119
Tablo 26 Toplumsal Cinsiyet Rolüne Göre Evli Bireylerin Evlilik İçi Tecavüze İlişkin Görüşlerine Yönelik Tek Yönlü ANOVA Sonuçları	120
Tablo 27 Boyun Eğici Davranış Düzeyine Göre Evli Bireylerin Evlilik İçi Tecavüze İlişkin Görüşlerine Yönelik Betimsel İstatistikler.....	120
Tablo 28 Boyun Eğici Davranış Düzeyine Göre Evli Bireylerin Evlilik İçi Tecavüze İlişkin Görüşlerine Yönelik Tek Yönlü ANOVA Sonuçları	121

Şekiller Dizini

Şekil 1. Scree plot (Yamaç birikinti grafiği).	102
Şekil 2. EİTÖ'ye ilişkin doğrulayıcı faktör analizi modeli.	106

Simgeler ve Kısaltmalar Dizini

AFA: Açımlayıcı Faktör Analizi

BCRE: BEM Cinsiyet Rolü Envanteri

BEDÖ: Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği

CİGOA: Cinsel İlişkinin Görev Olarak Algılanışı

DFA: Doğrulayıcı Faktör Analizi

DSÖ: Dünya Sağlık Örgütü

E: Erkeksilik

EİTÖ: Evlilik İçi Tecavüz Ölçeği

FİG: Faile İlişkin Görüşler

K: Kadınsılık

KBF: Kişisel Bilgi Formu

KE: Kabul Edilemezlik

KMO: Kaiser-Meiyer-Olkin

M: Meşrulaştırma

TSSB: Travma Sonrası Stres Bozukluğu

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

Bölüm 1

Giriş

Bu bölümde problem durumu, araştırmanın amacı ve önemi, problem cümlesi, hipotezler, sayıtlılar, sınırlılıklar ve tanımlar sunulmuştur.

Problem Durumu

Şiddet, farklı şekillerde, insan yaşamının her alanında ve herhangi bir döneminde karşımıza çıkabilen, dünyada gittikçe artan önemli bir küresel sorundur (Güler, Tel ve Özkan-Tuncay, 2005; Odman, 2012). Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) (WHO, 2002) şiddeti, "Fiziksel gücün istemli olarak, kişinin kendisine, bir başka kişiye ya da gruba bir tehdit veya eylem biçiminde kullanılması sonucu, maruz kalan kişide yaralanmaya, ölüme, psikolojik hasara ya da yoksunluğa yol açması" olarak tanımlamaktadır. Şiddet insanların karşısına en erken ve en fazla aile içinde çıkmaktadır. Aile, üyelerinin etkileşimde buldukları, biyolojik birlikteliğin yanı sıra sosyal bir kurum olma özelliğini de taşıyan, toplumun en küçük yapı taşıdır. Üyelerinin sosyalleştikleri bir ortam olarak aile, aynı zamanda temel değerlerin edinilip güçlendirildiği, çeşitli alanlardaki gelişimin temellerinin atıldığı önemli bir kurumdur. Dolayısıyla bireyin temel güven duygusunu geliştirdiği böylesine önemli bir kurum olan aile içinde yaşanan şiddetin, bireyler üzerinde en fazla ve en derin yıkıma yol açan şiddet şekli olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır (Mermerci, 2012).

Aile içi şiddet; zorlama, küçük düşürme, güç uygulama, öfkeyi boşaltmak amacıyla aile olarak tanımlanmış bir grup içerisinde bir bireyden başka bir bireye yöneltilen şiddet davranışı şeklinde tanımlanabilir (Işiloğlu, 2006). Aile içi şiddet Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı (1998) tarafından ise aile içinde yetişkin kadından veya erkekten yetişkin kadına veya erkeğe, çocuğa, çocuktan diğer çocuklara ve diğer yetişkin kadına ve erkeğe yönlendirilmiş duygusal, davranışsal, her türlü yaralayıcı ve hasara uğraticı eylemler bütünü olarak tanımlanmaktadır. Dünyanın farklı bölgelerinde yapılan araştırmalar kadınlara göre erkeklerde şiddet eğiliminin daha fazla olduğunu ve erkeklerin, kadınlara kıyasla eşlerine daha fazla şiddet uyguladıklarını göstermektedir. Fakat bu sonuçlar erkeğe yönelik eş şiddetinin göreceli olarak daha düşük seviyelerde olsa da hiç olmadığı anlamına gelmemektedir. Yapılan çalışmalarda aile içinde kadına yönelik

şiddete yoğunlaştığı, erkeğe yönelik şiddetin ihmal edildiği görülse de aile içi şiddet açısından sosyo-kültürel ve ekonomik düzeyi, yaşı, eğitim düzeyi fark etmeksizin tüm ülkelerde ve kültürlerde erkeklerin de eş şiddetine maruz kaldıkları bilinmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) (2016), Aile Yapısı Araştırması'nda erkeklere göre, eşler arasında anlaşmazlık olduğunda eşlerinin verdiği tepkiler incelenmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre aralarında anlaşmazlık olduğunda erkeklerin %53'ü eşinin sesini yükseltip bağırdığını, %27'si eşinin azarladığını, %42'si eşinin küstüğünü, %8'i eşinin hakaret ettiğini, %2'si eşinin fiziksel şiddete başvurduğunu, %5'i eşinin yatağını ayırdığını, %4'ü ise eşi tarafından harcamalarının kısıtlandığını belirtmiştir. Lewis (2009) uluslararası insan hakları hukukunun sadece kadınları ve çocukları cinsel şiddet mağduru olarak gösterdiğini, erkeklerin potansiyel mağdurlar kategorisinde gösterilmediğini savunmaktadır. Cinselliği kendisine sunulan bir ödül gibi gören birçok erkek, eşi tarafından reddedilmemek için eşine iyi davranırsa onunla cinsel ilişkide bulunabileceğini düşünebilmektedir. Cinselliğin bir kontrol aracı olarak kullanılması da bir şiddet olduğundan erkekler de istemediği halde cinsel şiddete maruz kalabilmektedirler. Erkeklerin bazıları istemedikleri halde cinsel birlikteliğe zorlandıklarında tecavüze uğradıkları duygusuna kapıldıklarını ifade etmektedirler (Hidden Hurt, 2018). Kadın şiddeti mağduru erkeklerin alay edilme ve toplum içinde damgalanma korkusu, çocuklarını şiddet uygulayan eşine karşı koruma isteği, çocuklarını görememe ve çocuklarının yabancılaştırılacağı korkusu, çocuklarının velayetini alamama ve onları yalnız başına yetiştirememe korkusu, suçlanma ve gözaltına alınma korkusu, eşinin değişebileceğine inanma, bağımlı kişilik özelliğine sahip olma, eş şiddeti hakkında bilgi sahibi olmama, dini inançlar nedeniyle boşanamama gibi nedenlerle resmi makamlara bildirimde bulunmadıkları ileri sürülmektedir (Odman ve Odman, 2017). Buradan hareketle erkeklerin, eşleri tarafından daha çok psikolojik ve sözel şiddete, zaman zaman da fiziksel, cinsel ve ekonomik şiddete uğradıkları söylenebilir ancak kendisini savunma konusunda daha dezavantajlı olan kadına yönelik şiddetin daha yaygın olduğu tüm toplumlar tarafından kabul edilen bir gerçektir. Sonuç olarak aile içi şiddetten bahsedildiğinde genelde kadına ve çocuğa yönelik şiddet anlaşılmaktadır.

1990'lı yıllardan itibaren, kadına yönelik aile içi şiddetin uluslararası ölçekte ele alınmasıyla birlikte şiddetin sıklığına, nedenlerine, sonuçlarına, şiddete ilişkin algılara ve şiddetle mücadeleye yönelik uluslararası araştırmalar yapılmaya başlanmıştır. Uluslararası Af Örgütü tarafından (2004) yayımlanan rapora göre; dünyadaki her üç kadından biri genellikle kendi ailesinden veya tanıdığı biri tarafından fiziksel şiddete maruz bırakılmakta, cinsel ilişkiye zorlanmaktadır. DSÖ'nün (2005) on ülkede, 15-49 yaş aralığındaki 24.072 kadınla gerçekleştirdiği görüşmeler aracılığıyla yaptığı "Kadın Sağlığı Üzerine Çok Ülkeli Araştırma ve Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet" isimli araştırma sonuçları, birlikte oldukları erkekler ya da eşleri tarafından kadınların %13-%61'inin fiziksel şiddete, %15-%71'inin ise fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz bırakıldıklarını göstermektedir. 2014'te "Violence Against Women: An EU-Wide Survey" adıyla Avrupa Birliği'ne üye 28 ülkede gerçekleştirilen kadına yönelik şiddet araştırması, kadınların %13-%32'sinin eşleri veya birlikte oldukları kişiler tarafından fiziksel ya da cinsel şiddete uğratıldıklarını ve Avrupa Birliği ortalamasının %22 olduğunu göstermiştir.

Kadına yönelik aile içi şiddet üzerine ülkemizde yapılan araştırmalar yakın bir geçmişe sahiptir. Türkiye'yi temsil yeteneği güçlü ilk çalışmalardan birisi, Altınay ve Arat (2007) tarafından gerçekleştirilen "Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet" araştırması olarak değerlendirilebilir. Bu çalışmanın sonuçları; yaşamı süresince eşi tarafından en az bir kez fiziksel şiddete maruz kalmış kadınların Türkiye ortalamasının % 35, istemediği zamanlarda en az bir kez cinsel ilişkiye zorlanan kadınların oranının ise %14 olduğunu ortaya koymuştur. Türkiye'deki kadınların %67'si ise cinsel şiddetin yanı sıra fiziksel şiddete de maruz kaldıklarını belirtmişlerdir.

Türkiye genelinde kadına yönelik aile içi şiddet konusunda yürütülen en kapsamlı araştırma olan Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması (2008), T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün sorumluluğunda Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, ICON Institut Public Sector ve BNB Danışmanlık konsorsiyumunca gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında 12.795 kadınla yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre yaşamlarının herhangi bir döneminde, ülke genelindeki evli kadınların %39'u fiziksel şiddete, %15'i cinsel şiddete, %42'si ise iki şiddet biçiminden en az birine maruz kaldığını belirtmiştir. Bu durum çoğunlukla cinsel şiddetin fiziksel şiddetle

birlikte yaşandığını ortaya koymuştur. Yaşamın herhangi bir döneminde fiziksel ve cinsel şiddetin birlikte yaşanmasının yaşla birlikte arttığı, eğitim ve refah düzeyi yükseldikçe fiziksel ve cinsel şiddete uğrama oranının azaldığı tespit edilmiştir.

2014 yılında tekrarlanan Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması kapsamında bu kez 7462 kadınla yüz yüze görüşülmüştür. Araştırmadan elde edilen bulguların 2008 yılında yürütülen araştırma sonuçları ile büyük ölçüde benzerlik gösterdiği görülmüştür. Ülke genelindeki kadınların %36’sı fiziksel şiddete, %15’i cinsel şiddete, %38’i ise iki şiddet biçiminden birine maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir. Kadınların %27’si ise her iki şiddet biçimini birlikte yaşadıklarını belirtmişlerdir. 18 yaşından önce evlenen kadınların fiziksel ve cinsel şiddete daha fazla maruz kaldıkları belirlenmiştir.

Fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik boyutta kendini gösteren kadına yönelik aile içi şiddet, hem kadınları hem de erkekleri ve çocukları, dolayısıyla tüm toplumu temelden etkileyen ciddi bir sorundur (Mermerci, 2012). Kadına yönelik aile içi şiddet, eğitim ve gelir düzeyi fark etmesizin hangi ırk, dil, din ve kültürden olursa olsun tüm dünya kadınlarının yaşadığı ortak bir halk sağlığı sorunudur (Civelek, 2013). Kadına yönelik en önemli insan hakları ihlallerinden kabul edilen kadına yönelik aile içi şiddet, kadın hareketinin çabalarıyla, gelişmiş ülkelerde 1960’lardan itibaren toplumların gündemine girmiştir. Tüm dünyada kadınlar, kendilerini güvende ve huzurlu hissetmeleri gereken evlerinde, babaları, erkek kardeşleri ve eşleri tarafından şiddete maruz kalmaktadırlar (Tezcan, 2009). Yakın zamanlara kadar tüm dünyada kadının aile içinde maruz kaldığı şiddetin mahrem kabul edilmesine, “Dört duvar arasında yaşanan orada kalır.” anlayışıyla gizli tutulmasına ve kanıksanmasına rağmen günümüzde uluslararası bir boyut kazanan kadına yönelik aile içi şiddet, kadının insan hakları ihlali olarak ele alınmakta ve bu durumun önlenmesi için tedbirler alınmaktadır.

“Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (Convention on the Elimination of Discrimination against Women, CEDAW)” kadına yönelik şiddetle mücadeleye zemin hazırlayan bir sözleşmedir. Bu sözleşme kadın-erkek eşitliğinin sağlanması, kadınlara yönelik her türlü ayrımcılığın önlenmesi için taraf devletlere, gerekli tedbirleri alma konusunda sorumluluk vermektedir. Kadına yönelik şiddetle mücadele edilmesine, kadınların insan haklarının korunmasına yönelik önlemler alınması amacıyla, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından

1985, 1988 ve 1990 yıllarında tavsiye kararları alınmıştır. 1993'te Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, "Kadınlara Karşı Şiddetin Tasfiye Edilmesine Dair Bildirisi"nde, kadına yönelik şiddet türleri fiziksel, psikolojik, cinsel, sözel, ekonomik olarak sınıflandırılmış ayrıca tecavüz, namus cinayetleri, gıdadan ve sağlık hizmetlerinden yoksun bırakma vb. konular da kadına yönelik şiddet kapsamında değerlendirilmiştir. 2011'de aile içi şiddeti ve kadınlara yönelik şiddeti önlemek amacıyla Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan ve İstanbul'da imzalanan, aynı zamanda "İstanbul Sözleşmesi" olarak da bilinen "Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi"nde kadına yönelik şiddet bir ayrımcılık biçimi olarak değerlendirilmiştir (Yüksel-Kaptanoğlu ve Tarım, 2015).

Son yıllarda Türkiye'de de şiddete maruz kalan kadınlara yönelik gerekli yasal düzenlemelerin başlatıldığı dikkat çekmektedir. 8 Mart 2012'de yürürlüğe giren 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, Türk Medeni Kanunu ve Türk Ceza Kanunu'nda yapılan değişiklikler ile "Çocuk ve Kadınlara Yönelik Şiddet Hareketleriyle Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi İçin Alınacak Tedbirler" konulu Başbakanlık genelgesi bu düzenlemelere örnek gösterilebilir (Civelek, 2008).

Kadın ya da erkek fark etmeksizin bireylerin yaşamlarının herhangi bir döneminde maruz kaldıkları şiddet, kısa ve uzun vadede onların fiziksel ve psiko-sosyal durumlarını olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Ancak yukarıdaki paragraflarda da belirtildiği üzere aile içi şiddetten bahsedilirken erkeklerden ziyade kadına yönelik şiddet anlaşılmaktadır. İlgili araştırmalar kadınların yaşamlarını sınırlandıran farklı şiddet biçimlerinin depresyon, post travmatik stres bozukluğu, madde bağımlılığı, intihar, cinsel yolla bulaşan hastalıklar, istenmeyen gebelikler, sakatlanma ve hatta ölüm gibi istenmeyen durumlara neden olabildiğini göstermektedir (Martin, Taft ve Resick, 2007). Şiddete maruz kalan kadınlarda bilinç kaybı, kaygı bozukluğu, kabus görme, komplike baş ağrıları, uykusuzluk, güvensizlik ve sosyal izolasyon gibi bozuklukların daha yaygın olduğu ve bu kadınların öz saygısının daha düşük olduğu bildirilmektedir (Demir, 2000; Muslu ve Erdem, 2002). Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet Araştırması (2014), ülke genelindeki kadınların dörtte birinin fiziksel ve/veya cinsel şiddet sonucu yaralandıklarını, yaralanan kadınların %50'sinin ise tedavi olmayı gerektirecek

derecede şiddete maruz kaldıklarını ortaya koymaktadır. Şiddet sonucu meydana gelen yaralanmalar ise en sık “yara/bere, çizik, sıyrık” (%62), “göz yaralanması/morarması, kulak zarı patlaması” (%56) biçiminde gerçekleşmektedir. Eşleri veya birlikte oldukları erkekler tarafından fiziksel ve/veya cinsel şiddete uğrayan kadınların, şiddete maruz kalmayan kadınlara kıyasla daha fazla ruhsal sorun yaşadıkları görülmektedir. Kadına yönelik aile içi şiddetin önemli bir başka sonucu ise şiddetin kuşaklararası aktarımı ile ilgilidir. Şiddete tanık olmak ileriki yaşamlarında genellikle erkek çocuklarının şiddet uygulama, kız çocuklarının ise şiddete boyun eğme eğilimini artırarak şiddetin kanıksanmasına neden olabilmektedir. Kuşaktan kuşağa aktarılarak süregelen bu şiddet döngüsünün ise önemli toplumsal sorunlara neden olduğu açıktır. Dolayısıyla aile içi şiddet, en başta kadınlar olmak üzere bireyler üzerinde derin izler bırakan, onların fiziksel ve ruhsal sağlığını olumsuz olarak etkileyen önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

Hemen hemen her kültürde varlığını sürdüren ve çok sayıda insanı birden etkileyen aile içi şiddet bireylere ağır zararlar veren, onların hak ve özgürlüklerini kısıtlayan önemli bir sorundur. Aile içi şiddet evlilik hayatında da önemli bir yere sahiptir. Ülkemizde egemen olan kadın-erkek eşitsizliği, geleneksel cinsiyetçi roller, kadının isteyip istememesini önemsemeksizin erkeğin cinsel isteğini haklı bulan ve eşinin cinsel isteğini tatmin etmeyi kadının görevi olarak kabul eden kültürel değerler nedeniyle kadınların eşleri tarafından istismar edilmesi, kadına yönelik aile içi şiddetin özel bir biçimi olan evlilik içi tecavüzü doğurmakta ve ele alınmasını gerekli kılmaktadır. Aynı zamanda eş tecavüzü olarak da bilinen evlilik içi tecavüz failin, mağdurun eşi olduğu, rıza dışı cinsel saldırı olarak tanımlanmaktadır (Walker, 1994). Bu bağlamda erkeklerin de eş tecavüzüne maruz kalabilecekleri düşünülse de evlilik içi tecavüz genellikle erkeğin, eşine tecavüzü şeklinde ele alınmaktadır.

Kadınlara yönelik cinsel şiddetin özel bir biçimi olan evlilik içi tecavüz, mahrem olarak değerlendirildiği için ve toplumsal cinsiyet rolleri ile kültürel normlar nedeniyle yakın zamana kadar bir sorun ya da suç olarak görülmemiştir (Bhasin, 2003). Cinselliğin bir tabu olduğu ülkemizde, cinselliğin şiddete dönüşmüş biçimi olan evlilik içi tecavüz de en az cinsellik kadar konuşulmamaktadır. Ancak evlilik içi

tecavüz son yıllarda kitle iletişim araçlarının, sivil toplum kuruluşlarının ve kadın çalışmalarının etkisiyle kamuoyunun dikkatini çekmeye başlamıştır.

Tecavüzün yabancı ya da tehlikeli bir ortamda, bir yabancı tarafından beklenmedik bir şekilde gerçekleştirildiği gibi bir yanlış kanı söz konusudur. Buna karşın, tüm tecavüz mağdurlarının yaklaşık %80'i kendilerine tecavüz eden kişiyi tanımaktadırlar. Yabancıların gerçekleştirdiği tecavüz vakaları tanıdık tecavüzü, flört tecavüzü veya evlilik içi tecavüz vakalarından daha az sıklığa sahiptir. Ancak evlilik içi tecavüz vakaları araştırmalara daha az konu olduğundan bu tür tecavüzler hakkında sahip olunan bilgi düzeyi daha azdır (Walker, 1994).

Tarihsel olarak, evlilik içi tecavüz yaklaşık 40 yıl öncesine kadar yasal bir suç olarak kabul edilmemekteydi. Eğer hâlâ evlilerse bir kadın, eşini evlilik içi tecavüz ile itham edememekteydi. Bu düşünce şekli 17. yüzyılda İngiltere'de mahkeme başkanı olan Matthew Hale'in "Karşılıklı rıza ile evlenmelerinden ötürü kadın kendini geri çekemeyeceğinden bir erkek, resmi nikâhlı eşine tecavüzle suçlanamaz." açıklamasına dayanmaktaydı. Amerika'da evlilikte zorla cinsel ilişkiye girmenin tecavüz olarak nitelendirildiği ilk önemli tartışma Kansas Gazetesi'nde yayınlanan Markland Mektubu (Markland Letter) ile başlamıştır. 1976 yılına kadar erkekler yasalar çerçevesinde evlilik içi tecavüz suçundan muaf tutulmuşlardır. 1978'de Greta Rideout, eşi John Rideout tarafından fiziksel ve cinsel şiddete maruz kaldığı gerekçesiyle yasal başvuruda bulunmuştur. Rideout suçsuz bulunmasına rağmen, bu durum evlilik içi tecavüzün varlığını kabul yönünde önemli bir adım olarak kabul edilmektedir. Günümüzde evlilik içi tecavüzü ceza gerektiren suç sayan yasal düzenlemeler olmasına rağmen, mağdurların karşısına tecavüzü bildirmek için bir zaman sınırının olması, fiziksel yaralanmanın varlığı, eşlerin birlikte ya da ayrı yaşamaları, nüfuz dışındaki cinsel eylemleri içerme gibi sınırlamalar ve engeller çıkmaktadır (Bennice ve Resick, 2003). Türkiye'de ise Türk Ceza Kanunu'nda 2005 yılında yapılan değişiklikle cinsel suçlar, topluma karşı işlenen suçlar kapsamında çıkarılarak kişilere karşı işlenen suçlar içinde yer alan cinsel dokunulmazlığa yönelik suçlar kapsamına alınmış ve evlilik içi tecavüz suç sayılmıştır.

Evlilik içi tecavüz evli kadınların %10-%14'ünün, fiziksel şiddete uğrayan kadınların ise %40-%50'sinin maruz kaldığı önemli bir sorundur (Martin, Taft ve Resick, 2007). 2000 yılında Amerika'da yapılan Ulusal Kadına Yönelik Şiddet

Anketi'ne göre; kadınların %7.7'si yaşamlarının herhangi bir döneminde, %0.2'si ise son 12 ay içerisinde şimdiki veya eski eşleri tarafından tecavüze maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Ulusal Suç Mağdurları Anketi'nin (2005) sonuçları da benzer şekilde kadınlara yönelik tüm tecavüz ve cinsel saldırıların %28'inin yakınları (şimdiki ya da önceki eşleri veya birinci derece yakınları) tarafından gerçekleştirildiğini ortaya koymuştur (akt: Bennice ve Resick, 2003).

Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet (2008) araştırması, evlilik içi tecavüze uğrayan kadınların oranının %14 olduğunu göstermiştir. Araştırma kapsamında cinsel şiddet içeren üç farklı davranış biçimi; "zorla cinsel ilişkiye girme, kadının istemediği halde korktuğu için cinsel ilişkiye girmesi, kadının cinsel olarak aşağılayıcı ya da küçük düşürücü eyleme zorlanması" olarak tanımlanmıştır. Bunlardan "korktuğu için kadının istemediği halde cinsel ilişkiye girmesi" %11 ile kadınlar tarafından en fazla belirtilen davranış biçimi olmuştur. Bunu %9 ile "zorla cinsel ilişkiye girme" davranışı izlemiştir. 2014 yılında tekrarlanan aynı araştırmada da benzer bulgular elde edilmiş ve en temel cinsel şiddet davranışı, cinsel ilişkinin kadının isteği dışında gerçekleşmesi olarak belirlenmiştir. Dolayısıyla hem yurt dışında hem de Türkiye'de yapılan araştırmalarda evlilik içi tecavüz mağduru olarak kadınların vurgulandığı, erkeklerin eş tecavüzüne maruz kalıp kalmadıklarının ele alınmadığı görülmektedir. Daha açık bir ifade ile evlilik içi tecavüzden bahsedilirken "erkeğin eşine tecavüzü" kastedilmektedir. Bu nedenle bu araştırmada da evlilik içi tecavüz ile kadına yönelik eş tecavüzü ifade edilmektedir.

Evlilik içi tecavüz kadın için ciddi fiziksel, ruhsal ve sosyal problemlere neden olan bir cinsel şiddet biçimidir. Yabancıardan gelen saldırılara kıyasla, bireye yakın kişiler tarafından uygulanan şiddetin mağdur üzerinde daha olumsuz bir etki yarattığı göz önüne alındığında, evlilik içi tecavüzün ne derece ağır zararlara yol açtığını tahmin etmek zor olmayacaktır. Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet Araştırması (2014) kapsamında görüşülen kadınlardan, eşleri veya birlikte olduğu erkekler tarafından cinsel şiddete maruz kalanların, bu şiddete maruz kalmayan kadınlara göre, son dört hafta içinde daha fazla ruhsal sorun yaşadıkları, bu kadınlarda intihar düşüncesinin ise yaklaşık üç kat daha fazla olduğu görülmüştür. Görüldüğü üzere kadına yönelik aile içi şiddet, tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de kadına yönelik önemli bir insan hakları ihlali ve halk sağlığı

sorunu olarak meydana gelmektedir. Yapılan araştırmalar dünyadaki kadınların hiç de azımsanamayacak bir bölümünün fiziksel, cinsel, psikolojik, ekonomik Şiddet biçimlerinden bir veya birkaçına maruz kaldıklarını ve Şiddetin kadınların fiziksel ve/veya ruhsal sağlıkları üzerindeki olumsuz etkilerini ortaya koymaktadır.

Kadına yönelik cinsel Şiddetin zel bir biçimi olan evlilik içi tecavüz, bireylere atfedilen toplumsal cinsiyet rolleri gereği ülkemizde genellikle normal karşılanmakta ve özel hayat mahremiyetinin ön planda tutulduğu ülkemiz koşulları içerisinde gizli tutulmaktadır. Evlilik içi tecavüz, toplumumuzda yaygınlığı tam olarak bilinmeyen ve özel hayat mahremiyetinin bir parçası olarak aile içinde gizli kalması gerektiği düşünülen bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Evlilik içi tecavüz, bunun gerçek anlamda bir suç teşkil edip etmediği konusunda mağdurun tereddüde düŐmesi gibi pek çok sebepten dolayı çoğunlukla ihbar edilmemektedir. Kadınlar, duygularına aldırılmaksızın eşleri tarafından korkutulup sindirilerek cinsel saldırıya maruz kalabilmektedirler. Kadının yaşamına mal olabilen, kendini güvende hissetmesinin ve toplumsal statüsünün yükselmesinin önünde bir engel olan evlilik içi tecavüz mağdur, diğer aile yeleri ve bu Şiddete tanık olabilen çocukları derinden sarsan fiziksel, psiko-sosyal sorunlara yol açmakta aynı zamanda gelecek kuŐakları etkileyerek toplumdaki Şiddeti pekiŐtirebilmektedir.

Son yıllarda özellikle yazılı ve grsel basında konuya ilişkin programların ve haberlerin artmasıyla toplumumuzda evlilik içi tecavüze ilişkin bir bilinç oluŐmaya baŐlasa da bunun yeterli düzeyde olmadığı gözlenmektedir. Günümüzde yapılan yasal düzenlemelere ve kamuoyunda duyarlılık oluŐturmayı hedefleyen tüm çalışmalara rağmen evlilik içi tecavüzün önemi yeterince anlaŐılmamıŐ ve konuyla ilgili toplumsal bir bilinç oluŐturulamamıŐtır. Öncelikle toplumsal olarak evlilik içi tecavüze ilişkin tutum ve inançlarını tespit etmek, hem bireysel hem de toplumsal düzeyde ekonomik ve sosyal maliyeti yüksek olan aile içi Şiddetle baş etmenin en temel çözüm yoludur. Ülkemizde evlilik içi tecavüze ilişkin görüşü ortaya koyan bir lme aracı bulunmadığından bu araştırmada, evlilik içi tecavüze ilişkin toplumun bakış açısını belirleyebilmek, evlilik içi tecavüze ilişkin farkındalık yaratmak ve bireylerin konuya ilişkin görüşlerini ortaya koyabilmek için öncelikle bir lme aracının geliştirilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca evlilik içi tecavüz eğilimi yüksek olan bireylere ilişkin dinamikleri ortaya koyabilmek, evlilik içi tecavüze ilişkin görüşü etkileyen değişkenleri belirlemek, özellikle cinsiyet rollerinin ve boyun eğici

davranışlara sahip olma düzeyinin konuya ilişkin görüş üzerinde etkili olup olmadığını ortaya koymak hedeflenmiştir. Böylece kamuoyunda evlilik içi tecavüzle ilgili bir bilinç oluşturulacağı ve evlilik içi tecavüzün önlenmesine yönelik çalışmaların planlanacağı ve hayata geçirileceği düşünülmüştür.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Kadına yönelik aile içi şiddet, doğum öncesi dönemde doğacak bebeğin cinsiyetinin erkek olmasının yeğlenmesi ile başlayarak kız çocuklarının öldürülmesi, başlık parası, namus cinayetleri, tecavüz, fuhşa zorlama, genital mutilasyon gibi cinsel organlara zarar verici uygulamalarla yaşam döngüsü içinde devam edebilmektedir. 2011 yılında yazılı ve görsel basında 102 kadın ve 59 kız çocuğunun tecavüze uğradığı haberlerine yer verilmiştir. Bu haberlerden, kadınlara en çok eşleri, eski eşleri ve sevgilileri olmak üzere yakından tanıdıkları erkeklerin cinsel istismarda buldukları anlaşılmaktadır (Odman, 2012). Genellikle kadınlar tarafından bir şiddet biçimi olarak algılanmadığından sağlık kuruluşları ile kolluk kuvvetlerine başvurunun sınırlı oluşundan dolayı evlilik içi tecavüzün, kadına yönelik şiddet biçimleri içerisinde istatistiklere gerçek oranın yansımadağı tahmin edilmektedir. Bireysel, toplumsal, ekonomik kayıplara neden olan evlilik içi tecavüzün failer ve mağdurlar tarafından normalleştirilerek gündelik hayatın bir parçası olarak görülmesi çözüm üretmeyi zorlaştırmaktadır. Dolayısıyla bu çalışma ile evlilik içi tecavüzün toplumsal bir sorun olduğu, yasal düzenlemeler çerçevesinde bir suç sayıldığı ile ilgili bireylerde bir farkındalık yaratılacağı beklenmiştir. Konunun önemine dikkat çekilmesinin kadınların neler yaşayabileceklerine, bu şiddetten nasıl etkilenebileceklerine, mücadele için neler yapılabileceğine ilişkin ipuçları vereceği düşünülmüştür.

Evlilik içi tecavüz başta kadınlar olmak üzere ailede ve dolayısıyla toplumda pek çok soruna neden olmaktadır. Evlilik içi tecavüzün çoğunlukla fiziksel şiddetle birlikte görüldüğü gerçeğinden hareketle; annesinin, babası tarafından şiddete maruz bırakıldığını gören bir erkek çocuğunun gelecek yaşamında kendi eşine ve çocuklarına kötü davranma ihtimali artmaktadır. Aynı şekilde annesinin, babası tarafından şiddete maruz bırakıldığı bir ailede yetişen bir kız çocuğu da büyük olasılıkla şiddeti içselleştirecek, evlendiğinde eşinin şiddeti karşısında susmayı, boyun eğmeyi öğrenecektir. Dolayısıyla bu şiddet döngüsü kuşaktan kuşağa aktararak yaşam boyu devam edecektir. Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet

(2014) araştırması, anneleri ve kendileri fiziksel şiddete maruz kalan kadınların (%66) ve erkeklerin (%42) çocuklarına daha fazla şiddet uyguladıklarını göstermiştir. Benzer şekilde eşleri tarafından fiziksel ve/veya cinsel şiddete uğrayan kadınların çocuklarının, şiddete uğramadığını belirten kadınların çocuklarına göre daha fazla davranış problemi sergiledikleri ortaya konmuştur. Dolayısıyla bireylerin evlilik içi tecavüz karşısında takındıkları tutumların belirlenmesinin, şiddetin bir nebze de olsa azaltılarak kadınların ve çocukların, daha geniş perspektifte ise toplumun fiziksel ve ruhsal sağlığı üzerinde olumlu etkiler yaparak yaşam kalitesini artırması beklenmiştir.

Evlilik içi tecavüzün meydana geldiği evliliklerde, cinsel şiddetin yaşanmadığı evliliklere göre evlilik memnuniyetsizliğinin daha yüksek, evlilik kalitesinin ise daha düşük olduğu ifade edilmektedir (Martin, Taft ve Resick, 2007). İstatistiklere göre boşanma oranlarının her yıl artıyor olması da bu bulguyu destekler niteliktedir. TÜİK (2013) verilerine göre 600.138 kişi evlenmiş, 125.305 kişi boşanmıştır. Bir önceki yıla göre, evlenen çiftlerin sayısında %0.6 oranında bir düşüş görülmeyle birlikte boşanan çiftlerin sayısında %1.6'lık bir artış olmuştur. Boşanma nedenleri cinsiyete göre incelendiğinde; dayak/kötü muamele %36'lık bir oranla kadınlar tarafından en önemli boşanma nedenleri arasında gösterilmiştir. Kadınlar eşleri tarafından fiziksel ve/veya cinsel şiddete uğradıkları için evlerini terk etmek zorunda kalmaktadırlar. Bu durumda çocukların bakımı konusunda genellikle erkeğe göre daha önemli bir konumda olan kadın, çeşitli nedenlerle çocuklarını yanına alamadığında çocukların sıcak bir yuva ortamında daha iyi bir yaşam sürmeleri engellenmektedir. Tüm bunlardan hareketle; sağlıklı evlilikler, sağlıklı bir aile, sağlıklı çocuklar ve dolayısıyla sağlıklı bir toplum döngüsü için evlilik doyumunu etkileyen bir faktör olarak evlilik içi tecavüze yönelik araştırma yapmaya gereksinim duyulmuştur.

Evlilik içi tecavüz psikolojinin, psikiyatrinin, sosyolojinin, hukukun, sosyal hizmetlerin sorun alanına giren disiplinler arası bir konudur. Konuya ilişkin önemli değişkenleri ortaya çıkarmanın, varsayımlar ve öneriler üretme aşamasında bu bilim alanlarının çalışmaları için de katkı sağlayacağı beklenmiştir. Örneğin; bu çalışmadan elde edilen bulguların romantik ilişkiler kapsamında evliliğe hazırlık aşamasında veya halihazırda evli olan çiftlere yönelik geliştirilen psikoeğitim programları için yol göstereceği düşünülmüştür.

Evlilik içi tecavüzün mağdur bireyler bakımından sonuçları bulunan, kendine özgü ve üzerinde yeterince araştırma yapılmamış olgulardan biri olduğu anlaşılmaktadır. Türkiye’de tecavüze ve kadına yönelik aile içi şiddetin yaygınlığı, biçimi, etkileştiği faktörlerin aydınlatılmasına yönelik nitel ve nicel birçok araştırma, tez yapılmasına rağmen doğrudan evlilik içi tecavüzü ele alan bir çalışma yapılmadığı görülmüştür. İlgili literatür tarandığında geliştirilen ölçme araçlarının daha çok kadının toplumsal rollerine yönelik tutumu ölçmeye yönelik olduğu saptanmıştır. Bu nedenle çalışma kapsamında geliştirilen “Evlilik İçi Tecavüz Ölçeği” ülkemizde bir ilk olmuştur. Aynı zamanda demografik verilerle etkileşim halinde, evlilik içi tecavüze ilişkin görüşün çeşitli boyutlarıyla genel bir çerçevesinin çizilmesi amaçlanmıştır.

Araştırma Problemi

Bu araştırmanın genel amacı; evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerinin sosyo-demografik değişkenlere, cinsiyet rollerine ve boyun eğici davranışlara sahip olma düzeylerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini incelemektir. Bu amaca ulaşabilmek için de evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerini ölçmeye yönelik bir ölçme aracı geliştirilmiştir.

Alt problemler.

1. Evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşleri nelerdir?
2. Evlilik İçi Tecavüz Ölçeği geçerli ve güvenilir bir ölçek midir?
3. Evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşleri cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
4. Evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşleri yaşlarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
5. Evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşleri eğitim düzeylerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
6. Evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşleri ücret karşılığı herhangi bir işte çalışıp çalışmadıklarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
7. Evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşleri yaşamlarının çoğunu geçirdikleri yere göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

8. Evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşleri evlenme biçimlerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

9. Evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşleri evlilik süresine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

10. Evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşleri cinsel yaşamlarından memnuniyet düzeylerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

11. Evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşleri alkol/madde kullanıp kullanmamalarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

12. Evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşleri geçmişte şiddete maruz kalıp kalmadıklarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

13. Evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşleri toplumsal cinsiyet rollerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

14. Evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşleri boyun eğici davranışlara sahip olma düzeylerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Sayıtlar

Araştırmaya katılan evli bireylerin tümü, uygulanan veri toplama araçlarını gerçek durumlarını göz önünde bulundurarak yanıtlamışlardır.

Sınırlılıklar

1. Bu araştırma resmi nikahla evli, 18 yaşından büyük bireyler ile sınırlıdır. Araştırma kapsamında elde edilen bulgular benzer özelliklere sahip olan evli bireylere genellenebilir.

2. Araştırmada evlilik içi tecavüz kapsamında sadece “zorla cinsel birleşme” şeklinde gerçekleşen cinsel eylemler ele alınmıştır.

Tanımlar

Evlilik içi tecavüz: Zorla, tehditle veya kadın rıza gösteremeyecek durumda iken gerçekleştirilen her türlü istenmeyen cinsel ilişki ya da vajinal, anal ya da oral penetrasyondur (Bergen, 1996; Russell, 1990). Bu araştırma kapsamında geliştirilen ölçeğin maddeleri yazılırken erkeğin de eşi tarafından tecavüze maruz kalabileceği göz önünde bulundurulmuştur.

Toplumsal cinsiyet rolleri: Toplumun belirlediği cinsiyet farklılıklarını ya da cinsiyet kalıp yargılarını yansıtmak üzere kullanılan toplumun tanımladığı ve bireylerin yerine getirmelerini beklediği cinsiyetle ilgili bir grup beklentidir (Dökmen, 2004).

Boyun eğici davranışlar: Gilbert ve Steven (1994) boyun eğici davranışları başkalarını kırmamaya özen gösterme, herkesi memnun etmeye çalışma, iyiliksever olma eğilimi, hayır diyememe, hoşlanmadığı durumları ve öfkesini ifade etmekte zorlanma, düşüncelerini ve haklarını savunamama, sürekli başkaları tarafından onaylanma gereksinimi duyma gibi davranışların gözlendiği kişilik özellikleri kümesi olarak tanımlamışlardır.

Bölüm 2

Araştırmanın Kuramsal Temeli ve İlgili Araştırmalar

Bu bölümde araştırmanın problemi çerçevesinde öncelikle araştırmanın bağımlı değişkeni olan “evlilik içi tecavüz”e ve ardından araştırmanın bağımsız değişkenlerinden olan toplumsal cinsiyet rollerine ve boyun eğici davranışlara ilişkin bilgiler verilmiştir.

Evlilik İçi Tecavüz

Evlilik içi tecavüz kolay tanımlanabilen bir kavram değildir. Literatürde “evlilik içi tecavüz” teriminin üzerinde anlaşmaya varılmış bir tanımı konusunda fikir birliği bulunmadığı görülmektedir. Tespit edilen ortak unsurlardan biri olarak, araştırmacılar evlilikte özellikle erkeğin kadına tecavüzü konusuna odaklanmışlardır. Dolayısıyla “evlilik içi tecavüz”den bahsedilirken bunun “erkeğin eşine tecavüzü” ile eşdeğer olduğu varsayımında bulunmaktadır. Ayrıca her ne kadar bazı araştırmacılar tecavüz kavramı içerisine çeşitli cinsel eylemlerin dâhil edilmesini uygun görmekteyseler de çoğunluk, evlilik içi tecavüz kavramını tanımlarken zorla cinsel ilişkiye girme konusuna odaklanmaktadır. Russell (1990) ve Bergen’e (1996) göre, evlilik içi tecavüz “Zorla, tehditle veya kadın rıza gösteremeyecek durumda iken gerçekleştirilen her türlü istenmeyen cinsel ilişki ya da vajinal, anal ya da oral penetrasyon.” olarak tanımlanmaktadır.

ABD’de evlilik bağlamı içerisinde cinsel saldırının söz konusu olamayacağı yönündeki görüş 1960’ların sonlarında gerçekleşen ikinci dalga feminist hareketin başlangıcına kadar hem sosyal hem de hukuki anlamda varlığını sürdürmüştü ve 1970’lerin sonlarına kadar evlilik içi tecavüz konusundaki yasaların biçiminde sosyal bir değişiklik gerçekleşmemiştir (Kirkwood ve Cecil, 2001). Nitekim evlilik içi tecavüzün yargılama konusu edilmesi ancak 1977’de boşanmış ya da ayrı yaşayan çift statüsünün aksine, eşyle birlikte yaşamakta olan bir erkeğe dava açılması suretiyle gerçekleşmiştir (Russell, 1990). Buna karşın bugün hâlâ bazı ülkelerde evlilik içi tecavüz ile ilgili yasalarda bazı istisnalar bulunmaktadır. Kısmi istisnalar kapsamında bir kadının cinsel ilişkiyi reddedemeyeceği ve dolayısıyla evlilik içi tecavüzün dava konusu edilemeyeceği durumlar tanımlanmaktadır (Frieze, 1983). Örneğin, kadın zehirlenmişse ya da bilinci açık değilse, uykuda ise

eşine “hayır” diyemeyeceğinden eş, tecavüz ile suçlanmamaktadır (Whatley, 2005).

Geçtiğimiz 30-40 yıl içerisinde evlilik içi tecavüz konusundaki tutum ve inançlarda bir değişim gerçekleştiği açıkça görülmektedir. Bu değişim ile evlilik içi tecavüz konusunda yüzyıllardır var olan yasalara itiraz ve bu yasaların değiştirilmesi desteklenmiştir. Bu durumda, bu algıları hangi faktörlerin etkilediğinin incelenmesi önem arz etmektedir. Bu algılara ilişkin ana unsurlar olan tutumlar ve psikolojik yüklemeler insanların evlilik içi tecavüze dair inançlarını belirleyen hususlar hakkında bize önemli bilgiler verebilmektedir (Poe, 2010).

Tutumlar ve psikolojik yüklemeler. Evlilik içi tecavüz kavramı oldukça köklü bir değişime uğradığından genel halkın konu ile ilgili günümüzdeki tutum ve inançlarının neler olduğunun vurgulanması önem taşımaktadır. Evlilik içi tecavüze ilişkin psikolojik yüklemeler konusundaki literatür taraması sırasında etkileyici unsurlar bakımından dört ana tema dikkat çekmektedir. Birinci unsurun, en yaygın nitelikte olan veya en azından üzerinde en çok araştırma yapılan unsur olduğu görülmektedir. Bu unsur; *cinsel birliktelik geçmişi* temasını ya da bir diğer ifadeyle, evli çiftin evlilik içi tecavüz öncesinde cinsel ilişkide bulunmuş olmasını ifade eder. Bireylerin evlilik içi tecavüz konusundaki tutumlarının belirlenmesinde büyük bir etkiye sahip olduğu görülen ikinci unsur ise *tecavüz mitlerini* kapsamaktadır. Bireylerin tecavüzün niteliğine ilişkin belirli yanlış inanç ya da fikirlere sahip olma düzeyleri özel olarak evlilik içi tecavüz hakkındaki psikolojik yüklemeleri belirleme biçimlerini etkilemektedir. Evlilik içi tecavüze ilişkin tutum ve psikolojik yüklemeleri etkileyen bir unsur olduğu tespit edilen üçüncü tema ise *cinsiyet rollerine dair inançlardır*. Diğer bir ifadeyle, bireylerin sahip oldukları stereotipik cinsiyet rolü inançlarının düzeyi bu bireylerin evlilik içi tecavüze dair görüşlerinin nasıl olduğu ile ilgilidir. Evlilik içi tecavüze yönelik tutumları etkilediği görülen son faktör ise *mevcut ilişkide var olan fiziksel şiddetin derecesidir* (Poe, 2010).

Cinsel birliktelik geçmişi. Evlilik içi tecavüze ilişkin psikolojik yüklemeleri etkileyen cinsel birliktelik geçmişi flört tecavüzü üzerine yapılan araştırmalarla büyük oranda ilişkili bulunmuştur. Shotland ve Goodstein (1992) değerlendirenicilerin, kadınların daha önce rızaları ile cinsel ilişkiye girmiş oldukları takdirde erkek partnerleri ile cinsel ilişkiye girme konusuna itirazda bulunma hakkına daha az sahip oldukları yönünde bir algıya sahip olduklarını tespit

etmişlerdir. Bu olgu çalışmasında katılımcılara sunulan senaryoya göre kadın ve flörtü arasında daha önceden hiç cinsel temas yaşanmamış olması, yalnızca bir cinsel beraberlik yaşanmış olması veya tecavüz olayından önce on cinsel beraberlik yaşanmış olması şeklinde üç tür cinsel geçmişten birine sahip olduğu varsayılmıştır. Araştırmacılar, senaryoda en çok cinsel beraberlik geçmişine sahip olan kadınların, tecavüz esnasında cinsel ilişkiyi reddetme hakkına en az ölçüde sahip olan kadınlar olarak algılandıklarını tespit etmişlerdir. Bu çalışmanın bir evlilik ilişkisini değil de bir flört ilişkisini ortaya koyan bir senaryo ile gerçekleştirilmiş olmasına rağmen evlilik içi tecavüze ilişkin konularda da uygulanabilirliğinin söz konusu olduğu belirtilmiştir.

Önceden gerçekleşmiş bir cinsel ilişkinin gelecekteki cinsel beraberliklerin gerekçesini oluşturduğu düşüncesi, evlilik içi tecavüze ilişkin tartışmanın merkezinde yer almaktadır. Şöyle ki bir erkek geçmişte bir kadın ile cinsel ilişki yaşamış ve bu nedenle cinsel birliktelik geçmişi tesis etmiş ise hem kendisi hem de diğer erkekler onun gelecekteki cinselliğine dair bazı hukuki ve meşru haklara sahip olduğu görüşünde olabilmektedirler (Shotland ve Goodstein, 1992). Dolayısıyla bir erkek ile bir kadın arasında geçmişte karşılıklı rızaya dayalı bir cinsel birliktelik yaşanmışsa, daha sonra yaşanacak cinsel birlikteliklere kadının itiraz etmesi yerinde görülmemektedir.

Özellikle evlilik içi tecavüz alanında yapılmış olan diğer araştırmalar cinsel birliktelik geçmişinin, bir tecavüzün gerçekleşip gerçekleşmediğine karar verme aşamasını etkileyen bir faktör olarak değerlendirilmesine yönelik bu talepleri desteklemiştir. Ayrıca cinsel birliktelik konusunda seçici olmayan kadınların tecavüz iddialarında, mağdurun cinsel birliktelik geçmişinin jürinin kararı üzerinde önemli etkisi bulunduğu ortaya konulmuştur (Schuller ve Klippensteine, 2004). Birden fazla ya da bir partner ile cinsel birliktelik geçmişi tesis etmek, bir kadının tecavüzün gerçekleştiğine dair iddiasına inanılıp inanılmayacağını olumsuz biçimde etkileyen faktörler arasında değerlendirilmiştir. Nitekim kadının, eşi ile cinsel birliktelik geçmişinin, erkeği tecavüz suçlaması ile yargılanmaktan alıkoyan belirleyici bir faktör olduğu varsayılmıştır (Russell, 1990; Shotland ve Goodstein, 1992).

Ayrıca Langhinrichsen-Rohling ve Monson (1998) katılımcıların, eşi ile cinsel birliktelik geçmişi tesis etmiş olan bir kadının her durumda gelecekteki cinsel

birlikteliklere de aynı şekilde rıza göstereceği düşüncesine sahip olduklarını belirtmişlerdir. Ewoldt, Monson ve Langhinrichsen-Rohling (2000) ile Monson, Langhinrichsen-Rohling ve Binderup (2000) benzer senaryo çalışmalarından ve aynı tipte tutum ölçeklerinden yararlanarak evlilik içi tecavüze yönelik tutumları incelemişlerdir. Her iki çalışmada da Tecavüzü Destekleyici Nitelikler Ölçeği (Rape-Supportive Attributions Scale) ve Cinsiyet Rolü Stereotiplerine Dayalı Olarak Mağduru Suçlama Ölçeği (Sex Role Stereotypical Victim Blame Attribution Scale) kullanılmıştır. Tecavüzü Destekleyici Nitelikler Ölçeği, katılımcının tecavüzü destekleyen inançlara veya tecavüzle ilgili yanlış inançlara ne ölçüde sahip olduğunun ölçülmesi amacıyla tasarlanmıştır. Monson, Langhinrichsen-Rohling ve Binderup (2000) bu inançları, tecavüzün, özellikle de tanıdık kişiler arasında gerçekleşen tecavüzün algılanan ciddiyetini azaltmaya yönelik bir çaba olarak açıklamışlardır. Diğer bir ifadeyle, Tecavüzü Destekleyici Nitelikler Ölçeği'nde puan ne kadar yüksekse katılımcıların tecavüzün gerçekleştiğine dair inançları o kadar az ve bireyin tecavüzü değerlendirirken sahip olduğu söz konusu azaltıcı faktörler o kadar fazladır. Cinsiyet Rolü Stereotiplerine Dayalı Olarak Mağduru Suçlama Ölçeği, mağdurun tecavüz olayındaki suç düzeyi hakkında katılımcıların cinsiyet rolü stereotiplerine dayalı suçlamalarının türlerini ölçmesi bakımından kendi içinde oldukça açıklayıcı niteliktedir. Bu ölçekten alınan puan ne kadar yüksekse mağdur, o ölçüde suçlanmakta bununla birlikte cinsiyet rollerine ilişkin stereotiplere dayalı suçlama düzeyleri aynı ölçüde artış göstermektedir (Monson, Langhinrichsen-Rohling ve Binderup, 2000).

Her iki çalışmada da katılımcılara bir tür tecavüze yol açan olayları açıklayan farklı senaryolar sunulmuştur. Bu senaryoların çoğunun evlilik içi tecavüz senaryoları olmakla beraber aynı zamanda eş tecavüzü ve bir tür yabancı tecavüzü arasındaki ilişkileri kapsadığı da belirtilmiştir. Ewoldt, Monson ve Langhinrichsen-Rohling (2000) tarafından yapılan çalışmada senaryolar, içerisindeki evlilik ilişkisinin bozulmamışlığı ölçüsünde farklılık göstermiştir. İlişkinin bozulma derecesine göre en yüksekten en düşüğe beş adet ilişki durumu tanımlanmıştır: Evli, evini ayırmış, ayrı, boşanmış ve yabancı. Bu çalışma ile evlilik içerisinde bir memnuniyet ya da mutluluk düzeyi belirtilmemiş olmakla beraber, hiç zarar görmemiş bir evlilik ilişkisinin bozulmaya başlamasından itibaren boşanmaya kadar giden bu bozulma süreci boyunca ilişkinin doğasının detaylı olarak

incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmacılar ayrıca iki ölçekten elde edilen puanları karşılaştırmak üzere yabancı tecavüzü durumunu daha çok kontrol grubu olarak çalışmaya dâhil etmişlerdir. Araştırmacılar bozulmamış bir evlilik ilişkisi sürecinde ileriye gidildikçe daha fazla sayıda katılımcının tecavüzü destekleyen tutuma sahip olacakları ve bu katılımcıların mağduru daha fazla suçlayacakları varsayımında bulunmuşlardır. Diğer çalışmalar ise evlilik ilişkisi bozulduğunda veya boşanma sürecinde tecavüzün dava konusu edilebileceği algısının daha fazla olduğunu göstermiştir (Finkelhor ve Yllo, 1982; Russell, 1990). Beklentilere paralel olarak, Ewoldt ve arkadaşları tecavüzü destekleyici suçlamaların oranının nispeten daha az zarar görmüş evliliklerde daha fazla, bozulan evliliklerde daha az, boşanmalarda ise en düşük seviyede olduğunu tespit etmişlerdir.

Monson, Langhinrichsen-Rohling ve Binderup (2000) tarafından yürütülen çalışmada da benzer bulgular elde edilmiştir. Aynı zamanda bir senaryo çalışması olan araştırma farklı türde ilişki durumlarının, bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin psikolojik yüklemeleri derecelendirme biçimini de etkilediğini ortaya koymuştur. Dört adet ilişki durumu tanımlanmış olup bunlar şu şekildedir: Yabancı, birkaç kez buluşmuş, bir yıldır flört ediyor ve evli. Monson ve diğerleri (2000) ilişki düzeyleri boyunca puanlarda önemli bir doğrusal eğilimin söz konusu olduğunu, bu eğilime göre tecavüzü destekleyici ve mağduru suçlayıcı puanların yabancı seçeneğinde en düşük, evlilik seçeneğinde ise en yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Bütün bunlardan hareketle; eşler arasında geçmişte isteyerek cinsel beraberlik yaşanmasının, gelecekte yaşanacak cinsel beraberliklerde kadının ilişkiyi reddetmesinin ve eşini tecavüzle suçlamasının önünde engel oluşturduğu söylenebilir.

Tecavüz mitini kabul. Bu alanda yapılan araştırmalar tecavüz mitini kabulün (Rape Myth Acceptance), kişilerin evlilik içi tecavüz ile ilgili psikolojik yüklemeleri üzerinde önemli bir etkisi bulunduğunu ortaya koymuştur. Tecavüz mitleri tecavüze yönelik stereotipik görüşlerin toplamı olarak tanımlanmıştır (Russell, 1990). Bu görüşler “Kadınlar çoğunlukla yanlış ithamlarda bulunurlar.”, “Tecavüz kurbanlar için gerçek anlamda o kadar da zararlı değildir.”, “Kadınlar içten içe tecavüze uğramayı isterler.” veya “Kadınlar kışkırtıcı davranışları veya kıyafetlerinden ötürü tecavüze uğramayı hak ederler.” gibi ifadeleri içermektedir (Frese, Moya ve Megias, 2004).

Yazarların, durumsal faktörlerin tecavüz mitini kabul ile birlikte kişilerin tecavüz algılarını etkilediği yönündeki hipotezlerinin ampirik kanıtlarla desteklendiği tespit edilmiştir. Bu tutum biçimini değerlendirmek amacıyla Tecavüz Mitlerini Kabul Ölçeği'nden yararlanılmıştır. Katılımcılardan senaryoyu okuduktan sonra tecavüzün sorumluluğuna ilişkin görüşleri konusunda kendilerine yöneltilen sorulara yanıt vermeleri istenmiştir. Senaryoda tecavüz mağduru ile tecavüz faili arasındaki ilişki bakımından üç farklı durum tanımlanmıştır: Yabancı, flört ve evlilik ilişkisi. Beklendiği gibi tecavüz mitini kabul ile durumsal değişkenler arasında bir etkileşim olduğu görülmüştür. Katılımcının tecavüz mitini kabul düzeyi arttıkça katılımcının mağdura attığı sorumluluk artmış ve mağdurun maruz kaldığı travma küçümsenmiştir. Dolayısıyla, evlilik içi tecavüz durumu en az stereotipik özellikte ve tecavüz mitini kabul ile yakından bağlantılı olduğundan tecavüzün mağdur üzerinde yarattığı travma bu ilişki biçiminde en düşük seviyede derecelendirilmiştir (Frese, Moya ve Megias, 2004). Bir başka deyişle tecavüz mitini kabul düzeyi arttıkça evlilik içi tecavüz durumunda mağduru suçlama eğilimi ya da mağdurun bunu hak ettiği düşüncesi de artmaktadır.

Cinsiyet rollerine dair inançlar. Bireylerin evlilik içi tecavüze dair görüşlerini ve buna ilişkin psikolojik yüklemelerini değerlendirme biçimleri üzerinde etkisinin bulunduğunu ortaya koyan üçüncü araştırma alanı ise insanların cinsiyet rollerine dair inançlarının türlerine yöneliktir. Genel olarak bu araştırma alanının ortaya koyduğu üzere bir bireyin cinsiyet rollerine dair inançları ne kadar geleneksel veya stereotipik ise evlilik içi tecavüzü ciddi bir suç olarak görmemektedir. Ayrıca birey tarafından geleneksel cinsiyet rolünün benimsenmesi bireyin, tecavüz mağdurunun tecavüzden sorumlu olduğunu düşünmesi ihtimalini de arttırmaktadır (Auster ve Leone, 2001; Simonson ve Mezydlo Subich, 1999; Whatley, 2005).

Yine bu alanda yapılan araştırmalarda evlilik içi tecavüze yol açan olaylara dair senaryolardan yararlanılmış ve katılımcılardan bir tutum değerlendirmesi ölçeğine yanıt vermeleri istenmiştir. Senaryolar standardize edilmiş ve değişkenler çeşitli ilgili örneklemeler içerisinde gözlemlenmiştir (Auster ve Leone, 2001) veya senaryoların kendisi farklı tecavüz tiplerini ya da kategorilerini yansıtacak şekilde yabancı, tanıdık, flört ve evlilik içi olarak değiştirilmiştir (Simonson ve Subich, 1999). Bu araştırma alanından elde edilen bulguların, evlilik içi tecavüz

vakalarında suç algıları ve suçlamalar ile ilgili tutumları etkileyen belirli faktörlerin söz konusu olduğunu gösteren genel evlilik içi tecavüz araştırmalarındaki diğer hipotezlere dair kanıtları destekler nitelikte olduğu görülmüştür. Bulgular evlilik içi tecavüzün yabancı, tanıdık ya da flört gibi diğer tecavüz türlerine kıyasla daha az sıklıkta tanımlı olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca evlilik içi tecavüzün mağdurun haklarının ihlali olarak ve psikolojik anlamda zarar verici nitelikte görülme oranının daha az olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte cinsiyet rollerine dair stereotipler bu puanların belirlenmesinde büyük bir rol oynamıştır. Bir bireyin geleneksel cinsiyet rollerine sahip olma düzeyi azaldıkça o bireyin tüm tecavüz senaryolarını ağır bir durum olarak değerlendirme oranının arttığı ve mağduru suçlamaya katılma oranının azaldığı görülmüştür (Simonson ve Subich, 1999). Diğer bir ifadeyle, birey geleneksel cinsiyet rollerinden uzaklaştıkça bireyin, tüm senaryoları tecavüz olarak değerlendirme oranının arttığı ve mağduru suçlama ihtimalinin azaldığı gözlenmiştir.

Geleneksel cinsiyet rollerine dair tutumların artışı başka çalışmalarda da katılımcının mağduru suçlayıp suçlamayacağını önceden belirlemiştir. Whatley (2005), Evlilikte Rol Tutumları Ölçeği'ne göre evlilik ve cinsiyet rollerine dair güçlü geleneksel tutumlara sahip oldukları öğrenilen bireylerin, senaryoda mağduru suçlama ihtimalinin daha fazla olduğunu ortaya koymuştur. Araştırmada bu bireylerin, mağdurun kendi eylemlerinden dolayı tecavüze uğramayı hak ettiğini düşünmelerinin daha olası olduğu ve son olarak kadınların evlilikteki rollerinin bir parçası olarak eşleri ile cinsel ilişkiye girmek zorunda olduklarını iddia etme ihtimallerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Son olarak araştırmalar bu geleneksel cinsiyet rollerini teşvik eden ve tanımlayan sosyal kurumların da belirli popülasyonlarda evlilik içi tecavüze dair inançlar ve tutumlar üzerinde etkili olduğunu göstermiştir. Auster ve Leone (2001), üniversite çağındaki erkekler arasında mezunlar derneği üyeliklerinden doğan ilişkinin erkeklerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerini etkilediğini tespit etmişlerdir. Dernek üyesi erkeklerin, dernek üyesi olmayanlara kıyasla daha geleneksel cinsiyet rollerine ve inançlarına sahip oldukları, evlilik içi tecavüzü bir suç olarak görme olasılıklarının daha düşük olduğu ve bir evlilik içerisinde gerçekleşen tecavüz vakalarının yargıya taşınmasını destekleme ihtimallerinin daha az olduğu görülmüştür. Dolayısıyla geleneksel cinsiyet rollerine dair tutumlara sahip olan

bireyler tarafından evlilik içi tecavüzün ciddi bir suç olarak tanımlanmadığı ve bu bireylerin, eşyle cinsel ilişkiye girmenin kadının görevi olduğunu ve kadının evlilik içi tecavüzü hak ettiğini düşündükleri görülmektedir.

Fiziksel şiddet. Evlilik içi tecavüze yönelik tutumları etkileyen son araştırma alanı aile içi şiddet ile karakterize edilen bir ilişkiyi ele almaktadır (Walker 1994). Evlilik içerisindeki fiziksel şiddet ve cinsel saldırının sembiyotik özelliğinden yola çıkılarak evlilik içerisinde başka herhangi bir tür fiziksel şiddet olmaksızın tecavüz olamayacağı düşünülmekteydi. Bu alanda yapılan araştırmalar, gözlemcinin tecavüzün gerçekleşip gerçekleşmediğine dair algısını belirleyen şeyin çoğunlukla bir mağdurun kendisine saldıran kişiye direnme derecesi olduğunu göstermiştir. Langhinrichsen-Rohling ve Monson (1998) bireylerin, ilişkide hiç fiziksel şiddet geçmişi olmayan evlilik içi tecavüz mağdurlarını, geçmişte fiziksel şiddete uğradığı bilinen mağdurlara kıyasla tecavüzden daha fazla sorumlu tuttuklarını tespit etmişlerdir. Bu araştırmada da Tecavüzü Destekleyici Nitelikler Ölçeği ve Cinsiyet Rolü Stereotiplerine Dayalı Olarak Mağduru Suçlama Ölçeği'nden yararlanılmıştır. Bu ölçeklerin kullanıldığı diğer bulgularda da olduğu gibi, ilişkide hiç fiziksel şiddet geçmişi olmayan mağdurlara karşı daha az destekleyici tutum gösterildiği tespit edilmiştir. Diğer bir ifadeyle, bir kadın eşinin tecavüzüne uğradığını iddia ettiği tarihte ya da dönemde fiziksel şiddete maruz kalmamış ise kendisine inanılmamış ve bu tecavüzde kadın kusurlu olarak değerlendirilmiştir.

Bireylerin evlilik içi tecavüze yönelik görüş ve tutumlarını etkilediği belirtilen bu dört faktörün birbirleri ile belirli bağlantıları bulunduğu ve bu bakımdan bir biçimde birbirleri ile ilişkili oldukları görülmektedir. Örneğin, bir birey geleneksel cinsiyet rollerine dair tutumlara sahipse bu stereotiplere uygun belirli tecavüz mitlerine inanmaya daha eğilimli olabilmektedir. Ayrıca bu tecavüz mitlerinin bir kısmının içerisinde daha önce cinsel ilişkiye rıza göstermiş olan bir kadının gelecekte tüm cinsel ilişkilere de rıza göstereceği, yalnızca fiziksel şiddete maruz kalmış olan eşlerin evliliklerinde tecavüze uğradıkları ve bu durumun başka ilişki türlerini kapsamadığı gibi inançların yer aldığı görülmektedir.

Evlilik İçi Tecavüz İle İlgili Kuramlar

Evlilik içi tecavüzü ve sosyal ve hukuksal bağlamda kabulünün geçmişini açıklamak üzere feminist, sosyal konstrüksiyonizm ve cinsiyet rolleri sosyalizasyonu gibi kuramlardan yararlanılmıştır.

Feminist kuram. Feminist kuramcılar evlilik içi tecavüzü, ataerkil aile aracılığıyla kadınlar üzerinde bir sosyal kontrol ve baskı kurma aracı olarak tanımlamaktadırlar. Feministler kadınların erkekler tarafından sosyal kontrolünü ifade etmek için “ataerkil terör” (patriarchal terrorism) ve “tecavüz ruhsatı” (license to rape) gibi bazı terimler kullanmaktadırlar. Johnson (1995) tarafından tanımlanmış haliyle ataerkil terör, kadınları kontrol etmeye yönelik sonsuz bir çaba içerisinde şiddetin metotlu kullanımını ifade eder. Finkelhor ve Yllo (1982) evlenme izninin bir tecavüz ruhsatı olduğunu, tıpkı “birlik kuramı” ve Sir William Hale'inkine benzer mevzuatlarda olduğu gibi evliliğin tarihsel bağlamından dolayı bu izin ile erkeklerin tepki görme korkusu yaşamaksızın eşlerini zorla cinsel ilişkide bulunmak suretiyle kontrol ettiklerini ve eşlerinin üzerinde baskı kurduklarını öne sürmektedirler.

Sosyal konstrüksiyonizm. Muehlemhard ve Kimes (1999), sosyal konstrüksiyonizmi evlilik içi tecavüze uygulamışlar ve evlilik içi tecavüz tanımlarının, toplumda gücü elinde tutan kişilerin çıkarlarına göre şekillendirildiğini savunmuşlardır. Evlilik içi tecavüzün hukuki geçmişi sıklıkla bu kuramın kanıtı olarak alıntılanmaktadır. Erkekler tarihsel olarak politik alana egemen oldukları gibi, “ayrılmış alanlar” kavramına göre erkekler hayatın politik ve kamusal alanlarına hükmederken kadınların aile ve özel alanlar ile kısıtlanmasından ötürü yasa oluşturma süreci de erkeklerin egemenliğinde olmuştur (Bennice ve Resick, 2003). Erkeklerin yasa oluşturma sürecine egemen olmaları sonucunda yasalar, örneğin mülkiyetin korunması gibi alanlarda, erkeklerin çıkarlarını gözetir şekilde oluşturulmuştur. Kadınların evlendikten sonra eşlerinin malı haline geldikleri inancı daha önce de belirtildiği gibi evlilik içi tecavüz konusunda çeşitli istisnaların uygulanmasını beraberinde getirmiştir. Bu yasalar bugün insanların tecavüzü kavramsallaştırma biçimini etkilemiştir (Small ve Tetreault, 1990). Eşin ya da yakın partnerin uyguladığı cinsel şiddetin ciddiyeti çoğunlukla yabancı tecavüzünden daha az olarak algılanmakta ve çoğu zaman tecavüz olarak sınıflandırılmamaktadır (Auster ve Leone, 2001; Frese, Moya ve Megias, 2004;

Langhinrichsen-Rohling ve Monson, 1998;). Simonson ve Subich (1999), 219 erkek ve kadın üniversite öğrencisinden oluşan bir örneklem içerisinde yaptıkları çalışma sonucunda evlilik içi tecavüzün daha az şiddetli bir eylem olarak algılandığını, kadın haklarının ihlali olarak sınıflandırılma olasılığının daha düşük olduğunu ve yabancı, tanıdık ya da flört tecavüzünden daha az zarar verici olarak değerlendirildiğini tespit etmişlerdir. Evlilik içi tecavüz ile ilgili bu algılar evlilik, cinsellik ve cinsiyet rollerinin yanı sıra tecavüz kavramının da nasıl yorumladığını yansıtmaktadır.

Cinsiyet rolleri sosyalizasyonu. Cinsiyet rolleri sosyalizasyonu kuramcılarını cinsiyet rollerine ilişkin olarak, cinsel etkileşimleri yönlendiren davranışların gelişimsel sürecin bir sonucu olduğunu ileri sürmektedirler (Simonson ve Subich, 1999). Cinsiyet rolleri sosyalizasyonu her iki cinsiyete de uygulanmaktadır ancak cinsiyet rollerine yönelik davranışların kadınlar ve erkekler için farklı olduğu düşünülmektedir. Bu kuramcılara göre erkeklere baskın, güçlü ve cinsel anlamda agresif olmaları öğretilirken kadınlara ise edilgen, itaatkar ve cinsel olarak tutucu olmaları öğretilmektedir. Evlilik içi tecavüz “kadınlık görevi” gibi kavramlardan, kadının eşini cinsel açıdan tatmin etmekle yükümlü olduğu inancından dolayı cinsiyet rolleri sosyalizasyonunun uç bir versiyonu olarak değerlendirilmektedir.

Pek çok araştırmacı cinsiyet rolü sosyalizasyonunun hem kadınlarda hem de erkeklerde tecavüzü destekleyen inançları teşvik ettiğini öne sürmüştür (Monson, Byrd ve Langhinrichsen-Rohling, 1996; Monson, Langhinrichsen-Rohling ve Binderup, 2000). Simonson ve Subich (1999), daha geleneksel cinsiyet rolü tutumlarına sahip bireylerin evlilik içi tecavüzün ciddi etkilerini en az seviyede görmeye daha eğilimli olduklarını ve bu bireylerin senaryoyu tecavüz olarak sınıflandırma ihtimalinin daha az olduğunu tespit etmişlerdir. Benzer şekilde Monson, Langhinrichsen-Rohling ve Binderup (2000) 200 erkek ve kadın üniversite öğrencisi ile yürüttükleri araştırmada, katılımcılara evlilik içi tecavüz senaryosu sunulduğunda tecavüzü destekleyici tutumun flört ve yabancı tecavüzü senaryolarındaki tecavüzü destekleyici tutuma kıyasla daha fazla olduğunu tespit etmişlerdir. Bununla birlikte katılımcılara, fail ile mağdur arasında önceden cinsel ilişki olduğu bildirildiğinde, flört ve evlilik içi tecavüz senaryoları arasında tecavüzü destekleyici tutum oranı bakımından bir farklılık olmamıştır. Bu bulguların

kadınların cinsel yönden tutucu bireyler olarak değerlendirildiği geleneksel cinsiyet rollerini ve bir kadının cinsel ilişkiye bir kez izin verdiğinde bu iznin geri dönülemez biçimde geçerli olduğu yönündeki görüşü yansıttığı söylenebilir.

Evlilik içi tecavüzü açıklamaya çalışan kuramlar dikkate alındığında bu kuramların birbirleriyle ve cinsiyet rollerine yönelik tutumlarla büyük ölçüde bağlantılı olduğu gözlenmektedir. Şiddet, kadınlar üzerinde güç kurmak amacıyla erkekler tarafından başvurulan bir yoldur. Eşine itaat etmeyi, eşinin cinsel isteğini tatmin etmeyi kadının görevi olarak kabul eden geleneksel cinsiyet rollerine ilişkin tutum ve bu durumun evlilik birliği altında meşrulaştırılması aracılığıyla bir şiddet biçimi olan evlilik içi tecavüz erkeklerin kadınlar üzerinde güç kurmalarına yol açmaktadır. Diğer yandan erkek egemen kültür, geleneksel cinsiyet rollerine ilişkin tutumun oluşumunu ve cinselliğin algılanışını etkileyerek erkeği koruyan bir yaklaşımla evlilik içi tecavüzün bir tecavüz biçimi olarak algılanmaması üzerinde etkili olmaktadır.

Evlilik İçi Tecavüz Kategorileri

Fiziksel olmayan cinsel zorlama. Evlilik içi tecavüz failleri, kurbanlarının, fiziksel olmayan cinsel zorlama ve tehdit yoluyla veya zorla cinsel ilişki gibi cinsel eylemlere boyun eğmelerini sağlamak için çoğunlukla farklı taktiklerden yararlanmaktadırlar. Fiziksel olmayan cinsel zorlama tehdit yoluyla veya zorla cinsel ilişkiden daha sık gerçekleştiği için değerlendirilmesi önem taşımaktadır. Meyer, Vivian ve O'Leary (1998) evlilik terapisi gören 244 kadından %36'sının fiziksel olmayan cinsel zorlamaya maruz kaldığını, %5'inin ise tehdit yoluyla ya da zorla cinsel ilişki deneyimi bulunduğunu tespit etmişlerdir. Finkelhor ve Yllo (1982) evlilik içi tecavüz faillerinin yararlandığı iki temel türde fiziksel olmayan cinsel zorlama biçimi tanımlamışlardır: *Sosyal zorlama ve kişiler arası zorlama*. *Sosyal zorlamanın* "kadınlık görevine" yönelik inancın sebebi olduğu bildirilmiştir. Bu inanca göre, kadın istemese bile eşini memnun etmek onun doğuştan gelen sorumluluğudur. Sosyal zorlama en yaygın cinsel zorlama biçimidir. Basile (2002), Amerika genelinde yaptığı araştırmada 1108 evli kadının %61'inin eşlerinden gelen sosyal zorlama deneyimleri bulunduğunu tespit etmiştir. Erkek, ilişkideki kaynaklarını ya da gücünü eşini kendisinin cinsel taleplerine boyun eğmeye zorlamak için kullandığında bu durum *kişiler arası zorlama* kavramını ifade etmektedir. Örneğin; Basile (2002) araştırmanın örneklemini içerisindeki evli

kadınların %30'unun eşlerinin cinsel ilişki taleplerine rıza gösterdiklerini öyle ki cinsel ilişkiye girmek istemediklerinde dahi eşleri onlar için para harcadığından buna rıza göstermenin beklenen bir durum olduğunu tespit etmiştir. Basile'in örnekleminin %13'ü de eşlerinden cinsel aktiviteye katılmaları için zorbalık gördükleri veya eşleri tarafından bu sebeple aşağılandıklarını hissettikleri yönünde bilgi vermiştir.

Evlilik içi tecavüze direnmeye karşılık tepki görmekten korkma nedeniyle istenmeyen cinsel ilişkiye boyun eğme veya rıza gösterme cinsel zorlamanın bir diğer yaygın biçimini temsil etmektedir. Basile'in (1999) Amerika'da gerçekleştirilen bir telefon anketine katılan 41 kadınla yapılmış takip görüşmelerinden yararlanarak rıza gösterme konusunda yürüttüğü çalışmada katılımcıların tamamı eşleri veya yakın partnerleri ile istenmeyen cinsel ilişki deneyimi yaşadıklarını bildirmiştir. Kadınların %7'si partnerlerinden olumsuz bir tepki görmekten korktukları için istemedikleri halde cinsel ilişkiye rıza gösterdiklerini belirtmişlerdir. Bu ilişkiler çoğunlukla fiziksel şiddet olmaksızın sözlü ve psikolojik saldırganlık içermektedir. Benzer şekilde örnekleme yer alan kadınların %20'si daha önce zorla cinsel ilişki deneyimi yaşadıklarını ve zorla cinsel ilişkiden kaçınma çabasıyla rıza gösterdiklerini bildirmişlerdir. Bu kadınların ilişkileri fiziksel şiddet ile karakterize edilmiştir. Dolayısıyla bu tür evlilik içi tecavüz durumunda eşlerden biri fiziksel şiddet kullanmaksızın, diğerini cinsel birlikteliğe rıza göstermeye mecbur bırakmaktadır. Bu durumda genellikle kadınlar, kadınlık görevi inancının ya da eşlerinin sağladığı olanaklar gereği eşlerini cinsel açıdan memnun etmeleri gerektiğini düşündüklerinden ve cinsel birlikteliğe rıza göstermediklerinde karşılaşılabilecekleri güçlükler nedeniyle cinsel birlikteliğe boyun eğmektedirler.

Tehdit yoluyla veya zorla cinsel ilişki. Evlilik içi tecavüz ile ilgili literatürün tehdit yoluyla cinsel ilişki ve zorla cinsel ilişki kavramlarını nadiren birbirinden ayrı olarak tanımlaması nedeniyle bu iki kavrama ait karşılaştırmalı veriler oldukça sınırlıdır. Basile (2002), evli kadınların %4'ünün eşleri tarafından cinsel ilişki için tehdit edilme deneyimleri bulunduğunu tespit etmiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlar aynı zamanda örneklem içerisindeki evli kadınların eşleri tarafından cinsel ilişki için fiziksel olarak zorlandıklarını da ortaya koymuştur. Finkelhor ve Yllo (1982), Boston bölgesinde yaşayan ve okul çağında çocukları bulunan 326 kadınla yaptıkları çalışmada, evlilikte zorla cinsel ilişki kavramını şu üç kategori

içerisinde sınıflandırmışlardır: Fiziksel şiddet yoluyla tecavüz, yalnızca güç kullanımı yoluyla tecavüz ve obsesif tecavüz.

Fiziksel şiddet yoluyla tecavüz. Fiziksel şiddet yoluyla tecavüzün Finkelhor ile Yllo (1982) tarafından yapılan araştırmanın örnekleminde en yaygın evlilik içi tecavüz biçimi olduğu görülmüştür. Tüm evlilik içi tecavüz vakalarının %48'i fiziksel şiddet yoluyla tecavüz olarak sınıflandırılmıştır. Fiziksel şiddet yoluyla tecavüz deneyiminin mevcut olduğu evlilikler sözlü ve fiziksel şiddet ile karakterize edilmiştir. Bu vakalarda evlilik içi tecavüzün, ilişkideki genel şiddetin bir uzantısı olduğu ve cinsel çatışmadan kaynaklanmadığı belirtilmiştir.

Groth, Burgess ve Holmstrom (1977) daha önce Finkelhor ve Yllo'nun (1982) fiziksel şiddet yoluyla tecavüz sınıflandırmalarına dâhil ettikleri "öfke tecavüzü" adı verilen benzer bir tecavüz kategorisi belirlemişlerdir. Groth (1977) öfke tecavüzlerinin, erkekler tarafından kadınlara yönelik bir düşmanlık, intikam ve aşağılama eylemi olarak gerçekleştirildiğini öne sürmüştür. Bu tecavüz türünde kadınlara acı ve fiziksel zarar vermek amacıyla belirgin şiddet uygulanmaktadır. Bergen (1996) ayrıca bir tecavüz kriz masasından ya da kadın sığınma evinden yardım isteyen evlilik içi tecavüz kurbanlarından oluşan 40 kişilik örneklem içerisinde, fiziksel şiddet yoluyla tecavüzün, evlilik içi tecavüzün en yaygın formu olduğunu tespit etmiştir. Örneklem içerisindeki kadınların %33'ünün yalnızca fiziksel şiddet yoluyla tecavüz deneyimine sahip olduğu, %37'sinin ise fiziksel şiddet yoluyla tecavüz, yalnızca güç kullanımı yoluyla tecavüz ve obsesif tecavüz eylemlerine bir arada maruz kaldığı ortaya konmuştur.

Yalnızca güç kullanımı yoluyla tecavüz. Yalnızca güç kullanımı yoluyla tecavüz, Finkelhor ile Yllo (1982) tarafından tespit edilen en yaygın ikinci evlilik içi tecavüz biçimi olmuştur. Yalnızca güç kullanımı yoluyla tecavüz, cinsel aktiviteler üzerinde sürekli anlaşmazlıklar ile karakterize edilmiştir. Bu evliliklerde şiddetin en az düzeyde olduğu görülmüştür. Evlilik içi tecavüz faillerinin istedikleri cinsel eylemi gerçekleştirmek için yalnızca yeterli ölçüde fiziksel güç uyguladıkları ortaya konmuştur.

Groth, Burgess ve Holmstrom'un (1977) ikinci tecavüz kategorisi olan "güç tecavüzü" yine yalnızca güç kullanımı yoluyla tecavüz başlığına girmektedir. Güç tecavüzünde fail, kurban üzerinde güç, baskı ve kontrol sağlamak için tecavüzden

yararlanmaktadır. İstenen eylemi gerçekleştirmek için yararlanılan ve bir şiddet biçimi olan alet kullanarak şiddet uygulama güç tecavüzlerinin ve yalnızca güç kullanımı yoluyla tecavüzlerin karakteristik bir özelliğidir. Finkelhor ile Yllo'nun (1982) yürüttüğü araştırmada, evlilik içi tecavüzlerin %40'ının yalnızca güç kullanımı yoluyla gerçekleştirilen tecavüzler olduğu görülmüştür. Yine benzer biçimde Bergen (1996), kadınların %25'inin yalnızca güç kullanımı yoluyla tecavüze maruz kalma deneyimleri bulunduğunu, %20'sinin ise hem yalnızca güç kullanımı yoluyla hem de fiziksel şiddet yoluyla tecavüze maruz kaldıklarını tespit etmiştir.

Obsesif tecavüz. Finkelhor ile Yllo'nun (1982) tespit ettiği en az yaygın olan evlilik içi tecavüz biçimi, %6'lık gerçekleşme oranı ile obsesif tecavüz olmuştur. Obsesif tecavüzlerin gerçekleştiği evlilikler kölelik ve pornografi kullanımı ya da yeniden sahnelenmesi gibi olağandışı cinsel aktiviteler ile karakterize edilmiştir. Obsesif tecavüzlerin faillerinin genel olarak zihinleri cinsellik ile meşgul olan, sapkın eylemlerden ya da kurbanı çektiikleri acıdan cinsel haz alma deneyimine sahip kişiler olduğu tespit edilmiştir.

Groth, Burgess ve Holmstrom'un (1977) "sadist tecavüz" kategorisi, obsesif tecavüz başlığı altında değerlendirilmektedir. Sadist tecavüz bir cinsel uyarılma aracı olarak şiddetten yararlanmakta ve bu yönüyle de kurbanlarını aşağılama ve kontrol etme aracı olarak cinsel şiddetten yararlanan öfke tecavüzünden ayrı tutulmaktadır. Bergen (1996), kadınların %5'inin yalnızca sadist tecavüz deneyimi bulunduğunu, %17'sinin ise hem sadist tecavüze hem de fiziksel şiddet yoluyla tecavüze maruz kaldıklarını tespit etmiştir.

Görüldüğü üzere evlilikte tehdit yoluyla veya zorla cinsel ilişki farklı biçimlerde karşımıza çıkmaktadır. Bazı tecavüz vakaları cinsel çatışmadan bağımsız olarak evlilikte var olan fiziksel şiddetin bir parçası olarak yaşanmaktayken güç kullanımı yoluyla gerçekleşen tecavüzlerde evlilikte şiddet daha az yaşanmasına rağmen eşlerden biri gerçekleştirmek istediği cinsel eylemi diğerine kabul ettirebilmek için şiddetten yararlanmaktadır. Obsesif tecavüzün ise tecavüzü gerçekleştiren eşin, diğerine uyguladığı şiddetten ve eşinin çektiği acıdan haz aldığı bir cinsel sapkınlık olduğu söylenebilir.

Evlilik İçi Tecavüze İlişkin Risk Faktörleri

Evlilik içi tecavüze ilişkin risk faktörleri üzerine yapılan araştırmalarda, evlilik içi tecavüz oranlarına ilişkin bazı sorunlar mevcuttur. Örneğin; bu alanda yapılan araştırmaların birçoğu kadın sığınma evinden ya da tecavüz kriz masasından yardım talebinde bulunan kadınlarla yürütüldüğünden, elde edilen sonuçların evlilik içi tecavüz mağdurlarının tamamı için uygulanabilirliğinin düşük olduğu görülmektedir. Ayrıca evlilik içi tecavüz faillerinin karakteristik özelliklerini değerlendiren araştırmaların büyük çoğunluğunda failer, örneklem içerisine dâhil edilmemektedirler. Ayrıca bu araştırmalar genel olarak mağdur raporlarına dayandırıldığından evlilik içi tecavüz faillerinin gerçek karakteristik özelliklerini yansıtmayabilmektedir. Evlilik içi tecavüze ilişkin risk faktörlerine dair araştırma bulguları değerlendirilirken mevcut araştırmaların geriye dönük özelliğinden dolayı sebep sonuç ilişkisine dair varsayımda bulunulamamaktadır (Poe, 2010). Bununla birlikte evlilik içi tecavüze ilişkin risk faktörleri aşağıdaki şekilde sınıflandırılmaktadır:

Evlilik içi cinsel olmayan saldırganlık. Evlilikte cinsel olmayan şiddetin evlilik içi tecavüz ile sağlam bir bağlantısı bulunmaktadır. Johnson (2003), kadınların maruz kaldığı hem fiziksel hem de cinsel saldırıları inceleyen Kadına Karşı Ulusal Şiddet Anketi'nden elde edilen veriler ile ikincil bir analiz yürütmüştür. Araştırmacı evliliklerde geçmişte yaşanmış fiziksel ve cinsel saldırıların sıklığının, gelecekte şiddet uygulama ihtimalini 1.36'lık bir katsayı oranında arttırdığını tespit etmiştir. Yine bir evliliğin ilk zamanlarında gerçekleşen fiziksel veya cinsel şiddet, sürekli saldırı için bir risk faktörü olarak değerlendirilmiştir. Frieze'nin (1983) tespitine göre, fiziksel şiddete maruz kalan kadınların %34'ü eşlerinin tecavüzüne uğradıklarını bildirirken, fiziksel şiddete maruz kalmayan karşılaştırma grubunun yalnızca %3'ü tecavüze maruz kaldığını belirtmiştir. Aynı şekilde Dienemann ve arkadaşları (2000), geçmişte yakın partnerleri tarafından duygusal ve fiziksel şiddete maruz kaldıklarını belirten kadınlar tarafından bildirilen evlilik içi tecavüz oranlarının, istismar deneyimi olmayan kadınların bildirdikleri oranlardan daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Meyer, Vivian, O'Leary (1998) psikolojik saldırının cinsel zorlama ile bağlantılı olduğunu, ağır fiziksel şiddetin ise tehdit yoluyla ve zorla cinsel ilişki ile bağlantılı olduğunu tespit etmişlerdir. Marshall ve Holtzworth-Munroe (2002) yine benzer biçimde, failin fiziksel ve psikolojik

saldırganlığının, evlilik ilişkisi içerisinde hem cinsel zorlama hem de tehdit yoluyla ve zorla cinsel ilişki ile bağlantılı olduğunu ortaya koymuşlardır.

Çiftler ile ilgili faktörler. Özellikle evli çiftin evlilik içi tecavüze ilişkin risk faktörleri üzerinde yapılmış çok az sayıda araştırma olmasına karşın çiftlerle ilgili belirli karakteristik özelliklerin risk artışı ile bağlantılı olduğu tespit edilmiştir. Evlilik içi tecavüzün evlilik kalitesinin düşük olduğu ve sürekli anlaşmazlıkların yaşandığı evliliklerde gerçekleşme ihtimalinin daha fazla olduğu bildirilmiştir (Frieze, 1983). Ayrıca evli çiftler arasında eğitimden kaynaklı statü farklarının evlilik içi tecavüz konusunda bir risk faktörü olduğu tespit edilmiştir (Tjaden ve Thoennes, 2000). Coker, Smith, McKeown ve King (2000) yakın partner ilişkilerinde kadın ve erkek arasındaki yaş farkı on ve daha fazla olduğunda cinsel şiddetin gerçekleşme ihtimalinin daha fazla olduğunu tespit etmişlerdir. Yine çiftlerin cinsel ilişki sıklığı ve hangi cinsel eylemlerde bulunacakları konusunda yaşadıkları anlaşmazlıkların da evlilik içi tecavüz bakımından bir risk faktörü olduğu görülmüştür (Finkelhor ve Yllo, 1982, 1985, 1988; akt: Martin, Taft ve Resick, 2007). Hanneke ve Shields'ın (1985) tespitine göre, evlilik içi tecavüzlerin görüldüğü evliliklerde kadınlar cinsel tatmin oranlarının daha az olduğunu, cinsel ilişkiyi daha sık reddettiklerini ve cinsel ilişkiyi başlatma eğilimlerinin en az oranda olduğunu, cinsel ilişki sıklığı ve hangi cinsel eylemlerde bulunacakları konusunda daha sık tartıştıklarını ve menstrüasyon sırasında cinsel ilişki konusunda daha fazla anlaşmazlık yaşadıklarını bildirmişlerdir.

Bowker (1983), Güneydoğu Wisconsin'de evli ya da partneri ile birlikte yaşayan ve ilişkilerinde şiddet deneyimi bulunan 146 kadın ile görüşmeler yapmıştır. Bu çalışmada tecavüz, erkeğin eşine herhangi bir cinsel eylemi yaptırmak için kullandığı fiziksel güç veya güç tehdidi olarak tanımlanmıştır. Evlilik kalitesi ve birlikte geçirilen zaman, cinsel beraberlik, duygusal yakınlık ve iletişim gibi bazı alanlarda memnuniyet düzeyi daha düşük olan evli çiftlerde evlilik içi tecavüzlerin daha sık gerçekleştiği görülmüştür. Tecavüzlerin gerçekleştiği evliliklerin karakteristik özellikleri arasında ortak faaliyetlere daha az sıklıkta katılım, faaliyetlere katılımın daha az memnun edici olarak değerlendirilmesi ve mali durum, arkadaşlar, alkol ve uyuşturucu konularındaki sürekli anlaşmazlıklar gibi faktörlerin yer aldığı tespit edilmiştir. Ayrıca evlilik içi tecavüzlerin gerçekleştiği evliliklerde eşler arasında daha büyük değer farklılıkları bulunduğu ortaya

çıkmiştir. Evlilik içi tecavüzlerin gerçekleştiği evliliklerde hem kadın hem de erkek yalnızca fiziksel şiddetin mevcut olduğu karşılaştırma grubuna kıyasla çocuklara daha az önem vermiştir.

Mağdur ile ilgili faktörler. Evlilik içi tecavüz mağdurlarının demografik özelliklerini inceleyen pek çok çalışma yürütülmüştür. Her ne kadar çalışmalarda çoğu demografik değişkenin evlilik içi tecavüz ile anlamlı biçimde bağlantılı olmadığı tespit edilmişse de bazı mağduriyet bağlantıları bildirilmiştir. Hanneke ve Shields (1985), evlilik içi tecavüz mağdurlarının karşılaştırma gruplarındaki kadınlardan daha genç yaşta olduklarını tespit etmişlerdir. Kadına Karşı Ulusal Şiddet Anketi'nden elde edilen veriler incelendiğinde; Amerikan Kızılderilileri ve Alaska Yerlilerinin diğer ırklardan kadınlara kıyasla evlilik içi tecavüz bakımından daha büyük risk altında oldukları tespit edilmiştir (Tjaden ve Thoennes, 2000). Ayrıca Vogel ve Marshall (2001) Afrika kökenli Amerikalı kadınların beyaz ırktan kadınlara kıyasla yakın partnerlerinin cinsel şiddetine daha fazla maruz kaldıklarını tespit etmişlerdir. Eğitim ile evlilik içi tecavüz arasındaki ilişki konusunda birbiri ile çelişen veriler elde edilmiştir. Frieze (1983) evliliklerinde daha önce şiddete maruz kalmış kadınlardan oluşan bir örneklem içerisinde evlilik içi tecavüz mağdurlarının eğitim düzeyinin daha düşük olduğunu tespit etmiştir. Johnson (2003) ise eğitim düzeyi daha yüksek olan kadınların, partnerlerinin fiziksel ve cinsel saldırısına maruz kalma risklerinin daha fazla olduğu sonucuna ulaşmıştır. Yapılan diğer araştırmalarda da işsiz olan evlilik içi tecavüz mağdurlarının sayısının, tecavüz mağduru olmayan eşlerden anlamlı ölçüde daha fazla olduğu tespit edilmiştir (Frieze, 1983; Johnson, 2003). Çalışmalar arasındaki nispeten tutarlı bulgulardan biri ise boşanmış ya da ayrı yaşayan kadınların eski partnerlerinin cinsel saldırısına maruz kalma risklerinin daha fazla oluşudur (Bergen, 1996; Coker, Smith, McKeown ve King 2000; Culbertson ve Dehle, 2001; Johnson, 2003).

Mağdurun ailesindeki şiddet geçmişi, evlilik içi tecavüz bakımından araştırmacılar arasında yaygın olarak atıfta bulunulan bir başka risk faktörüdür (Coker, Smith, McKeown ve King, 2000; Russell, 1990;). Kadına Karşı Ulusal Şiddet Anketi'nden elde edilen bulgular, yetişkin bir bakıcının çocuklara uyguladığı fiziksel saldırı gibi kötü muamelelerin yaşamın sonraki dönemlerinde cinsel şiddet de dâhil olmak üzere yakın partner tarafından mağdur edilme vakaları ile güçlü bir bağlantısının olduğunu göstermiştir (Tjaden ve Thoennes, 2000). Shields ve

Hanneke (akt: Martin, Taft ve Resick, 2007), altı aydır evli ya da partnerleri ile birlikte yaşayan 137 kadınla görüşmeler gerçekleştirmişlerdir. Bu çalışmada kadınlar hem tecavüze hem fiziksel şiddete maruz kalmış, yalnızca fiziksel şiddete maruz kalmış ve partnerleri tarafından hiçbir şiddete maruz bırakılmamış üç ayrı grup halinde karşılaştırılmıştır. Bulgular, çocuklukta bir aile üyesi tarafından cinsel istismara uğrayan kadınların evlilik içi tecavüz bakımından daha fazla risk altında olduklarını, hem tecavüze hem fiziksel şiddete maruz kalmış grubun %50'sinin bir aile bireyinin cinsel temasına maruz kalma deneyimi bulunduğunu ortaya koymuştur. Aile üyeleri haricindeki birinden cinsel şiddet görmüş olan ve çocukluğunda hiç cinsel şiddet görmemiş olan gruplar arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Russell (1990) benzer şekilde, bir aile üyesinin faili olduğu cinsel istismarın evlilik içi tecavüz ile bağlantılı olduğunu bildirmiştir. Aynı araştırmada evlilik içi tecavüz mağdurlarının çocukluklarında aile üyeleri haricindeki biri tarafından cinsel istismara uğramış olmaları olasılığı, evlilik içi tecavüz mağduru olmayan gruba kıyasla daha fazla bulunmuştur. Bowker (1983), geçmişte evlilik içi şiddete maruz kalmış 146 evli kadından oluşan bir örneklem ile gerçekleştirdiği çalışmada, evlilik içi tecavüzün, mağdurun geçmişte ebeveynlerinin fiziksel saldırılarına şahit olup olmamasıyla veya ebeveynlerinin fiziksel saldırılarına maruz kalıp kalmamasıyla bağlantısı bulunmadığını tespit etmiştir. Her ne kadar çocukluk döneminde farklı biçimlerde istismara uğrama ile evlilik içi tecavüz arasında bir bağlantı olduğu görülse de çocuklukta cinsel istismara uğramanın mağdurun cinsel kimliği ve tatmin edici bir cinsel birliktelik geliştirme becerisi üzerindeki etkisi gibi başka faktörlerin de sonuçlar üzerinde etkili bulunduğu ve bulguların çalışmalar arası tutarlılığının söz konusu olmadığı ifade edilmiştir (Resnick, Kilpatrick, Walsh ve Veronen, 1991).

Daha önce yapılmış olan bazı çalışmalarda evlilik dışı tecavüzün evlilik içi tecavüzle bağlantılı olduğu tespit edilmiştir. Frieze (1983), fiziksel şiddete maruz kalan 17 kadın ile yaptığı görüşmelerde bu kadınların %18'inin yetişkinliklerinde eşleri dışındaki birinin tecavüzüne uğramış olduklarını tespit etmiştir. Doron (akt: Martin, Taft ve Resick, 2007) benzer şekilde, evlilik içi tecavüz mağdurlarının %42'sinin yetişkinliklerinde evlilik dışı tecavüze maruz kalmış olduklarını bildirmiştir. Resnick ve diğerleri (1991) ile Russell (1990) da benzer bulgular ortaya koymuşlardır. Evlilik içi tecavüz faillerinin, evlilik dışı tecavüzlerin ardından öfke,

kıskançlık ve güçsüzlük duyguları ya da kontrol kaybı hissi nedeniyle kendi eşlerine tecavüz etmeye kalkıştıkları görüşünde olan pek çok araştırmacı bulunmaktadır (Frieze, 1983).

Fail ile ilgili faktörler. Evlilik içi tecavüz faillerinin demografik özelliklerini inceleyen çalışmalar sonucunda çok az sayıda anlamlı bulgu elde edilmiştir. Hem Coker, Smith, McKeown ve King (2000) hem de Johnson (2003) yakın ilişki içerisinde olan ve tıbbi tedavi talebinde bulunan 1401 kadından ve yakın partnerinin şiddetine maruz kalmış 1326 evli kadından oluşan örneklem gruplarında tecavüz failinin işsiz olmasının cinsel şiddet ihtimalini arttırdığını tespit etmişlerdir. Yaş faktörü bakımından birbiri ile çelişen sonuçlar elde edilmiş olup her iki araştırmada da hem daha genç hem de daha yaşlı erkeklerin evlilik içi tecavüzde bulunma risklerinin daha fazla olduğuna dair bulgular elde edilmiştir.

Failin ailesindeki şiddet geçmişi, evlilik içi tecavüz ile ilgili olarak en yaygın atıfta bulunulan faktörlerden biri olmuştur. Buna karşın bu alanda elde edilen bulguların tutarlı olmadığı görülmüştür. Hanneke ve Shields (1985) evlilik içi tecavüz faillerinin çocuklukta şiddete maruz kalmış olma ihtimallerinin, şiddet eğilimi olmayan karşılaştırma grubuna kıyasla anlamlı ölçüde daha fazla olduğunu tespit etmişlerdir. Bowker'ın (1983) elde ettiği sonuçlar, evlilik içi tecavüz faillerinin çocuklukta aileden, arkadaşlardan ya da yabancılardan fiziksel şiddet görmüş olma bakımından, fiziksel şiddete eğilimli karşılaştırma grubundan anlamlı ölçüde farklılık göstermediğini ortaya koymuştur. Söz konusu grubun geçmişte ebeveynlerinin saldırılarına maruz kalmış olmaları olasılığı da daha fazla bulunmamıştır. Buna karşın araştırmacı evlilik içi tecavüz faillerinin, fail olmayan gruba kıyasla geçmişte ebeveynlerinin saldırılarına şahit olma olasılıklarının anlamlı ölçüde daha fazla olduğunu tespit etmiştir.

Evlilik içi tecavüz faillerinin cinsel özellikleri ile pek çok tartışma mevcuttur. Eşlerin cinsel ilişki sıklığı ve hangi cinsel eylemlerde bulunacakları konusunda yaşanan sürekli anlaşmazlıkların evlilik içi tecavüzün gerçekleştiği ilişkilerde daha yaygın olduğu tespit edilmiştir (Hanneke ve Shields, 1985). Frieze (1983) de cinsellik değişkenlerine yönelik bir faktör analizi kapsamında, şiddet sonrasında cinsel ilişki isteyen ve cinselliği güç kullanımı ile ilişkilendiren daha yüksek oranda erkeğin eşlerine tecavüz ettiklerini tespit etmiştir. Malamuth, Linz, Heavey, Barnes ve Acker (1995) kişisel olmayan cinsel dürtüleri ve daha yüksek cinsel dürtüleri,

yakın partnerin cinsel saldırganlığının ön göstergeleri olarak incelemiştir. Sonuçlar cinsel saldırganlık ile cinselliğin kişisel olmayan niteliği ve cinsel olarak zorlayıcı fantezilerin daha fazla sayıda olması arasında bir korelasyon bulunduğunu, bunun yanı sıra daha yüksek cinsel güdü ile bağlantısının bulunmadığını ortaya koymuştur.

Evlilik içi tecavüz faili olan erkeklerde alkol ve uyuşturucu kullanımı kapsamlı biçimde araştırılmamış olmakla beraber bazı önemli bulgulara ulaşılmıştır. Frieze (1983) alkol alan erkeklerin partnerlerine karşı daha fazla şiddet uygulama ihtimallerinin bulunduğunu, eşlerine tecavüz eden erkeklerin alkol bağımlılıklarının da eşlerine fiziksel şiddet uygulayan karşılaştırma grubuna kıyasla daha fazla olduğunu tespit etmiştir. Benzer şekilde Finkelhor ve Yllo'nun (1982) tespitine göre, okul çağında çocukları bulunan 326 kadından %70'i evlilik içi tecavüz vakalarının en az birinde failerinin alkol almış olduğunu bildirmişlerdir. Coker, Smith, McKeown ve King (2000) alkol ve uyuşturucu kullanımının, yakın partnerin uyguladığı cinsel şiddet de dâhil olmak üzere şiddetle bağlantılı olduğunu tespit etmişlerdir. Bowker (1983) uyuşturucu ya da alkol kullanan erkeklerin evlilik içi tecavüzde bulunma risklerinin daha fazla olduğu yönünde bir tespit sunmamış ancak sonuçlar, alkol ya da uyuşturucu kullanımı konusunda daha fazla tartışmanın evlilik içi tecavüz ile bağlantılı olduğunu göstermiştir.

Birkaç çalışmada aşırı maskülen erkeklerin, diğer erkeklere kıyasla evlilik içi tecavüzü kabul etme eğilimlerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Sullivan ile Mosher'in (1990) 146 erkek ile yürüttükleri çalışmada, erkekler farklı faktörlere göre, rızaya bağlı cinsel ilişki ve tecavüz senaryolarını değerlendirmişlerdir. Bu çalışmanın sonuçlarına göre "maço" erkekler, "maço" olmayan erkeklere kıyasla evlilik içi tecavüzü daha yüksek oranda kabul etmişler ve evlilik içi tecavüz senaryolarından daha fazla zevk aldıklarını belirtmişlerdir. "Maço" erkeklerin aynı zamanda "kadınlık görevi" kavramına ve erkeklerin güç kullanmakta haklı olduklarına inanma oranları daha yüksek bulunmuştur. Bu çalışma "maço" erkeklerin evlilik içi tecavüzü daha fazla kabul ettiklerini ortaya koymakla beraber bu erkeklerin evlilik içi tecavüz faileri olup olmadıklarına dair hiçbir bilgi vermemiştir. Malamuth ve diğerleri (1995), cinsel açıdan saldırgan erkeklerin özelliklerini incelemek üzere, on yıl boyunca, erkeklerden oluşan bir örneklem grubunu izlemiştir. Sonuçlar erkeklerin, yakın partnerlerine karşı cinsel

saldırıcılıklarının, kadınlara karşı zorbalık ve düşmanlık ile bağlantılı olduğunu göstermiştir. Frieze (1983) de benzer şekilde eşlerine tecavüz eden erkeklerin diğer erkeklere kıyasla daha despot olduklarını belirlemiştir.

Özetle fiziksel, psikolojik ya da sözel şiddetin yaşanması, eşlerin eğitim düzeylerinin farklı olması, eşler arasındaki yaş farkının fazla olması, birlikte geçirilen zamandan ve yapılan etkinliklerden daha az haz alınması, eşler arasındaki duygusal bağın zayıf ve iletişimin sorunlu olması, dolayısıyla evlilik kalitesinin düşük olması, kadının cinsel ilişkiyi sıklıkla reddetmesi evlilik içi tecavüz açısından evliliğe ve çiftlere ilişkin risk faktörleri arasında sıralanmaktadır. Herhangi bir işte çalışmamak, geçmişte aile içi şiddete tanık olmak ya da maruz kalmak hem mağdur hem de fail için evlilik içi tecavüz açısından birer risk faktörü olarak gösterilmektedir. Mağdurun genç yaşta olması, daha önce yabancı ya da tanıdık tecavüzüne uğramış olması, failin ise alkol kullanması, cinsel dürtülerini kontrol edememesi aynı şekilde eş tecavüzü açısından risk faktörü olarak değerlendirilmektedir.

Evlilik İçi Tecavüzün Mağdur Üzerindeki Etkileri

Evlilik içi tecavüz mağdurları ile çalışan psikolojik danışmanların, cinsel saldırının danışanlar üzerindeki etkileri hakkında bilgi sahibi olmaları önem taşımaktadır. Genel olarak araştırmacılar genel popülasyon içerisinde evlilik içi tecavüzün yaygınlık oranı üzerinde ortak bir görüşe varamamışlardır. Frieze (1983) şiddet içermeyen ilişkilerde evlilik içi tecavüzün %3-10 arası bir oran ile oldukça nadir olduğunu belirtirken, Russell (1990) genel popülasyon için yaklaşık %10-14'lük bir oranın söz konusu olduğu yönünde tahminde bulunmuştur. Cinsel saldırının mevcut olduğu evliliklerle bağlantılı olarak çiftlerin karakteristik özellikleri üzerine bir açıklayıcı faktör analizi gerçekleştirilmiş olup baskın bir faktörün mevcut olduğu tespit edilmiştir. Bu faktör içerisinde “cinsel açıdan oldukça baskın bir erkek eş”, “cinsel açıdan pasif bir kadın eş”, “kadının eşi ile cinsel ilişkilerinin niteliğinden mutlu olmaması” gibi maddeler ile ilgili yüklemeler dâhil edilmiştir (Frieze, 1983).

Evlilik içi tecavüz mağdurlarının yabancı ya da tanıdık tecavüzü mağdurları gibi diğer tecavüz mağdurlarına kıyasla birden fazla vaka halinde cinsel saldırıya maruz kalma olasılıklarının daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Örneğin, evlilik içi

tecavüz mağdurlarının %65'i tekrarlanan saldırılara maruz kalırken yabancı tecavüzü mağdurlarının yalnızca %9'u ve tanıdık tecavüzü mağdurlarının %12'si herhangi biri tarafından gerçekleştirilen tekrarlanan saldırılara maruz kalmışlardır (Mahoney, 1999). Evlilik içi tecavüz deneyimlerinin tekrarlama oranının yüksekliği dikkate alındığında, bu durumun mağdurların fiziksel ve psikolojik sağlığı üzerinde kendine özgü etkilerinin olduğu açıktır.

Evlilik içi tecavüzün mağdur üzerindeki etkilerini değerlendiren araştırmacılar için sorun yaratan birkaç yöntemsel husus bulunmaktadır. Birincisi; evlilik içi tecavüze uğradığını bildiren kadınlar aynı zamanda yakın partnerlerinin fiziksel şiddetine maruz kaldıklarını da bildirmektedirler ve bu kadınlar çoğunlukla cinsel saldırıya maruz kaldıkları durumları daha büyük çaptaki istismarın bir parçası olarak açıklamaktadırlar. Bu da bu iki tür istismarın göreceli etkilerinin birbirinden ayrı değerlendirilmesini güçleştirmektedir. İkincisi; evlilik içi tecavüzün etkileri sıklık, şiddet ve uygulanan güç gibi faktörlerin yanı sıra gerçekleştirilen cinsel eylemin türüne göre de değişkenlik göstermektedir (Bennice, Resick, Mechanic ve Astin, 2003). Ayrıca cinsel mağduriyetin gerçekleştiği dönem de -örneğin; bir hastalık dönemi ya da ameliyat sonrası dönem- fiziksel sağlığı büyük ölçüde etkilemektedir (Bennice ve Resick, 2003). Bu hususlara karşın araştırmalar evlilik içi tecavüzün, mağdurların psikolojik ve fiziksel sağlığı üzerinde önemli bir etkisi bulunduğunu ortaya koymaktadır.

Psikolojik etkiler. Depresyon, evlilik içi tecavüzün en yoğun olarak araştırma konusu edilen psikolojik etkilerinden birini temsil etmektedir. Yakın partnerin cinsel şiddeti, tecavüz ve çocuklukta uğranılan cinsel şiddet gibi cinsel saldırıların sıklığı ile depresyonun bağlantılı olduğu belirtilmektedir (Campbell ve Soeken, 1999). Ayrıca tecavüze uğrayan kadınlar tecavüze uğramayanlara kıyasla eşlerine karşı daha fazla öfke ve olumsuz duygu hissetmektedirler (Frieze, 1983). Buna ek olarak diğer çalışmaların da gösterdiği üzere evlilik içi tecavüz mağduru olan kadınlar güven duyma sorunu yaşamakta, yakınlık ya da cinsellik korkusu geliştirmekte ve tekrar saldırıya uğramaktan korkmaktadırlar (Whatley, 2005). Buna ek olarak kadınlar eşlerine karşı duydukları yakınlık ve sevgi ile tecavüze uğramaktan dolayı yaşadıkları travma ve öfkenin birbiriyle çatışmasından ötürü psikolojik danışman ile duygusal reaksiyonları hakkında konuşmaya istekli olmayabilmektedirler (Walker, 1994). Bunun yanı sıra tecavüze uğrayan kadınlar

çoğunlukla evliliklerinin zaman içerisinde kötüye gitmekte olduğunu belirtmekte ve tecavüze uğramamış olan kadınlara kıyasla evliliklerinden daha az memnuniyet duyduklarını bildirmektedirler. Ayrıca evlilik içi tecavüz mağduru olan kadınların sürekli bir döngü halinde ilişkiyi terk edip bir süre sonra geri dönme ve sonra tekrar terk etme olasılıklarının daha yüksek olduğu bildirilmektedir (Frieze, 1983).

Evlilik içi tecavüze maruz kalmanın Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB) ile de ilişkili olduğu ortaya konmuştur (Bennice, Resick, Mechanic ve Astin, 2003; Culbertson ve Dehle, 2001; Dutton, Goodman ve Bennett, 1999; McFarlane, Malecha, Watson ve diğerleri 2005; Vogel ve Marshall, 2001). Evlilik içi tecavüzün aynı zamanda diğer bazı zihinsel sağlık problemleri ile de bağlantılı olduğu tespit edilmiştir. Yapılmış olan birkaç çalışma evlilik içi tecavüzün daha yüksek oranda kendini suçlama, daha düşük özsaygı ve beden imgesi, erkeklere ve cinselliğe karşı daha fazla olumsuz duygu ile ilişkili olduğunu ortaya koymuştur (Campbell ve Soeken, 1999; Frieze, 1983; Monson ve Langhinrichsen-Rohling, 1998).

Fiziksel etkiler. Evlilik içi tecavüzün fiziksel sağlığa birincil etkileri tecavüz sırasında kullanılan fiziksel şiddetten kaynaklanan etkilerdir. Eş tecavüzüne maruz kalan kadınlarda yumuşak doku zedelenmesi, incinme, sıyrık, şişlik, hassasiyet meydana gelebilmektedir (Stermac, Du Mont ve Dunn,1998). Evlilik içi tecavüzün sürekli olarak bir dizi fiziksel sağlık problemi ile de bağlantılı olduğu tespit edilmiştir. Eşleri tarafından tecavüze uğrayan kadınlar daha fazla jinekolojik sorun görüldüğü bildirilmiştir (Campbell ve Soeken, 1999). Bu kadınlarda vajinal akıntı ve kanama, ağrılı cinsel ilişki, düşük, idrar yolları enfeksiyonu vb. semptomlar belirlenmiştir (Eby, Campbell, Sullivan ve Davidson, 1995). Ayrıca evlilik içi tecavüz cinsel yolla bulaşan hastalıklarla ya da rahim ağzı kanseri gibi kronik hastalıklarla da ilişkilendirilmiştir (Coker, Sanderson, Fadden ve Pirisi, 2000; Malecha, Watson ve diğerleri, 2005; Marshall, 1996).

Bunlara ek olarak araştırmalarda evlilik içi tecavüzün intihar etme ve cinayete kurban gitme bakımından bir risk faktörü olduğu değerlendirilmiştir. Evlilik içi tecavüze maruz kalan kadınlarda intihar eğiliminin yüksek olduğu, güç kullanarak tecavüz sırasında cinayete kurban gitme olasılıklarının daha yüksek olduğu bildirilmiştir (Campbell, Webster, Koziol-McLain ve diğerleri, 2003; McFarlane, Malecha, Gist ve diğerleri, 2005). Açıkça görüldüğü gibi evlilik içi

tecavüzün mağdurlar üzerinde yaşam kalitelerini düşürecek, yaşamlarını tehlikeye atacak derecede fiziksel ve psikolojik pek çok olumsuz sonuçları bulunmaktadır.

Evlilik İçi Tecavüze Direnme

Evlilik içi tecavüz mağdurlarının, faillerine nasıl direndiklerine dair yeterli bilgi bulunmamaktadır. Evlilik içi tecavüze uğrayan kadınların fiziksel direnç yerine daha çok sözel direnç gösterdikleri bildirilmektedir (Clay-Warner, 2003). Eş tecavüzü mağduru kadınlar, eşlerinden saklanarak yani kaçınma eyleminde bulunarak, eşin cinsel isteğine boyun eğip onu yatıştırmaya çalışarak ya da vurarak, tekme atarak ve iterek aktif direnç yoluyla tecavüze karşı koyabilmektedirler (Bergen, 1996). Buna ek olarak mağdurlar boşanma ya da polis çağırma tehdidi ile de eşlerine direnebilmektedirler (Bowker, 1983).

Bugüne kadar yapılan araştırmalar mağdurların direnç yöntemlerine odaklanmış olsa da tüm kadınların evlilik içi tecavüze direnç gösteremeyebileceği dikkate alınmalıdır. Kadınlar birkaç nedenle evlilik içi tecavüze direnç göstermekten kaçınabilmektedirler. Birincisi, evlilik içi tecavüze çok sık maruz kalan kadınlar eşlerinden gelecek bir saldırıyı önleyecek ölçüde yeterli güce sahip olmadıklarını düşündükleri için direnç göstermemektedirler. İkincisi, evlilik içi tecavüze direnç göstermek fiziksel olarak zarar görmeye neden olabileceğinden kadınlar yaralanmaktan kaçınmak amacıyla direnmemeyi seçebilmektedirler. Bunun yanı sıra evlilik içi tecavüze uğramış kadınlar bunun kendilerinin “kadınlık görevi” olduğuna inandıkları ve olaydan ötürü kendilerinin suçlanacağını düşündükleri için direnç göstermeyebilmektedirler (Bergen, 1996). Son olarak evlilik içi tecavüz ya da yakın partner tecavüzü mağduru olan kadınlar yakın partnerlerinin kendilerine saldırmamasını beklemediklerinden direnç gösterme konusunda hazırlıksız olabilmektedirler. Bu kadınlar tecavüz faileri ile birlikte yaşadıklarından ve çoğunlukla partnerlerinden ayrılmaya hazır hissetmediklerinden ve gösterdikleri tepkilerin saldırıdan sonra faileri ile etkileşimlerini nasıl etkileyeceğini göz önüne almaları gerektiğinden direnç gösteremeyebilmektedirler (Clay-Warner, 2003).

Yardım İsteme Davranışları

Çoğu kadın istismara uğradıkları ilişkilerini sonlandırırken bazı kadınlar bunu gerçekleştirememekte, çoğu da ilişkiyi hemen sonlandırmamaktadır. Bergen

(1996) kadınların çoğunun uğradıkları cinsel istismarın sıklığında ve şiddetinde bir değişiklik fark edene kadar yardım istemediklerini veya eşlerini terk etme kararı vermediklerini, ayrıca eşlerinin başkalarına zarar vermesinden veya kendilerinin, eşlerine zarar vermelerinden korktuklarını tespit etmiştir. Yardım isteme kararı eşlerinin kendilerinden intikam alacağı korkusu, çaresizlik, utanma, kendini suçlama ve evlilik içi tecavüzün ciddi bir sorun olmadığı inancı gibi çok çeşitli faktörlerden etkilenmektedir (Bowker, 1983; Hanneke ve Shields, 1985). Bu inançlar yalnızca evlilik içi tecavüz mağdurlarının yardım isteme kararlarını değil, aynı zamanda yardım isteyecekleri kişi seçimlerini de etkilemektedir. Evlilik içi tecavüz mağdurları evliliklerini sona erdirmeden önce birkaç kez ayrılma girişiminde bulunabilmekte veya birkaç farklı kaynaktan yardım isteyebilmektedirler. Mağdurlar polise başvurarak, mahkemeden koruma kararı isteyerek, hukuki yollara başvurarak ve arkadaşlarına ya da ailelerine anlatarak yardım isteyebilmektedirler (McFarlane, Malecha, Watson ve diğerleri, 2005). Eş tarafından uygulanan cinsel şiddet karşısında mağdurlar ayrıca hastanelere ve sosyal yardım kuruluşlarına başvurabilmektedirler (Marshall, 1996). Bunlar arasında sosyal hizmet kuruluşlarından yardım isteme seçeneğinin evlilik içi tecavüzü sonlandırmada en başarılı yol olduğu belirtilmektedir (Bowker, 1983).

Toplumsal Cinsiyet Roller

Son dönemde araştırmacılar biyolojik cinsiyet ile toplumsal cinsiyetin birbirinden ayırt edilmesinin önemi konusunda fikir birliğine varmışlardır çünkü bir kişi çeşitli şahsi ve mesleki ortamlarda bu özellikleri sergilediğinde bu iki kavram çok farklı anlamlar ifade edebilmektedir. Bir bireyin biyolojik cinsiyeti ile ilgili psikososyal yönleri dayalı olarak tanımlanabilen toplumsal cinsiyet, çoğunlukla davranışların gözlemlenmesi veya kişiden kendisini erkek olarak mı yoksa kadın olarak mı tanımladığını belirtmesinin istenmesiyle işlevselleşir. Toplumsal cinsiyet bölünmez bir ölçü değil, tersine çok boyutludur ve içerisinde kalıp yargıların, tutumların ve cinsiyet rollerine özgü özelliklerin yer aldığı intrapsişik bir yönü vardır (Ayman ve Korabik, 2010).

Toplumsal düzen kadın ve erkek için farklı davranış, düşünce dünyası öngördüğünden her birey biyolojik cinsiyetine göre bir toplumsal cinsiyete sahip olmaktadır. Çocuğun biyolojik cinsiyeti bilindiği andan itibaren çocuk için toplumsal cinsiyetin özellikleri ve kuralları işletilmeye başlanmaktadır. Toplumsal cinsiyetin

özelliklerinin ve kurallarının belirlendiği bir kültür ortamına doğan birey de bu özellikleri içselleştirerek toplumsal cinsiyet inşasını tamamlamaktadır. Böylece kadınlar ve erkekler tarafından içselleştirilen toplumsal cinsiyet, bireylerin birbirleriyle olan ilişkilerini yaşamları boyunca etkileyip yönlendirmektedir. Biyolojik cinsiyet ile toplumsal cinsiyeti birbirinden ayrı düşünmek imkansızdır. Toplumun geleneksel kültürü düşünce, davranış, tutum vb. açıdan kadından “kadınca”, erkekten “erkekçe” olmasını istemekte ve bunu dikte etmektedir (Vatandaş, 2007).

Toplumsal cinsiyet, erkek ve kadın biyolojik kategorileri ile güçlü bir bağlantısı bulunan psikolojik, sosyal ve kültürel nitelik ve karakteristik özellikleri ifade eder. Bu kavram biyolojiye dayalı olarak insanların kim olması ve nasıl davranması gerektiğine dair toplum beklentilerini içerir. Daha detaylı olarak ifade etmek gerekirse, bu mesajların birçoğu insanların evlilik, aile ve diğer ilişkiler içerisinde nasıl davranmaları gerektiğini dikte eder. Örneğin, erkeklerin çoğunlukla ailelerini geçindirmek için ev dışında çalışmaları beklenirken kadınların çoğu zaman evde çalışmaları, çocuklarla ve ev işleri ile ilgilenmeleri beklenmektedir (Lyness, Haddock ve Zimmerman, 2003). Bu roller değiştikçe, gözlemleyenlerin kadın ve erkek kalıp yargılarına dair algıları da değişime uğramakta ve böylece hem erkekler hem de kadınlar yeni rollerinde uygun işlev gösterebiliyor gibi görünmektedirler (Bosak ve Sczesny, 2011).

Bir kişi toplumsal cinsiyeti ile tanımlandığında genellikle toplumsal veya eylemlilik özellikleri ile karakterize edilmektedir. Çoğunlukla kadınların toplumsal özellikleri (duyarlı, nazik, sevecen, dost canlısı, yardımsever vb.), erkeklerin de eylemlilik özellikleri (dominant, hırslı, bağımsız, bireyci ve saldırgan vb.) ile kategorize edildiğine dair kanıtlar tespit edilmiştir (Eagly ve Sczesny, 2009). Toplumsal cinsiyet bir bireyin biyolojik cinsiyeti ile aynı anlama sahip değildir. Tersine, toplumsal cinsiyet bireyin biyolojik cinsiyetinin, toplumsal cinsiyet rollerinin, cinsel kimliğinin bir birleşimini teşkil eder ve kadınsılık, erkeksilik ve androjenliğe dair toplumsal yönleri ve beklentileri kapsar (Grossman ve D’Augelli, 2006). Toplumsal cinsiyet rolleri kültürel olarak tanımlanır ve toplumsal cinsiyete göre ayırt edilir. Bu roller hem benlik için hem de başkaları için norm olarak belirlenebilmektedir. Bunlar her kültürün ayrılmaz parçaları olarak çoğunlukla kendini ortaya koyma (bağımsızlık gibi) veya duygusal yakınlık (kişilerarası duyarlılık gibi) bakımından ifade edilmekte ve toplumsal cinsiyet rolü olarak

erkeklerde kendini ortaya koyma, kadınlarda ise duygusal yakınlık üzerinden tanımlanmaktadır (Leaper ve Friedman, 2007).

Toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlar. Kadınlara ve erkeklere biyolojik cinsiyetlerine dayalı olarak atfedilen, sosyal olarak tanımlanmış davranış ve beklentiler toplumsal cinsiyet rolleri olarak adlandırılmaktadır. Toplumsal cinsiyet rolleri kültürel olarak tanımlanır ve toplumsal cinsiyete göre ayırt edilir. Bu roller hem benlik için hem de başkaları için norm olarak belirlenebilmektedir. Bunlar her kültürün ayrılmaz parçaları olarak çoğunlukla kendini ortaya koyma (bağımsızlık gibi) veya duygusal yakınlık (kişilerarası duyarlılık gibi) bakımından ifade edilmekte ve toplumsal cinsiyet rolü olarak erkeklerde kendini ortaya koyma, kadınlarda ise duygusal yakınlık üzerinden tanımlanmaktadır (Leaper ve Friedman, 2007). Toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlar, kadınlara ve erkeklere hangi rollerin uygun olduğuna dair inançları ifade etmektedir. Bu tutumlar çoğunlukla gelenekselden geleneksel olmayana doğru çeşitlilik gösteren bir süreklilik içerisinde kavramsallaştırılmaktadır. Kadınların geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine dair beklentiler, kadını çocukların bakımından birinci derecede sorumlu, çocukları yetiştiren ve evi çekip çeviren kişi olarak değerlendirmektedir. Bu beklentilere göre bugüne kadar kadınlar için birinci sıradaki geleneksel alan ev olmuştur. Erkeklerin geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine dair beklentiler ise erkeğin aileyi geçindiren, koruyan ve bilgi sahibi kişi olduğu yönündedir (Kidwai, 2001). Böylelikle bir erkek, toplum tarafından beklenen tutum ve davranışları göstermesi sonucunda erkeklik kazanımı sağlamaktadır. Erken çocukluk yıllarından itibaren başlayan bu kazanım sünnet, askerlik, çalışma, evlenme ve baba olma yoluyla gerçekleşmektedir (Avşar, 2017). Sancar (2009) erkeksiliğin güç, rekabet edebilme, başarı hırısı, zeka, etkin olma, şiddete başvurma, riske girebilme, uzmanlık ve kahramanlık; kadınsılığın ise şefkatli, barışçıl olma, duygusallık ve edilginlik kavramları ile tanımlandığını ifade etmektedir.

Atay'a (2004) göre erkeklik, biyolojik cinsiyeti erkek olan bir bireyin kendisinden beklenen rolleri ve tutumları içeren, toplumsal yaşamda ne düşünüp hissedeceğini ve nasıl davranacağını belirleyen pratikler toplamıdır. Connell ise (1995) erkeklığı, toplumsal cinsiyet düzeni içinde erkeklığın kadınlığa karşı tanımlanması yoluyla kadın ile erkek arasındaki güç ilişkilerini devam ettiren toplumsal yapılanma olarak tanımlamaktadır. Erkeklik, kadınlığın karşıtı şeklinde

inşa edilerek erkeklik kimliği kadınsılığa ait olanın reddedilmesiyle içselleştirilmektedir (akt. Demez, 2005). Kadına ait özelliklerin dışlanması, bir başka deyişle kadın gibi olmamak Türk toplumunda algılanan erkekliğin temel göstergelerinden biridir. Erkekliğin tanımının yapılmasında kadın gibi giyinmemek, gülmemek, yürümek, kadının yaptığı işleri yapmamak ya da bunları ölçülü bir şekilde yapmak etkili olmaktadır (Özbay ve Baliç, 2004).

Türk toplumunda erkekliğin, diğer bir deyişle erkeğe atfedilen rollerin “Erkek adam dediğin...” ifadesiyle sık sık pekiştirilmesinden dolayı erkekler, kendilerini toplumun beklediği şekilde davranmaya mecbur hissetmektedirler. Erkekler biyolojik cinsiyetlerinden beklenen rollerin dışına çıkmamaya ve dolayısıyla “erkek olmanın” gerektirdiklerini yerine getirmeye çabalamaktadırlar. Kültürel değerler aracılığıyla kazanılan ve her an yeniden inşa edilmesi gereken bir olgu olan erkekliğin devamlı pekiştirilmesi gerekmektedir. Bu durum erkeği çevresine ve özellikle de kendisine karşı erkekliğini sürekli ispatlamak zorunda bıraktığı için erkekler erkekliği ve egemenliği kaybetme korkusu ile karşı karşıya kaldıklarından ciddi bir gerilim ve kaygı yaşamaktadırlar (Oktan, 2008).

Geleneksel tutumlara sahip bireyler, başkalarına karşı tepkilerinde kendi toplumsal cinsiyetleri ile bağlantılı stereotipik karakter özelliklerini esas almaktadır. Geleneksel olmayan, eşitlikçi tutuma sahip bireylerin başkalarına tepkilerinin ise toplumsal cinsiyetlerinden bağımsız olduğu görülmektedir. Belirtilen belirli tutumlar ile belirli davranışlar arasındaki ilişki hiçbir koşulda doğrusal veya açık olmamakla beraber, tutumlar bir kişinin davranışı bakımından önemli bir değişkendir (Berkel, 1999).

Erkeklerin ve kadınların uygun cinsiyet rollerine dair tutumlarının evlilik ve aile dinamiklerinin çeşitli yönleri üzerinde önemli etkisi bulunmaktadır. Erkeklerin eril güç ve denetimi sürdürmeye hizmet eden geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri içerisinde sosyalleşme gösterdikleri öne sürülmektedir. Kadınlar ve kız çocukları ile ilgili olarak literatürde toplumsal cinsiyet tutumlarının oluşumunu, tutumların nesiller arasında aktarımını, mevcut tutum ve inançları değiştiren yapısal faktörleri belgelendiren çok sayıda çalışma yapılmıştır. Toplumsal cinsiyet rollerine dair geleneksel bir tutuma sahip olan, kızlarına değerli ve hassas bir eşya muamelesi yapan, tıpkı babaları gibi onları koruyup kollayacak erkeklerle evlenmelerini bekleyen babalara sahip kadınlarda “tek başına ayakta durabilecek yeterlilikte

olmadıkları ve erkeklere bağımlı bir hayat sürmeleri gerektiği” yönünde bir inanç geliştirme eğilimi gözlemlenmiştir. Benzer şekilde, çocukluk döneminde kadınlara yönelik saygısız davranışlara, babalarının annelerine şiddet uyguladığına tanık olan erkekler toplumsal cinsiyet rollerine yönelik geleneksel tutumlar gösterebilmektedirler (Robinson, 2000). Toplumsal cinsiyet rollerinin gelişiminde etkisi bulunan dört süreç; sosyo-kültürel, kişilerarası, bilişsel-motivasyonel ve biyolojik süreçler olarak tanımlanmaktadır:

Biyolojik faktörler tek başlarına toplumsal cinsiyet rollerini oluşturmaz ancak ergenlik çağının tetiklediği hızlı fiziksel ve fizyolojik değişimlerden dolayı adolesan gelişimi tartışılırken biyoloji göz ardı edilemez. Biyoloji toplumsal cinsiyetçi davranışlara dair sosyal, psikolojik ve bağlamsal ipuçları içeren etkileşimli bir sürecin bir parçasıdır. Çocukluk dönemi boyunca erkek ve kız çocukları benzer bedenlere sahipken ergenlikte meydana gelen değişimlerle ikincil biyolojik cinsiyet özellikleri ortaya çıkar, böylece erkekler ve kadınlar giderek artan oranda fiziksel özellikler ile karakterize edilmeye başlamaktadır. Bu fiziksel değişiklikler erkek ve kız çocuklarının çocukluk dönemine kıyasla daha geleneksel kalıp yargılara bağlı kalmaları yönündeki beklentileri arttırabilmektedir (Crouter, Whiteman, McHale ve Osgood, 2007).

Sosyal-yapısal süreçler, kişisel durumların “statü ve güç” çerçevesinde nasıl gelişim gösterdiğini veya kısıtlandığını ele almaktadır. Sosyal-yapısal yaklaşımla örtüşen toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin feminist kuramlar, toplumsal cinsiyetin “bireylere yönelik beklenti modellerini oluşturan, gündelik yaşamın toplumsal süreçlerini düzenleyen, aile, politika gibi başlıca sosyal örgütlenmeler içerisinde gelişim gösteren ve ayrıca kendi içinde bir varlık niteliğine sahip bir kurum olduğunu” öne sürmektedir (Leaper ve Friendman, 2007).

Zaman içerisinde toplumsal cinsiyet rollerinin ifadesi kaymalar göstermekte ve bunlara uyarlanmaktadır. Bussey (1999) ve Bandura (2004), toplumsal cinsiyet rollerinin ifadesinde kişisel eylemliliği ve ayrıca tercihlerin ve kişisel standartların sürekli bir değişim içerisinde olduğu gelişim yılları boyunca sosyal desteğe yönelik gereksinimi kabul etmektedirler. Cinsel kimlik altı yaşa kadar genellikle durağanken, geç çocukluk döneminden erken ergenliğe geçişte toplumsal cinsiyet rollerinin ifadesinde kaymalar gerçekleşmektedir. Erişkinliğe geçildiğinde kişisel eylemlilik toplumsal cinsiyet rollerinin ifadesinde yönlendiricidir ancak birey sosyal

normlardan etkilenmeyi sürdürmektedir. Aileler cinsiyet sosyalleşmesinde önemli bir rol oynarlar. Crouter, Manke ve McHale (1995) ebeveynlerin anne-baba tutumlarına dayalı olarak özerkliği teşvik edici veya özerklikten caydırıcı tutumları ile toplumsal cinsiyet rollerinin pekiştirilmesinde önemli rol oynadıklarını tespit etmişlerdir.

Çocuklar sembolik kavrayış kapasitesi geliştirdikçe toplumsal cinsiyet rollerine dair beklentiler ile ilgili kültürel kavramları şemalar aracılığıyla içselleştirmektedirler. Bireyler şemalar ve cinsiyetçi toplumsal normlar aracılığıyla cinsiyetçi biçimde davranış göstermektedirler. Normlar toplumsal cinsiyetçi davranışları ve bu rollere dair algılamaları harekete geçirmektedir. Birey sürekli olarak şema içerisindeki konumunu değerlendirmekte ve karakteristik özelliklerin kendi toplumsal cinsiyetine ait şemaya uygun olup olmadığına karar vermektedir. Bu öz değerlendirme beslediği öz-saygı ve öz-motivasyon döngüsü, kabul edilecek arzuyu toplumsal cinsiyetin sergilenmesine göre kendi cinsiyet rollerine uymaya veya bu rollerden sapmaya yöneltmektedir (Lippa, 2002).

Özetle toplumsal cinsiyet, biyolojik cinsiyeti ve psikosozyal özelliklerine dayalı olarak bir bireyin kendisini erkek ya da kadın şeklinde tanımlanmasıyla işlev kazanmaktadır. Kültürel olarak tanımlanan toplumsal cinsiyet rolleri aracılığıyla sosyal çevrelerinde nasıl davranmaları gerektiği konusunda bireylere kurallar konmakta ve bireylerden de bu rollere uygun davranışlar sergilemeleri beklenmektedir. Örneğin; kadınlardan yumuşak başlı olmaları, ev ve aile bireyleri ile ilgilenmeleri, erkeklerden ise güçlü olmaları ve ailenin geçimini sağlamaları beklenmektedir. Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar ise kadın ve erkek için hangi davranışların ve rollerin uygun olduğuna dair inançlardır. Geleneksel cinsiyet rolüne sahip bir birey, diğer bireylerden de kendi toplumsal cinsiyetine uygun şekilde davranmasını beklemekteyken eşitlikçi cinsiyet rolüne sahip bireyler bu konuda daha esneklerdir.

Boyun Eğici Davranışlar

İnsanoğlunun yaşamı boyunca sosyal bir grubun içine girme ve bu gruptaki yerini koruma ihtiyacı vardır. Dahil oldukları grup içindeki yerlerini kaybetmemek için bireyler farklı davranışlar sergiler. Boyun eğicilik de bu davranışlardan biridir (Leary, Knight ve Johnson, 1987). Budak (2000), otoritenin koyduğu kurallara veya

verdiği emirlere uymayı boyun eğmek olarak ifade eder. Boyun eğicilik; kişinin istenen değişikliği benimsemeksizin sadece otoritenin beklentilerine uyacak şekilde değerlerini, düşüncelerini ve davranışlarını değiştirmesi anlamına gelmektedir.

Gilbert ve Allan'a (1994) göre boyun eğici davranışlar başkalarını hoşnut etmeye çalışma, onları kırmamaya dikkat etme, iyilik yapma eğiliminde olma, hayır diyememe, öfkesini ve hoşlanmadığı durumları ifade etmekte zorlanma, sürekli başkalarının onayına ihtiyaç duyma, düşüncelerini ve haklarını savunma konusunda atılgan olmama vb. davranışları içeren kişilik özellikleri kümesidir. Boyun eğici davranışlar sıklıkla saygı ve itaat etme ile karıştırılmakta ve saygı adına bireyden boyun eğici davranışlar beklenebilmektedir. Oysa ki kişilerarası ilişkilerde itaat ve saygı gerekli olmakla birlikte, sağlıklı bir ilişkide boyun eğiciliğin değil, saygının egemen olması gerekmektedir. Şöyle ki; boyun eğici davranışlara sahip birey kendisini istediği gibi, özgürce ifade etmekte ve hayır demek zorlanırken saygının egemen olduğu ilişkilerde birey duygularını, düşüncelerini ifade etmekte, değiştirmekte ve karşı çıkmakta özgürdür (Allan ve Gilbert, 2002; Yıldırım, 2004).

Boyun eğicilik göz göze gelmekten, gülümsemekten kaçınma, karşı koymaktan çekinme ve vazgeçme gibi davranışlarla ortaya çıkmaktadır (Gilbert, 2000). Boyun eğici davranışların ortaya çıkmasında kişisel ve çevresel faktörlerin etkili olduğu düşünülmektedir. Boyun eğici davranışın ortaya çıkmasında etkili olan çevresel faktörler konusunda bir grup araştırmacı çocukluk döneminde ailede yaşanan olayların ve kazanılan deneyimlerin belirleyici olduğunu öne sürerken, bir diğer grup ise bireyin içinde bulunduğu sosyal çevresinin ve bu çevreyle ilgili algılarının etkili olduğunu öne sürmektedir (Tekin ve Filiz, 2008). Bunun yanı sıra model almanın ve taklidin de boyun eğici davranışların kazanılmasında etkili olduğu öne sürülmektedir (Koç, Bayraktar ve Çolak, 2010).

Boyun eğici kişiliğin erişkinlikte bağımlı kişilik bozukluğuna dönüşebileceği öne sürülmektedir. Boyun eğici bireylerin geçmişteki durumları ile ilgili olarak ise bazılarının muhtemelen baskın, otoriter anne-baba tutumuna sahip bir ebeveynin itaatkar çocukları oldukları tespit edilmiştir. Bununla birlikte aşırı korumacı anne-baba tutumunun, özerkliği, asgari düzeyde sunması bakımından çocuklar üzerinde benzer bir etkisi olabileceğinin göz önüne alınması da önem taşımaktadır. Bu

şekilde yetiştirilen kişiler hayatları boyunca kendileri adına karar alacak güçlü kişilere ihtiyaç duyabilmektedirler (Millon, 1981).

Gilbert ve arkadaşları (2003) boyun eğici davranışı Sosyal Rank Kuramı'na göre açıklamaktadırlar. Bu araştırmacılara göre ebeveyn-çocuk ilişkisi, bir güç hiyerarşisinden oluştuğundan anne-babalarından aşırı korkan ya da yapmak istemedikleri bir şeyi korktukları için ya da mecbur bırakıldıkları için yapan çocuklar kendilerini yeteri kadar savunamayıp boyun eğici davranışlar gösterebilmektedirler. Adorno (1950), Otoriteriyen Kişilik Kuramı'nda psikodinamik temelli bir açıklama ile otoriter ve katı anne-baba tutumunun çocuk ile ebeveynler arasında çözülemez çatışmalara neden olabileceğini, ayrıca çocuğun, bir yetişkin olduğunda bu çatışmayı çözmek için otoriteye boyun eğeceğini belirtmiştir (akt: Pratto ve ark., 1994).

Aronson, Wilson ve Akert (akt. Tuzcuoğlu ve Korkmaz, 2001) ise boyun eğiciliğin ortaya çıkmasındaki faktörleri; toplumun bireyin boyun eğmesini yapılacak en doğru şey gibi göstermesi (iletişimsel etki), çevresi tarafından onaylanmak amacıyla bireyin istenenleri yerine getirmesi (normatif etki), bireyin toplumdaki sosyal normları sorgulamadan kabul etmesi (bilinçsiz uyum) şeklinde özetlemişlerdir. Ayrıca insanlar istedikleri sonuçlara ulaşmak için mantıklı ya da uygun bulduklarından değil de bazı yararlar elde edecekleri veya cezadan korunacakları gerekçesiyle de başkalarının isteklerini kabul edebilmektedirler. Bu davranışlarının olumlu sonuçları sürdükçe de boyun eğmeye devam etmektedirler (Özaslan ve Gürsel, 2008).

Boyun eğici davranış sergileyen bireylerin özellikleri. Boyun eğici davranış gösteren bireyler hırstan uzak ve ilgiye muhtaç olabilmekte, ayrıca en düşük düzeyde özerklik ve girişkenlik gösterebilmektedirler (Millon, 1981). Boyun eğici davranışa sahip olan birey, kendini değersiz ve önemsiz olarak algılamakta, duygularını, düşüncelerini istediği gibi açıklamakta ve hayır demekte zorlanabilmektedir. Buna ek olarak sorumluluk almaktan kaçınmakta, liderlik özelliği sergileyememekte, girişimci olamamakta ve düşük özgüvene sahip olabilmektedir (Özkan ve Özen, 2008).

Boyun eğici davranışa sahip bireyler yeni bir davranışı, daha uygun ya da daha mantıklı buldukları için değil de cezadan koruyacağı veya kendilerine bir

yarar sağlayacağı için benimsemekteler ve elde ettikleri kazanım devam ettiği sürece de boyun eğmeye devam etmektedirler (Koç, Bayraktar ve Çolak, 2010). Boyun eğici davranışlar gösteren birey özgür davranmamakta, söz hakkının sınırlı olduğunu düşünerek sadece emirlere uymaktadır. Başkalarının kendisine hakaret etmesi, kendisini suçlaması ve haksızlığa uğraması karşısında kendini savunmamaktadır. Sözünün kesilmesine itiraz edememekte, küçük hatalar yüzünden defalarca özür dileyebilmektedir (Gilbert, Pehl ve Allan, 1994).

İlgili Araştırmalar

Bu bölümde evlilik içi tecavüz, toplumsal cinsiyet rolleri ve boyun eğici davranışlar değişkenleri ile ilgili literatürde yürütülen çalışmalara yer verilmiştir.

Evlilik içi tecavüz ile ilgili araştırmalar. Evlilik içi tecavüzle ilgili yurt dışında yapılan araştırmalar demografik değişkenlere göre bireylerin eş tecavüzüne ilişkin görüşleri, evlilik içi tecavüzün nedenleri, eş tecavüzünün mağdur üzerindeki etkileri, failin özellikleri, ilişkide fiziksel şiddet olduğunda ve olmadığında bireylerin tecavüze bakış açıları, çiftler arasındaki ilişkinin niteliğine bağlı olarak bireylerin evlilik içi tecavüze yönelik görüşleri, mağdurların direnme ve yardım isteme davranışları temaları altında anlamsal bütünlük ve çalışmanın, bu araştırmanın amacına uygunluk derecesi de dikkate alınarak kronolojik sıra içerisinde sunulmuştur.

Aşağıdaki üç çalışmada çeşitli değişkenlerin bireylerin evlilik tecavüze ilişkin görüşlerini etkileyip etkilemediğine odaklanılmıştır:

Jeffords ve Dull (1982), evlilik içi tecavüz yasalarına toplumun bakış açısını araştırmışlardır. Araştırmanın amacı evlilik içi tecavüz yasalarının kamunun lehine olup olmadığını ve bazı demografik değişkenlerin insanların evlilik içi tecavüze ilişkin fikirlerini etkileyip etkilemediğini değerlendirmek olarak ifade edilmiştir. Araştırmacılar Sam Houston State Üniversitesi Anket Araştırma Programı aracılığıyla 2000 kişiye anketleri mail olarak postalamışlar ve kullanılabilir 1300 anketten veri elde etmişlerdir. Araştırmanın bağımsız değişkenleri cinsiyet, yaş, ırk, eğitim düzeyi, aile geliri, medeni durum olarak belirlenmiştir. Medeni durum bekâr ya da diğerleri olarak sınıflandırılırken aile geliri ile eğitim düzeyinde sıralı değerler kullanılmıştır. Bağımlı değişken olarak "Texas'ta, bir kadının, eşini tecavüzle suçlamaya izin veren bir yasadan yana mısınız?" sorusu kullanılmıştır.

Araştırma sonuçları katılımcıların sadece %35'inin bir kadının, eşini tecavüzle suçlamasına izin veren bir yasadan yana olduklarını göstermiştir. Cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi ve medeni durum bağımlı değişkenle ilişkili bulunurken ırk ve aile geliri ilişkili bulunmamıştır.

Auster ve Leone (2001), cinsiyetin ve mezunlar derneğine üye olmanın, evlilik içi tecavüz yasaları ve evlilik içi tecavüzdten dolayı bir kadının, eşine dava açma hakkı üzerindeki etkisini araştırmışlardır. 108'i kadın, 101'i erkek olmak üzere 209 üniversite öğrencisinden veri toplanmıştır. Araştırmacılar üniversite öğrencilerinin evlilik içi tecavüzü nasıl gördükleri, evlilik içi tecavüz mağduru kadınlara ilişkin duyguları, evlilik içi tecavüze ilişkin mevzuatı destekleme konularında yüz yüze görüşmeler yapmışlardır. Araştırmanın hipotezleriyle tutarlı olarak kadınların evlilik içi tecavüzün daha ciddi bir suç olduğunu erkeklerden daha fazla düşündükleri, mezunlar derneğine üye olmayan erkeklerin evlilik içi tecavüz yasalarını ve kadınların, eşlerine tecavüzdten dolayı dava açmaları gerektiğini mezunlar derneğine üye olan erkeklere göre daha çok destekledikleri görülürken mezunlar derneğine üye olan ve olmayan kadınlar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Kirkwood ve Cecil (2001), fail-mağdur ilişkilerinin yanı sıra cinsiyet, yaş, ırk, medeni durum ve siyasi yönelimi de kullanarak evlilik içi tecavüze ilişkin bakış açısını değerlendirmişlerdir. Araştırmacılar bu bağımsız değişkenlerin iki bağımlı değişken üzerindeki etkilerini test etmişlerdir. Bağımlı değişkenler; belli bir senaryoyu okuduktan sonra katılımcıların bu senaryonun tecavüz olup olmadığını değerlendirmeleri, faili cezalandırırken senaryoyu çevreleyen bazı faktörlerin dikkate alınıp alınmaması gerektiğine dair katılımcıların algılarını değerlendirmek olarak ifade edilmiştir. Araştırmada 469 üniversite öğrencisi ile çalışılmıştır. Katılımcılardan fail-mağdur ilişkisinin belli bir formunu (evli, yasal olarak ayrılmış eş, flört veya tanıdık ve yabancı) tanımlayan bir senaryoyu okumaları istenmiştir. Senaryoların ilişki biçimine ek olarak fiziksel şiddet, farklı nüfuz etme biçimleri (vajinal, anal, oral) ve penetrasyon nesnesi olup olmadığı gibi faktörleri de içerdiği belirtilmiştir. Senaryoyu okuduktan sonra katılımcılardan, okudukları senaryoyla ilgili fikirlerini değerlendirmek için kullanılan anketi cevaplamaları istenmiştir. Katılımcıların çoğunluğu senaryolardaki eylemlerin tecavüz olduğunu kabul etmişlerdir. Fiziksel şiddetin olmadığı ama kadının rızası dışında gerçekleşen

eylem ise katılımcıların %74'ü tarafından tecavüz olarak değerlendirilmiştir. Kadınlar, kadının rızası olmaksızın eylemin gerçekleştiği senaryolarda vajinal, anal ilişkinin ve bir nesneyle nüfuz etmenin tecavüz eylemi olduğunu daha çok desteklemiştir. Oral seksle ilgili senaryoda cinsiyete göre anlamlı bir fark bulunmamıştır. Fiziksel güç dahil edildiğinde, anal ilişki ve nesneyle nüfuz etme senaryolarındaki eylemlerin tecavüz olduğu ile ilgili kadınlar lehine anlamlı derecede fark bulunmuştur. Katılımcıların %93'ü evlilik ilişkisinde güç kullanarak vajinal ilişkiye girmeyi tecavüz olarak değerlendirirken %99'u diğer tüm fail-mağdur ilişkilerinde bu eylemin tecavüz olduğunu belirtmişlerdir. Araştırmacılar araştırma bulgularına göre evlilik içi tecavüzün sosyal olarak daha kabul edilebilir olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcıların %27'si faili cezalandırırken fail-mağdur arasındaki ilişkinin dikkate alınması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu şekilde düşünen katılımcılar yabancı tecavüzüne en ağır, evlilik içi tecavüze ise daha hafif bir ceza verilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Fail-mağdur ilişkisinin cezalandırmada dikkate alınması gerektiğini erkekler kadınlardan daha fazla savunmuşlardır.

Ferro, Cermele ve Saltzman (2008) insanların tecavüz mitlerini onaylamalarının faile bağlı olarak değişip değişmediğini araştırmışlardır. Araştırmacılar aynı zamanda kadın ve erkek üniversite öğrencilerinin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerinin cinsiyete ve yaşa göre nasıl değiştiğini karşılaştırılmışlardır. Araştırmaya 85 lisans öğrencisi ve 44 mezun katılmıştır. Katılımcıların %68'inin kadın olduğu, mezunların hepsinin 1970'lerde mezun olduğu tespit edilmiştir. Katılımcılar bir online sistem üzerinden elektronik olarak üretilen bir senaryoyu okumak için tesadüfen atanmışlardır. Evlilik içi tecavüzü ve tanıdık tecavüzünü tanımlayan iki senaryo kullanılmıştır. Araştırmada Illinois Tecavüz Mitlerini Kabul Ölçeği, Tecavüzü Destekleyici Nitelikler Ölçeği ve mağduru suçlama niteliklerini ölçen bir ölçek kullanılmıştır. Evlilik içi tecavüzü tanımlayan senaryoyu okuyan katılımcılar tecavüz hakkında yanlış inançları, tanıdık tecavüzünü tanımlayan senaryoyu okuyan katılımcılardan daha fazla onaylamışlardır. Evlilikte olması gereken samimiyet nedeniyle evlilik içi tecavüz "istemeden tecavüz" olarak nitelendirilmiş ve bu nedenle evlilik içinde tecavüzün meydana geldiğine inanmak zor olmuştur. Katılımcıların tanıdık tecavüzü ve evlilik içi tecavüz durumlarında mağduru suçlama eğiliminde olmadıkları ortaya konmuştur.

Aşağıdaki iki çalışmada evlilik içi tecavüzün nedenleri ele alınmıştır.

Frieze (1983), evlilik içi tecavüzün nedenlerine odaklanmıştır. Ayrıca tecavüzden sorumlu kişinin yanı sıra ilişki içindeki kararlı ve kararsız faktörlere ilişkin tanımlamalar ortaya koymuştur. Bunlar; kadının eşi ile cinsel birleşmeye isteksiz olması, sevgi eksikliği, sevecen olmamak, erkeği sevmemek şeklinde sıralanmıştır. Bazı durumlarda uzun ve kısa vadede duygusal konuların yanı sıra aşırı alkol kullanımına bağlı olarak erkekler suçlanmıştır. Evlilik içi tecavüzün nedenleri cinsel dürtüye ya da uyumsuzluğa bağlı olarak çiftlere de yöneltilmiştir.

Frieze (1983) tarafından yapılan başka bir araştırmanın örneklemini eşleri tarafından fiziksel şiddete uğradığını belirten 137 kadından oluşturulmuştur. Her bir kadınla fiziksel saldırı ve evlilik içi tecavüz deneyimlerine dair görüşmeler yapılmıştır. Çalışma kapsamında ayrıca eşleri tarafından fiziksel şiddete uğrayan 40 kadından oluşan bir karşılaştırma grubu ile de görüşmeler yapılmıştır. Bu grup “fiziksel şiddete maruz kalmış karşılaştırma grubu” olarak adlandırılmıştır. Araştırma sonuçları “cinsel baskı veya cinsel birleşmeye zorlama”nın evlilik içi tecavüzün en yaygın biçimi olduğunu göstermiştir. Kadınlar nadiren tecavüze uğradıklarını ya da aşağılayıcı eylemlere zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Evlilik içi tecavüzün genellikle fiziksel şiddetin olduğu ilişkilerde meydana geldiği ve şiddet içermeyen evliliklerde daha az yaygın olduğu bulunmuştur. Kadınların %78’i erkekliği kanıtlama çabası, %14’ü ise alkol kullanımı nedeniyle eşlerini tecavüzle suçlamışlardır. Fiziksel şiddete maruz kalan kadınların oluşturduğu grupta bütün cinsel şiddet biçimlerinin görüldüğü ayrıca birden fazla çocuğu olan, eğitim seviyesi düşük, evlenmeden önce çalışmayan kadınların evlilik içi tecavüze daha fazla uğradıkları ortaya çıkmıştır. Frieze, bir yetişkin olarak eşi dışında başka bir erkek tarafından tecavüze uğrayan bir kadının evlilik içi tecavüze uğrama olasılığının daha fazla olduğunu belirtmiştir. Kadınların birçoğu eşlerine öfke duyduklarını belirtmişler ve daha sık evlilik içi tecavüze uğrayanların daha duygusal ve kendini suçlamaya daha yatkın oldukları görülmüştür. Fiziksel ve/veya cinsel şiddete uğrayan kadınların ailelerinden, arkadaşlarından ve farklı kuruluşlardan yardım arama eğilimi gösterdikleri ancak çaresizlik (%29), utanç (%29), misilleme korkusu (%19) ve sorunun yardım gerektirmeyecek kadar ciddi olmadığı düşüncesi (%10) nedeniyle yardım arama konusunda tereddüt ettikleri bulunmuştur. Evlilik içi tecavüze maruz kalan kadınların eşlerini terk etme ve aynı

zamanda geri dönme olasılığının daha yüksek olduğu ortaya konmuştur. Ayrıca kadınların bakış açılarından hukuk sisteminin de yardımcı olmadığı görülmüştür.

Aşağıdaki araştırmalarda evlilik içi tecavüzün mağdur üzerindeki etkilerine odaklanılmıştır.

Frieze (1983), evlilik içi tecavüzün sonuçlarını incelemiş ve evlilik içi tecavüze maruz kalan kadınlarda fiziksel yaralanma, öfke, depresyon, korku, cinsel istek kaybı görüldüğünü ortaya koymuştur. Ayrıca eşleri tarafından cinsel birleşme için baskı gören kadınlar, eşlerinin eylemini “tecavüz” olarak tanımlayan kadınlardan daha hafif reaksiyonlar göstermişlerdir.

Shields ve Hanneke (akt: Martin, Taft ve Resick, 2007) daha sık biçimde evlilik içi tecavüze maruz kalan kadınların, intihar girişiminde bulunma oranlarının daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. McFarlane, Malecha, Gist ve diğerleri (2005) yakın partnerlerinin cinsel şiddetine maruz kalan kadınların intihar tehdidi ya da girişimi oranlarının, yakın partnerlerinden yalnızca fiziksel şiddet gören kadınlara kıyasla beş kat daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Araştırmacılar yakın partnerlerinin cinsel şiddetine maruz kalan kadınların Tehlike Değerlendirme Ölçeği'nden daha yüksek puan aldıklarını tespit etmişlerdir. Bu durum bu gruptaki kadınların cinayete kurban gitme risklerinin daha fazla olduğunu ortaya koymuştur. Campbell ve Soeken (1999) yine benzer biçimde, yakın partnerlerinden cinsel şiddet gördüğünü bildiren kadınların, yakın partnerlerinden yalnızca fiziksel şiddet gördüğünü bildiren kadınlara kıyasla bu ölçekten daha fazla puan aldıklarını tespit etmişlerdir.

Campbell, Webster, Koziol-McLain ve diğerleri (2003) yakın partnerlerin eşlerini öldürmeleri ile ilgili risk faktörlerini tanımlamak üzere 220 cinayet vakasını ve yakın partnerlerinden şiddet gören 343 kadından oluşan bir kontrol grubunu incelemişlerdir. İki değişkenli ve çok değişkenli analizlerden elde edilen sonuçlara göre, yakın partnerin güç kullanarak cinsel ilişkiye girmesi cinayet bakımından önemli bir risk faktörü olarak tanımlanmıştır.

Campbell ve Alford (1989), evlilik içi tecavüzün mağdurlar üzerindeki fiziksel etkilerine odaklanmışlardır. Araştırmanın örneklemini Michigan'daki kadın sığınma evlerinde bulunan 115 kadın oluşturmuştur. Araştırmada demografik değişken olarak sadece medeni durum kullanılmıştır. Kadınların %56'sı evli

olduklarını, %44'ü ise boşandıklarını veya boşanmak için dava açtıklarını belirtmişlerdir. Kadınların %87'si eşlerinin, her istediklerinde kendileriyle cinsel ilişkiye girebilmenin hakları olduğuna inandıklarını belirtmişlerdir. En sık ifade edilen cinsel ilişkiye zorlama davranışları; vajinal ilişki (%82), anal ilişki (%53), cinsel ilişki sırasında vurma, tekmeleme ve yakma (%44), cinsel bölgelere herhangi bir cismin nüfuz etmesi (%29) olarak ifade edilmiştir. Kadınların 6'sı eşlerinin, çocuklarını fiziksel olarak cinsel eylemlerine dahil ettiklerini ve %18'i ise çocuklarının cinsel saldırılara tanıklık ettiklerini belirtmişlerdir. Kadınların yarısının cinsel birleşmeyi reddetmeleri durumunda dayakla, %15'i ise silah, bıçak vb. ile tehdit edildiklerini ifade etmişlerdir. Kadınların üçte birinden fazlası (%37) cinsel ilişkiyi reddettikleri için fiziksel şiddete katlandıklarını belirtirken yaklaşık yarısı (%51) fiziksel şiddetten sonra ivedilikle cinsel ilişkiye zorlandıklarını belirtmişlerdir. Araştırmacılar kadınların hastayken (%52) ve hastaneden taburcu edildikten hemen sonra (%46) cinsel birleşmeye zorlandıkları pek çok ağır vakaya rastlamışlardır. Kadınların çoğu cinsel ilişki sırasında ağrı duyduklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların yakındıkları diğer fiziksel problemler anal veya vajinal gerilme (%30), mesane enfeksiyonları (%51), idrar kaçırma (%32), regl gecikmesi (%25), düşükler ve ölü doğumlar (%20), istenmeyen gebelikler (%18), infertilite (%7) ve cinsel yolla bulaşan hastalıklar (%6) olarak belirlenmiştir.

Campbell, Alford ve Frieze (akt: Poe, 2010) tecavüz senaryolarını da dâhil ederek tecavüzün uzun ve kısa dönem etkilerini değerlendirmek için mağdur olarak kadına odaklanmışlardır. Çalışmanın amacı, ilişkinin derecesinin cinsel saldırı sonrası psikolojik etkiyi yordayıp yordamadığını araştırmak olarak ifade edilmiştir. Araştırma için, sadece 96'sı cinsel saldırı kriterini karşılayan 206 kadın üniversite öğrencisi belirlenmiştir. Kriter olarak şu sorulardan bir veya birkaçına "evet" cevabı vermek belirlenmiştir: İstemediğiniz halde hiç cinsel birleşmeye zorlandınız mı, isteğiniz dışında hiç bazı cinsel eylemleri gerçekleştirmek zorunda kaldınız mı, birisi tarafından cinsel ilişki için hiç baskı gördünüz mü? Bu sorulardan hiçbirine "evet" cevabı vermeyenler veya bir aile üyesi tarafından ya da 12 yaşından önce cinsel saldırıya uğradığını bildirenler saldırıya uğramayan grup olarak sınıflandırılmıştır. Araştırma için gerekli demografik bilgileri toplamak, cinsel saldırı öyküsü, saldırı ve faille ilgili bilgi edinmek için katılımcılara kişisel bilgi formu dağıtılmıştır. Araştırmada Olay Etkisi Ölçeği, İlişki Çatışma Ölçeği, Cinsel

Memnuniyet Anketi kullanılmıştır. Gruplar arasında yapılan karşılaştırmalar evli/birlikte yaşayan gruptaki kadınların cinsel saldırıdan daha fazla etkilendiklerini göstermiştir. Ayrıca bu grupta aşırı uyarılmanın yanı sıra yüksek saldırı puanları tespit edilmiştir. Fail tipi cinsel memnuniyeti anlamlı derecede etkilememesine ve cinsel saldırıya uğrayan grup ve uğramayan grup arasında anlamlı derecede fark olmamasına rağmen evli/birlikte yaşayan kadınların aşırı uyarılma ve saldırı puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür.

Eby, Campbell, Sullivan ve Davidson (1995) partnerleri fiziksel şiddete eğilimli olan 110 kadından oluşan örneklem içerisinde, yakın partnerlerinden cinsel şiddet gören kadınların, Cohen-Hoberman Fiziksel Semptomlar Envanteri'nin revizyon edilmiş formuna göre genel fiziksel sağlık semptomu puanlarının daha yüksek olduğunu ve Özbildirim Ölçeği'ne göre daha fazla sayıda jinekolojik semptom bildirdiklerini tespit etmişlerdir. Araştırmacılar ayrıca yakın partner tarafından uygulanan cinsel şiddet ile pelvik ağrı, vajinal kanama ve akıntı, ağrılı cinsel ilişki, düşük, idrar yolları enfeksiyonları, ağrılı idrar ve rektal kanama gibi farklı jinekolojik semptomlar arasında önemli korelasyonlar tespit etmişlerdir.

Marshall (1996), yüksek düzeyde fiziksel ve cinsel saldırıya maruz kalan kadınlar arasından fiziksel şiddet mağduru kadınlardan oluşan bir alt örneklem içerisinde, yakın partner tarafından uygulanan cinsel şiddetin kronik hastalık ile bağlantılı olduğunu tespit etmiştir. Bunun yanı sıra fiziksel ve psikolojik saldırganlık dikkate alındığında, yakın partner tarafından uygulanan cinsel şiddetin kronik hastalıkların ön göstergesi olduğu görülmüştür. Coker, Sanderson, Fadden ve Pirisi (2000), 18-65 yaşları arasında yakın ilişkisi olan ve tıbbi tedaviye ihtiyaç duyan 1152 kadın ile bir keşif analizi yürütmüşlerdir. Çalışmada, geçmişte yakın partnerinin fiziksel ve cinsel şiddetine maruz kalan kadınların rahim ağzı kanseri ve servikal displazi geliştirme risklerinin, yalnızca fiziksel şiddete ya da yalnızca psikolojik şiddete maruz kalan ve yakın partner şiddetine hiç maruz kalmamış kadınlara kıyasla daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Yakın partnerin cinsel şiddet uygulama sıklığı ve süresindeki artışın rahim ağzı kanseri ile ilişkili olduğu ortaya konmuştur. Bu çalışmada cinsel yolla bulaşan hastalıkların da yakın partnerin uyguladığı cinsel ve fiziksel şiddet ile bağlantılı olduğu bulunmuştur.

Stermac, Du Mont ve Dunn (1998) bir cinsel saldırı destek merkezinden yardım isteyen 1162 kadından oluşan bir örnekleme, eşlerinin ve erkek

arkadaşlarının tecavüzüne uğrayan mağdurların saldırı sırasında fiziksel şiddet görme sıklığının, yabancı ve tanıdık tecavüzüne uğrayan karşılaştırma grubundaki kadınlara kıyasla daha fazla olduğunu tespit etmişlerdir. Eşlerinin ve erkek arkadaşlarının tecavüzüne maruz kalan mağdurlarda ayrıca daha fazla yumuşak doku zedelenmesi, incinme, sıyrık, şişlik ve hassasiyet tespit edilmiştir. Stermac, Del Bove ve Addison (2001) bir cinsel saldırı destek merkezinden yardım isteyen 547 kadından oluşan bir örneklem içerisinde evlilik içi tecavüz vakalarını, erkek arkadaş tecavüzünden ayrı incelemek suretiyle elde edilen bulguları değerlendirmişlerdir. Araştırmacılar evlilik içi tecavüz mağdurları ile erkek arkadaşlarının tecavüzüne uğrayan kadınlar arasında anlamlı bir farklılık tespit etmemişlerdir. Buna karşın eş ya da erkek arkadaş tecavüzü ile tanıdık tecavüzü arasında kullanılan fiziksel şiddet miktarı ve yaralanma türleri bakımından anlamlı ölçüde farklılıklar bulunmuştur. Önceki bulgularla tutarlı biçimde; eş ya da erkek arkadaş tecavüzü mağdurları, karşılaştırma grubundaki kadınlara kıyasla daha fazla fiziksel şiddete, daha fazla sayıda fiziksel yaralanmaya ve daha fazla yumuşak doku zedelenmesine maruz kaldıklarını bildirmişlerdir.

Campbell ve Soeken (1999) geçmişte yakın partnerlerinden şiddet görmüş 159 kadından oluşan bir örneklem üzerinde çalışmışlardır. Araştırmacılar yakın partnerin cinsel şiddeti, tecavüz ve çocuklukta uğranılan cinsel şiddet gibi cinsel saldırıların sıklığı ile depresyonun bağlantılı olduğunu tespit etmişlerdir. Ayrıca evlilik içi tecavüz mağduru kadınlar arasında en yaygın olarak bildirilen jinekolojik semptomların abdominal kramp ve ağrı olduğu tespit edilmiştir. Cinsel saldırıya maruz kalan kadınların Sağlık Yanıtları Ölçeği'ndeki (HRS) semptom puanları daha yüksek bulunmuş ve bu kadınlar daha fazla jinekolojik sorun bildirmişlerdir. Ayrıca tüm katılımcıların aile içi şiddetin mevcut olduğu ilişkiler içerisinde olmalarına karşın Tehlike Değerlendirme ve Eş Şiddeti İndeksi-Fiziksel Şiddet alanında evlilik içi tecavüze maruz kalan kadınların puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Dutton, Goodman ve Bennett (1999) Epidemiyolojik Çalışmalar Merkezi-Depresyon Ölçeği'ne göre yakın partnerin uyguladığı cinsel şiddet parametresi ile depresyon düzeyleri arasında ilişki olduğunu ortaya koymuşlardır. 84 kadınla gerçekleştirilen bir depresyon çalışmasında Dienemann, Boyle, Baker ve diğerleri (2000) yakın partnerin uyguladığı cinsel şiddet de dâhil olmak üzere yakın

partnerin uyguladığı şiddet düzeyinin Beck Depresyon Envanteri'ne göre depresyon oranının yüksekliği ile ilişkili olduğunu tespit etmişlerdir. Her ne kadar Kilpatrick, Best, Saunders ve Veronen (1988) evlilik içi tecavüz, flört tecavüzü ya da yabancı tecavüzü arasında psikolojik etki bakımından farklılık tespit etmemişler de araştırmanın örneklemini içerisinde bulunan ve geçmişte evlilik içi tecavüz de dâhil olmak üzere herhangi bir tecavüz biçimine maruz kalmış 43 kadının majör depresif dönem, sosyal fobi ve cinsel işlev bozukluğu kriterlerine uyma olasılıklarının, saldırı mağduru olmayan 96 kadına kıyasla anlamlı düzeyde daha fazla olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Culbertson ve Dehle (2001), 206 kadın üniversite öğrencisinden oluşan bir örnekleme evlilik içi tecavüz geçmişi bulunan 12 kadının, tanıdık ve flört tecavüzüne uğramış olan karşılaştırma grubundaki kadınlara kıyasla daha fazla PTSD semptomu bildirdiklerini gözlemlemişlerdir. Diğer taraftan Riggs, Kilpatrick ve Resnick (1992) Ulusal Adalet Kurumu'nun telefon anketine katılmış 143 kadından oluşan örneklem içerisinde evlilik içi tecavüz saldırılarının mağdurları ile yabancı tecavüzü mağdurları ve her iki saldırının mağdurları arasında TSSB semptomları bakımından hiçbir farklılık tespit etmemişlerdir.

Vogel ve Marshall (2001), yakın ilişki içerisindeki 579 kadından oluşan bir örnekleme yakın partnerlerinin hem fiziksel hem de cinsel şiddetine maruz kaldıklarını bildirenlerin, yakın partnerlerinin yalnızca fiziksel şiddetine maruz kalan kadınlara kıyasla Suç ile Bağlantılı TSSB Ölçeği'nde anlamlı düzeyde daha çok TSSB semptomu bildirdiklerini tespit etmişlerdir. Ayrıca Dutton, Goodman ve Bennett (1999) tarafından yürütülen bir çalışmada yakın partnerin uyguladığı cinsel şiddetin TSSB semptomları ile bağlantılı olduğu ortaya konmuştur. Araştırmacılar, aile içi şiddet mağdurları için sığınma evinden yardım talebinde bulunan 149 kadından oluşan bir örnekleme yakın partnerin uyguladığı cinsel şiddetin düzeyi ile paralel olarak TSSB semptomlarının da artış gösterdiğini tespit etmişlerdir.

Bennice, Resick, Mechanic ve Astin (2003) fiziksel şiddete maruz kalıp yardım talebinde bulunan 62 kadından oluşan araştırma örnekleminde yakın partnerin uyguladığı cinsel şiddetin TSSB şiddeti üzerindeki etkisini değerlendirirken fiziksel şiddetin varlığını da denetlemişlerdir. Yakın partnerin uyguladığı cinsel şiddet düzeyinin TSSB şiddeti ile benzersiz bir bağlantısının

olduğunu tespit edilmiştir. Ayrıca McFarlane, Malecha, Watson ve diğerleri (2005) tarafından Travma Sonrası Stres Bozukluğu Ölçeği'ne göre, yakın partnerlerinden cinsel şiddet görmüş olan kadınların, yakın partnerinden yalnızca fiziksel şiddet görmüş olan kadınlara kıyasla anlamlı ölçüde daha fazla TSSB semptomu gösterdikleri tespit edilmiştir.

Howard, Riger, Campbell ve Wasco (2003), yakın partner şiddeti ile ilgili bir danışmanlık programına kayıt olan 500 kadından oluşan bir örneklem içerisinde iyi oluş ve başa çıkma becerilerini incelemiştir. Yakın partnerlerinden hem cinsel hem de fiziksel şiddet gören kadınların iyi oluş, başa çıkma becerilerinin, kontrol ve öz yeterlik düzeylerinin yakın partnerlerinden yalnızca fiziksel şiddet gören kadınlara kıyasla daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Yine Ulusal Aile İçi Şiddet Anketi katılımcılarından seçilen 356 kadın ile yapılan bir başka çalışmada, evlilik içi tecavüzün daha yüksek düzeyde ürkütme ile anlamlı ölçüde bağlantılı olduğu ortaya konmuştur (DeMaris ve Swinford, 1996).

McFarlane, Malecha, Watson ve diğerleri (2005), yakın partnerlerinin birden fazla cinsel saldırısına maruz kalmış 79 kadından oluşan örneklem içerisinde benzer sonuçlar elde etmişlerdir. Kadınların %15'i yakın partnerlerinin tecavüzü ya da cinsel saldırısı sonrasında bir ya da daha fazla cinsel yolla bulaşan hastalık geliştiğini bildirmişlerdir. Diğer yandan Gielden, McDonnell ve O'Campo (2002) yakın ilişki içerisindeki 445 kadından oluşan bir örneklem içerisinde HIV ile yakın partnerin fiziksel, psikolojik veya cinsel şiddeti arasında anlamlı bir bağlantı tespit etmemişlerdir.

Aşağıdaki çalışmada ise failin özellikleri ele alınmıştır.

Bergen ve Bukovec (2006) fail olarak erkeklerin özelliklerine odaklanmışlardır. Araştırmanın amacı, cinsel şiddet davranışlarını tanımlayan erkeklerin, kendi raporlarını inceleyerek eşlerine cinsel saldırıda bulunan erkeklerle ilgili daha iyi bir anlayış sunmak olarak ifade edilmiştir. Araştırmanın örneklemini tacizci erkekler için bir müdahale programına katılan 229 erkekten oluşturulmuştur. Araştırmacılar cinsel şiddet yaygınlığının önemli bir bulgu olduğunu ortaya koymuşlardır. Çalışma kapsamındaki katılımcıların %53'ü eşlerine en az bir kez cinsel şiddet uygulamışlardır. Şiddete ilişkin spesifik eylemler; eşleri cinsel ilişkiye girmediğinde fiziksel olarak zarar vermeye tehdit

(%7), rızası olmasa da eşiyile cinsel ilişkiye girme (%17), rıza göstermese de eşiyile cinsel ilişkiye girmek için fiziksel zorlama vb. (%14) olarak sıralanmıştır. Katılımcıların %40'ı eşleri istemediğinde cinsel ilişkiye girmek için onları zorlamışlardır. Aynı zamanda %6'sı eşlerini porno film izlemeye ve %4'ü de izlediklerini uygulamaya zorlamışlardır.

Aşağıdaki araştırmalarda ilişkide fiziksel şiddet yaşanıp yaşanmamasının bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşleri üzerindeki etkilerine odaklanılmıştır.

Hanneke, Shields ve McCall (1986) evlilik içi tecavüzün ne kadar yaygın olduğunu, fiziksel şiddet olduğunda ve olmadığında ne sıklıkla ortaya çıktığını değerlendirmeyi amaçlamışlardır. Katılımcılar sadece cinsel şiddete uğrayanlar, fiziksel ve cinsel şiddete uğrayanlar, sadece fiziksel şiddete uğrayanlar ve herhangi bir şiddete uğramayanlar olmak üzere dört grupta sınıflandırılan 441 kadından oluşturulmuştur. Araştırma sonuçları kadınların %31'inin herhangi bir şiddet türüne maruz kaldığını, bunlardan %1'inin sadece cinsel şiddete, %78'inin fiziksel ve cinsel şiddete, %22'sinin ise sadece fiziksel şiddete maruz kaldığını göstermiştir. Fiziksel şiddete uğrayan kadınların %26'sı evlilik içi tecavüze maruz kaldıklarını belirtirken, bu oran fiziksel şiddet görmediğini belirten kadınlarda %1'e düşmüştür. Bu bulgular fiziksel şiddetin daha yaygın olduğunu ve evlilik içi tecavüzün genellikle fiziksel şiddetle birlikte görüldüğünü ortaya koymuştur.

Langhinrichsen-Rohling ve Monson (1998) insanların evlilik içi tecavüz hakkındaki inançlarını ve evlilikte fiziksel şiddet olduğunu bildiklerinde görüşlerinin nasıl değiştiğini değerlendirmişlerdir. Bu çalışmanın örneklemini 25'i erkek, 25'i kadın olan 50 lisans öğrencisi oluşturmuştur. Katılımcılara fiziksel şiddet geçmişi olduğu bilinen evlilik içi tecavüz durumunu tanımlayan üç senaryo verilmiştir. Senaryoları okuduktan sonra katılımcılara okudukları ile ilgili görüşlerini değerlendirmek için sorular sorulmuştur. Araştırma sonuçları evlilikte fiziksel şiddetin meydana geldiğini bildiklerinde katılımcıların daha az tecavüzü destekleyen yüklemeler yaptıklarını göstermiştir. Katılımcılar tecavüzü destekleyen yüklemeleri en fazla evlilikte fiziksel şiddet olmadığını bildiklerinde yapmışlardır. Fiziksel şiddetin tecavüzle birleştiği durumda katılımcılar, mağduru daha az suçlama eğilimi göstermişlerdir. Evlilikte fiziksel şiddet olmadığında mağduru daha fazla suçlamışlardır.

Aşağıdaki dört çalışmada tecavüze ilişkin görüşleri değerlendirmek için fail ve mağdur arasındaki ilişkiye odaklanılmıştır. Evlilik içi tecavüzü, yabancı ya da tanıdık tecavüzünü ele alan bu çalışmalarda çiftler arasındaki ilişkinin niteliğine bağlı olarak bireylerin evlilik içi tecavüze yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla daha çok öğrencilerden veri elde edilmiştir.

Monson, Byrd ve Langhinrichsen-Rohling (1996) tarafından yapılan araştırmanın amacı, evlilik içi tecavüze ve yabancı tecavüzüne ilişkin algıların farklılaşp farklılaşmadığını değerlendirmek olarak ifade edilmiştir. Araştırmanın örneklemini Midwestern Üniversitesi'nden 195 lisans öğrencisi oluşturmuştur. Katılımcıların 120'sinin kadın, 75'inin erkek olduğu belirlenmiştir. Tanıdık veya yabancı tecavüzü öğrencilere bir skeçle sunulmuştur. Skeci okuduktan sonra öğrencilere okuduklarıyla ilgili algılarının ne olduğu sorulmuştur. Kadınların her iki durumdaki cinsel eylemleri tecavüz ve kadın haklarının ihlali olarak değerlendirdikleri, erkeklerin ise yabancı tecavüzünü tanımlayan skeçteki eylemin tecavüz olduğunu ve evlilik içi tecavüzden ziyade yabancı tecavüzünün kadın haklarının ihlali olduğunu düşündükleri bulunmuştur. Araştırma sonuçları aynı zamanda evlilik içi tecavüzün faili erkeğin psikolojik problemleri olduğu algısının daha az olduğunu ve daha erkeksi algılandığını göstermiştir.

Monson, Langhinrichsen-Rohling ve Binderup (2000), cinsiyet değişkenini de ekleyerek durumsal faktörlerin tecavüz biçimlerine ilişkin bireylerin bakış açıları üzerinde nasıl bir rol oynadığını değerlendirmişlerdir. Araştırmanın örneklemini 100'ü erkek ve 100'ü kadın olan 200 üniversite öğrencisinden oluşturulmuştur. 25 katılımcı, her biri farklı bir fail-mağdur tipini tanımlayan dört senaryodan birine atanmıştır. Bu senaryolarda fail ve mağdur arasındaki ilişkinin düzeyi hariç fail ve mağdurun eylemlerinin, konularının ve durumlarının aynı olduğu belirtilmiştir. Senaryoları okuduktan sonra katılımcılar, okuduklarına ilişkin algılarını değerlendirmek amacıyla kendilerine yöneltilen soruları cevaplamışlardır. Araştırmanın sonunda Monson ve diğerleri, tecavüze ilişkin cinsiyet rol sosyalleşme teorisinin üretildiğini, fail ile mağdur arasında artan tanıdıklık seviyesine paralel olarak cinsel saldırının ciddiyetine ilişkin algının azaldığını bulmuşlardır. Katılımcıların mağdur ve fail arasında daha önceden cinsel ilişki yaşandığına dikkat ettiklerinde tecavüzü ve stereotipik cinsiyet rolü özelliklerini destekleme eğilimlerinin daha fazla olduğu görülmüştür. Kadınlar bütün ilişki

durumlarında tecavüzü ve stereotipik cinsiyet rolü özelliklerini daha az destekleme eğilimi göstermişler, cinsel geçmişi ya da ilişki durumu ne olursa olsun tecavüzü her durumda tecavüz olarak değerlendirmişlerdir. Erkekler ise yabancı ve flört tecavüzünü daha az, evlilik içi tecavüzde ise cinsiyet rolü özelliklerini daha fazla desteklemişlerdir.

Sheldon ve Parent (2002), farklı tecavüz senaryolarına ve bunların insanların görüşleri üzerindeki etkilerine ayrıca din adamlarının tecavüz mağdurlarına ilişkin tutumlarına odaklanmışlardır. Araştırmacıların bu çalışma için belirlediği 214 din adamından 112'si anketleri cevaplamışlardır. Katılımcılardan evlilik içi, flört ve tanıdık tecavüzünü tanımlayan üç farklı senaryoyu okumaları istenmiştir. Tecavüz mağdurlarına yönelik tutumu, köktendincilik ve cinsiyetçilik düzeyini değerlendirmek için üç farklı ölçek kullanılmıştır. Evlilik içi tecavüz senaryosuyla din adamlarının tutumları ve mağduru suçlama eğilimleri arasında ilişki bulunmamıştır. Araştırmacılar evlilik içi tecavüzle ilgili açık uçlu soruları altı kategoride sınıflandırmışlardır: Kadının istemediği bir şeyi yapması, kadının öz savunmasının yetersiz olması, çiftlerin birlikte hareket etme gerekliliği, erkeğin danışmanlık ihtiyacı, kadının kendine uygun evlilik rolünü bilmesi gerekliliği, kadının rıza göstermesi. Temsil gücü en yüksek kategorinin "kadının istemediği bir şeyi yapması" olduğu belirtilmiştir.

Frese, Moya ve Meglas (2004) tecavüz mitlerini kabulün, insanların farklı tecavüz senaryolarındaki durumsal faktörlere bakışları üzerindeki etkilerini değerlendirmişlerdir. Araştırmanın örneklemini İspanya'daki Granada Üniversitesi Psikoloji Bölümü'nden 91'i erkek, 91'i kadın olan 182 öğrenci oluşturmuştur. Katılımcılardan yabancı, tanıdık tecavüzünü ve evlilik içi tecavüzü tanımlayan üç farklı senaryoyu okumaları istenmiştir. Daha sonra okuduklarıyla ilgili görüşlerini değerlendirmek amacıyla katılımcılardan Tecavüz Mitlerini Kabul Ölçeği'ni cevaplamaları istenmiştir. Katılımcıların evlilik içi tecavüze ve yabancı tecavüzüne karşı tanıdık tecavüzü senaryosunda mağduru suçlama eğilimlerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca evlilik içi tecavüz ve tanıdık tecavüzü karşılaştırıldığında katılımcıların tanıdık tecavüzünü bildirmeyi daha fazla tavsiye ettikleri ortaya çıkmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular aynı zamanda evlilik içi tecavüz senaryosunda kadını suçlama eğiliminin ve yabancı tecavüzüyle

karşılaştırıldığında erkeği suçlama eğiliminin daha düşük olduğunu, evlilik içi tecavüzün daha az travmatik bulunduğunu göstermiştir.

Aşağıdaki çalışmalarda mağdurların eş tecavüzüne direnme davranışlarına odaklanılmıştır.

Bowker (1983), 146 kadından oluşan bir örnekleme evlilik içi tecavüz mağdurlarının evlilik içi tecavüze direnme için dört farklı sözlü stratejiden yararlandıklarını bildirmiştir. Evlilik içi tecavüz mağdurları cinsel şiddeti durdurmak için faillerini sözlü olarak ikna etmeye çalışmış, faillerine duracakları sözünü verdimiş, boşanma ya da polis çağırma ile tehdit etmiş ve failin şiddet uygulayacağını hissettiklerinde konuyu şiddete getirecek şekilde tartışmaktan kaçınmışlardır. Kadınlar evlilik içi tecavüze fiziksel olarak direnç gösterirken kaçma ya da kaçınma, pasif direniş ve aktif direniş gibi farklı birkaç direnme stratejisinden yararlanmışlardır. Evlilik içi tecavüz mağdurları çoğunlukla koşarak kaçma, saklanma veya failden kaçınma yoluyla fiziksel direnç göstermişlerdir. Evlilik içi tecavüz mağdurları bir koruma aracı olarak vücutlarının bazı bölümlerini, yüzlerini ve hayati organlarını kapatmak suretiyle evlilik içi tecavüze pasif olarak direndiklerini bildirmişlerdir. Evlilik içi tecavüze aktif dirençte vurma, tekmeleme veya itme gibi şiddet eylemlerinin kullanıldığı ifade edilmiştir.

Finkelhor ve Yllo (akt: Bennice ve Resick, 2003), okul çağında çocukları bulunan kadınlardan oluşan örneklem içerisinde evlilik içi tecavüze direnç gösteren 44 kadından %73'ünün girişimlerinde başarısız olduklarını tespit etmişlerdir. Bergen (1996) evlilik içi tecavüze maruz kalmış ve kadın sığınma evi ya da tecavüz kriz masasından yardım talebinde bulunmuş 40 kadın ile yapılan kapsamlı görüşmelere ilişkin nitel bir çalışma yürütmüştür. Bu örneklem içerisindeki evlilik içi tecavüz mağdurları kaçınma, eşlerini yatıştırma ve aktif direnç yoluyla direnmişlerdir. Mağdurların kaçınma eylemi; evlilik içi tecavüz faillerinin tecavüze en eğilimli oldukları zamanlarda, porno film izledikten sonra ya da uyumadan önce, onlardan saklanmaları veya kaçınmaları şeklinde gerçekleşmiştir. Evlilik içi tecavüz mağdurları, üzerlerinde güç kullanılmasını ve kendilerine fiziksel zarar verilmesini önlemek için eşlerinin taleplerini yerine getirerek onları yatıştırmayı tercih etmişlerdir. Aktif direncin ise itme, vurma ve tekmeleme gibi eylemleri kapsadığı ortaya konmuştur.

Aşağıdaki araştırmalarda mağdurların yardım isteme davranışları ele alınmıştır.

Bowker (1983) fiziksel şiddete maruz kalan 146 kadından oluşan tek bir örneklem içerisinde evlilik içi tecavüz mağdurları ile evlilik içi şiddet mağdurları arasında karşılaştırmalar yapmıştır. Evlilik içi tecavüze uğrayan kadınlar yalnızca evlilik içi şiddet gören kadınlara kıyasla daha sıklıkla aileden, arkadaşlardan, polisten, sosyal hizmet kuruluşlarından, kiliseden yardım istemişler ve hukuk yollarına başvurmuşlardır. Evlilik içi tecavüz mağdurlarının aile ya da arkadaşlar gibi resmi olmayan kaynaklardan ziyade, polis gibi resmi kaynaklardan yararlanarak evlilik içi tecavüzü sonlandırma oranları daha yüksek bulunmuştur. Yardım isteme davranışları bakımından evlilik içi tecavüz mağdurları ile evlilik içi şiddet mağdurları arasındaki farklılıklar şiddeti sonlandırma yeterliliğini etkilememekle beraber, sosyal hizmet kuruluşlarından yardım isteme seçeneğinin evlilik içi tecavüzü sonlandırmada en başarılı yol olduğu tespit edilmiştir.

Frieze (1983) evlilik içi şiddete maruz kalmış 137 kadın ve şiddet görmemiş 137 evli kadın ile görüşmeler gerçekleştirmiştir. Yalnızca evlilik içi cinsel şiddet gören kadınlar ve hiç şiddet görmemiş kadınlara kıyasla, evlilik içi şiddet mağdurlarının nispeten daha büyük bir kısmı polise başvurduğunu, evlilik ile ilgili sorunlar için yardım istediğini ve dava açtığını bildirmiştir. Buna karşın polise başvuran kadınların üçte biri bu başvurularından olumsuz sonuç aldıklarını, eşlerinin tecavüzünden ya da kötü muamelesinden dolayı kendilerinin suçlandığını belirtmişlerdir. Evlilik içi tecavüz mağdurlarının ilişkilerini sonlandırma girişiminde bulunma oranları yüksek olmasına karşın, bu grubun ilişkiye geri dönme olasılıklarının da daha yüksek olduğu görülmüştür.

Bergen (1996), 40 evlilik içi tecavüz mağduru ile yaptığı görüşmeler çerçevesinde evlilik içi tecavüz mağdurlarının yardım isteme davranışlarını değerlendirmiştir. Evlilik içi tecavüz mağdurlarının çoğunluğunun polis ya da tecavüz kriz masası gibi resmi kaynaklardan yardım istediği tespit edilmiştir. Evlilik içi tecavüz mağdurlarının %37'si polisten yardım isterken %80'i polisin yanıtını tatmin edici bulmamıştır.

Marshall (1996) "kötü ya da stresli" bir ilişki içerisinde olan ve partnerleri tarafından yüksek oranlarda psikolojik, fiziksel ve cinsel istismara uğrayan 172

kadından oluşan bir alt örneklem ile görüşmeler yürütmüştür. Yakın partnerin uyguladığı cinsel şiddetin, mağdurun yardım isteme davranışlarının sayısını etkilediği görülmüştür. Yakın partnerin uyguladığı cinsel şiddet kiliseden, doktorlardan ve sosyal hizmet kuruluşlarından yardım isteme davranışı ile bağlantılı bulunmuştur. Bu alt örneklem içerisinde yakın partnerin cinsel şiddetine maruz kalmanın ayrıca genel olarak bir terapistten ve ilişki sorunları ile ilgili yardım isteme davranışları ile bağlantılı olduğu görülmüştür.

Stermac, Du Mont ve Dunn (1998) bir cinsel saldırı yardım merkezinden alınan değerlendirme, tedavi ve kabul bilgilerinden yararlanarak 1162 kadında cinsel saldırının karakteristik özelliklerini analiz etmişlerdir. Evlilik içi tecavüz mağdurlarının polisten yardım isteme oranları, yabancı ya da tanıdık saldırısına maruz kalan kadınlara kıyasla daha yüksek bulunmuştur. Ayrıca evlilik içi tecavüz mağdurları yabancı ya da tanıdık tecavüzü mağdurlarına kıyasla daha kontrollü (sessiz, içine kapanık, duygusal sıkıntıyı dışa vurmayan) duygular sergilemişlerdir. Ancak ifade edilen veya karmaşık duygular bakımından gruplar arasında bir farklılık bulunmamıştır.

Dutton, Goodman ve Bennett (1999) daha önceki terk etme, dava açma ve koruma kararı alma girişimlerini incelemişlerdir. Bu inceleme sonucunda yakın partnerin uyguladığı cinsel şiddet dikkate alınarak ilişkiyi bitirme, mahkemede ceza davası açma ve koruma kararı alma girişimlerinin sayısının öngörülemediğini tespit etmişlerdir. Ancak yakın partnerin uyguladığı cinsel şiddet dikkate alınarak 1.63'lük bir olasılık oranı ile polisi arama sayısı tahmin edilebilmiştir.

McFarlane, Malecha, Watson ve diğerleri (2005) yakın partnerlerinden şiddet görmüş ve mahkemeden koruma kararı istemiş olan 148 kadından oluşan bir örneklem içerisinde yakın partnerin uyguladığı cinsel şiddeti incelemişlerdir. Polise başvurma, mahkemeden koruma kararı isteme ve arkadaşlara ya da aileye anlatma gibi yardım isteme davranışlarının yakın partnerden tekrar cinsel şiddet görme riskinin azalması ile bağlantılı olduğu tespit edilmiştir. Koruma kararı istemenin saldırı riskini en büyük oranda azaltan davranış olduğu gözlemlenmiştir. Koruma kararı istememiş olan kadınların yakın partnerden tekrar cinsel şiddet görme oranlarının 3.3 kat daha fazla olduğu görülmüştür. Yakın partnerlerinden cinsel şiddet gören mağdurların her saldırı sonrasında yardım isteme davranışlarında artış gerçekleşmiştir.

Türkiye’de evlilik içi tecavüzle ilgili yapılan araştırmalar sınırlıdır. Evlilik içi tecavüzle ilgili en kapsamlı verilere 2014 yılında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü işbirliği ile yürütölen Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması’nda yer verilmiştir. Araştırmada 10560’ı kentsel, 4512’si kırsal alandan olmak üzere 15072 hanehalkı ile görüşölmüştür. Araştırma kapsamında yer alan kadınlara eşleri ya da birlikte oldukları erkekler tarafından şiddet içeren belli davranışlara maruz kalıp kalmadıkları sorulmuştur. Araştırmada Dünya Sağlık Örgütü’nün uluslar arası çalışmasında kullanılan “zorla cinsel ilişkiye girme, cinsel olarak küçük düşürücü ya da aşağılayıcı eylemlere zorlanması, istememesine rağmen kadının korkudan cinsel ilişkiye girmesi,” şiddet tanımları kullanılmıştır. Araştırmada kadınların %12’sinin cinsel şiddete, %38’inin fiziksel ya da cinsel şiddet biçiminden en az birine maruz kaldıklarını belirtmeleri fiziksel ve cinsel şiddetin birlikte yaşanmasının yaygın olduğunu göstermiştir. Erken yaşta (18 yaş öncesi) evlenmiş kadınların yaklaşık %50’si fiziksel şiddete, %20’si ise cinsel şiddete uğramıştır. On sekiz yaşından sonra evlenen yaklaşık her on kadından birinin cinsel şiddete maruz kaldığı görölmüştür. Hiç eğitimi olmayan/ilkokulu bitirmemiş kadınların %43’ünün, lisans ve üzeri eğitim düzeyine sahip kadınların %21’inin fiziksel veya cinsel şiddete uğradıklarını ifade etmeleri eğitim seviyesi arttıkça fiziksel/cinsel şiddete uğrama oranının azaldığını ortaya koymuştur. Kadınların ücretli bir işte çalışmaları ile eşlerinin ya da birlikte oldukları erkeklerin fiziksel veya cinsel şiddetine uğramaları arasındaki ilişkiye bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı görölmüştür. Refah düzeyine göre düşük ve orta refah düzeyinde, kadınların %40’ının fiziksel ya da cinsel şiddet mağduru olduğu, yüksek refah düzeyinde ise yaklaşık her on kadından birinin cinsel şiddete uğradığı ortaya çıkmıştır. Cinsel şiddet içeren davranışlardan “korktuğu için kadının istememesine rağmen cinsel ilişkiye girmesi” en sık rastlanan davranış biçimi olup kadınların %9’u yaşamlarının herhangi bir döneminde, %4’ü de son 12 ayda bu şiddete uğradıklarını belirtmişlerdir. Fiziksel ve cinsel şiddeti bir arada yaşayan kadınların oranı %27, sadece cinsel şiddete maruz kalan kadınların oranı ise %5 olarak bulunmuştur.

Araştırma bulgularından açıkça göröldüğü gibi evlilik içi tecavüzün mağdurlar üzerinde psikolojik ve fiziksel açıdan olumsuz sonuçları bulunmaktadır.

Yine evlilik içi tecavüzün diğer tecavüz türlerine kıyasla daha az şiddetli olarak görüldüğü açıkça gözlemlenmektedir. Evlilik içi tecavüzün ciddi bir sorun olarak değerlendirilmesinde özellikle cinsiyete göre bir farklılık olduğu göze çarpmaktadır. Genellikle kadınların evlilik içi tecavüze ilişkin daha karşıt bir görüşü benimsedikleri buna karşın erkeklerin bu durumu kabul edici ve mağduru suçlayıcı bir tutuma daha fazla sahip oldukları görülmektedir. Cinsel birliktelik geçmişi, tecavüz mitinin kabulü ve mağdurlar üzerinde uygulanan fiziksel şiddetin derecesi gibi bazı faktörler evlilik içi tecavüze ilişkin görüşleri etkilemektedir. Ayrıca mağdurların farklı yollarla eş tecavüzüne direnmeye çalıştıkları ve çeşitli kaynaklardan yardım istedikleri de gözlenmektedir.

Toplumsal cinsiyet rolleri ile ilgili araştırmalar. Yurt dışında ve ülkemizde toplumsal cinsiyet rollerinin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşleri etkileyip etkilemediğine dair bir çalışmaya rastlanmadığından toplumsal cinsiyet rollerinin yakın partner şiddeti üzerindeki etkilerini ele alan araştırmalara yer verilmiştir. Buna ek olarak evlilik içi tecavüzün de kadına yönelik şiddetin özel bir biçimi olmasından yola çıkarak toplumsal cinsiyet rollerinin kadına şiddete yönelik tutumlar üzerindeki etkilerine odaklanan çalışmalar sunulmuştur. Ayrıca literatürde konuyla ilgili araştırma sayısının sınırlı olması nedeniyle sadece evli bireylerle yürütülen çalışmalara bakılmamış olup diğer örneklem grupları ile yürütülen çalışmalara da yer verilmiştir. Konuyla ilgili yurt dışında ve ülkemizde yapılan araştırmalar kronolojik sıra gözetilerek sunulmuştur.

Nabors ve Jasinski (2009) yakın partner şiddetinde bulunmuş üniversite öğrencileri üzerinde yaptıkları çalışmada cinsiyet rolünün ve cinsiyete dayalı şiddet tutumlarının yakın partner şiddetinde bulunmaya etkilerini incelemişlerdir. Araştırma 1580 kız ve 851 erkek öğrenci üzerinde yapılmıştır. Araştırmada çocuklukta aile içi şiddete maruz kalmanın, cinsiyetin ve etnik grubun etkileri de araştırılmıştır. Araştırma sonuçları cinsiyet rolünün ve cinsiyete dayalı şiddet tutumlarının, öğrencilerin yakın ilişkilerinde fiziksel şiddet kullanımının güçlü bir yordayıcısı olmadığını göstermiştir. Cinsiyet rolleri kalıp yargılarını kabul eden tutumlarla, cinsiyete dayalı şiddet ve yakın partner şiddetinde bulunma arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. Çocuklukta şiddete maruz kalmanın, yakın partner şiddetinde bulunma açısından bir risk faktörü olduğu görülmüştür. Erkek öğrencilerde yakın partner şiddetinde bulunma, yakın arkadaşına fiziksel şiddet

kullanmayı kabulle ilişkili bulunmuştur ancak kız öğrencilerde böyle bir ilişki bulunmamıştır. Etnik grubun, kız öğrencilerin, yakınlarına karşı şiddet kullanımından ziyade erkek şiddetini kabul eden tutumları açısından daha etkili bir faktör olduğu görülmüştür. Geleneksel kalıp yargılarını kabul eden tutumlarla fiziksel saldırganlıkta bulunma arasında kız ve erkek örneklemelerin yanı sıra tüm grup için pozitif bir ilişki bulunmuştur.

Yoshihama, Blazeovski ve Bybee (2014) tarafından yapılan çalışmada ABD'deki en büyük Asya Hint nüfus gruplarından birinin kültürleşme, yakın partner şiddetini destekleyen tutumları ve cinsiyet rolleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Veriler, Detroit'teki en büyük Asya Hint nüfus gruplarından biri olan Gujaratis erkek ve kadınlarından oluşan 18-64 yaş aralığındaki 373 kişilik bir örneklemden bilgisayar destekli görüşmeler yoluyla toplanmıştır. Yapısal eşitlik modeli kullanılarak evli bireyler arasında kültürleşmenin üç bileşeninin (davranış, değerler, topluluk katılımı) cinsiyet rolleri tutumları ve yakın partner şiddetini destekleyen tutumlar üzerindeki etkileri modellenmiştir. Ayrıca araştırmada yaş, eğitim durumu, dindarlık düzeyi, algılanan finansal zorluk ve ABD'de ikamet süresi değişkenlerinin etkileri de incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda kültürleşmenin tüm bileşenlerinin yakın partner şiddetini destekleyen tutumların en güçlü yordayıcısı olduğu görülmüştür. Geleneksel cinsiyet rolü tutumlarının yakın partner şiddetini destekleyen tutumlarla pozitif olarak ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Kültürleşmenin "değerler" bileşeninin geleneksel cinsiyet rolü tutumları ile doğrudan ilişkisi olduğu ve bu nedenle de yakın partner şiddetini destekleyen tutumlarla da dolaylı, pozitif bir ilişkiye sahip olduğu görülmüştür. Kültürleşmenin "topluluk katılımı" bileşeni ile yakın partner şiddetini destekleyen tutumlar arasında negatif bir ilişki bulunması, yakın partner şiddetini destekleyen tutumlar açısından topluluk temelli önlemin önemini göstermiştir.

Herrero, Torres, Rodriguez ve Juarros-Basterretxea (2017) yaptıkları çalışmada partnerlerin toplumsal cinsiyet rollerinin ve genel şiddet düzeyinin kadına karşı yakın partner şiddeti üzerindeki etkisini belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırma Avrupa Birliği'nde, partnerleriyle yaşayan 18-74 yaş aralığındaki 20663 kadın üzerinde yapılmıştır. Kadına karşı fiziksel ve psikolojik yakın partner şiddeti ile partnerlerin geleneksel cinsiyet rolleri ve genel şiddet düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Çoklu regresyon sonuçları görüşmeci, katılımcı, partner ve ülke gibi

bir dizi özellikleri kontrol ettikten sonra bile partnerlerin geleneksel cinsiyet rollerinin ve genel şiddet düzeylerinin kadına karşı fiziksel ve psikolojik yakın partner şiddetinin güçlü bir yordayıcısı olduğunu göstermiştir.

Ulu (2003) tarafından yapılan çalışmada algılayan kişiye ve duruma ait özelliklerin suç atıflarına, evlilikte kadına şiddete yönelik tutumlara ve fiziksel şiddete uğrayan kadının ne yapması gerektiğine dair görüşlere etkileri araştırılmıştır. Önemli olduğu düşünülen kişiye ait özellikler cinsiyet, korumacı ve düşmanca cinsiyetçilik, aile ve evlilikle ilgili ataerkil ve geleneksel bakış, şiddetin toplumsal olarak onaylanıp onaylanmadığına ilişkin düşünceler olarak tanımlanmıştır. Araştırma 151'i erkek, 176'sı kadın olmak üzere toplam 327 öğrenci ile yürütülmüştür. Araştırma bulguları ataerkil görüşlerin, düşmanca cinsiyetçiliğin kadına ailede uygulanan şiddetle ilgili inançlar üzerinde etkili olduğunu göstermiştir.

Bızancı (2014) yaptığı çalışmada üniversite öğrencilerinin ailede kadına yönelik şiddeti onaylama, cinsiyetçilik ve öznel iyi oluş düzeylerinin maruz kalınan negatif ayrımcılık, yapılan negatif ayrımcılık, cinsiyet ve politik görüş değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma 606 üniversite öğrencisi üzerinde yapılmıştır. Araştırmada kişisel bilgi formunun yanı sıra Pozitif ve Negatif Duygu Durum Ölçeği, Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği, Yaşam doyumu Ölçeği ve Ailede Kadına Yönelik Şiddeti Meşru Görme Ölçeği kullanılmıştır. Ayrıca uzman görüşü alınarak geliştirilmiş öğrencilerin pozitif-negatif ayrımcılığa maruz kalma ve maruz bırakma durumları ve derecelerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilmiş anket soruları kullanılmıştır. Araştırma bulguları üniversite öğrencilerinin öznel iyi oluş düzeylerinin cinsiyetlerine ve politik görüşlerine göre farklılaşmadığını ancak negatif cinsiyet ayrımcılığına maruz kalma durumuna ve negatif cinsiyet ayrımcılığı yapma durumuna farklılaştığını göstermiştir. Bununla birlikte üniversite öğrencilerinin cinsiyetçi tutumlarının cinsiyete, politik görüşe, negatif cinsiyet ayrımcılığına maruz kalma ve negatif cinsiyet ayrımcılığı yapma durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. Öznel iyi oluş, ailede kadına yönelik şiddeti onaylama ve cinsiyetçilik arasındaki ilişki incelendiğinde; öznel iyi oluş ile cinsiyetçilik ve ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme arasında negatif yönde,

cinsiyetçilik ve ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme arasında pozitif yönde anlamlı korelasyon bulunmuştur.

Döner (2015) yaptığı çalışmada cinsel mitler ile evlilik doyumu ve toplumsal cinsiyet rolleri arasındaki ilişkileri incelemiştir. Araştırmaya 64'ü kadın, 58'i erkek 122 evli birey katılmıştır. Araştırmaya katılan evli bireylerle ilgili veri toplamada Kişisel Bilgi Formu, Evlilik Doyum Ölçeği, Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği, Cinsel Mit Değerlendirme Formu kullanılmıştır. Araştırma sonucunda evli bireylerin evlilik doyumu ile evlilikte cinsiyet rolü arasında ve cinsel mitler ile toplumsal cinsiyet rolleri arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu bulunmuştur. Ayrıca eşitlikçi cinsiyet rolüne sahip evli bireylerin cinsel mitlere katılma oranının düşük olduğu ve cinsel mitler ile evlilik doyumu arasında anlamlı bir ilişki olmadığı ortaya konmuştur.

Erkurt (2015) tarafından yapılan çalışmada sosyal baskınlık eğilimi, çelişik duygulu cinsiyetçilik ve yetkecilik ile evlilikte kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlar arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini 286'sı kadın 194'ü erkek olmak üzere 480 katılımcıdan oluşturulmuştur. Veri toplama aracı olarak çalışmada Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği, Sağ Kanat Yetkecilik Ölçeği, Sosyal Baskınlık Yönelimi Ölçeği, Evlilikte Kadına Yönelik Fiziksel Şiddet Ölçeği ve Demografik Bilgi Formu kullanılmıştır. Araştırma sonuçları katılımcıların düşmanca cinsiyetçilik, yetkecilik ve sosyal baskınlık yönelimi düzeyleri arttıkça evlilikte kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlarının daha olumlu olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca evlilikte kadına yönelik şiddet açısından erkeklerin, kadınlardan daha olumlu tutuma sahip oldukları görülmüştür. Erkeklerin sosyal baskınlık eğiliminin "eşitliğe karşı olma" ögesinden aldıkları puanların ve çelişik duygulu cinsiyetçilik düzeylerinin (korumacı ve düşmanca cinsiyetçilik) de kadınlarınkinden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra çalışmada, düşmanca cinsiyetçiliğin hem "yetkecilik ile evlilikte kadına şiddete yönelik tutumlar arasındaki ilişkide" hem de "sosyal baskınlık yönelimi ve evlilikte kadına şiddete yönelik tutumlar arasındaki ilişkide" aracı rol üstlendiği belirlenmiştir.

Ateş (2017) yaptığı çalışmada üniversite öğrencilerinin kadına şiddete ve toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlarını ve bu tutumlara etki eden etkenleri belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın örneklemini Dicle Üniversitesi'ne devam eden 404 erkek ve kadın üniversite öğrencisi oluşturmuştur. Üniversite

öğrencilerinin kadına şiddete ve toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumları cinsiyet, ailenin gelir durumu, anne-babanın eğitim seviyesi, aile içi şiddete uğrama ve şahit olma, kardeş sayısı, kadına yönelik şiddet türlerine ilişkin farkındalıkları, ailenin şiddete yönelik tahmin edilen tutumu gibi çeşitli değişkenler açısından ele alınmıştır. Veri toplama aracı olarak araştırmada Kadına Yönelik Şiddet Tutum Anketi, Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği, Kişisel Bilgi Formu ve oluşturulan bazı tutum cümleleri kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlar ile kadına yönelik şiddet arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Cinsiyet, fakülte, kardeş sayısı, toplumsal cinsiyet dersi alma, kız çocuğu tercihi değişkenleri üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolü ve kadına şiddete yönelik tutumlarıyla ilişkili bulunmuştur. Ayrıca aile içi şiddete maruz kalma, ebeveynler arası şiddete tanıklık, ile ailenin kadına şiddete yönelik algılanan tepkilerinin birbirleriyle ilişkili olduğu tespit edilmiştir.

Araştırma bulgularının da gösterdiği üzere geleneksel cinsiyet rollerine sahip olmak ile saldırganlık, cinsiyetçilik, yakın partner şiddeti ve kadına yönelik şiddeti destekleyen tutumlar arasında olumlu bir ilişki bulunmaktadır. Buradan hareketle geleneksel cinsiyet rolüne sahip bireylerin evlilik içi tecavüzü destekleyen tutuma da daha fazla sahip olabilecekleri yordanabilir. Eşitlikçi cinsiyet rolüne sahip bireylerin ise kadına yönelik şiddeti destekleyen tutumlara ve cinsel mitlere katılma oranının düşük olduğu görüldüğünden evlilik içi tecavüzü destekleyen tutumlara sahip olma düzeylerinin de daha az olacağı öngörülebilir.

Boyun eğici davranışlar ile ilgili araştırmalar. Türkiye’de ve yurt dışında yapılan araştırmalar incelendiğinde boyun eğici davranışlara sahip olma düzeyi ile evlilik içi tecavüze yönelik görüş arasındaki ilişkiyi ele alan bir çalışmanın olmadığı görülmektedir. Literatürde konuyla ilgili araştırma sayısının sınırlı olması nedeniyle evlilik içi tecavüzle ilişkili olan şiddet, evlilik doyumu ve depresyon ile boyun eğici davranış arasındaki ilişkiyi ele alan çalışmalara kronolojik sıra içerisinde yer verilmiştir.

Gilbert (2000) yaptığı çalışmada, boyun eğicilik ile depresyon arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunduğunu belirlemiştir. Ayrıca kendini eleştirme ve kendini suçlama ile boyun eğici davranışlar arasında bir bağlantı olduğunu vurgulamıştır. Aynı çalışmada boyun eğici davranışlar ile sosyal etkileşim kaygısı

ve olumsuz değerlendirilme korkusu arasında güçlü ilişkiler belirlenmiştir. Baskın ve boyun eğici davranışların cinsiyet açısından ele alındığı bir araştırmada, , kadınların daha boyun eğici, erkeklerinse daha baskın davranışlar sergiledikleri saptanmıştır (McCreary ve Rhodes, 2001).

Allan ve Gilbert (2002) boyun eğici davranışların bazı ruhsal bozukluklarla ve sıklıkla depresyon belirtileriyle ilişkili olduğunu ve bireyin atılğanlığını engellediğini vurgulamıştır. Bir başka deyişle boyun eğiciliğin depresyonu anlamlı bir şekilde yordadığı ortaya konmuştur. O'Connor, Berry, Weiss ve Gilbert (2002) yaptıkları bir çalışmada öz-odaklı olan olumsuz değerlendirilme korkusu, sosyal karşılaştırma ve kıskançlık korkusu güdüleri ile diğerleri odaklı olan empati ve kişilerarası suçluluk güdülerinin boyun eğici davranışlar ve depresyon üzerindeki etkileri karşılaştırılmıştır. Araştırmada depresyon nedeniyle hastanede yatan 50 hasta ve 52 öğrenciyle çalışılmıştır. Araştırma sonucunda depresif hastaların boyun eğici davranış, olumsuz değerlendirilme korkusu, kıskançlık korkusu ve empatik sıkıntı puanlarının anlamlı olarak yüksek, sosyal karşılaştırma puanlarının ise düşük olduğu görülmüştür.

Hünler ve Gençöz (2003)'ün tarafından yapılan çalışmada boyun eğici davranışların evlilik doyumu üzerindeki etkileri incelemiştir. Araştırmaya en az bir çocuğu üniversitede öğrenim gören 92 evli çift katılmıştır. Araştırma bulgularına göre, çiftlerin boyun eğici davranış düzeyleri arttıkça algıladıkları problem çözme becerilerinin düştüğü, bunun sonucu olarak da evlilik doyumlarının azaldığı saptanmıştır.

Kaya, Güneş, Kaya, Pehlivan (2004) tarafından 437 tıp öğrencisi ile yürütülen bir çalışmada aile içinde yaşanan şiddetin ve şiddet öykülerinin bireylerdeki boyun eğicilik düzeyi ile ilişkili olduğu ve boyun eğicilik düzeyinin erkek öğrencilerde daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Kabasakal (2007) tarafından yapılan bir araştırmada şiddet ile boyun eğicilik arasında ilişki bulunmazken, boyun eğicilik düzeyinin cinsiyete göre farklılaştığı gözlenmiştir.

Beştepe ve diğerleri (2010) yaptıkları çalışmada psikiyatrik destek isteyen, istemeyen ve boşanma aşamasındaki çiftleri cinsiyete göre boyun eğici davranış, problem çözme becerisi, öfke tutumu ve uyum açısından karşılaştırmışlardır. Elde

edilen bulgular, evliliklerindeki sorunlar nedeniyle psikolojik destek talebi ile merkeze başvuran çiftlerden kadınların erkeklere kıyasla daha boyun eğici davranışlar gösterdiklerini ortaya koymuştur. Buna ek olarak psikolojik yardım isteyen erkeklerin daha fazla boyun eğici davranışlar sergiledikleri görülmüştür.

Araştırma bulguları kadınların erkeklere göre boyun eğici davranışlara daha fazla sahip olduklarını göstermektedir. Dolayısıyla kadınların evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerinin daha olumlu olabileceği öngörülebilir. Ayrıca araştırma sonuçları boyun eğicilik ile depresyon arasında güçlü bir ilişkinin olduğunu göstermektedir. Benzer bir durum evlilik içi tecavüz ile depresyon arasında da söz konusu olduğundan boyun eğicilik ile eş tecavüzü arasında da bir ilişki olması beklenebilir. Araştırma sonuçlarının gösterdiği üzere uyum gösteremeyen ve boyun eğici bireylerin depresyon düzeylerinin yüksek olacağı ve dolayısıyla evlilik doyumlarının da düşük olduğu ifade edilmektedir. Evlilik içi tecavüzün yaşandığı evliliklerde evlilik doyumunun düşük olabileceği ya da tam tersi evlilik doyumunun düşük olduğu evliliklerde eş tecavüzünün daha fazla meydana gelebileceği (Bowker, 1983; Frieze, 1983; Martin, Taft ve Resick, 2007) düşünüldüğünde evlilik içi tecavüz ile boyun eğiciliğin bağlantılı olabileceği öngörülebilir.

Bölüm 3

Yöntem

Bu bölümde araştırma yöntemi, çalışma grubu, veri toplama araçları, veri toplama süreci, verilerin işlenmesi ve çözümlenmesi ile ilgili bilgiler sırasıyla sunulmuştur.

Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırma evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerinin belirlenmesi temel amacı doğrultusunda nitel ve nicel yöntemlerin birlikte kullanıldığı karma yöntem yaklaşımına göre yürütülmüştür. Son yıllarda gelişim gösteren karma yöntem araştırması daha detaylı veri sağlamasından dolayı yoğun bir şekilde kullanılan (McMillan ve Schumacher, 2010), nicel ve nitel verilerin güçlü yanlarını ortaya koymak (Creswell, 2012) ve bu verileri birleştirmek (Tashakkori ve Teddlie, 2003) amacıyla yapılan bir araştırmadır. Karma yöntem araştırması, araştırmacının veya araştırma ekibinin, araştırma problemini kapsamlı bir şekilde ele almak amacıyla nitel ve nicel veri toplama, analiz ve çıkarım tekniklerini bir arada kullandıkları araştırma türüdür (Johnson ve Onwuegbuzie, 2004). Karma araştırmalarda, araştırma sorularına dayanarak nitel ve nicel verileri titiz ve ikna edici bir şekilde toplayıp analiz ederek, bu veri türlerinden birini diğerinin üzerine inşa ederek ya da birini diğerinin içine yerleştirerek birleştirmek yoluyla harmanlama yapılmaktadır. (Creswell ve Plano Clark, 2015).

Araştırmada karma yöntem desenlerinden keşfedici sıralı desen kullanılmıştır. Keşfedici sıralı desen, öncelikle nitel verilerin toplanıp analiz edildiği, daha sonra ise nicel verilerin toplanarak genelleştirildiği yöntemdir. Birkaç kişiden elde edilen nitel bulguların nicel bulgularla desteklenerek geniş bir örnekleme genellenmesi keşfedici sıralı desenin amacıdır (Creswell ve Plano Clark, 2015).

Araştırmanın nitel kısmı evlilik içi tecavüze ilişkin görüşleri ölçen bir ölçme aracı geliştirebilmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın nitel kısmında nitel araştırma türlerinden olan durum çalışmasından yararlanılmıştır. Durum çalışması, tanımı ve sınırları belirlenen bir ya da birden fazla olayın, sosyal grubun, ortamın, programın ya da birbirine bağlı diğer sistemlerin ele alınmasına, derinlemesine veri elde edilmesine ve verilerin analiz edilmesine olanak veren bir yöntem olarak tanımlanmaktadır (McMillan, 2000). Bir olayı değerlendirmek, olaya ilişkin

ayrıntılarını tanımlamak ve olası açıklamaları geliştirmek için kullanılan (Paker, 2015) durum çalışmasında önemli olan; ele alınan durumun özel bir zaman ya da yer gibi parametrelerle sınırlandırılmış ve tanımlanmış olmasıdır (Creswell, 2007).

Araştırmanın nicel kısmında ise tarama modellerinden olan genel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama araştırması, bir grubun belirli özelliklerini ortaya koymak amacıyla verilerin toplanmasını (Büyüköztürk ve diğ., 2016), geçmişte veya günümüzde var olan bir durumu olduğu gibi betimlemeyi amaçlayan çalışmalardır (Karasar, 2014). Çok fazla elemandan oluşan evren hakkında bilgi sahibi olmak için evrenin tamamı veya evrenden alınacak örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleri (Karasar, 2014), evrendeki eğilim, tutum ya da görüşlerin nicel olarak betimlemeyi sağlar (Creswell ve Plano Clark, 2015). Tarama araştırmaları büyük kitlelerin araştırmaya konu olan özelliklerini belirlemek amacıyla sosyal bilimlerde yaygın olarak kullanılan betimsel araştırma türlerinden biridir. Bu bağlamda araştırmada kullanılan ölçme araçlarından elde edilen nicel bulgular nitel bulgularla ilişkilendirilerek sunulmuş ve kuramsal yaklaşım çerçevesinde tartışılmıştır.

Araştırmanın Nitel Bölümü

Bu başlık altında araştırma kapsamında nitel araştırma yöntemi kullanılarak yürütülen çalışmalar hakkında bilgilere yer verilmiştir.

Çalışma grubu. Nitel araştırma verileri beşi kadın, beşi erkek olmak üzere 29-55 yaş aralığındaki, en az bir yıldır evli olan on bireyden toplanmıştır. Katılımcılardan bir kişi ortaokul, bir kişi lise, altı kişi üniversite mezunu ve iki kişi lisansüstü eğitim düzeyine sahiptir. Katılımcılardan dokuz kişi ücret karşılığı herhangi bir işte çalışmaktayken kadın katılımcılardan biri ev hanımıdır. Çalışmadaki katılımcılar maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi kullanılarak seçilmiştir. Bu yöntem ile çeşitliliği sağlayarak genelleme yapmak yerine, çeşitlilik gösteren durumlar arasında paylaşılan veya ortak olguların olup olmadığını belirlemeye çalışmak ve bu çeşitlilik doğrultusunda problemin değişik boyutlarını ortaya koymak amaçlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2000). Nitel verilerin elde edildiği çalışma grubuna ilişkin bazı demografik bilgiler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1

Nitel Verilerin Elde Edildiği Çalışma Grubuna İlişkin Demografik Bilgiler

Kod	Cinsiyet	Yaş	Eğitim Düzeyi	Meslek	Evlilik Süresi
K1	Erkek	38	Lisansüstü	Öğretmen	11 yıl
K2	Kadın	55	Üniversite	Okul Mdr. Yrd.	27 yıl
K3	Kadın	33	Üniversite	Memur	10 yıl
K4	Erkek	29	Lise	Kasiyer	5 yıl
K5	Erkek	37	Üniversite	Memur	12 yıl
K6	Kadın	41	Ortaokul	Ev Hanımı	22 yıl
K7	Kadın	30	Üniversite	Hemşire	2 yıl
K8	Erkek	50	Lisansüstü	Öğretmen	24 yıl
K9	Erkek	49	Üniversite	Bankacı	23 yıl
K10	Kadın	29	Üniversite	Satış Temsilcisi	2 yıl

Araştırma verilerini kodlayan ekip. Araştırmanın nitel verilerini kodlayan ekip üç kişiden (iki doktora öğrencisi ve doktorasını tamamlamış bir kişi) oluşmaktadır. Ekipteki tüm üyeler psikolojik danışma ve rehberlik alanında eğitim almış, alanda bilgi ve tecrübeye sahip kişilerdir. Bu çalışmada, Hill ve diğerleri (1997) tarafından geliştirilen ve bu yöntemi kullanacak araştırmacıların yöntemle ilgili bilgi ve tecrübe sahibi olmaları gerektiği belirtilen Fikir Birliğine Dayalı Nitel Araştırma Yöntemi'nin aşamaları izlenmiştir. Yöntemde, birçok araştırmacı veri çözümlemesi sürecine eşit bir şekilde dâhil olmaktadır. Veri çözümlemesinin her bir aşamasında kararlar ve sonuçlar üzerinde görüşlerin paylaşılması ile bir fikir birliği sağlanmaya ve olası ön yargıların önüne geçilmeye çalışılmaktadır (Hill ve diğ., 1997). Araştırmacının kendisi daha öncesinde, bu yöntemin kullanıldığı bir çalışmada kodlayıcı olarak görev almıştır. Aynı şekilde, doktora öğrencisi olan diğer kodlayıcı da bu yöntemin kullanıldığı başka bir araştırmada kodlayıcı olarak yer almıştır. Doktor unvanına sahip diğer kodlayıcı ise bu yöntemin kullanıldığı bir çalışmaya ilk kez dâhil olmakla birlikte daha öncesinde farklı nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmalarda yer almıştır. Bu kişi, diğer iki kodlayıcı tarafından yöntem hakkında bilgilendirilmiş, yönteme ilişkin kaynaklar kendisiyle paylaşılmış ve kendisi ile örnek bir kodlama yapılmıştır.

Veri toplama tekniği. Veri toplama tekniği olarak görüşme tercih edilmiştir. Veri toplamada katılımcılar arası tutarlılığı sağlayabilmek için yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme soruları hazırlanırken öncelikle evlilik içi tecavüz literatürü dikkate alınmıştır. Araştırmacı tarafından hazırlanan sorular tez

danışmanı ile birlikte revize edilmiştir. Daha sonra araştırmacı görüşme formunun son halini kullanarak bir kamu kurumunda çalışan ve evli olan iki kişi ile ön görüşme yapmıştır. Yapılan ön görüşmeler sonucunda görüşme formundaki soruların açık ve anlaşılır olduğu ve sorulara eklenebilecek herhangi bir noktanın olmadığı belirtilmiştir. Toplam 12 açık uçlu soruya yer verilen Görüşme Formu Ek A'da ayrıntılı olarak sunulmuştur.

Veri toplama süreci. Ankara'da bir kamu kurumunda çalışan ve aynı kurumun Aile ve Evlilik Danışmanlığı Birimi'ne psikolojik danışma yardımı için başvuru yapan evli bireylere araştırmacının nitel kısmı ile bilgi verilmiş ve görüşmeye katılmak isteyen gönüllü bireylerin iletişim bilgileri alınmıştır. Araştırmacı gönüllü bireylerle bağlantıya geçerek görüşmeleri gerçekleştirmiştir. Görüşmeler araştırmacı tarafından söz konusu kamu kurumuna ait bireysel görüşme odalarında yapılmıştır. Görüşme sürecinde araştırmacı öncelikle kendisini tanıtmış ve araştırmacının amacı ve içeriği hakkında katılımcılara bilgi vermiştir. Katılımcılara, kişisel bilgilerinin gizli tutulacağı ve görüşme verilerinin sadece araştırma kapsamında kullanılacağı açıklanmıştır. Yapılan görüşme süreleri 25 ile 45 dakika arasında değişmektedir.

Verilerin çözümlenmesi. Nitel verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Birbirine benzeyen verileri anlaşılır bir şekilde belirli temalar çerçevesinde birleştirerek yorumlamak içerik analizinin temelidir (Yıldırım ve Şimşek, 2000). Yıldırım ve Şimşek (2000) nitel verilerin kodlanması, temaların bulunması, kodların ve temaların düzenlenmesi, bulguların tanımlanması ve yorumlanması olmak üzere iç içe geçmiş ve çoğu zaman bir arada yürütülen dört aşamada nitel verilerin analiz edildiğini ifade etmektedirler.

Bu kapsamda bireylerle yapılan görüşmeler dijital ortamda kaydedilmiş ve her bir birey için ayrı ayrı kod adları kullanılarak ses kayıtları yazıya dökülmüş ve e-posta ile katılımcılara göndermiştir. Katılımcılardan kendi ifadelerini gözden geçirmeleri, yanlış anlaşıldığını düşündükleri yerleri düzeltmeleri istenmiştir. Katılımcılardan gelen dönütler çerçevesinde görüşme içerikleri analize uygun hale getirilmiştir. Daha sonrasında veriler kodlanarak veri analizinin ilk aşaması olan "temel alanların belirlenmesi" aşamasına geçilmiştir. Bu aşamada, araştırmacı ekipteki üç kişi aynı üç katılımcıya ait görüşme deşifrelerini bağımsız ve ayrı ayrı inceleyerek temel alanları belirlemişlerdir. Üç araştırmacı tarafından belirlenen

temel alanlar karşılaştırılarak ve tartışılarak bir fikir birliği sağlanmaya çalışılmıştır. Bu fikir birliği sonucunda “evlilikte cinsellik”, “evlilik içi tecavüz” olarak adlandırılan iki temel alan belirlenmiştir. Belirlenen temel alanlar çerçevesinde kodlayıcı ekip birbirlerinden bağımsız olarak tüm görüşme deşifrelerini tekrar kodlamışlardır. Veri analizinin ikinci aşaması olan “temaların belirlenmesi” aşamasında araştırmacı ekip temel alanlara ilişkin temaları oluşturmak amacıyla temel alanların altındaki ana düşünceleri gözden geçirerek katılımcılar arasındaki temaları belirlemeye çalışmıştır. Süreç sonunda temalar ve bu temalara ilişkin alt temalar araştırmacılar tarafından tartışılarak ve fikir birliği sağlanarak oluşturulmuştur. Araştırmanın nitel bölümüne ilişkin bulgular sunulurken katılımcıların ifadelerinden doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Alıntının hangi katılımcıya ait olduğunu belirtmek amacıyla nitel görüşmelerin yapıldığı on katılımcı “K1, K2, ..., K10” şeklinde kodlanmıştır. Bunun yanı sıra kadın katılımcılar “K”, erkek katılımcılar “E” şeklinde ayrıca belirtilmiştir.

Araştırmanın Nicel Bölümü

Bu başlık altında araştırma kapsamında nicel araştırma yöntemi kullanılarak yürütülen çalışmalar hakkında bilgilere yer verilmiştir.

Çalışma grubu. Araştırmanın çalışma grubunu araştırmaya katılmaya gönüllü olan 18 yaşından büyük evli bireyler oluşturmaktadır. Araştırmada seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Zaman, para ve işgücü yönünden sınırlılıkların olduğu durumlarda örneklemin kolay ulaşılabilir ve uygulama yapılabilir birimlerden seçilmesi uygun örnekleme olarak adlandırılmaktadır (Şenol, 2012). Çalışmaya gönüllü katılmak isteyen evli bireylerin iş yerlerinde ya da evlerinde ilgili ölçme araçlarını doldurmaları sağlanmıştır.

Araştırmada evlilik içi tecavüze yönelik görüşleri ölçmeye yönelik ölçme aracının hazırlanmasında ve evlilik içi tecavüze yönelik görüşlerin diğer değişkenlerle ilişkisinin tespit edilmesinde çalışılan üç ayrı çalışma grubuna yer verilmektedir. Birinci ve ikinci çalışma grubundan elde edilen veriler Evlilik İçi Tecavüz Ölçeği Cinsel İstismar Ölçeği (EİTÖ)’nin geliştirilmesinde, üçüncü çalışma grubundan elde edilen veriler ise bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişkilerin ortaya çıkarılmasında kullanılmıştır.

Birinci ve ikinci çalışma grubu. Çalışma kapsamında geliştirilen EİTÖ için çalışmaya gönüllü olarak katılmak isteyen 18 yaşından büyük, evli bireylerden oluşan iki farklı gruptan veri toplanmıştır.

Tablo 2

EİTÖ'nün Geliştirilme Sürecinde Veri Toplanan Grupların Cinsiyete ve Yaşa Göre Dağılımı

		Birinci Grup		İkinci Grup	
		N	%	N	%
Cinsiyet	Kadın	15	60	176	51.5
	Erkek	10	40	166	48.5
	Belirtmeyen	-	-	-	-
	Toplam	25	100	342	100
Yaş	18-25	-	-	15	4.4
	26-33	-	-	84	24.5
	34-41	-	-	91	26.7
	42-49	-	-	48	14
	50-58	-	-	17	5
	Belirtmeyen	-	-	87	25.4
	Toplam			342	100

Tablo 2'de görüldüğü üzere, birinci grup, ölçeğin deneme çalışmasının yapılması amacıyla ulaşılan 25 evli bireyden oluşmaktadır. Bu bireylerin 15'i (%60) kadın, 10'u (%40) erkektir. İkinci grup, ölçeğin yapı geçerliğinin sınanması amacıyla yapılan AFA için ulaşılan 342 evli bireyden oluşmaktadır. Bu bireylerin 176'sı (%51,5) kadın, 166'sı (%48,5) erkektir. İkinci gruptaki bireylerin 15'i (% 4,4) 18-25, 84'ü (%24,5) 26-33, 91'i (%26,7) 34-41, 48'i (%14) 42-49, 17'si (%5) 50-58 yaş aralığında olup 87'si (%25,4) ise yaşını belirtmemiştir.

Üçüncü çalışma grubu. Araştırma kapsamında belirlenen bağımlı ve bağımsız değişkenler arası ilişkilerin istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı üçüncü çalışma grubundan elde edilen verilerle test edilmiş ve bu kapsamda veri toplama araçları 643 evli bireye uygulanmıştır. Üçüncü çalışma grubundaki bireylere ilişkin bilgiler Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3

Üçüncü Çalışma Grubuna İlişkin Demografik Bilgiler

Değişken		N	%
Cinsiyet	Kadın	363	56.5
	Erkek	280	43.5
Yaş	25 yaş ve altı	47	7.3
	26-34 yaş	219	34.1
	35-44 yaş	230	35.8
	45-54 yaş	114	17.7
	55 yaş ve üstü	33	5.1
Eğitim Düzeyi	Okuryazar/İlkokul	51	7.9
	Ortaokul	77	12.0
	Lise	207	32.2
	Üniversite/Yüksek Okul	269	41.8
	Yüksek Lisans/Doktora	39	6.1
Yaşamın Çoğunun Geçirildiği Yer	Köy/Kasaba/İlçe	176	27.4
	İl/Büyükşehir	467	72.6
Ücret Karşılığı Herhangi Bir İşte Çalışma	Evet	511	79.5
	Hayır	132	20.5
Evlenme Biçimi	Anlaşarak/Severek	471	73.3
	Görücü Usulü/Kaçarak	172	26.7
Evlilik Süresi	5 yıl ve altı	182	28.3
	6-10 yıl	124	19.3
	11-15 yıl	104	16.2
	16-20 yıl	91	14.2
	21-25 yıl	60	9.3
	26-30 yıl	36	5.6
	31 yıl ve üstü	46	7.2
Cinsel Yaşamdan Memnuniyet	Hiç memnun değilim	30	4.7
	Memnun değilim	39	6.1
	Kısmen memnunum	124	19.3
	Memnunum	162	25.2
	Tamamen memnunum	288	44.8
Alkol/Madde Kullanımı	Evet	162	25.2
	Hayır	481	74.8
Geçmişte Şiddete Maruz Kalma	Evet	98	15.2
	Hayır	545	84.8

Tablo 3'te görüldüğü üzere katılımcıların %56.5'i kadın, %43.5'i erkektir. Katılımcıların yaşları 19-78 arasında değişmektedir. Katılımcıların %7.3'ü 25 yaş ve altı, %34.1'i 26-34, %35.8'i 35-44, %17.7'si 45-54, %5.1'i 55 yaş ve üstü yaş aralığındadır. Katılımcıların %7.9'u okuryazar/ilkokul, %12'si ortaokul, %32.2'si lise, %41.8'i üniversite/yüksek okul mezunu iken %39'u lisansüstü eğitim düzeyine sahiptir. Katılımcıların %27.4'ü yaşamının çoğunu köy/kasaba/ilçede, %72.6'sı ise il/büyükşehirde geçirmiştir. Katılımcıların %79.5'inin ücret karşılığı herhangi bir işte

çalıştığı, buna karşın %20.5'inin çalışmadığı görülmektedir. Katılımcıların %73.3'ü anlaşarak/severek, %26.7'si görücü usulüyle/kaçarak evlenmişlerdir. Katılımcıların evlilik süresi incelendiğinde; %28.3'ü beş yıl ve daha az süredir evliyken, %19.3'ü 6-10 yıldır evli, %16.2'si 11-15 yıldır evli, %14.2'si 16-20 yıldır evli, %9.3'ü 21-25 yıldır evli, %5.6'sı 26-30 yıldır evli ve %7.2'si ise 31 yıl ve daha fazla süredir evlidirler. Katılımcıların %4.7'si eşiyile olan cinsel yaşamlarından hiç memnun değilken, %6.1'i memnun değil, %19.3'ü kısmen memnun, %25.2'si memnun ve %44.8'i tamamen memnundur. Katılımcıların %25.2'si alkol/madde kullanmakta iken %74.8'i alkol/madde kullanmamaktadır. Son olarak katılımcılara geçmişte şiddete maruz kalıp kalmadıkları sorulduğunda %15.2'si geçmişte şiddete maruz kaldıklarını, %84.8'i ise geçmişte şiddete maruz kalmadıklarını belirtmişlerdir.

Veri toplama araçları. Veri toplamak için araştırmada dört ölçme aracı kullanılmıştır. Çalışma kapsamında, araştırmanın bağımlı değişkeni olan evlilik içi tecavüze ilişkin görüşleri belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen “Evlilik İçi Tecavüz Ölçeği” kullanılmıştır. Bunun yanı sıra çalışmanın bağımsız değişkenleri olan toplumsal cinsiyet rollerini ölçmek için Kavuncu (1987) tarafından Türkçe'ye uyarlanan ve Dökmen (1991) tarafından geçerliği ve güvenilirliği yeniden sınanan Bem Cinsiyet Rolü Envanteri, boyun eğici davranışları ölçmek amacıyla Şahin ve Şahin (1992) tarafından Türkçe'ye uyarlanan Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği kullanılmıştır. Çalışmaya katılan bireylere ilişkin sosyo-demografik nitelikleri ortaya koymak için araştırmacı tarafından oluşturulan “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır.

Bem cinsiyet rolü envanteri (bcrc). Bem (1974) tarafından geliştirilen BEM Cinsiyet Rolü Envanteri'nin Türkçe'ye uyarlanması Kavuncu (1987) tarafından yapılmıştır. Envanterin kadınsı ve erkeksi özellikleri ölçen ve 20'şer sıfattan oluşan Kadınsılık, Erkeksilik ve Sosyal Beğenirlik Ölçeği olmak üzere üç ölçeği vardır. Nihai değerlendirmeye katılmayan dolgu maddeleri olarak ele alınan ve ne kadınlar ne de erkekler için uygun bulunan özelliklerden oluşan Sosyal Beğenirlik Ölçeği son zamanlarda nadiren kullanılmaktadır (Dökmen, 1991). Envanterdeki maddeler karışık sırada ve tek bir ölçek biçiminde uygulanmaktadır. Bireyler envanterdeki maddelere “1: Hiç Uygun Değil” ile “7: Tamamen Uygun” anlamına gelecek şekilde tepkide bulunarak maddelerin kendilerini ne ölçüde tanımladığını belirtmektedirler. Bireylerin cinsiyet rolleri Kadınsılık (K) ve Erkeksilik

(E) ölçeklerinden elde edilen puanlara göre belirlenmektedir. Ölçeğin on beş gün arayla uygulanması sonucu hesaplanan test-tekrar test güvenilirlik katsayısı Kadınsılık için 0.75, Erkeksilik için 0.89 olarak bulunmuştur. Envanterin geçerlik çalışması için MMPI'nin Erkeklik-Kadınlık Formu ölçüt olarak kullanılmış ve envanterin Türkçe formu erkekler için geçerli bulunmamıştır. Ölçeğin geçerliğini ve güvenilirliğini yeniden sınamak amacıyla Dökmen (1991) tarafından yapılan çalışmaya Sosyal Kabul Edilirlik Ölçeği dahil edilmemiştir. Ölçeğin Cronbach Alfa Katsayısı 0.74, test-tekrar test güvenirligi ise 0.79 olarak bulunmuştur. Ölçeğin iki yarı güvenilirlik katsayısı Kadınsılık için 0.77, Erkeksilik için 0.71 olarak bulunmuştur. Kandiyoti tarafından geliştirilen Cinsiyet Rollerini İlgili Kalıp Yargı Ölçeği'nin ölçüt olarak kullanıldığı geçerlik çalışmasında Kadınsılık için 0.51, Erkeksilik için 0.63 korelasyon ile iki ölçek arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Ölçekten kadınsılık ve erkeksilik olmak üzere iki ayrı puan elde edilmekte ve bu puanların ortancalarına (median) göre de bireyin kadınsı, erkeksi, androjen ya da belirsiz cinsiyet rollerinden hangisine sahip olduğu belirlenmektedir. Kadınsılık puanı ortancanın üstünde, erkeksilik puanı ortancanın altında olanlar kadınsı, kadınsılık puanı ortancanın altında, erkeksilik puanı ortancanın üstünde olanlar erkeksi cinsiyet rolüne sahip olarak kabul edilmektedirler. Diğer yandan kadınsılık puanı kadınsılık ortancasının üstünde, erkeksilik puanı erkeksilik ortancasının üstünde olanlar androjen ve iki puanı da iki ortancanın altında olanlar ise belirsiz cinsiyet rolüne sahip olarak sınıflandırılmaktadır. Ölçeğin Türkçe formunun Kadınsılık ve Erkeksilik ölçeklerinin normlarını elde etmek için 1762 denekten veri toplanmıştır. Norm çalışması sonucunda kadınların K medyanları 116 (5.80), E meydanları 99 (4.95) olarak, erkeklerin K medyanları 107 (5.35), E medyanları 108 (5.40) olarak hesaplanmıştır. Örneklemin sadece kadınlardan ya da sadece erkeklerden oluşması halinde ya da araştırmacı tarafından gerekli görüldüğünde cinsiyete göre belirlenmiş bu medyanlar kullanabilmektedir (Dökmen, 1991). Bununla birlikte bu çalışma kapsamında da 643 kişiden toplanan veriler üzerinde ölçeğin Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı hesaplanmış ve BCRE için Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı Kadınsılık Ölçeği için .80, Erkeksilik Ölçeği için .84 olarak bulunmuştur. Ölçeğe ilişkin örnek maddeler *Ek E*'de sunulmuştur.

Boyun eğici davranışlar ölçeği (bedö). Gilbert ve Allan (1991) tarafından geliştirilen Submissive Acts Scale Şahin ve Şahin (1992) tarafından Boyun Eğici

Davranışlar Ölçeği olarak Türkçe'ye uyarlanmıştır. Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği ergenlere ve yetişkinlere uygulanabilen soru formunda 16 maddeden oluşan 5'li Likert tipi bir ölçektir. Ölçekten alınan puanın yüksekliği bireyin boyun eğici davranışlara daha fazla sahip olduğunu göstermektedir. Ölçeğin Cronbach Alfa katsayısı 0.89, dört ay ara ile yapılan test-tekrar test güvenilirliği 0.84 olarak bulunmuştur. Ölçüt bağımlı geçerlik çalışması kapsamında Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği'nin Beck Depresyon Envanteri ile 0.66'lık, Sosyotropi Ölçeği ile 0.65'lik, Otonomi Ölçeği ile 0.60'lık, Sosyal Karşılaştırma Ölçeği ile 0.50'lik korelasyona sahip olduğu ortaya konmuştur. Bununla birlikte bu çalışma kapsamında 643 kişiden toplanan veriler üzerinde ölçeğin Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı hesaplanmış ve BEDÖ için Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı .79 olarak bulunmuştur. Ölçeğe ilişkin örnek maddeler *Ek Ç*'de sunulmuştur.

Evlilik içi tecavüz ölçeği (eitö). EİTÖ, araştırmacı tarafından bu çalışma kapsamında geliştirilmiştir. 37 maddeden oluşan, 3'lü Likert tipinde olan bu ölçeğin geçerliği açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi ile sınanmıştır. EİTÖ, öz değeri 1'den büyük olan dört faktöre sahiptir ve dört faktör birlikte açıklanan toplam varyansın %54'ünü açıklamaktadır. Varimaks döndürme tekniği sonrasında ilk faktör olan "Faile İlişkin Görüşler" 13 maddeden, ikinci faktör olan "Kabul Edilemezlik" 10 maddeden, üçüncü faktör olan "Cinsel İlişkinin Görev Olarak Algılanışı" 8 maddeden ve dördüncü faktör olan "Meşrulaştırma" 6 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte 14 tersine çevrilmiş madde yer almaktadır. Bu maddeler tersten puanlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 111, en düşük puan ise 37'dir. Ölçekten alınan yüksek puan, evlilik içi tecavüze ilişkin görüşün olumsuz olduğunu göstermektedir.

EİTÖ'nün güvenilirlik katsayısı iki yolla hesaplanmıştır. İlk olarak Cronbach Alfa katsayısı ($\alpha = .94$), ikinci olarak ise test tekrar test güvenilirlik katsayısı ($r = .82$) hesaplanmıştır. EİTÖ'nün Cronbach Alfa Katsayısı Faile İlişkin Görüşler alt boyutu için .91, Kabul Edilemezlik alt boyutu için .88, Cinsel İlişkinin Görev Olarak Algılanışı alt boyutu için .88 ve Meşrulaştırma alt boyutu için .79 olarak hesaplanmıştır. Elde edilen güvenilirlik katsayıları EİTÖ'nün evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerini ölçmek amacıyla kullanılacak bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir. Ölçeğe ilişkin örnek maddeler *Ek F*'de sunulmuştur.

Kişisel bilgi formu (kbf). Kişisel Bilgi Formu, evli bireylerin sosyo-demografik nitelikleri hakkında bilgi toplamak için araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Formda cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, yaşamın çoğunun geçirildiği yer, ücret karşılığı herhangi bir işte çalışıp çalışmama durumu, evlenme biçimi, evlilik yaşı, evlilik süresi, kaçınıcı evlilik olduğu, çocuk sahibi olup olmama, çocuk sayısı, cinsel yaşamdan memnuniyet düzeyi, şimdiki akılları olsa yine aynı eşleri ile evlenip evlenmeme, geçmişte şiddete maruz kalıp kalmama, alkol ya da madde kullanıp kullanmama ile ilgili bilgileri ortaya koyan 15 madde yer almaktadır. *Ek G*'de bu formda yer alan örnek maddelere yer verilmiştir.

Veri toplama süreci. Araştırma verileri toplanmadan önce üniversite etik kurulundan gerekli izin alınmıştır (*Ek Ğ*). Alınan izin sonrasında evli bireylere evlerinde ve çalışan evli bireylere ise çalışma günleri ve mesai saatleri içerisinde iş yerlerinde ölçekler uygulanmıştır. Veriler toplanırken gönüllülük ve gizlilik ilkeleri esas alınmıştır. Katılımcı bireylere öncesinde araştırmacının amacına ilişkin açıklama yapılmış, "Bilgilendirilmiş Onam Formu" (*Ek B*) dağıtılmıştır. Ardından çalışmaya katılmayı kabul eden bireylere uygulama formları, kapalı zarflar içerisinde teslim edilmiş, doldurulduktan sonra kapalı zarf içerisinde teslim alınmıştır.

Araştırma kapsamında ulaşılan üçüncü çalışma grubunun veri toplama araçlarının tümünün yer aldığı uygulama formunu doldurulması yaklaşık olarak 30 dakika sürmüştür. Çalışmada 868 evli bireyden elde edilen veriler, eksik veya hatalı doldurulan toplam 225 veri çıkarıldıktan sonra kalan 643 evli bireyden elde edilen veriler üzerinden analizler gerçekleştirilmiştir.

Verilerin işlenmesi ve çözümlenmesi. EİTÖ'nün geliştirilmesi sürecinde evli bireylerden toplanan verilerin geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarında yapı geçerliğini sınamak adına Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) ve Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) yapılmıştır. Ölçülmek istenen yapıyı ölçtüğü düşünülen, benzer Türkçe bir ölçek bulunmadığından benzer ölçekler geçerliği analizi yapılamamıştır. Ölçeğin kapsam geçerliği için Psikolojik Danışma ve Rehberlik alanından dört, Ölçme ve Değerlendirme alanından bir uzmanın görüşüne başvurulmuştur. Ölçeğin güvenilirlik çalışmalarında Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı ve test tekrar test yöntemi kullanılmıştır. Ölçek geliştirme sürecinde AFA, test tekrar test

güvenirliğinin, Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısının hesaplanmasında SPSS 22 programı; DFA için ise LISREL 8.8 programı kullanılmıştır.

Araştırmanın bağımlı değişkeni olan evlilik içi tecavüze ilişkin görüş ile bağımsız değişkenleri olan toplumsal cinsiyet rolleri, boyun eğici davranışlara sahip olma düzeyi ve demografik değişkenler arasında yapılacak karşılaştırmalarda parametrik ya da non-parametrik testlerinden hangilerinin kullanılacağına karar verilebilmesi için belli varsayımların karşılanması gerekmektedir. Bu varsayımlar şu şekilde sıralanabilir (Büyüköztürk, 2013; Green ve Salkind, 2008; Kalaycı, 2005; Özdamar, 2013): İlgilenilen değişkene ait ölçümler en az eşit aralık düzeyindeki bir ölçekten elde edilmelidir. Üzerinden toplam puan ve ortalama alınan değişkene ait puanların dağılımı normal olmalıdır. Farklılık yaratıp yaratmadığı düşünülen değişkenler en az iki bağımsız grup yaratmalıdır. Grupların ortalamaları aynı değişkene ait olmalıdır. Ortalama puanları karşılaştırılacak örneklem ilişkisiz olmalıdır. Gruplarda yer alan birey sayısı 30'un altına düşmemelidir.

Bu varsayımlar doğrultusunda, hem EİTÖ hem de BEDÖ'den elde edilen puanların normal dağılıp dağılmadığını test etmek için Kolmogorov-Smirnov Tek Örneklem Testi (KS)'nden yararlanılmıştır. Kolmogorov-Smirnov Tek Örneklem Testi'nde dağılımın normalden farklı olduğu yargısı H_1 denencesini temsil ettiğinden istatistiksel anlamlılık değerinin 0,05'den büyük olması normalliği kanıtlamaktadır (Kalaycı, 2005). Kolmogorov-Smirnov Tek Örneklem Testi'ne ilişkin analiz sonuçları Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4

Kolmogorov-Smirnov (KS) Normal Dağılım Testi Sonuçları

Değişken	Kolmogorov-Smirnov (KS)		
	N	Sd	p
Evlilik İçi Tecavüz Ölçeği	643	643	0,000
Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği	643	643	0,000

Tablo 4 incelendiğinde; Evlilik İçi Tecavüz Ölçeği ve Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği puanlarının anlamlılık değerlerinin $p < .05$ düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Bu sonuç ölçeklere ait puanların normal dağılım göstermediğini ortaya koymaktadır. Ancak normallik varsayımının sağlanabilmesi özellikle sosyal bilimlerde zor olabilmektedir. Bu durumda özellikle büyük

örneklerde ($n>30$) ANOVA yapılırken normallik varsayımının ihlali verilerin yorumlanmasında önemli bir soruna yol açmamaktadır (Pallant, 2016). Bu araştırmanın örneklem büyüklüğü 643 olduğundan dağılımın normal olduğu varsayılmıştır. Varyansların homojenliği varsayımı için Levene Testi uygulanmıştır. Bu varsayım cinsiyet, eğitim düzeyi, yaşamın çoğunun geçirildiği yer ve evlilik biçimi değişkenleri için sağlanamazken ($p<.05$), diğer boyutlar için sağlanmıştır ($p>.05$). ANOVA için bu varsayımın ihlali de önemli bir soruna yol açmamaktadır (Pallant, 2016). Bütün bunlardan hareketle değişkenler arasında karşılaştırmalar yapılırken ilişkisiz örneklem t-testi ve ilişkisiz örneklem için Tek Yönlü ANOVA kullanılmıştır.

Bölüm 4

Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde araştırmada yer alan alt problemlere göre araştırmada elde edilen bulgular ve yorumlar yer almaktadır. Çalışma karma desenli bir yapıya sahip olduğu için araştırma bulguları iki aşamada sunulmuştur. Birinci aşamada araştırmanın nitel boyutuna, ikinci aşamada ise araştırmanın nicel boyutuna ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Araştırmanın nitel araştırma boyutunda Fikir Birliğine Dayalı Nitel Araştırma Yöntemi'nin uygulanması sonucunda elde edilen bulgular sunulmaktadır. Nicel bulgular kapsamında ise öncelikle araştırmacı tarafından geliştirilen Evlilik İçi Tecavüz Ölçeği'ne ilişkin bulgular, daha sonrasında toplumsal cinsiyet rollerine, boyun eğici davranışlara sahip olma düzeyine ve bazı sosyo-demografik değişkenlere göre bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerine ilişkin bulgular ve yorumlar yer almaktadır.

Araştırmanın Nitel Boyutuna İlişkin Bulgular

Bu bölümde evlilik içi tecavüze ilişkin evli bireylerle gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmeler neticesinde elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Katılımcı görüşleri analizlerin ardından "Evlilikte Cinsellik" ve "Evlilik İçi Tecavüz" olarak adlandırılan iki temel alan altında toplanmıştır. Temel alanların altında sekiz tema ve 39 alt tema yer almaktadır. İlgili temalara ilişkin bulgular sunulurken temayı destekleyecek şekilde katılımcı görüşlerine de yer verilmiştir.

Evlilikte cinsellik temel alanına ilişkin bulgular. Bu temel alan katılımcıların cinsel ilişkinin evlilikteki yeri ve önemi, eşlerin birbirlerini cinsel ilişkiye zorlamaları ile ilgili ne düşündüklerine ilişkin bilgileri içermektedir. Temel alan içerisinde yer alan iki tema ve altı alt tema Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5

Evlilikte Cinsellik Temel Alanı

Tema ve Alt Temalar	Sıklık (f)
Cinsel İlişkinin Evlilikteki Yeri ve Önemi	
Evliliğin Sürekliliğini Sağlama	8
Eşler Arasındaki Duygusal Bağı Güçlendirme	6
Gerekli Ancak Olmazsa Olmaz Değil	1
Erkek İçin Gerekli Ama Kadın İçin Bir Görev	1
Eşlerin Birbirleriyle Cinsel İlişkiye Girme Durumları	
Karşılıklı Rıza Göstererek	7
Kadınlık Görevi	3

Cinsel ilişkinin evlilikteki yeri ve önemi. Bu tema altında katılımcıların evlilik ve eşler arasındaki ilişki açısından cinsel ilişkinin önemi ile ilgili ne düşündüklerinden bahsedilmektedir. Tema evliliğin sürekliliğini sağlama, gerekli ancak olmazsa olmaz değil, erkek için gerekli ama kadın için bir görev, eşler arasındaki duygusal bağı güçlendirme alt temalarını içermektedir.

Evliliğin sürekliliğini sağlama. Araştırmanın nitel verilerinin toplandığı katılımcılardan sekiz kişi cinsel ilişkinin mutlu bir evlilik için çok önemli, olmazsa olmaz, evliliğin temel yapı taşı olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca bu katılımcılar cinsel ilişkiyi evliliği devam ettiren, evliliğin sürekliliğini sağlayan ve evliliği tamamlayan bir unsur olarak değerlendirmektedirler:

“Cinsel ilişki evlilikler için bence önemli. Özellikle bu evlilik süreciyle birlikte çoğu bireyde böyle başladığı için evliliğin gidişatında çok önemli bir yeri olduğunu düşünüyorum. Tabi bunda karşılıklı rızanın ve isteğin çok büyük etkisi var. Boşanmaların çoğunun da hatta cinsel ilişki doyumu noktasında yeterli olmadığından kaynaklandığını düşünüyorum. Yani evlilikte büyük bir yeri var bana göre.” (K10, K)

“Evlilikte cinsellik önemli diye düşünüyorum. Duygusal birliktelik yanında, ekonomik birliktelik yanında, sosyal paylaşımlar yanında cinsellik de çok önemli tabi. Evliliğin olmazsa olmazlarından biri diye düşünüyorum. Mutlu bir evlilik için önemli diye düşünüyorum. Ama evlilikte cinsellik, bir sosyal uyumdan ya da gelecekle ilgili beklentilerden daha önce mi, daha geri mi, daha sonra mı gelir gibi bir öncelik sonralık sırası yok benim için ama önemli.” (K1, E)

Eşler arasındaki duygusal bağı güçlendirme. Katılımcılardan altısının evlilikte cinsel ilişkinin eşler arasındaki mutluluğu, duygusal yakınlığı arttırdığı konusunda hemfikir oldukları görülmektedir:

“Cinsel ilişki evlilikte çok önemli tabi ki. O çünkü duygusal yakınlaşmayla da çok ilişkili olduğu için cinsellik sorunu varsa bir evlilikte muhtemelen eşler duygusal olarak birbirlerinden uzaktırlar diye düşünüyorum ya da birbirine daha yakın çiftlerin cinsel hayatları daha sorunsuzdur diye bir öngörüm olabilir. Öyle bir tahminim olabilir.” (K7, K)

Gerekli ancak olmazsa olmaz değil. Bir katılımcı cinsel ilişkinin evlilik açısından gerekli olduğunu ancak cinsel ilişkiyi evliliğin olmazsa olmazı olarak görmediğini ifade etmektedir:

“Gerekli olduğunu düşünüyorum ama ilk öncelik olduğunu düşünmüyorum.” (K3, K)

Erkek için gerekli ama kadın için bir görev. Bir katılımcı ise evlilikte cinsel ilişkiyi erkek açısından önemli, kadın açısından ise bir görev olarak algılamaktadır:

“Bence evlilik zaten cinsellik üzerine kurulmuş. Erkek açısından daha zor tabi kendini tutamadığı için ama şahsım adına söylüyorum; canım istese de olur istemesem de olur. Zorunlu değil fakat eşimden dolayı mecburen ilerliyoruz.” (K6, K)

Eşlerin birbirleriyle cinsel ilişkiye girme durumları. Bu tema altında eşlerin birbirleriyle cinsel ilişkiye girme zorunluluklarının olup olmadığına, böyle bir zorunluluğun hangi gerekçelerle kabul edilebileceğine ilişkin katılımcıların görüşlerinden elde edilen bulgulara yer verilmektedir. Tema karşılıklı rıza gösterme ve kadınlık görevi alt temalarını içermektedir.

Karşılıklı rıza göstererek. Katılımcılardan yedisi kesinlikle eşlerin birbirleriyle cinsel ilişkiye girme zorunluluklarının olmadığını, iki tarafın da cinsel birlikteliği istemesi gerektiğini, eşlerden birisinin istemediği zaman cinsel birlikteliğin yaşanmaması gerektiğini ifade etmektedirler:

“Zorunluluk olduğunu düşünmüyorum. Böyle bir zorunluluk yok. İstemediği zaman eşlerden birisi cinsel ilişkiye girmez diye düşünüyorum.” (K2, K)

“Bence yok. İki tarafın da istemesi gerekiyor. Sağlıklı bir cinsel ilişkinin olması için iki tarafın da istekli olması gerekiyor.” (K8, E)

“Zorunlulukları olduğunu düşünmüyorum. Karşılıklı istek olduğu sürece cinselliğin olması gerektiğini düşünüyorum.” (K9, E)

Kadınlık görevi. Katılımcılardan üçü ise eşlerin birbirleriyle cinsel ilişkiye girme zorunluluklarının duruma göre değişebileceğinden, eşinin cinsel isteğini

gidermenin kadınlık görevi olduğundan, toplumsal değerlerin kadını bu duruma boyun eğmeye ittiğinden bahsetmektedirler:

“Duruma bağlı. Eğer eş rahatsızsa diğeri, isteyen eş, saygı göstermeli. Ortada hiçbir sorun yokken de eşin geri çevrilmesi de bence yanlış. Bunu çevremde çok gördüm zaten. Eşinden göremediğini erkek, dışarıda görüyor. Bazen bayanları da suçluyorum ben. Eşine istediğini vermediği için... Bu sefer biz bile yeri geliyor göz tacizine ya sözlü tacize uğruyoruz. Çalışıyorum, iş ortamında çok yaşıyoruz. Bence bayan eşinin gözünü doyurmalı diye düşünüyorum.” (K6, K)

“Kişisel olarak böyle bir zorunluluk olmadığını düşünüyorum ama evli insan psikolojisinde biraz farklı. Yani bunun bir görev olarak düşünüldüğü anlar oluyor tabii ki. Yani istememe durumu bir taraftan kaynaklanıyorsa, bir de bu istemeyen taraf kadınsa, erkek istiyorsa ve kadın istemiyorsa sanki kadın bunu yapmak zorundaymış gibi bir hisse kapılıyor. Belki toplumsal kurallarla ilgili. Belki öyle hissetmek durumunda mı hissediyoruz kendimizi ama istemediğini söylemek... Belki bunu çekinerek söylüyor kadınlar. O kadar rahat ifade edemiyor belki de. Böyle bir duygunun olduğunu tahmin ediyorum. (K7, K)

Evlilik İçi Tecavüz Temel Alanına İlişkin Bulgular. Bu temel alan katılımcıların evlilik içi tecavüzün ne olduğu, evlilik içi tecavüzün nedenleri, fail ve mağdur ile ilgili ne düşündüklerine ilişkin bilgileri içermektedir. Temel alan içerisinde yer alan altı tema ve 25 alt tema Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6

Evlilik İçi Tecavüz Temel Alanı

Tema ve Alt Temalar	Sıklık (f)
Evlilik İçi Tecavüz Nedir?	
Erkeğin Eşine Tecavüzü	9
Karşılıklı Rızanın Olmaması	6
Cinsel İlişkinin Evlilikteki Meşruluğu	1
Yaptırımlar Karşısında Boyun Eğmek	1
Mağdura Yönelik Tutumlar	
Mağdura İlişkin Duygular	7
Mağdura İlişkin Düşünceler	5
Mağdurun Tecavüzü Yorumlama Biçimi	3
Mağdura Yardım Etme	3
Faile Yönelik Tanımlamalar	
Faile İlişkin Risk Faktörleri	10
Faile Yönelik Duygular	3
Yardıma Muhtaç Biri	3
Ceza Almalı	1
Failden Uzak Durma	1
Evlilik İçi Tecavüzün Nedenleri	
Erkeğe İlişkin Özellikler	10
Cinsel İlişki Sıklığı	10
Kadının Ekonomik Özgürlüğünün ve Sosyal Desteğinin Olmaması	7
Evlilik Süresi	5
Toplumsal Değerler	4
Kadının Kişilik Özellikleri	3
Dini İnançlar	2
Kadının Cinsel İsteksizlik Göstermesi	2
Aldatma Korkusu	2
Tecavüzün Etkileri	
Olumsuz Duygular	10
Evlilik İçi Tecavüzle Fiziksel Şiddetin Birlikte Yaşanması	
Şiddet, Şiddeti Doğurur	3
Tecavüz, tecavüzdür	2

Evlilik içi tecavüz nedir? Bu tema altında katılımcıların evlilik içi tecavüzün ne olduğuna dair algılarına, tanımlamalarına yer verilmektedir. Tema karşılıklı rızanın olmaması, erkeğin eşine tecavüzü, eşin eşe tecavüzü, cinsel ilişkinin evlilikteki meşruluğu, yaptırımlar karşısında boyun eğmek alt temalarını içermektedir.

Erkeğin eşine tecavüzü. Dokuz katılımcı evlilik içi tecavüzü, kadının rıza göstermemesi durumunda erkeğin, eşine tecavüzü olarak tanımlamaktadırlar:

“Özellikle erkeğin, bayanın istememesi durumunda zaten bu tür şeyler olabiliyor. Eşler bunu yapan sonuçta. Eşinin bayana saygı göstermediğini, onun isteklerine, düşüncelerine hiçbir şekilde...” (K8, E)

“Kadın istemediği halde eşin, ona zorla cinsel birleşme isteğini söylemesi ve cinsel ilişkinin gerçekleşmesi evlilik içi tecavüzdür.” (K2, K)

Karşılıklı rızanın olmaması. Katılımcılardan altı kişi evlilik içi tecavüzü eşler arasındaki cinsel birleşmenin karşılıklı rıza gösterilmeksizin gerçekleşmesi şeklinde tanımlamaktadırlar:

“Evlilik içi tecavüz de daha önce tecavüzle ilgili kafanızda olan şeylerin karı koca arasında isteksizlik, karşılıklı istek olmadan yapılan cinsel birleşme ya da herhangi bir şiddet olabilir, saldırganlık, bu da tecavüze girebilir diye düşünüyorum.” (K9, E)

“İki tarafın ilişkisinin anlaşarak, isteyerek olmadığını düşünüyorum. Bir tarafın daha baskın olabileceğini ve diğerini yok sayarak ona zarar vermesi olarak düşünüyorum.” (K4, E)

Cinsel ilişkinin evlilikteki meşruluğu. Bir katılımcı evlilik içi tecavüzü tanımlarken cinsel ilişkinin evlilikte meşru olarak yaşanması sebebiyle eylemi gerçekleştiren eşin, bunu kendinde bir hak olarak gördüğünü ifade etmektedir:

“Evlilik içi tecavüzün aslında fazlasıyla olduğunu düşünüyorum ve insanların da evlilikte cinsel ilişki meşru olarak yaşandığı için bunu evlilik içi tecavüz olarak adlandırmadıklarını düşünüyorum. Evlilik içi tecavüz şunu çağrıştırıyor bende: Kişiler evli, evet. Bir birliktelik var ama eşlerden biri cinsel birleşmeyi ya da az önce saydığımız dokunmak olur, öpüşmek olur, sarılmak olur, istemediği halde karşı taraftaki eşin, onu zorla bu eylemlere zorlaması ya da bunu bir hak olarak kendinde görmesi çünkü evlilik adı altında bir kurumun içinde yaşıyorlar. Bu anlamda da bunun rızaya dayalı olup olmadığını eşlerden, evlilik içi tecavüzü gerçekleştiren eş, bunu düşünmüyor.” (K10, K)

Yaptırımlar karşısında boyun eğmek. Bir katılımcı ise evlilik içi tecavüzü eşinin yaptırımlarına maruz kalacağı korkusuyla kadının, eşinin cinsel isteğine boyun eğmesi, istemeden de olsa rıza göstermesi şeklinde tanımlamaktadır:

“Cinsellik bence eşler arasında saygıyla ve karşılıklı istekle olmalı. Bir de gönül hoşluğuyla olmalı. Örnek veriyorum eşim beni kırdıktan sonra iki dakika sonra isteğini yapmamı istiyorsa bu yanlış. Bu talebi de geri çeviririm çünkü gönül hoşluğum olmadıktan sonra birlikte olamam... Yani istemeden eşimin zoruyla... Bu sefer eşinle birlikte olmasan onun sıkıntılarını sana ertesi günlerde kat kat yaşıyor. Surat asıyor, konuşmuyor, istediğin bir şeyi olursa talebini geri çeviriyor, yapmıyor. Süründürüyor seni. Aşağılıyor...” (K6, K)

Mağdura yönelik tutumlar. Bu tema altında katılımcıların, evlilik içi tecavüz mağduruna ilişkin tutumlarının nasıl olduğuna ilişkin bilgiler yer almaktadır. Katılımcıların, mağdura daha çok duygusal açıdan yaklaştıkları görülmektedir.

Tema mağdurun bakış açısı, mağdura ilişkin duygular, mağdura ilişkin düşünceler ve mağdura yardım etme alt temalarını içermektedir.

Mağdura ilişkin duygular. Yedi katılımcı mağdur için üzüntü duyacaklarını belirtmektedirler:

“Çok üzülürüm en başta o kişi için.” (K2, K)

“İlk başta üzülürüm çünkü sonuçta onun istemediği bir davranışta bulunuyor eşi. Bunu sadece cinsel taciz olarak düşünmeyelim, her türlü şekilde. Üzülürüm.” (K4, E)

Mağdura ilişkin düşünceler. Katılımcıların mağdura ilişkin düşünceleri daha çok mağdurun ne hissedebileceğine, ne yapması gerektiğini bilmediğine yönelik ifadelerden oluşmaktadır. Katılımcılar mağdurun çaresiz, acı, değersiz, mutsuz hissedeceğini, duygularını ifade edemeyeceğini, yardım alması gerektiğini düşünmektedirler:

“Tabi ki öncelikle böyle konularda kadınların kendi açısından empati kurması gerektiğini düşünüyorum. Eğer kocasının tecavüz ettiğini düşünen kadın kendini değersiz hissedebilir. Kadının değersiz hissettiğini düşünebilirim. Acı çektiğini düşünebilirim. Belki yeri geldiği zaman da çaresiz olduğunu düşünebilirim.” (K9, E)

“Çaresizlik, zavallılık. Özellikle bunu çevresine anlatamayacak kesimden bir insansa tamamen kendi içinde yaşayacak bunu, kendisini yıpratacak. Eşinin böyle bir insan olduğunu, bu saatten sonra eşini, onun da belki saygı duymayacağını, aralarında sevgi varsa bu sevginin azalacağını. Belki davranışlar değişecek çünkü birileri unutamadığı sürece bunu içinde yaşayacak, kendini yıpratacak ki daha farklı sonlara da gidebiliyor zaten. İntihar gibi.” (K7, K)

Mağdurun tecavüzü yorumlama biçimi. Katılımcılardan üç kişinin, evlilik içi tecavüz mağduruna karşı tutumlarının, mağdurun evlilik içi tecavüze bakış açısına bağlı olarak değişeceğini ifade etmektedirler. Katılımcıların mağdurun ekonomik durumuna, eğitim düzeyine, resmi nikah birlikteliğinden dolayı olayı normalleştirilmesine ya da bu konudaki haklarının farkında olup olmadığına göre mağdura ilişkin tutumları farklılık göstermektedir:

“Benim dışımda karşı taraftaki kişinin bakış açısı da önemli. Ekonomik durumu önemli, eğitim düzeyi çok önemli ya da bu olay hakkındaki düşünceleri vb. çok önemli. ... şöyle bir düşüncesi var ise; “Kocamdır ben istemeden de yapsa, tecavüz etse bunu kötü algılamıyorum, çok kötü olarak değerlendirmiyorum.” diyen bir kişi ise onun hakkında şöyle düşünürüm: Kendini çaresiz hissediyor, çözüm yollarını üretmiyor, sağlıklı düşünemiyor, bu durumu rahatsızlık verecek bir düzeyde ise de çok şikayet ya da kanuni bir boyutta düşünmüyorsa yapılması

gerekenleri yapmıyor diye düşünüyorum. Karşımdaki kişi hakkında “Bu da bu duruma yol veriyor, suç olduğu halde ses çıkarmıyor.” gibi karşımdaki kişi hakkında olumsuz düşünebilirim.” (K1, E)

“Kadına kesin üzülürüm ama ona nasıl bir şeyle yaklaşırım, onu bilemedim. Üzülürüm ama kadın evlilik içi tecavüz yaşadım deyip hala devam ettirme zorunluluğundaysa ona daha çok üzülürüm ve muhtemelen bir kere olduysa onun devamı da olacaktır ama şunu düşünüyorum: Kadın onu tecavüz olarak algılıyorsa gerçekten hiçbir duygusu olmadan öyle bir şeye maruz bırakılmış. Gerçekten üzücü...” (K3, K)

Mağdura yardım etme. Katılımcılardan üç kişi ise mağdura evlilik içi tecavüzün bir suç olduğunu, yasal haklarının ne olduğunu, nasıl davranması gerektiğini anlatarak ya da duygusal destek vererek yardım edebileceklerini belirtmektedirler:

“Mutlaka böyle bir şeyin doğru olmadığını ve bununla ilgili mutlaka yasal haklarını araması gerektiğini, evli olduğu için eşinin ona, bunu yapmaya hakkı olmadığını mutlaka o kişiye bildiririm ve bununla ilgili de mutlaka yasal yollar neyse ona başvurmalı. Gerekliyorsa düşünüp bu konuda belki boşanmaya kadar gidecek sürecin içine girmesini tavsiye ederim.” (K10, K)

“Onun yaşadığı sorunun nelerden kaynaklanabileceğini belki anlamaya çalışarak kendisi de istiyorsa ona destek vermeye çalışırım.” (K8, E)

Faile Yönelik Tanımlamalar. Bu tema altında katılımcıların faille ilgili ne düşündükleri, failin nasıl bir kişi olabileceğine yönelik tanımlamaları ile ilgili bilgilere yer verilmektedir. Katılımcılardan üç kişi faile yönelik duygularından bahsetmekteyken yedi katılımcı duygularını hiç açıklamayarak daha çok failin nasıl bir kişi olabileceğine dair düşüncelerini belirtmektedirler. Tema, faile yönelik duygular, failin kişilik özellikleri, alkol/madde bağımlısı olma, geleneksel cinsiyet rolüne sahip olma, geçmişte şiddete maruz kalma, cinsel dürtülerini kontrol edememe, eşe karşı olumsuz tutum, eşine tecavüz eden başkasını taciz edebilir, yardıma muhtaç biri, ceza almalı, failden uzak durma alt temalarını içermektedir.

Failin ilişkin risk faktörleri. Katılımcıların çoğu, faile ilişkin düşüncelerini açığa vururken evlilik içi tecavüzde bulunan bireyin bencillik, kişilik haklarına saygı duymama, cinselliği daha ön planda tutma gibi kişilik özelliklerine sahip olduğunu düşünmektedirler:

“O kişi hakkında duygudan yoksun olduğunu düşünürüm. Cinselliğe sadece şey olarak bakıyor demek ki: Erkek... Haz duymak için, fiziksel bir ihtiyaç, böyle bakan bir insan olarak görürüm o erkeği. Kadına ya da karşısındaki kişiye hiçbir değer vermeyen... Bencil ve de evliliği demek ki bu tip şeyler için sürdüren ya da belki bunun için evlenmiştir. Öyle

şeyler gelir kafama. Hayatındaki öncelik belli ki buymuş çünkü tecavüz edecek noktaya gelmek...” (K3, K)

“Saygısız. Kişiliği oturmamış diyebilirim. Sadece karısına değil, bu tür, ne bileyim bir insana zorla bir şey yaptırmak doğru bir davranış değil sonuçta.” (K8, E)

Katılımcılardan bir kişi, eşine tecavüzde bulunan kişinin alkol ya da madde bağımlısı olabileceğini düşünmektedir:

“Alkol kullanabilir, madde bağımlısı olabilir. Böyle bir erkek düşünüyorum. ...bağımlı, alkol bağımlısı, madde bağımlısı olan erkek böyle yapar diye düşünüyorum.” (K2, K)

Bir katılımcı, eşine tecavüz eden bireyin geleneksel cinsiyet rolüne sahip olduğunu dolayısıyla her istediğinde eşiyile cinsel ilişkiye girmenin kendisinin hakkı, eşinin ise görevi olduğunu düşündüğünü ifade etmektedir:

“Çok fazla toplumdaki geleneksel erkek rolüne sarılan bir erkek olduğunu, böyle hissettiğini ve bunun cinselliği kullanmanın kendine hak olarak gördüğünü, bunu iki tarafın da keyif alabileceği etkinlik değil de karısının, kendisine bir görevi, ödevi olarak gören bir erkek olduğunu düşünürüm.” (K7, K)

Başka bir katılımcı ise evlilik içi tecavüzde bulunan eşin bu davranışını açıklarken failin geçmişte şiddete maruz kalmış olabileceğinden bahsetmektedir:

“Karşı tarafı kurban olarak düşünürüm ama bu eylemi gerçekleştiren kişinin de bunun altında yatan farklı sebepleri olabileceğini düşünebilirim. Kendini mi ifade edemiyor, kendisi şiddet gördüğü için mi bir başkasını yok sayarak bu şekilde davranıyor. Onları düşünürüm. Muhakkak onu etkileyen bir şeyler olduğunu düşünürüm. Yetişkin olmamış, kendi kararlarını veren bir insan olmadığı için bir başkasının da böyle özelliklere sahip olabileceğini düşünmüyorum.” (K4, E)

Katılımcılardan bir kişi, failin cinsel dürtülerini kontrol edemediği için böyle bir eylemi gerçekleştirdiğini düşünmektedir. Diğer bir katılımcı ise evlilik içi tecavüzde bulunan faille ilgili düşüncelerini açıklarken eşine tecavüz eden birinin başkalarına da tecavüzde, sözel ya da elle tacizde bulunabileceğini ifade etmektedir:

“Genelde o durumlarda şöyle düşünüyorum: Erkeklerin kendine hakim olmadığını ve kadınların güçsüz olduğunu düşündüğü için bu eylemi gerçekleştirdiklerini düşünüyorum.” (K9, E)

“Eşine karşı bu kötülüğü yapan kişi dışarıdaki insanlara da yapar çünkü ben istediğimi alırım olayıyla eşine bu sıkıntıları yaşatıyorsa yarın o kadını dövmeye de kalkar. Çevresindeki kadınlara da sarkar. Normal bir şeymiş gibi görür. Herkese de yapar. Yani tecavüz direkt elle de olur,

gözle de olur, sözle olur. Eşine ince düşünerekten kibar yaklaşacağına tecavüze kadar gidiyorsa hayvandır.” (K6, K)

Katılımcıların yarısı evlilik içi tecavüzde bulunan bireyin, eşine karşı olumsuz tutuma sahip olduğunu, eşine önem vermeyen, eşinin isteklerini önemsemeyen biri olduğunu düşünmektedirler:

“Her ne kadar kocası olsa da duygusal ihtiyaçlardan önce cinsel ihtiyacının geldiğini düşünürüm kocası için ve karısının isteklerini göz önüne almadığını, isteklerinin onun için önemli olmadığını düşünürüm. Sevgiden, saygıdan daha fazla cinsel ihtiyaçlarının ya da cinsel doyumunun geldiğini düşünürüm. Kadına onun bir eşyasıymış gibi davrandığını düşünürüm.” (K10, K)

“...karşıdaki insanı insan olarak görmüyor, onu bir canlı olarak görmüyor, onun düşüncelerini, duygularını dikkate almıyor. Dolayısıyla böyle bir hakkı yok.” (K5, E)

Faille yönelik duygular. Katılımcılardan üç kişi faille karşı öfke, kızgınlık, düşmanlık ve iğrenti hissedeceklerini ifade etmektedirler:

“Kızarım, çok kızarım. Zorbalıktır bu. Hakkı olmayan bir şekilde başka bir insanın hakkına gasp etmektir. O yüzden kesinlikle kabul edilemez bir şeydir benim için.” (K2, K)

Yardıma muhtaç biri. Katılımcılardan üç kişi evlilik içi tecavüzde bulunan bireyin psikolojik açıdan sağlıklı olmadığını ve yardıma muhtaç olduğunu düşünmektedirler:

“Akli başında bir erkek eşine tecavüz etmez ama psikolojisi iyi olmayan erkek böyle yapar diye düşünüyorum.” (K2, K)

“... yetersiz ya da ruhsal açıdan sorunlu bir insan olarak düşünürüm. Gerekli yerlerde gerekli yardımları alması gerektiğini düşünürüm. Yani sorunlu olduğunu... Yardıma ihtiyacı olduğunu ciddi şekilde düşünürüm.” (K1, E)

Ceza almalı. Bir katılımcı evlilik içi tecavüzün suç, failin suçlu olduğunu ve ceza alması gerektiğini ifade etmektedir:

“Suçlu. ...bu konularda yaptığının bir suç olduğu, suça karşılık ceza alması gerektiğini de düşünürüm.” (K1, E)

Failden uzak durma. Katılımcılardan bir kişi failden uzak durmak istediğini, böyle bir davranışta bulunan biriyle iletişim kurmak istemediğini belirtmektedir:

“Kaçmak isterim, yaklaşmak istemem, böyle kişilerle çok iletişime geçmek istemem ama eğer ki isterse yardım alacağı yerlere yönlendirebilirim.” (K3, K)

Evlilik içi tecavüzün nedenleri. Bu tema altında katılımcıların evlilik içi tecavüzün nedenlerine ilişkin düşünceleri ile ilgili bilgilere yer verilmektedir. Tema erkeğe ilişkin özellikler, kadının kişilik özellikleri, kadının ekonomik özgürlüğünün ve sosyal desteğinin olmaması, toplumsal değerler, dini inançlar, kadının cinsel isteksizlik göstermesi, evlilik süresi, cinsel ilişki sıklığı, aldatılma korkusu, erkeğin eşini aldatmak istememesi alt temalarını içermektedir.

Erkeğe ilişkin özellikler. Katılımcılar bir önceki temada da belirtildiği üzere evlilik içi tecavüzü gerçekleştiren erkeğin bencil, saygısız, kişiliği oturmamış olarak tanımlamaktadırlar. Katılımcılar, erkeğin kişilik özelliklerinin yanı sıra erkeğin cinsel açıdan tahrik olmasının, geleneksel cinsiyet rolüne sahip olmasının, alkol/madde kullanmasının, geçmiş yaşantılarının, eğitim düzeyinin, eşine değer vermemesinin evlilik içi tecavüzün nedenleri arasında sayılabileceğini ifade etmektedirler. Katılımcılardan üç kişi, erkeğin cinsel ihtiyacının evlilik içi tecavüz açısından bir etken olabileceğini belirtmektedirler:

“Dediğimiz gibi ihtiyaç, fiziksel bir ihtiyaç. Bu erkeklerde bana göre sıralamada daha önde. Belki o tip duyguları karşılanamadığı için. Aynı evde yaşıyor ve öyle ihtiyaçları var. Dışarıda da o tip şeylerini karşılamak...” (K3, K)

“Erkek içgüdüleriyle davranıyor. Büyüklerimiz der ki: Kadının dokuz nefsi var, istediğine hakim olur, istediğine olmaz. Erkeğin bir nefsi var, ... dini imanı olmaz derler. Erkek o anda ya televizyondaki bir filmde etkilenir veya hanımının bir vücut hareketinden etkilenir veya gündüz yaşadığı bir şeyden dolayı akşama eşine karşı yapmaya kalkar. Böyle durumlarda eşi de karşılık vermiyorsa bu büyük bir sıkıntı doğurur.” (K6, K)

İki katılımcı, erkeğin geleneksel cinsiyet rolünü benimsemesinin eş tecavüzünün bir nedeni olabileceğini ifade etmektedirler:

“Erkek açısından demin dediğim gibi çok geleneksel bir erkek. Kadına saygı duymayan bir erkek. Karısını bir birey olarak görmeyen bir erkek. Tabi ki bu durumu da gayet doğal bir şekilde gerçekleştirebilir çünkü kadın onu yapmak zorundadır. Kendi düşüncüsü bu şekildedir.” (K7, K)

“Erkek egemenliği. Bizim toplumumuzda daha ataerkil bir sisteme sahip olduğumuz için ailesel olarak kültür etkileyebilir diye düşünüyorum çünkü evlilik öncesi cinsel birleşme kültürümüzde hoş karşılanmadığı için ve ergenlikle birlikte başlayan cinsel doyum isteği, erkeklerde özellikle, evlilikle tavan ulaştığı için o anlamda daha fazla istekleri oluyor. Bunu da karılarına, eşlerine uyguluyorlar.” (K10, K)

Üç katılımcı ise erkeğin alkol/madde kullanmasını evlilik içi tecavüz açısından bir etken olarak değerlendirmektedirler:

“Kimisi alkolden eşine sıkıntı yaratır.” (K6, K)

“Erkek alkol, madde bağımlısı.” (K2, K)

Katılımcılardan beş kişi, erkeğin geçmiş yaşantılarının, ailedeki yetiştirilme tarzının ve çevresel dinamiğinin eş tecavüzünün bir nedeni olabileceğinden bahsetmektedirler:

“Tecavüzü yapan erkeğin yaşadığı çevre, yetişme şartları, bunların hepsinin etkili olduğunu düşünüyorum. Medyanın etkili olduğunu düşünüyorum. Belki okuduğu kitapların, etrafındaki arkadaş çevresinin, sosyal çevresinin etkili olduğunu düşünüyorum. Geçmiş yaşantılarının etkili olduğunu düşünüyorum. Daha önce kendi acaba böyle bir durum içerisinde oldu mu, ona bu tarz bir tecavüz, taciz durumu yaşadı mı? Çocukluğunda yaşadığı şeylerin etkili olduğunu düşünüyorum.” (K5, E)

“Belki aldığı eğitimde bu vardır. Belki aile yapısı bu şekildedir, kendi düşüncüsü bu şekildedir.” (K7, K)

Üç katılımcı eşine değer vermeyen, onu önemsemeyen erkeğin evlilik içi tecavüzde bulunabileceğini ifade etmektedirler:

“Erkeğin de kadına çok değer vermediği için kendisini tatmin etmek adına kadının hislerini düşünmeden bunu gerçekleştirdiğini düşünüyorum.” (K9, E)

“Kadın eğer sesi duyulmayan bir evlilikte ise yani söyledikleri ciddiye alınmıyorsa, onun söyledikleri dinlenmiyorsa, aileyle ilgili kararlara katılmıyorsa herhalde bu konuda da fikrini ifade edemez ve etse de dinlenmez muhtemelen.” (K7, K)

Katılımcılardan iki kişi ise erkeğin eğitim seviyesinin ve sosyo-ekonomik düzeyinin düşük olmasının evlilik içi tecavüz açısından bir etken olabileceğini belirtmektedirler:

“Tabi ki ilk başta akla gelen otomatikman sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan insanların bu tarz şeylere meyledebileceğini düşünürsünüz ama tabi ki tersi durumlar da mevcut oluyor. Durumu çok iyi olup, maddi durumu çok iyi olup, eğitim seviyesi çok iyi olduğu halde de tecavüze meyleden insanların olduğunu görüyoruz. Ama yine de yoğunlukla ben sosyo-ekonomik durumu düşük olan insanların, eğitim seviyesi düşük olan insanların buna meyledeceğini düşünüyorum.” (K5, E)

Cinsel ilişki sıklığı. Katılımcıların yarısı cinsel ilişki sıklığının evlilik içi tecavüz açısından bir etken olabileceğini düşünürken diğer yarısı cinsel ilişki sıklığının evlilik içi tecavüzü etkilemeyeceğini belirtmektedirler:

“Hep haftada bir-iki iken ayda bir-ikiye düşen için öyle bir farklılık olabilir. Ona alışmış, o rutine. Öyle bir şeyden dolayı olabilir yoksa sürenin farklı olacağını düşünmüyorum.” (K3, K)

“Belki farklılaşıyordur. O kişilerin düşünce tarzı nedir, ihtiyaçları nelerdir, bu ihtiyaçlarını ne düzeyde konuşabiliyorlar, ne düzeyde çözüm yolları geliştirebiliyorlar, bunlara göre çok farklılaşabilir. Ama bir neden hiç ne olursa olsun, neden olarak görmüyorum.” (K1, E)

“Bence farklı. Kadınların en büyük özelliği ufak bir kızdığı zaman yatakla intikam alıyor eşinden. Bu sefer de ne oluyor; erkek mecburen bayana biraz kaba kuvvetle, hor kullanarak yaklaşmaya çalışıyor. Tecavüz de kaçınılmaz oluyor.” (K6, K)

Kadının ekonomik özgürlüğünün ve sosyal desteğinin olmaması. Katılımcılardan yedi kişi, bir kadının ekonomik özgürlüğü yoksa ve bunun yanında sosyal destek düzeyi de düşükse evlilik içi tecavüze boyun eğebileceğini belirtmektedir:

“... ailesinden, “Bu eve hiçbir şekilde gelmeyeceksin. Geri dönülmez. Buradan ayrıldın ancak kefenin gelir.” bazıları öyle der. Bu tür yaptırımlar da söz konusuysa etkili olabilir.” (K6, K)

“Kadın tecavüzü neden kabullenir çünkü çocuğu varsa çocuğundan kopmamak, ayrılmamak, aile düzeninin bozulmaması. Ekonomik durumunun olmaması, bu çok önemli zaten. Maddi durumu iyi değilse ve ona destek sağlayacak bir aile çevresi yoksa o adama mahkum gibi hissedebilir kendini.” (K8, E)

“... ya da “Evliliğim devam etsin.” Eğer karşı koyarsa eşi boşar, boşarsa özellikle ekonomik yönden bağımsız değilse “Ben ne yapacağım? Nereye gideceğim?” diye düşündüğü için karşı koyamıyordu.” (K2, K)

Evlilik süresi. Katılımcıların yarısı evlilik süresinin evlilik içi tecavüz açısından bir etken olabileceğini ifade etmektedirler. Bunlardan bir kısmı yeni evli, bir kısmı da uzun süredir evli olan çiftlerde evlilik içi tecavüzün daha fazla görülebileceğini belirtmektedirler:

“Yeni evli çiftlerde daha çok cinsel ilişki daha sık olurken uzun süreli evliliklerde bu, tabii yaşa bağlı olarak, menopoz, andropoz dönemlerinin de etkisiyle bu ilişki süresi azalıyor. Etken olabilir.” (K2, K)

“Tabii ki o hem karı koca arasındaki ilişkiye de iletişime de bağlı olabilir ama yeni çiftlerde daha çok olabileceği kanaatindeyim kendilerini tanıma ve anlama sürecinde oldukları için. Daha uzun yıl evli olanlarda isteksizliğini bir şekilde karı-koca, her ikisi de belirttiği zaman bir geri çekilmenin olabileceğini düşünüyorum.” (K9, E)

Toplumsal değerler. Katılımcılardan dört kişi, her istediğinde eşiyle cinsel ilişkiye girmeyi erkeğin hakkı, eşinin her istediğini yerine getirmeyi ya da cinsel isteğini tatmin etmeyi kadının görevi olarak gösteren toplumsal değerleri benimsemenin evlilik içi tecavüzü normalleştirdiğini ifade etmektedirler:

“Onu söyleyenler var çünkü “kocanız isterse siz asla hayır dememelisiniz” gibi algılarla yetiştirildiği insanlar, ondan dolayı olabilir kadınlarınki. Bunu tecavüz değil de kocasının hakkı olarak görüyor olabilir. Ben onun karısıysam öyle bir hakkı var gibi görüyor olabilir. Normalleşmiş olabilir o kişi için.” (K3, K)

“Birinci sebep bence kültür. Evlendi artık, kocası var. Ona göre kocası ne isterse yapma gibi bir görev üstlenmiş olabilir kültür açısından. Aynı şekilde kültürle bağlantılı aileden bu şekilde görmüş olabilir. Annesi, babasının her dediğini yapıyor ya da isteklerine karşı gelmiyor. Evde babanın sözü geçiyor aynı şekilde. Bunu bir kadınlık görevi olarak görüyor. Erkek bunu istediği zaman, kendi istemese bile bu eylemi gerçekleştirmesini kadınlık görevi olarak görüyordur. Kendi isteklerini geri plana atıyordur. Kocasına kadınlık yapmak bu anlamda.” (K10, K)

Kadının kişilik özellikleri. Katılımcılardan üç kişi kendini ifade edemeyen, hayır diyemeyen, boyun eğen, baş etme becerileri yetersiz olan kadınların evlilik içi tecavüze maruz kalabileceğinden bahsetmektedirler:

“Kendini ifade etme becerisi yoktur. İletişim becerisi yoktur. Hayır deme becerisi yoktur. Kendisi şiddete maruz kalıyorsa bu türlü, bununla nasıl başa çıkacağını bilmiyordur. Bazı konularda cesaretlendirilmemiştir; hayır deme, başına gelen şey, engelleme konusunda. Belki utanıyor olabilir. Haksızlığa uğradığını düşünüyordur ama eyleme geçemiyordur.” (K4, E)

Dini inançlar. İki katılımcı dini inançları ve değerleri gereği bazı kadınların evlilik içi tecavüze boyun eğdiklerinden bahsetmektedir:

“Dinimizde geçen kadınların hakları, kocaların hakları, eşlerin birbirlerine karşı olan haklarından halk arasında özellikle şu gibi söylentiler dolanıyor: Kocanın izni olmadan yatakta arkasını bile dönüp yatamazsın. Onun izni olması gerekiyor ya da kocanın izni olmadan herhangi bir şey gerçekleştiremezsin. Yani daha çok kocaya bağlılık ve kocanın izni dolayısıyla kocan senden böyle bir istekte bulunduğu onu reddetmek günah. Eşini reddederse bunun günah olacağını, ona karşı kadınlık görevini yerine getiremeyeceğini düşünüyor ve bu yüzden “hayır” diyemiyor. Eşinin isteklerini ve rızasını ön plana koymuş oluyor.” (K10, K)

Kadının cinsel isteksizlik göstermesi. İki katılımcı kadının cinsel isteksizlik göstermesinin ve eşinin cinsel ilişki talebini uzun süre reddetmesinin evlilik içi tecavüze yol açabileceğini ifade etmektedirler:

“Kadınlar genelde, diğer ülkelerde neler oluyor bilmiyorum ama ülkemizde genelde şu: “Başım ağrıyor.” deyip cinsel isteksizlik kadınlarda olduğu için veya cinsel yönden bir rahatsızlık işte vajinismus gibi rahatsızlığı varsa cinsel birleşmeye kadın yaklaşmıyordur.” (K2, K)

“Uzun süre bayanın istememesi olabilir.” (K8, E)

Aldatma korkusu. Bir katılımcı, eşinin cinsel isteğini tatmin etmediğinde kadının aldatılacağı korkusuyla evlilik için tecavüze rıza gösterebileceğini ifade etmektedir:

“Eşi ondan yeteri derecede tatmin olmazsa, memnun kalmazsa kadın olarak yeteri derecede ekonomik geliri yoksa ya da çalışmıyorsa eşi ayrılmak isteyecek, onu istemeyecek, daha farklı boyutlara gidecek. Aldatmalar yaşanacak. Belki aldatma korkusu da olabilir. Eşinin onu aldatacağını düşünebilir. Başka kadın getireceğini düşünebilir.” (K10, K)

Bir katılımcı da erkeğin, eşini gerçekten sevdiği ve onu bir başkasıyla aldatmak istemediği için evlilik için tecavüzde bulunabileceğini belirtmektedir:

“Farklı yönlere yönelmemesi için karısına belki böyle bir şey yapmış olabilir. Yani farklı başka bayanlara yönelmeme açısından, yönelmemek için bunu tekrardan eşiyle paylaşmak istemiş olabilir. Başka biriyle beraber olamamak için. Belki eşini gerçekten seviyor ama eşi bunu istemediği için böyle bir yola başvurmuş olabilir.” (K8, E)

Tecavüzün etkileri. Bu tema altında evlilik için tecavüze maruz kalan bireyin hangi duyguları hissedebileceğine ilişkin elde edilen bulgulara yer verilmektedir. Tema, olumsuz duygular alt temasını içermektedir.

Olumsuz duygular. Katılımcıların tamamı evlilik için tecavüze maruz kalan birinin olumsuz duygular hissedeceğini öngörmektedir. Katılımcılar mağdurun çaresizlik, değersizlik ve öfke başta olmak üzere kızgınlık, eşine karşı düşmanlık, nefret, acizlik, korku, güvensizlik, acı, umutsuzluk, üzüntü, bir eşya gibi kullanılmışlık, arada kalmışlık hissedeceğini ifade etmektedirler:

“Bir kere başıma geldi. Kendimi çok aşağılanmış hissettim. Aciz hissettim. Eşimle günlerce konuşmadım çünkü eşin bile olsa o anda sana davranışları, hareketi, böyle hayvanlaşması, tek istediğini almak için her yola başvurusu o anda seni aciz ediyor. Çılgılık atamıyorsun, evi terk edip gidemiyorsun. Kimseden yardım alamıyorsun. Kimseye anlatamıyorsun sıkıntını. Korkup çekiniyorsun. Söylediği sözleri unutamıyorum, yaptığı hareketleri unutamıyorsun.” (K6, K)

“Mutsuz hisseder, değersiz hisseder şiddete maruz kaldıktan sonra. Hayatta en yakın olarak gördüğün insandan böyle bir olumsuz olaya maruz kalmak, bu kadar değersiz hissettirmek herhalde kadının evliliğe ve eve olan aidiyetini zedeler diye düşünüyorum ve orada yaptığı bütün işler de keyfini kaçıtır, mutsuz olur diye düşünüyorum.” (K4, E)

“Kullanılmış hisseder. Yani en önemlisi o. Eşine karşı öfke hissedebilir. Yine üzüntü bununla birlikte. Arada kalmışlık hissedebilir. Bir yandan kadınlık görevi olarak düşünüp bunun doğru olduğuna inanabilir ama bir yandan da içinden bir his bu durumun ya da yaşadığı bu durumun kendisini kötü hissettirdiğini yani arada kalmışlık hissedebilir. Çaresiz

hissedebilir çünkü bu durumda bunu paylaşmak çok zordur. Korkabilir.”
(K10, K)

Evlilik içi tecavüz ile fiziksel şiddetin birlikte yaşanması. Bu tema altında evlilik içi tecavüz ile fiziksel şiddetin birlikte yaşanması durumunda katılımcıların mağdura, faile ve olaya bakış açılarının nasıl olduğu ele alınmaktadır. Tema şiddet şiddeti doğurur, tecavüz tecavüzdür alt temalarını içermektedir.

Şiddet, şiddeti doğurur. Üç katılımcı ise fiziksel ve cinsel şiddetin bir arada yaşanmasının, eşinin tecavüzüne uğrayan bir kişinin aynı zamanda eşinin fiziksel şiddetine de maruz kalmasının beklenen bir şey olduğunu belirtmektedirler:

“Cinsel saldırıda bulunan kişi tabi ki bence fiziksel şiddette de bulunur, küfür de edebilir, diğer maddi manevi ihtiyaçlarını da yerine getirmez diye düşünüyorum. Bu en uçtaki bir durum diye düşünüyorum.” (K1, E)

Tecavüz tecavüzdür. İki katılımcı ise bir bireyin, eşine tecavüz etmiş sayılması için illa ki fiziksel şiddet uygulamasının gerekmediği gerekçesiyle evlilik içi tecavüzün yanında fiziksel şiddetin de yaşanmasının olayı daha da önemli kılmayacağını ifade etmektedirler:

“Bana göre tecavüz de bir şiddettir. İlla dövmesi, sövmesi anlamında değildir. Bu artık hem tecavüz hem şiddet çift baskıdır bana göre. O yüzden de çok farklı olduğunu ikisinin düşünmüyorum.” (K9, E)

Araştırmanın Nicel Boyutuna İlişkin Bulgular

Evlilik içi tecavüz ölçeği'nin geliştirilmesine ilişkin bulgular ve yorumlar. Bu kısımda araştırma kapsamında araştırmacı tarafından geliştirilen Evlilik İçi Tecavüz Ölçeği'ne ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Madde yazım süreci. EİTÖ'nün geliştirilmesi aşamasında ilgili literatürdeki kuramsal açıklamalar (Auster, 2001; Basile, 1999; Campbell, 2003; Coker 2000; DeMaris, 1996; Dienemann, 2000; Finkelhor, 1982; Frieze, 1983; Jeffords, 1982; Kilpatrick, 1988; Langhinrichsen & Rohling, 1998; Monson, 1998) ve ilgili ölçek maddeleri (Poe, 2010) incelenmiştir. Bununla birlikte beş kadın ve beş erkek bireyle bireysel görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bütün bunlardan yola çıkarak araştırmacı tarafından 180 maddelik madde havuzu oluşturulmuştur. Bu maddeler arasından araştırmacı ve tez danışmanı tarafından eleme yapılarak madde sayısı 38'e düşürülmüştür. 38 maddelik deneme formu kapsam geçerliği, dil ve ifade açısından anlaşılabilirliğini değerlendirmek üzere bu konu alanında bilgili ve

Psikolojik Danışma ve Rehberlik alanında çalışmalar yürütmekte olan dört, ölçme değerlendirme alanından bir olmak üzere beş kişilik bir uzman grubundan görüş alınmıştır. Uzman görüşleri doğrultusunda araştırmacı ve tez danışmanı tarafından 38 maddelik deneme formundaki madde sayısı 24'e düşürülmüş ve maddelerin bazıları düzeltilmiştir. 24 maddelik deneme formu, Tez İzleme Komitesi üyeleri ile değerlendirilmiştir. Yapılan değerlendirme doğrultusunda deneme formundaki bazı maddelerin çıkarılmasına, bir kısmının düzeltilerek yeniden ifade edilmesine, kadın ve erkek eşi belirten "karı", "koca" yerine "eş" kelimesinin kullanılmasına, aynı zamanda sadece kadının değil, erkeğin de evlilikte tecavüze uğrayabileceği göz önüne alınarak sadece erkeği ve her iki cinsi de kapsayan maddelerin eklenmesine ve madde sayısının artırılmasına karar verilmiştir. Bunun üzerine araştırmacı tarafından 79 maddelik bir deneme formu hazırlanmıştır. Daha sonra tez danışmanı ile birlikte değerlendirme yapılarak 79 maddelik deneme formundaki en uygun maddeler seçilerek madde sayısı 52'ye düşürülmüştür. Bu 52 maddelik deneme formu uzman görüşü alınmak üzere tekrar tekrar Tez İzleme Komitesi üyelerine yönlendirilmiştir. Alınan uzman görüşleri doğrultusunda maddelerin bir kısmı düzeltilerek, bir kısmı çıkarılarak ve yeni maddeler eklenerek 50 maddelik yeni bir deneme formu oluşturulmuştur. Ölçeğin deneme formu anlaşılabilirlik ve kolay yanıtlanabilirlik gibi özellikleri açısından değerlendirilmesi için 15 kadın ve 10 erkek olmak üzere 25 kişilik bir grup üzerinde uygulanmış ve bireylerin görüşleri alınmıştır. Deneme uygulaması sonrasında anlaşılmayan üç madde formdan çıkarılarak ölçeğe son şekli verilerek ölçek uygulamaya hazır duruma getirilmiştir. Böylece 47 maddelik deneme formu oluşturulmuştur.

Evlilik içi tecavüz ölçeği'nin geçerlik çalışmaları. EİTÖ'nün geçerliği iki yolla sınanmıştır. İlk olarak ölçeğin kapsam geçerliği uzman görüşüne başvurularak değerlendirilmiş ve uzmanlardan gelen geri bildirimler ile ölçeğin deneme uygulamasından sonra nihai formu elde edilmiştir. İkinci olarak ise ölçeğin yapı-kavram geçerliği sınanmıştır. Yapı geçerliğini sınamak için önce AFA ardından ise DFA yapılmıştır.

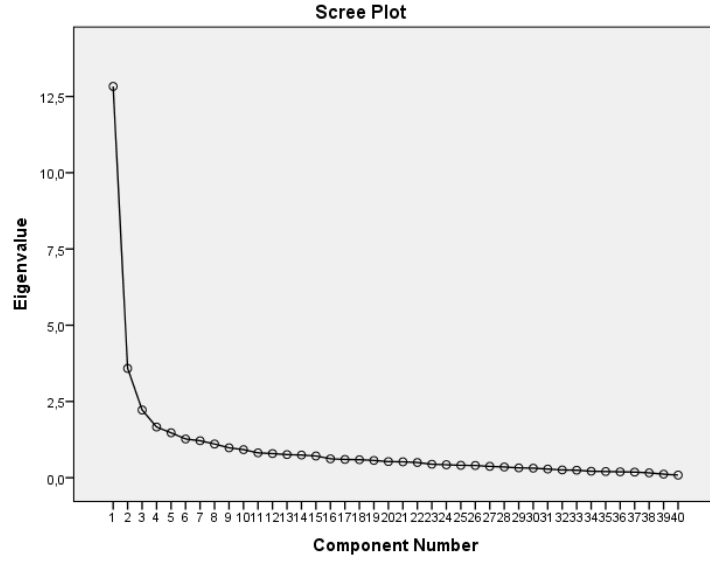
Açımlayıcı faktör analizi. Evlilik İçi Tecavüz Ölçeği'nin yapı geçerliğini ortaya çıkarmak, maddeleri boyutlandırabilmek ve maddelerin faktör yük değerlerini belirlemek için 342 evli bireyden toplanan veriler üzerinde, çok sayıda maddeden oluşan bir ölçeğin belli boyutlar altında açıklanmasını sağlayan açımlayıcı faktör

analizi yapılmıştır. Temel Bileşenler Analizi'nde verilerin faktör analizine uygun olup olmadığını değerlendiren Kaiser Meyer Olkin (KMO) değeri hesaplanmış ve yine aynı amaçla kullanılan Bartlett Sphericity (Küresellik) Testi yapılmıştır. KMO değeri .92 olarak belirlenmiştir. Bu değer .60'ın üzerinde olması veri setinin faktör analizi için uygun olduğu şeklinde yorumlanmakta, .90 üzerinde olması ise "mükemmel" olarak değerlendirilmektedir (Tavşancıl, 2005). Buna göre bu ölçeğin KMO değeri de "mükemmel" aralığı içinde yer almaktadır. Bartlett Sphericity (Küresellik) Testi değerinin de anlamlı olduğu ($X^2=7684,846$; $sd=666$ ($p<0.01$)) belirlenmiştir. Bartlett Testi sonucunda elde edilen değer anlamlı çıkması, faktör analizinin yapılabileceğinin bir diğer göstergesidir. Bu bulgulara dayanarak, veri setinin AFA için uygun olduğu belirlenmiştir. Maddelerin hangi boyutlar altında toplandığını gösteren "Varimax Rotasyon Yöntemi" uygulanmış, oluşan alt boyutlarla ölçülmek istenen özelliğin varyansının ne kadarının açıklandığı tespit edilmiştir (Büyüköztürk, 2013; Özdamar, 2013).

Faktör analizine geçmeden önce yapılması gereken ilk işlem ölçek maddelerine ait madde-toplam korelasyonlarının incelenmesidir. Madde-toplam korelasyonu 0,300'ün altında olan ve ölçeğe çok az katkı sağlayan 29. madde ölçekten çıkarılmış ve kalan 46 madde faktör analizine sokulmuştur. Faktör analizinde faktör sayılarının belirlenmesinde izlenen çeşitli yöntemler mevcuttur. Bunlar içinde en sık kullanılanlardan biri Kaiser-Guttman kuralı olarak bilinen ve eigen değeri (özdeğer) 1,00'den büyük olan faktörlerin alındığı yöntemdir. Özdeğeri 1,00'den büyük olan faktörlerin sayısı, faktör analizine alınan madde sayısına oldukça duyarlıdır. Faktör sayısının bu yöntemle belirlenmesi, gerçekte olduğundan daha fazla sayıda faktör elde edilmesine sebep olabilir. Bu yüzden söz konusu yöntemin uygunluğu araştırmacılar arasında tartışma konusudur (Nunnally ve Bernstein, 1994). Faktör sayısının belirlenmesi için kullanılan bir diğer yol ise özdeğerlerin grafik dağılımının (scree plot) incelenmesidir.

Bu çalışmada kapsamında yapılan ilk faktör analizinde de özdeğeri 1,00'den büyük olan 10 faktör tespit edilmiştir. Ancak bir faktörün en az üç maddeden oluşmasının daha uygun olduğunu ortaya koyan literatür taramaları (Little, Lindenberger ve Nesselroade, 1999; Marsh, Hau, Balla ve Grayson, 1998; McCallum ve Widaman, 1999; Raubenheimer, 2004; Velicer ve Fava, 1998) göz önünde bulundurulduğunda ve Şekil 1'de verilen özdeğerlerin grafik dağılımı

incelendiğinde ayırt edilebilir ve yorumlanabilir faktör sayısının 4 olduğuna karar verilmiştir.

Şekil 1. Scree plot (Yamaç birikinti grafiği).

Faktör sayısı dört ile sınırlandırılarak analiz tekrarlanmıştır. "Varimax" eksen döndürme yöntemi uygulanarak elde edilen açımlayıcı faktör analizi sonucunda faktör yükü .30'un altında olan ve/veya birden fazla faktörde yüksek faktör yük değerine sahip olan ancak bu yük değerleri arasındaki farkı .10'dan küçük olan (binişik) maddeler sırayla ölçekten çıkartılarak analiz yinelenmiştir. Bunun sonucunda düşük faktör yük değerine sahip olan 33., 37. ve 47. maddeler ile birden fazla faktörde yüksek yük değerine sahip ve bu değerler arasındaki fark .10'dan küçük olan (binişik) 9., 11., 17., 18., 21. ve 39. maddeler ölçekten çıkartılmıştır ve bu maddelere ilişkin istatistiki bilgiler Tablo 7'de özetlenmiştir.

Tablo 7

EİTÖ'ye İlişkin Açımlayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Madde No	Faktör Ortak Varyansı	Madde No	1. Faktördeki Yük Değerleri	Döndürme Sonrası Faktör Yük Değerleri				Düzeltilmiş Madde-Toplam Korelasyonu	
				Madde No	1. Faktör	2. Faktör	3. Faktör		4. Faktör
1	,46	1	,53	42	,72			,35	
2	,52	2	,59	44	,70			,59	
3	,45	3	,57	46	,70			,64	
4	,28	4	,42	45	,69			,60	
5	,48	5	,63	38	,65			,56	
6	,59	6	,61	40	,65			,61	
7	,48	7	,51	30	,65			,58	
8	,35	8	,54	31	,64			,59	
10	,48	10	,51	34	,63			,50	
12	,65	12	,61	43	,57			,64	
13	,64	13	,44	41	,54			,57	
14	,55	14	,52	32	,53			,45	
15	,56	15	,59	35	,50			,58	
16	,59	16	,55	23		,78		,50	
19	,70	19	,57	24		,78		,57	
20	,71	20	,57	22		,75		,42	
22	,64	22	,63	25		,72		,56	
23	,76	23	,69	6		,71		,62	
24	,71	24	,68	3		,59		,62	
25	,62	25	,66	5		,57		,62	
26	,36	26	,48	2		,55		,52	
27	,58	27	,49	1		,53		,49	
28	,68	28	,58	4		,44		,61	
30	,50	30	,61	20			,80	,62	
31	,49	31	,58	19			,79	,52	
32	,47	32	,64	28			,78	,56	
34	,51	34	,62	27			,74	,56	
35	,41	35	,61	16			,69	,49	
36	,20	36	,36	12			,66	,53	
38	,56	38	,68	10			,58	,54	
40	,52	40	,64	36			,39	,58	
41	,59	41	,66	13				,77	,38
42	,64	42	,69	14				,64	,59
43	,58	43	,67	15				,63	,55
44	,64	44	,67	8				,53	,39
45	,54	45	,60	26				,50	,58
46	,49	46	,44	7				,45	,56

Birinci Faktörün Açıkladığı Varyans = %16,416

İkinci Faktörün Açıkladığı Varyans = %15,034

Üçüncü Faktörün Açıkladığı Varyans = %13,487

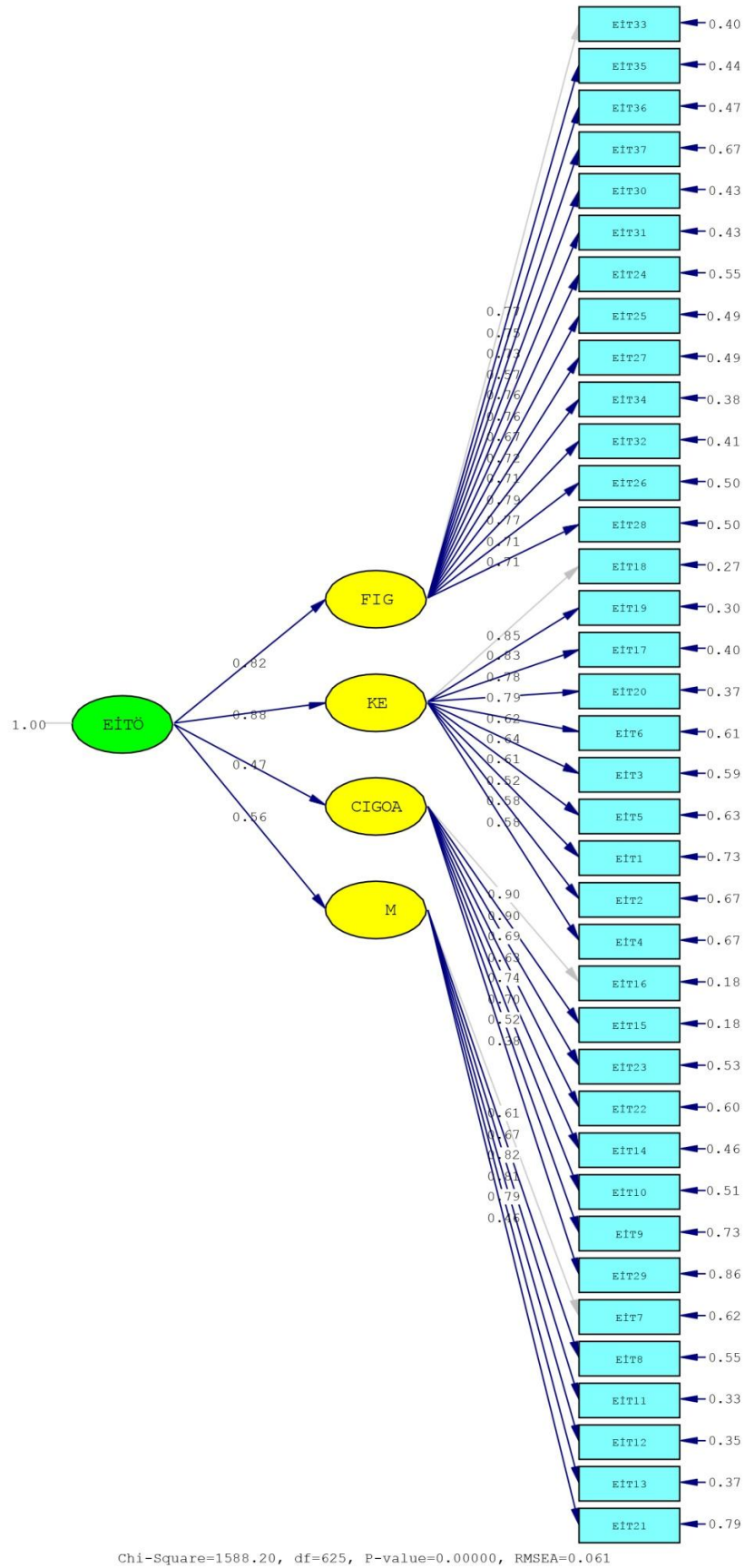
Dördüncü Faktörün Açıkladığı Varyans = %9,115

Dört Faktörün Birlikte Açıkladığı Toplam Varyans = %54,051

Tablo 7’de görüldüğü gibi madde faktör yük değerleri birinci faktör için .50 ile .72 arasında, ikinci faktör için .44 ile .78 arasında, üçüncü faktör için .39 ile .80 ve dördüncü faktör için .45 ile .77 arasında değişmektedir. Birinci faktörde on üç, ikinci faktörde on, üçüncü faktörde sekiz ve dördüncü faktörde altı madde bulunmaktadır. Tüm faktörlerin toplam varyansın %54.051’ini açıkladığı görülmüştür. Her bir faktörde yer alan maddeler içeriksel olarak gözden geçirilmiş ve buna uygun olarak faktörler isimlendirilmiştir. EİTÖ’nün faktörleri “Faile İlişkin Görüşler” (Madde 24, Madde 25, Madde 26, Madde 27, Madde 28, Madde 30, Madde 31, Madde 32, Madde 33, Madde 34, Madde 35, Madde 36, Madde 37), “Kabul Edilemezlik” (Madde 1, Madde 2, Madde 3, Madde 4, Madde 5, Madde 6, Madde 17, Madde 18, Madde 19, Madde 20), “Cinsel İlişkinin Görev Olarak Algılanışı” (Madde 9, Madde 10, Madde 14, Madde 15, Madde 16, Madde 22, Madde 23, Madde 29) ve “Meşrulaştırma” (Madde 7, Madde 8, Madde 11, Madde 12, Madde 13, Madde 21) olarak isimlendirilmiştir. Birinci faktör toplam varyansın %16.416’sını açıklamakta olup eşe tecavüze ve eş tecavüzünde bulunana ilişkin duygusal ve davranışsal görüşleri belirten ifadelerden oluşmaktadır ve bu faktör “Faile İlişkin Görüşler” olarak adlandırılmıştır. İkinci faktör toplam varyansın %15.034’ünü açıklamakta olup eş tecavüzünün, eşlerin birbirlerini cinsel ilişkiye zorlamalarının kabul edilemezliğini belirten ifadelerden oluşmaktadır ve bu faktör “Kabul Edilemezlik” olarak adlandırılmıştır. Üçüncü faktör toplam varyansın %13.487’sini açıklamakta olup birbirleriyle cinsel ilişkiye girmenin eşlerin görevi olduğunu, eşlerin birbirleriyle her istediklerinde cinsel ilişkiye girebilmeleri gerektiğini belirten ifadelerden oluşmaktadır ve bu faktör “Cinsel İlişkinin Görev Olarak Algılanışı” olarak adlandırılmıştır. Dördüncü faktör toplam varyansın %9.115’ini açıklamakta olup eşe tecavüzün olağan olduğunu, mazur görülebileceğini belirten ifadelerden oluşmaktadır ve bu faktör “Meşrulaştırma” olarak adlandırılmıştır. Sonuç olarak ölçek, dört faktörden ve 37 maddeden oluşmaktadır. Buna ek olarak EİTÖ tek faktörlüdür. Ölçekte yer alan maddelerin döndürme öncesindeki yük değerlerinin .30’dan yüksek olması ölçeğin genel bir faktörde toplandığına ilişkin kanıtları oluşturmaktadır (Büyüköztürk, 2006). Bu nedenle EİTÖ’nün dört faktörlü yapısına ek olarak tek faktörlü, başka bir deyişle ölçekten elde edilen toplam puanın da kullanılması uygun bulunmaktadır.

Doğrulayıcı faktör analizi. EİTÖ'nün yapı-kavram geçerliğinin sınanmasında 643 evli bireyden oluşan farklı bir veri seti üzerinde DFA yapılmıştır. Bu analiz, ölçeğin dört faktörlü yapısı üzerinde LISREL 8.8 programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Model tanımlanmasında EİTÖ'nün AFA sonucu elde edilen dört faktör altında toplanan 37 maddelik yapısının doğrulanıp doğrulanmadığı incelenmiştir. Buna göre DFA ile elde edilen model Şekil 2'de sunulmuştur.

Şekil 2. EİTÖ'ye ilişkin doğrulayıcı faktör analizi modeli.

Şekil 2 incelendiğinde, doğrulayıcı faktör analizi (DFA) sonucunda elde edilen ki-kare ve serbestlik derecesi değerlerinin $\chi^2=1588,20$, (sd=625, $p<.01$) olduğu ve $\chi^2/sd=2.54$ oranının elde edildiği görülmektedir. Seçilen örneklemeden elde edilen bu oranın üçün altında çıkması mükemmel uyuma işaret etmektedir (Jöreskog ve Sörbom, 1993; Kline, 2005; Sümer, 2000). Bu araştırmada DFA sonucunda elde edilen model ile veri arasındaki uyumun mükemmel uyuma karşılık geldiği görülmektedir.

DFA'da en yaygın kullanılan uyum eksikliği indekslerinden birisinin RMSEA (Root Mean Square Error of Approximation) olduğu söylenebilir. DFA analizinde RMSEA indeksinin 0.05 ve daha küçük bir değer olması model-veri uyumunun bir göstergesidir ancak bu değer 0.08'e kadar da kabul edilebileceği belirtilmektedir (Browne ve Cudeck, 1993; Hu ve Bentler, 1999; Şimşek, 2007; Vieira, 2011). Bu çalışmadaki RMSEA değerinin 0.061 gibi kabul edilebilir bir değer olduğu görülmektedir.

DFA'da AGFI (Adjusted Goodness of Fit Index) değerinin 0.80'den yüksek, RMR (Root Mean Square Residual) değerinin 0.10'dan (Anderson ve Gerbing, 1984; Marsh, Balla ve McDonald, 1988) ve SRMR (Standardized RMR) değerinin 0.08'den daha düşük olmasının (Şimşek, 2007) modelin gerçek verilerle uyumu için kabul edilebilir olduğu söylenebilir. DFA sonucunda uyum değerleri AGFI=0.82, RMR=0.036 ve SRMR= 0.044 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre modelin veri uyumunun kabul edilebilir ölçülerde olduğu görülmektedir.

DFA'da NNFI (Non-Normed Fit Index), CFI (Comparative Fit Index), NFI (Normed Fit Index) ve IFI (Incremental Fit Index) değerlerinin 0.95 ve üzerinde olması model veri uyumunun "mükemmel uyuma" karşılık geldiğinin göstergesidir (Bentler, 1990; Çokluk, Güçlü ve Büyüköztürk, 2008; Hu ve Bentler, 1999; Sümer, 2000; Şimşek, 2007;). Analiz sonucunda NNFI=0.94, CFI=0.95, NFI=0.93 ve IFI= 0.95 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuçlara göre modelin veri uyumunun mükemmel uyuma karşılık geldiği görülmektedir. DFA sonucunda elde edilen uyum değerleri Tablo 8'de sunulmuştur.

Tablo 8

DFA Sonucunda Elde Edilen Uyum Değerleri

χ^2	s_d	χ^2/s_d	RMSEA	AGFI	SRMR	RMR	NNFI	CFI	NFI	IFI
1588,20	625	2,54	0,061	0.82	0.04	0.03	0.94	0.95	0.93	0.95

DFA'nın temel amacı önceden tanımlanan bir modelin, elde edilen veriler ile uyum düzeyini belirlemektir (Sümbüloğlu ve Akdağ, 2009). Tablo 7'den izlenebileceği gibi ikinci düzey DFA ile $\chi^2 = 1588.20$, $s_d=625$ ve $\chi^2/s_d = 2.54$ olarak bulunmuştur. Buna ek olarak, ikinci düzey DFA sonucunda NNFI değerinin .94, NFI değerinin .93, CFI değerinin .95, RMSEA değerinin .06 ve SRMR değerinin .04 bulunması ile evlilikte cinsel isitsimara ilişkin görüşün Faile İlişkin Görüşler, Kabul Edilemezlik, Cinsel İlişkinin Görev Olarak Algılanışı ve Meşrulaştırma yapılarının birleşiminden oluştuğu kanıtlanmıştır. Bütün bu uyum katsayıları dört boyutlu bu yapının modele iyi uyum gösterdiğini desteklemektedir. Özetle; Faile İlişkin Görüşler, Kabul Edilemezlik, Cinsel İlişkinin Görev Olarak Algılanışı, Meşrulaştırma boyutlarının evlilik içi tecavüze ilişkin görüşün bileşenleri olduğu ve bunların beraber bir üst yapı olan evlilik içi tecavüze ilişkin görüşü oluşturduğu yapılan ikinci düzey DFA bulguları ile doğrulanmıştır.

Evlilik içi tecavüz ölçeği'nin güvenilirlik çalışmaları. EİTÖ'nün güvenilirliği çalışmanın üç ayrı veri seti üzerinde test edilmiştir:

Birinci çalışma grubunda eitö güvenilirliği. EİTÖ'nün AFA'sının yapılabilmesi için ilk çalışma grubu olarak alınan ve 342 evli bireyden elde edilen veri seti üzerinde EİTÖ'nün Cronbach Alfa katsayısı .94 olarak hesaplanmıştır. Ölçekte oluşan dört alt boyutun da ayrı ayrı güvenilirlik düzeyleri incelenmiştir.

Tablo 9

EİTÖ'nün Alt Boyutlarına İlişkin Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayıları

Alt Boyut	Cronbach Alpha
1. Faile İlişkin Görüşler	.91
2. Kabul Edilemezlik	.88
3. Cinsel İlişkinin Görev Olarak Algılanışı	.88
4. Meşrulaştırma	.79
EİTÖ	.94

Tablo 9 incelendiğinde, Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısının EİTÖ için .94, Faile İlişkin Görüşler alt boyutu için .91, Kabul Edilemezlik alt boyutu için .88, Cinsel İlişkinin Görev Olarak Algılanışı alt boyutu için .88 ve Meşrulaştırma alt boyutu için .79 olarak bulunmuştur.

İkinci çalışma grubunda EİTÖ güvenirliliği. EİTÖ'nün DFA'sının ve betimsel istatistiklerin yapılabilmesi için 643 evli bireyden elde edilen veri seti üzerinde EİTÖ'nün Cronbach Alfa katsayısı .94 olarak hesaplanmıştır.

EİTÖ'nün test tekrar test güvenirliliği. EİTÖ'nün bir diğer güvenilirlik kanıtı olarak üç hafta arayla yapılan iki uygulamasından elde edilen puanların tutarlılığı incelenmiştir. Bu amaçla, ilk uygulamaya katılan 74 kişiye üç hafta sonra ikinci uygulama yapılmış ve bu uygulamalardan elde edilen puanlar arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Söz konusu puanlar normal dağılım göstermediği için Spearman Brown Sıra Faktörü Korelasyon Katsayısı hesaplanarak ilişki tespit edilmiştir. Sonuç olarak üç hafta ara ile yapılan iki uygulamadan manidar ve yüksek düzeyde, pozitif korelasyon elde edilmiştir ($r=.82$, $p<.01$). Bu bulgu EİTÖ'nün test-tekrar test güvenirliliğinin yeterli düzeyde olduğunu ortaya koymaktadır.

Özetle; sosyal bilimlerde bir ölçek geliştirme çalışmasında güvenilirlik katsayısının .70 ve üzerinde olması ölçeğin güvenirliliği için yeterli görüldüğünden (Özdamar, 2013) ölçeğin bütün olarak ve alt boyutların kendi içerisinde tutarlı ve yüksek güvenilirlik düzeyine sahip olduğu görülmektedir. Dolayısıyla elde edilen bu değerler EİTÖ'nün evlilik içi tecavüze ilişkin görüşü ölçmede güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir.

Evlilik içi tecavüz ölçeği'nin puanlanması. EİTÖ maddeleri "Katılmıyorum=1", "Kısmen Katılıyorum=2", "Katılıyorum=3" şeklinde puanlanmaktadır. Ölçekte tersten puanlanan 14 madde (Madde 7, Madde 8, Madde 9, Madde 10, Madde 11, Madde 12, Madde 13, Madde 14, Madde 15, Madde 16, Madde 21, Madde 22, Madde 23, Madde 29) vardır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 37, en yüksek puan 111'dir. Ölçekten alınan yüksek puan, bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin olumsuz görüşe sahip olduklarını göstermektedir.

EİTÖ'den elde edilen verilere ilişkin bulgular. Bu aşamada EİTÖ'ye ilişkin betimsel istatistiklere ve araştırmanın alt problemlerinin sırasına uygun olarak araştırmadan elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

EİTÖ'den elde edilen toplam puanlara ilişkin betimsel istatistikler. Araştırma kapsamında geliştirilen EİTÖ'den elde edilen toplam puanlara ait betimsel istatistikler Tablo 10'da sunulmuştur.

Tablo 10

EİTÖ'den Elde Edilen Toplam Puanlara İlişkin Betimsel İstatistikler

Değişken	N	\bar{X}	S	Minimum Puan	Maksimum Puan
Evlilik İçi Tecavüze İlişkin Görüş	643	95,24	14,22	43	111

Tablo 10 incelendiğinde EİTÖ'den elde edilen puanların ortalamasının 95,24 olduğu görülmektedir. Ölçekten alınabilecek en yüksek puanın 111 olduğu düşünüldüğünde araştırma kapsamındaki evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin büyük oranda karşıt görüşe sahip oldukları görülmektedir.

Cinsiyete göre evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerine yönelik bulgular ve yorumlar. Evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerinin cinsiyetlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı İlişkisiz Örneklem t Testi ile incelenmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 11'de sunulmuştur.

Tablo 11

Cinsiyete Göre Evli Bireylerin Evlilik İçi Tecavüze İlişkin Görüşlerine Yönelik Betimsel İstatistikler ve t Testi Sonuçları

Değişken	Cinsiyet	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Evlilik İçi Tecavüze İlişkin Görüş	Kadın	363	97,11	13,58	575,763	3,799	0,000
	Erkek	280	92,81	14,68			

Tablo 11'de görüldüğü üzere, Evlilik İçi Tecavüz Ölçeği'nden kadınların aldıkları puanların ortalamaları ($\bar{X}=97.11$), erkeklerin aldıkları puanların ortalamalarından ($\bar{X}=92.81$) daha yüksektir. İlişkisiz Örneklem t Testi sonucunda cinsiyete göre evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerine ait puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık ($t=3,799$, $p<.01$) bulunmuştur. Buna

göre erkeklere kıyasla, kadınların evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerinin daha karşıt olduğu görülmüştür.

Yaşa göre evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerine yönelik bulgular ve yorumlar. Evli bireylerin yaşa göre evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerinin puan ortalamalarına yönelik betimsel istatistikler tablo 12’de sunulmuştur.

Tablo 12

Yaşa Göre Evli Bireylerin Evlilik İçi Tecavüze İlişkin Görüşlerine Yönelik Betimsel İstatistikler

Değişken	Yaş	N	\bar{X}	S
Evlilik İçi Tecavüze İlişkin Görüş	1. 25 ve altı	47	93,53	13,49
	2. 26-34 yaş	219	96,67	14,13
	3. 35-44 yaş	230	96,08	13,84
	4. 45-54 yaş	114	92,71	14,58
	5. 55 ve üstü	33	91,03	15,73

Tablo 12 incelendiğinde en yüksek puan ortalamasının 96,67 ile 26-34 yaş aralığındaki evli bireylere ait olduğu, bunu sırasıyla 96,08 ile 35-44 yaş, 93,53 ile 25 ve altı, 92,71 ile 45-54 yaş ve 91,03 ile 55 ve üstü yaş aralığındaki evli bireylerin izlediği görülmektedir.

Evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerinin yaşa göre farklılaşıp farklılaşmadığı Tek Yönlü ANOVA ile incelenmiş ve sonuçlar Tablo 13’te sunulmuştur.

Tablo 13

Yaşa Göre Evli Bireylerin Evlilik İçi Tecavüze İlişkin Görüşlerine Yönelik Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	2061,555	4	515,389	2,575	0,037	2-4, 2-5, 3-4,
Gruplarıçi	127719,039	638	200,187			4-2, 4-3, 5-2
Toplam	129780,594	642				

Tablo 13’te görüldüğü üzere, yaşa göre evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerine ait puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık ($F=2,575$, $p<.05$) bulunmuştur. Hangi gruplar arasında anlamlı farklılık olduğunu

belirleyebilmek için Scheffe Testi yapılmış ve 26-34 yaş aralığında olan evli bireylerle, 45-54 yaş aralığında olan evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşleri arasında anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir. Bu gruplara ait ortalama puanlara bakıldığında, 26-34 yaş aralığında olan evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerine ait puanlarının ortalamalarının ($\bar{X}=96.67$), 45-54 yaş aralığında olan evli bireylerin puanlarının ortalamalarından ($\bar{X}=92.71$) daha yüksek olduğu görülmektedir. Daha genç olan 26-34 yaş aralığındaki bireylerin, 45-54 yaş aralığındaki bireylere göre evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerinin daha karşıt olduğu görülmektedir.

Eğitim düzeyine göre evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerine yönelik bulgular ve yorumlar. Evli bireylerin eğitim düzeyine göre evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerinin puan ortalamalarına yönelik betimsel istatistikler tablo 14'te sunulmuştur.

Tablo 14

Eğitim Düzeyine Göre Evli Bireylerin Evlilik İçi Tecavüze İlişkin Görüşlerine Yönelik Betimsel İstatistikler

Değişken	Eğitim Düzeyi	N	\bar{X}	S
Evlilik İçi Tecavüze İlişkin Görüş	1.Okuryazar/İlkokul	51	85,14	14,77
	2.Ortaokul	77	89,22	13,46
	3.Lise	207	93,94	14,80
	4.Üniversite/Y.Okul	269	99,09	12,68
	5.YL/Doktora	39	100,64	9,52

Tablo 14'te görüldüğü üzere, en yüksek puan ortalamasının 100,64 ile lisansüstü eğitim düzeyine sahip evli bireylere ait olduğu, bunu sırasıyla 99,09 ile yüksekokul/üniversite, 93,94 ile lise, 89,22 ile ortaokul, 85,14 ile okuryazar/ilkokul mezunu evli bireylerin izlediği görülmektedir.

Evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerinin eğitim düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığı Tek Yönlü ANOVA ile incelenmiş ve sonuçlar Tablo 15'te sunulmuştur.

Tablo 15

Eğitim Düzeyine Göre Evli Bireylerin Evlilik İçi Tecavüze İlişkin Görüşlerine Yönelik Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	13467,171	4	3366,793	18,467	0,000	1-3, 1-4, 1-5,
Gruplarıçi	116313,423	638	182,309			2-3, 2-4, 2-5,
Toplam	129780,594	642				3-4

Tablo 15 incelendiğinde, eğitim düzeyine göre evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerine ait puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık ($F=18,467$, $p<.01$) bulunmuştur. Hangi gruplar arasında anlamlı farklılık olduğunu belirleyebilmek için yapılan Scheffe Testi sonucunda elde edilen bulgular şu şekildedir: Okuryazar/ilkokul mezunu olan evli bireylerin aldıkları puanlar ile lise, üniversite/yüksekokul, yüksek lisans/doktora mezunu evli bireylerin aldıkları puanlar arasında anlamlı fark olduğu görülmüştür. Ortaokul mezunu olan evli bireylerin aldıkları puanlar ile lise ve üniversite/yüksekokul mezunu evli bireylerin aldıkları puanlar arasında anlamlı fark olduğu belirlenmiştir. Lise mezunu olan evli bireylerin aldıkları puanlar ile üniversite/yüksekokul mezunu evli bireylerin aldıkları puanlar arasında anlamlı fark olduğu belirlenmiştir. Söz konusu gruplara ait ortalama puanlar incelendiğinde, eğitim düzeyi arttıkça grupların evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerine ait puanlarının ortalamalarının da yükseldiği görülmektedir. Buna göre, eğitim düzeyi yüksek olan evli bireylerin, eğitim düzeyi düşük olanlara göre evlilik içi tecavüze ilişkin daha karışık görüşe sahip oldukları söylenebilir.

Yaşamın çoğunun geçirildiği yere göre evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerine yönelik bulgular ve yorumlar. Evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerinin yaşamın çoğunun geçirildiği yere göre farklılaşp farklılaşmadığı İlişkisiz Örneklem t Testi ile incelenmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 16'da sunulmuştur.

Tablo 16

Yaşamın Çoğunun Geçirildiği Yere Göre Evli Bireylerin Evlilik İçer Tecavüze İlişkin Görüşlerine Yönelik Betimsel İstatistikler ve t Testi Sonuçları

Değişken	Yaşamın Çoğunun Geçirildiği Yer	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Evlilikte İçer Tecavüze İlişkin Görüş	Köy/Kasaba/İlçe	176	90,47	15,00	288,011	-5,080	0,000
	İl/Büyükşehir	467	97,03	13,49			

Tablo 16'da görüldüğü üzere, yaşamının çoğunu il/büyükşehirde geçiren evli bireylerin aldıkları puanların ortalamaları ($\bar{X}=97.03$), yaşamının çoğunu köy/kasaba/ilçede geçirenlerin aldıkları puanların ortalamalarından ($\bar{X}=90.47$) daha yüksektir. İlişkisiz Örneklem t Testi sonucunda yaşamın çoğunun geçirildiği yere göre evli bireylerin evlilik içer tecavüze ilişkin görüşlerine ait puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık ($t= -5,080$, $p<.01$) bulunmuştur. Buna göre, yaşamının çoğunu kentsel alanda geçiren evli bireylerin, yaşamının çoğunu kırsal alanda geçiren evli bireylere kıyasla evlilik içer tecavüze ilişkin görüşlerinin daha karşıt olduğu söylenebilir.

Ücret karşılığı herhangi bir işte çalışma durumuna göre evli bireylerin evlilik içer tecavüze ilişkin görüşlerine yönelik bulgular ve yorumlar. Evli bireylerin evlilik içer tecavüze ilişkin görüşlerinin ücret karşılığı herhangi bir işte çalışıp çalışmama durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığı İlişkisiz Örneklem t Testi ile incelenmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 17'de sunulmuştur.

Tablo 17

Ücret Karşılığı Herhangi Bir İşte Çalışıp Çalışmama Durumuna Göre Evli Bireylerin Evlilik İçer Tecavüze İlişkin Görüşlerine Yönelik Betimsel İstatistikler ve t Testi Sonuçları

Değişken	Çalışıp çalışmama durumu	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Evlilik İçer Tecavüze İlişkin Görüş	Evet	511	95,96	14,15	641	2,562	0,011
	Hayır	132	92,42	14,19			

Tablo 17'de görüldüğü üzere, ücret karşılığı herhangi bir işte çalışan evli bireylerin aldıkları puanların ortalamaları ($\bar{X}=95.96$), çalışmayanların aldıkları

puanların ortalamalarından ($\bar{X}=92.42$) daha yüksektir. İlişkisiz Örneklem t Testi sonucunda ücret karşılığı herhangi bir işte çalışıp çalışmamaya göre evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerine ait puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık ($t=2,562$ $p<.05$) bulunmuştur. Buna göre, ücret karşılığı herhangi bir işte çalışan evli bireylerin, ücret karşılığı herhangi bir işte çalışmayan evli bireylere göre evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerinin daha karşıt olduğu söylenebilir.

Evlilik biçimine göre evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerine yönelik bulgular ve yorumlar. Evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerinin evlilik biçimine göre farklılaşıp farklılaşmadığı İlişkisiz Örneklem t Testi ile incelenmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 18’de sunulmuştur.

Tablo 18

Evlilik Biçimine Göre Evli Bireylerin Evlilik İçi Tecavüze İlişkin Görüşlerine Yönelik Betimsel İstatistikler ve t Testi Sonuçları

Değişken	Yaşamın Çoğunun Geçirildiği Yer	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Evlilik İçi Tecavüze İlişkin Görüş	Anlaşarak/Severek	471	97,15	12,97	266,966	7,187	0,000
	Gör. Us./Kaçarak	172	88,37	15,22			

Tablo 18’de görüldüğü üzere, anlaşarak/severek evlenen bireylerin aldıkları puanların ortalamaları ($\bar{X}=97.15$), görücü usulü/kaçarak evlenenlerin aldıkları puanların ortalamalarından ($\bar{X}=88.37$) daha yüksektir. İlişkisiz Örneklem t Testi sonucunda evlilik biçimine göre evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerine ait puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık ($t=7,187$, $p<.01$) bulunmuştur. Buna göre, anlaşarak/severek evlenen bireylerin, görücü usulü/kaçarak evlenen bireylere göre evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerinin daha karşıt olduğu söylenebilir.

Evlilik süresine göre evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerine yönelik bulgular ve yorumlar. Evli bireylerin evlilik süresine göre evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerinin puan ortalamalarına yönelik betimsel istatistikler tablo 19’da sunulmuştur.

Tablo 19

Evlilik Süresine Göre Evli Bireylerin Evlilik İçi Tecavüze İlişkin Görüşlerine Yönelik Betimsel İstatistikler

Değişken	Evlilik Süresi	N	\bar{X}	S
Evlilik İçi Tecavüze İlişkin Görüş	1. 5 yıl ve altı	182	96,66	13,77
	2. 6-10 yıl	124	96,24	14,05
	3. 11-15 yıl	104	98,11	12,48
	4. 16-20 yıl	91	94,49	14,06
	5. 21-25 yıl	60	93,18	15,73
	6. 26-30 yıl	36	88,06	15,92
	7. 31 yıl ve üstü	46	90,20	14,28

Tablo 19'da görüldüğü üzere, en yüksek ortalamanın 98.11 ile 11-15 yıllık evli olan bireylere ait olduğu, bunu sırasıyla 96.66 ile beş yıl ve daha az, 96.24 ile 6-10 yıllık, 94.49 ile 16-20 yıllık, 93.18 ile 21-25 yıllık, 90.20 ile 31 yıl ve daha uzun, 88.06 ile 26-30 yıllık evli olan bireylerin izlediği görülmektedir.

Evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerinin evlilik süresine göre farklılaşıp farklılaşmadığı Tek Yönlü ANOVA ile incelenmiş ve sonuçlar Tablo 20'de sunulmuştur.

Tablo 20

Evlilik Süresine Göre Evli Bireylerin Evlilik İçi Tecavüze İlişkin Görüşlerine Yönelik Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	4678,278	4	779,713	3,964	0,001	1-6, 1-7, 3-6,
Gruplarıçi	125102,316	638	196,702			3-7
Toplam	129780,594	642				

Tablo 20'de görüldüğü üzere evlilik süresine göre evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerine ait puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık ($F=3,964$, $p<.01$) bulunmuştur. Hangi gruplar arasında anlamlı farklılık olduğunu belirleyebilmek için yapılan Scheffe Testi yapılmıştır. 5 yıllık ve 5 yıldan daha kısa süredir ve 11-15 yıllık evli olan bireylerin aldıkları puanlar ile hem 26-30 yıllık hem de 31 yıllık ve daha uzun süredir evli olan bireylerin aldıkları puanlar arasında anlamlı fark olduğu görülmüştür. Söz konusu dört gruba ait ortalama puanlar incelendiğinde, daha kısa süredir evli olan bireylerin aldıkları puanların

ortalamalarının [5 yıl ve altı (\bar{X} =96.66), 11-15 yıl (\bar{X} =98.11)], daha uzun süredir evli olan bireylerin aldıkları puanların ortalamalarından [26-30 yıl (\bar{X} =88.06), 31 yıl ve üstü (\bar{X} =90.20)] daha yüksek olduğu görülmektedir. Buna göre, evlilik süresi kısa olan bireylerin, evlilik süresi uzun olanlara göre evlilik içi tecavüze ilişkin karşıt görüşe daha fazla sahip oldukları söylenebilir.

Cinsel yaşamdan memnuniyet düzeyine göre evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerine yönelik bulgular ve yorumlar. Evli bireylerin cinsel yaşamdan memnuniyet düzeyine göre evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerinin puan ortalamalarına yönelik betimsel istatistikler tablo 21’de sunulmuştur.

Tablo 21

Cinsel Yaşamdan Memnuniyet Düzeyine Göre Evli Bireylerin Evlilik İçi Tecavüze İlişkin Görüşlerine Yönelik Betimsel İstatistikler

Değişken	Cinsel Yaşamdan Memnuniyet	N	\bar{X}	S
Evlilik İçi Tecavüze İlişkin Görüş	1. Hiç memnun değilim	30	92,60	14,71
	2. Memnun değilim	39	93,00	15,43
	3. Kısmen memnunum	124	94,94	13,62
	4. Memnunum	162	94,64	15,01
	5. Tamamen memnunum	288	96,28	13,79

Tablo 21’de görüldüğü üzere, en yüksek ortalamanın 96.28 ile cinsel yaşamından tamamen memnun olan evli bireylere ait olduğu, bunu sırasıyla 94.94 ile cinsel yaşamından kısmen memnun, 94.64 ile memnun olan, 93.00 ile memnun olmayan, 92.60 ile hiç memnun olmayan evli bireylerin izlediği görülmektedir.

Evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerinin cinsel yaşamdan memnuniyet düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığı Tek Yönlü ANOVA ile incelenmiş ve sonuçlar Tablo 22’de sunulmuştur.

Tablo 22

Cinsel Yaşamdan Memnuniyet Düzeyine Göre Evli Bireylerin Evlilik İçi Tecavüze İlişkin Görüşlerine Yönelik Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	789,745	4	197,436	0,977	0,420	
Gruplariçi	128990,849	638	202,180			-
Toplam	129780,594	642				

Tablo 22’de görüldüğü üzere, cinsel yaşamdan memnuniyet düzeylerine göre evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerine ait puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık ($F=0,977$, $p>.05$) bulunmamıştır.

Alkol/madde kullanıp kullanmama durumuna göre evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerine yönelik bulgular ve yorumlar. Evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerinin alkol/madde kullanıp kullanmama durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığı İlişkisiz Örneklem t Testi ile incelenmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 23’te sunulmuştur.

Tablo 23

Alkol/Madde Kullanıp Kullanmama Durumuna Göre Evli Bireylerin Evlilik İçi Tecavüze İlişkin Görüşlerine Yönelik Betimsel İstatistikler ve t Testi Sonuçları

Değişken	Alkol/Madde Kullanımı	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Evlilik İçi Tecavüze İlişkin Görüş	Evet	162	97,02	13,21	641	1,846	0,065
	Hayır	481	94,64	14,51			

Tablo 23’te görüldüğü üzere, alkol/madde kullanıp kullanmama durumuna göre evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerine ait puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık ($t=1,846$, $p>.05$) bulunmamıştır.

Geçmişte şiddete maruz kalıp kalmama durumuna göre evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerine yönelik bulgular ve yorumlar. Evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerinin geçmişte şiddete maruz kalıp kalmama durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığı İlişkisiz Örneklem t Testi ile incelenmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 24’te sunulmuştur.

Tablo 24

Geçmişte Şiddete Maruz Kalıp Kalmama Durumuna Göre Evli Bireylerin Evlilik İçi Tecavüze İlişkin Görüşlerine Yönelik Betimsel İstatistikler ve t Testi Sonuçları

Değişken	Geçmişte Şiddete Maruz Kalma	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Evlilik İçi Tecavüze İlişkin Görüş	Evet	98	92,35	14,35	641	-2,193	0,029
	Hayır	545	95,76	14,14			

Tablo 24'te görüldüğü üzere, geçmişte şiddete maruz kalmamış evli bireylerin aldıkları puanların ortalamaları ($\bar{X}=95.76$), geçmişte şiddete maruz kalmayanların aldıkları puanların ortalamalarından ($\bar{X}=92.35$) daha yüksektir. İlişkisiz Örneklem t Testi sonucunda geçmişte şiddete maruz kalıp kalmama durumuna göre evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerine ait puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık ($t= -2,193$, $p<.05$) bulunmuştur. Buna göre, geçmişte şiddete maruz kalmamış evli bireylerin, geçmişte şiddete maruz kalanlara göre evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerinin daha karşıt olduğu söylenebilir.

Toplumsal cinsiyet rolüne göre evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerine yönelik bulgular ve yorumlar. Evli bireylerin toplumsal cinsiyet rolüne göre evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerinin puan ortalamalarına yönelik betimsel istatistikler tablo 25'te sunulmuştur.

Tablo 25

Toplumsal Cinsiyet Rolüne Göre Evli Bireylerin Evlilik İçi Tecavüze İlişkin Görüşlerine Yönelik Betimsel İstatistikler

Değişken	Cinsiyet Rolü	N	\bar{X}	S
Evlilikte İçi Tecavüze İlişkin Görüş	1. Androjen	320	95,14	0,71
	2. Erkeksi	126	92,60	1,31
	3. Kadınsı	107	98,56	1,27
	4. Belirsiz	90	95,32	1,68

Tablo 25'te görüldüğü üzere, en yüksek ortalamanın 98.56 ile kadınsı cinsiyet rolüne sahip evli bireylere ait olduğu, bunu sırasıyla 95.32 ile belirsiz, 95.14 ile androjen ve 92.60 ile erkeksi cinsiyet rolüne sahip evli bireylerin izlediği görülmektedir.

Evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerinin toplumsal cinsiyet rolüne göre farklılaşıp farklılaşmadığı Tek Yönlü ANOVA ile incelenmiş ve sonuçlar Tablo 26'da sunulmuştur.

Tablo 26

Toplumsal Cinsiyet Rolüne Göre Evli Bireylerin Evlilik İçi Tecavüze İlişkin Görüşlerine Yönelik Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	2059,753	3	686,584	3,435	0,017	
Gruplarıçi	127720,841	639	199,876			2-3
Toplam	129780,594	642				

Tablo 26'da sahip olunan toplumsal cinsiyet rolüne göre evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerine ait puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık ($F=3,435$, $p<.05$) bulunmuştur. Hangi gruplar arasında anlamlı farklılık olduğunu belirleyebilmek için uygulanan Scheffe Testi sonucunda, yalnızca erkeksi ve kadınsı cinsiyet rolüne sahip evli bireyler arasında anlamlı fark olduğu görülmüştür. Kadınsı cinsiyet rolüne sahip evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerine ait puanlarının ortalamaları ($\bar{X}=98.56$), erkeksi cinsiyet rolüne sahip evli bireylerinkinden ($\bar{X}=92.60$) yüksektir. Buna göre, kadınsı cinsiyet rolüne sahip evli bireylerin, erkeksi cinsiyet rolüne sahip olan bireylere göre evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerinin daha karşıt olduğu söylenebilir.

Boyun eğici davranış düzeyine göre evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerine yönelik bulgular ve yorumlar. Evli bireylerin boyun eğici davranış düzeyine göre evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerinin puan ortalamalarına yönelik betimsel istatistikler tablo 27'de sunulmuştur.

Tablo 27

Boyun Eğici Davranış Düzeyine Göre Evli Bireylerin Evlilik İçi Tecavüze İlişkin Görüşlerine Yönelik Betimsel İstatistikler

Değişken	Boyun Eğici Davranış Düzeyi	N	\bar{X}	S
Evlilik İçi Tecavüze İlişkin Görüş	1. Düşük	91	95,64	12,93
	2. Orta	458	95,44	14,06
	3. Yüksek	94	93,88	16,13

Tablo 27'da görüldüğü üzere, en yüksek ortalamanın 95.64 ile boyun eğici davranış düzeyi düşük olan evli bireylere ait olduğu, bunu sırasıyla 95.44 ile orta

ve 93.88 ile yüksek düzeyde boyun eğici davranışa sahip olan evli bireylerin izlediği görülmektedir.

Evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerinin boyun eğici davranış düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığı Tek Yönlü ANOVA ile incelenmiş ve sonuçlar Tablo 28'de sunulmuştur.

Tablo 28

Boyun Eğici Davranış Düzeyine Göre Evli Bireylerin Evlilik İçi Tecavüze İlişkin Görüşlerine Yönelik Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	205,185	2	102,592	0,507	0,603	
Gruplariçi	129575,409	640	202,462			-
Toplam	129780,594	642				

Tablo 28'de boyun eğici davranış düzeyine göre evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerine ait puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık ($F=0,507$, $p>.05$) bulunmamıştır.

Bölüm 5

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Araştırmanın bu bölümünde Evlilik İçi Tecavüz Ölçeği'ne, evlilik içi tecavüze ilişkin elde edilen nitel ve nicel sonuçların özetine, tartışılmasına ve araştırma sonuçlarına göre geliştirilen önerilere yer verilmiştir.

Sonuçlar

1. Araştırmanın nitel sonuçlarına göre evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin değerlendirmeleri çerçevesinde “Evlilikte Cinsellik” ve “Evlilik İçi Tecavüz” olmak üzere iki temel alan ortaya çıkmıştır. “Evlilikte Cinsellik” temel alanında “Cinsel İlişkinin Evlilikteki Yeri ve Önemi” ve “Eşlerin Birbirleriyle Cinsel İlişkiye Girme Durumları” olarak adlandırılan iki tema bu temalara ilişkin alt temalar belirlenmiştir. “Evlilik İçi Tecavüz” temel alanında ise “Evlilik İçi Tecavüz Nedir?”, “Mağdura Yönelik Tutumlar”, “Faile Yönelik Tutumlar”, Evlilik İçi Tecavüzün Nedenleri”, “Tecavüzün Etkileri” ve “Evlilik İçi Tecavüz ile Fiziksel Şiddetle Birlikte Yaşanması” olarak adlandırılan altı tema ve bu temalara ilişkin alt temalar belirlenmiştir.

2. EİTÖ evli bireylerin evlilik içi tecavüze yönelik görüşlerini ölçen geçerli ve güvenilir bir ölçme aracıdır.

3. Evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşleri cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılaşmaktadır. Erkeklere kıyasla kadınların evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerinin daha olumsuz olduğu görülmüştür.

4. Evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşleri yaşa göre istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılaşmaktadır. 45-54 yaş aralığındaki daha yaşlı bireylere kıyasla 26-34 yaş aralığındaki daha genç bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerinin daha olumsuz olduğu görülmüştür.

5. Evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşleri eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılaşmaktadır. Eğitim düzeyi düşük olan bireylere kıyasla eğitim düzeyi daha yüksek olan bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerinin daha olumsuz olduğu görülmüştür.

6. Evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşleri yaşamın çoğunun geçirildiği yere göre istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılaşmaktadır.

Yaşamının çoğunu kırsal alanda (köy/kasaba/ilçe) geçiren bireylere kıyasla yaşamının çoğunu kentsel alanda (il/büyükşehir) geçiren bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerinin daha olumsuz olduğu görülmüştür.

7. Evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşleri çalışıp çalışmama durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılaşmaktadır. Ücret karşılığı herhangi bir işte çalışmayan bireylere kıyasla ücret karşılığı herhangi bir işte çalışan bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerinin daha olumsuz olduğu görülmüştür.

8. Evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşleri evlilik biçimine göre istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılaşmaktadır. Görücü usulü/kaçarak evlenen bireylere kıyasla anlaşarak/severek evlenen bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerinin daha olumsuz olduğu görülmüştür.

9. Evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşleri evlilik süresine göre istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılaşmaktadır. Daha uzun süredir evli olan bireylere kıyasla daha kısa süredir evli olan bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerinin daha olumsuz olduğu görülmüştür.

10. Evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşleri cinsel yaşamdan memnuniyet düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılaşmamaktadır.

11. Evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşleri alkol/madde kullanıp kullanmama durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılaşmamaktadır.

12. Evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşleri geçmişte şiddete maruz kalıp kalmadıklarına göre istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılaşmaktadır. Geçmişte şiddete maruz kalmış bireylere kıyasla geçmişte şiddete maruz kalmamış bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerinin daha olumsuz olduğu görülmüştür.

13. Evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşleri sahip oldukları toplumsal cinsiyet rollerine göre istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılaşmaktadır. Erkeksi cinsiyet rolüne sahip bireylere kıyasla kadınsı cinsiyet rolüne sahip bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerinin daha olumsuz olduğu görülmüştür.

14. Evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşleri boyun eğici davranış düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılaşmamaktadır.

Nitel ve Nicel Bulguların İlişkilendirilmesi ve Tartışma

Bu başlık altında araştırmanın nitel ve nicel boyutlarından elde edilen bulgular birlikte ele alınarak giriş bölümünde sunulan alt problemlerin sırasına uygun olarak literatür çerçevesinde tartışılmıştır.

Cinsiyete göre evli bireylerin evlilik içi tecavüze yönelik görüşlerine ilişkin tartışma. Araştırma bulguları kadınların evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerinin, erkeklere göre daha olumsuz olduğunu göstermiştir. Birçok araştırmada kadınların, erkeklere kıyasla evlilik içi tecavüzün kabul edilemezliği görüşüne daha fazla sahip oldukları bulgusuna ulaşılmış ve bu bulgular bu araştırmadan elde edilen bulgu ile tutarlık göstermektedir. Jeffords ve Dull (1982) evlilik içi tecavüz yasalarına toplumun bakış açısını araştırdıkları çalışmalarında kadınların %45'inin, erkeklerin ise %25'inin evlilik içi tecavüzü suç sayan bir yasadan yana olduklarını ortaya koymuşlardır. Harris ve Cook (1994), kadına yönelik şiddeti meşru görme ve cinsiyetçilik tutumu ilişkisinde kadınların, erkeklere oranla evlilik içi şiddete daha güçlü bir şekilde karşı çıktıklarını ortaya koymuşlardır. Monson, Byrd ve L. Rohling (1996, 2000) tarafından farklı tecavüz senaryoları kullanılarak yapılan çalışmalarda kadınların yabancı tecavüzü ve evlilik içi tecavüz senaryolarındaki cinsel eylemleri tecavüz ve kadın haklarının ihlali olarak değerlendirdikleri, erkeklerin ise yabancı tecavüzünü tanımlayan skeçteki eylemin tecavüz olduğunu ve evlilik içi tecavüzden ziyade yabancı tecavüzünün kadın haklarının ihlali olduğunu düşündükleri bulunmuştur. Benzer bir şekilde Kirkwood ve Cecil (2001) evlilik içi tecavüze ilişkin bakış açısını değerlendirdikleri araştırmalarında, eşler arasında karşılıklı rızanın olmadığı dört tecavüz senaryosundan üçünde eylemin "tecavüz" olarak nitelendirilmesinde cinsiyete göre anlamlı bir farklılık bulmuşlardır. Kadınlar rıza olmadan gerçekleşen eylemin, tecavüz olduğunu erkeklerden daha fazla savunmuşlardır. Auster ve Leone (2001) tarafından yapılan çalışmada, evlilikte zorla cinsel ilişkinin suç kabul edildiği bir yasayı onaylayıp onaylamadıkları sorulduğunda kadınların %56.5'i, erkeklerin ise %35'i olumlu cevap vermişlerdir.

Türkiye’de yapılan bir araştırmada Serdar Tekeli (2011) kadına yönelik şiddetin özellikle erkeklerce belli gerekçelerle onaylandığına dair ve özellikle cinsel şiddet mağduru olan kadınlara yönelik suçlayıcı bulgulara ulaşmıştır. Kadınlarda ise mağdur kadına yönelik daha esnek bir yaklaşım belirlenmiştir. Bora (2015) tarafından evli bireylerle yapılan bir diğeri çalışma sonucunda erkeklerin, kadınlara göre fiziksel ve sözel şiddeti daha çok tolere ettikleri, kadınların ise ayrılmaya ilişkin olumlu tutumlarının erkeklere oranla daha yüksek olduğu anlaşılmıştır. Erkekler, şiddeti daha kabul edilebilir ve meşrulaştırabilir bir olgu olarak görürken kadınların ayrılmaya ilişkin olumlu tutumlarının erkeklere oranla daha yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Çalışma kapsamında katılımcılara, aile içi şiddete maruz kalan birini gördüklerinde ne yapacakları sorulmuştur. Kadın katılımcıların %50.4’ünün bu eylemi bir suç olarak gördüğü ve polise bildirilmesi gerektiğini düşündükleri görülmüştür. Oysa erkeklerin % 46.7’sinin bu konuyu daha çok bir aile meselesi olarak gördükleri, bir suç olarak değerlendirmedikleri ortaya konmuştur.

Güler, Tel ve Özkan Tuncay’ın (2005) 162 kadınla yaptıkları çalışmada kadınların %57’si erkeklerin, %4’ü ise kadınların şiddet uyguladığını ifade etmişlerdir. Ayrıca araştırma grubundaki kadınların %60’ı kadınların, %3’ü ise erkeklerin şiddet mağduru olduğunu belirtmiştir. T.C Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu’nun (1995) verilerinde de şiddete uğrayanların %90’ından fazlasının kadınlar ve çocuklar olduğu, kadınlara şiddet uygulayanların ise %96’dan fazlasının erkekler olduğu belirtilmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu (2016) verilerine göre ise eşler arasında anlaşmazlık olduğunda, erkeklerin %2.3’ü eşlerinin zor kullandığını (fiziksel şiddet), %5.1’i eşlerinin yatağını ayırdığını belirtmiştir. Kadınların bir kısmı küserek, yataklarını ayırıp eşinin istek ve beklentilerini yerine getirmeyerek eşlerini cezalandırmaktadır. Buradan hareketle erkeklerin de kadın şiddetine uğradıkları ancak kadınların maruz kaldıkları aile içi şiddet oranlarıyla karşılaştırıldığında bu oranın hayli düşük olduğu sonucu çıkarılabilir. Genellikle şiddetin mağdur tarafı olan kadınlar kendilerine şiddet uygulanmasını istemedikleri için şiddetin bir türü olan evlilik içi tecavüze karşıt bir görüşe sahip oldukları söylenebilir.

Şiddetin özellikle de fiziksel ve cinsel şiddetin daha çok erkekler tarafından kadınlara uygulanması mağdurların genellikle kadın, failerin de erkek olmasına yol

açmaktadır. Çocukluktan itibaren erkeklerin ve kızların yetiştirilme biçimlerinin birbirinden farklı olması, şiddetin erkekler için hoş görülmesi, buna karşın kız çocuklarının uyumlu davranışlarının onaylanması erkeklerin şiddete başvurma davranışlarının pekişmesinde ve şiddete daha olumlu bakmalarında etkili olabilir. Evlilikte şiddet, kadın-erkek arasındaki güç eşitsizliğine dayalı olarak genellikle erkeklerin, kadın üzerinde baskı kurarak onu kontrol altına alabilmeyi amaçlaması nedeniyle yaşanmaktadır. Türk toplumunda erkeğin “Erkek adam dediğin...” ifadesiyle sık sık pekiştirilmesinden dolayı erkekler, kendilerini toplumun beklediği şekilde davranmaya mecbur hissetmektedirler. Erkekler toplumun kendilerinden beklediği rollerin dışına çıkmamaya, başka bir deyişle “erkek olmanın” gerektirdiklerini yerine getirmeye çabalamaktadırlar. Bu durum erkeği çevresine ve özellikle de kendisine karşı “erkeklik ispatı” ihtiyacı ile karşı karşıya bırakmaktadır. Erkekliği ve egemenliği kaybetme korkusu ise erkeklerde ciddi bir gerilime ve kaygıya neden olabilmektedir (Oktan, 2008). Böylece erkekler, erkekliğine karşı bir tehdit algıladığında kadınlar üzerinde güç kullanarak evlilik içi tecavüze yönelebilirler, aynı zamanda bu durumun erkeklerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerinin olumlu olmasını açıklamaya yardımcı olacağı düşünülmektedir. Kadınların sosyal medya, kitle iletişim araçları aracılığıyla hakları konusunda bilinçlenmeleri, kadının eğitim düzeyinin yükselmesi, aktif bir şekilde iş yaşamına katılması ve artan bağımsızlık isteği kadının aile içi şiddete karşı duruşunu, tutumunu değiştirmekte ve kendilerinden önceki kuşaklar gibi erkeklere itaat etmemelerine neden olabilmektedir. Konuyla ilgili yeterli bilgi ve bilince sahip olmayan kişiler tarafından sunulan, bilgilendirici yönü zayıf olan kadın programları, şiddet yaşayan kadınların yaşadıklarını anlatmalarına uygun bir ortam yaratarak kadına yönelik şiddetin kanıksanmasına neden olsa da kadınları şiddet konusunda bir miktar da bilinçlendirmektedir. Bu durum da kadınların ve erkeklerin aile içi şiddete dolayısıyla evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerini farklılaştırmaktadır.

Sosyal kimlik ve sosyal karşılaştırma konusundaki çalışmalar bireylerin kendi grup üyelerine karşı olumlu, diğer grup üyelerine karşı ise olumsuz tutumlara sahip olduğunu gösterdiğinden sosyal psikologlar, erkeklerin tecavüz mitlerini kabul etme düzeylerinin yüksek olmasını ve tecavüze uğrayan kişiye ilişkin olumsuz tutumlara sahip olmalarını beklemişler, araştırmalarında bu varsayımları test etmişlerdir. Sonuç olarak da erkeklerin faille özdeşim kurması, kadınların ise

tecavüz mağduruyla empati kurması beklenmiştir. Yapılan çalışmalar sonucunda erkeklerin tecavüz kurbanlarına ilişkin destekleyici tutumlara daha az sahip oldukları (Ward, 1988), tecavüze ilişkin toleranslarının daha yüksek olduğu (Brady ve diğ., 1991; Deitz ve diğ., 1982), cinsel saldırı mağdurlarını daha fazla suçladıkları ve aşağıladıkları (Feild, 1978), kadın katılımcılara oranla faili daha az suçladıkları (Howells ve ark., 1984) tespit edilmiştir. Bu çalışmada kadınların, evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerinin erkeklerden daha olumsuz olduğu, erkeklerin evlilik içi tecavüze normalleştiren bir görüşe daha fazla sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Kendilerinin de evlilik içi tecavüze maruz kalma ihtimalini düşündüklerinden, hemcinslerini anlamaya ve desteklemeye daha eğilimli olduklarından kadınların evlilik içi tecavüze ilişkin daha duyarlı ve karşıt bir görüşe sahip oldukları söylenebilir.

Yaşa göre evli bireylerin evlilik içi tecavüze yönelik görüşlerine ilişkin tartışma. Araştırmaya katılan evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşleri ele alındığında; evlilik içi tecavüze ilişkin olumsuz görüşün 25 ve daha genç yaş aralığında daha az, 26-44 yaş aralığında en yüksek olduğu, 45-54 yaş grubunda düşüşe geçtiği ve 55 yaş ve daha yaşlı bireylerde ise en düşük seviyeye ulaştığı görülmüştür. Ayrıca araştırma kapsamındaki 26-34 yaş aralığındaki evli bireyler ile 45-54 yaş aralığındaki evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerinin anlamlı olarak farklılaştığı, daha genç gruptaki bireylerin görüşlerinin daha olumsuz olduğu ortaya konmuştur. Araştırma sonucunda elde edilen bu bulguyu destekleyen araştırma sonuçları bulunmaktadır. Jeffords ve Dull'ın (1982) evlilik içi tecavüzü suç sayan bir yasaya ilişkin bakış açısını ele aldığı çalışmada daha genç bireyler, biraz daha yaşlı bireylere göre yasadan yana bir tutum sergiledikleri için yaş önemli bir yordayıcı olarak bulunmuştur. Araştırma sonuçları 40 yaşın altındaki bireylerin %45'inin, 40 yaşın üstündeki bireylerin ise %27'sinin evlilik içi tecavüze karşı yasadan yana olduklarını göstermiştir. Cinsiyet ve yaş açısından bakıldığında; daha genç kadınların %59'u, daha yaşlı kadınların %33'ü, buna karşın daha genç erkeklerin %30'u, daha yaşlı erkeklerin ise %22'si yasadan yana destekleyici tutum sergilemişlerdir. Diğer yandan bir başka çalışmada Ferro, Cermele ve Saltzman (2009) öğrencilerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerinin yaşa göre değişmediği sonucuna ulaşmışlardır. Araştırmacılar bu durumu günümüz üniversite öğrencilerinin daha eğitilmiş olmalarına ve tecavüzle ilgili

konularda önceki nesillere göre farkındalık düzeylerinin daha yüksek olmasına bağlamışlardır. Ayrıca bu çalışmada yaş ranjının az olmasının da sonuç üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir. Buradan hareketle; daha genç neslin, önceki nesillere göre televizyon, radyo programları, internet, sosyal medya vb. aracılığı ile her türlü bilgiye kolayca ulaşabildikleri için bu konuda daha bilinçli, duyarlı oldukları ve evlilik içi tecavüze ilişkin karşıt görüşe sahip oldukları sonucu çıkarılabilir.

Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü (2008) tarafından yapılan araştırmada “Bazı durumlarda erkekler eşlerini dövebilirler.” ifadesine katılma oranları yaş grupları açısından değerlendirildiğinde, 45-59 yaş grubundaki kadınlar arasında oran %18 iken, 15-24 yaş grubunda bu oran %12 düzeyindedir. Bu sonuç aile içi şiddet konusunda genç kuşakların tutumlarının değişmekte olduğunu göstermektedir. Benzer şekilde “Kadının istemediği halde eşiyile cinsel ilişkiye girmesi” görüşüne katılan kadınların yüzdesine bakıldığında oranın 25-34 yaş aralığında %22, 35-44 yaş aralığında %29, 45-59 yaş aralığında %41 olduğu görülmüştür. Yaşı 50'nin üzerinde olan kadınların büyük bir bölümü çocuklar ve ailenin varlığını sürdürmesi için şiddet uygulayan bir erkekle geçinmenin ve onu yatıştırmanın önemli olduğunu, bu durumun da kadının elinde olduğunu belirtmiştir. Aynı araştırmada evli kadının canı istemiyorsa, sağlık sorunları varsa, eşi sarhoşsa, kadına eşi tarafından kötü muamele ediliyorsa gibi durumlarda cinsel ilişkiyi reddetme durumlarına yaş grupları açısından bakıldığında; 15-24 yaş grubunun ortalamalarının düşük olduğu, 25-34 yaş aralığında yükselen ortalamaların 35-44 yaş aralığında tekrar düşüğe geçerek 45-59 yaş grubunda en düşük seviyeye ulaştığı gözlenmiştir.

Kocadaş ve Kılıç (2012) tarafından yapılan çalışmada eşi şiddet uyguladığında veya dövdüğünde ilk olarak ne yapacaklarıyla kadınların yaş dağılımı arasındaki ilişki ortaya konmaya çalışılmıştır. Yaş aralığı arttıkça “Karşılık verip kendimi savunurum.” ifadesiyle ters orantı tespit edilmiştir. Ayrıca yaş aralığı arttıkça “Eşim ne yaparsa haklıdır.” ifadesine katılma oranının da arttığı görülmüştür. Buradan hareketle; önceki kuşakların geçmişte daha fazla şiddet gördüklerinden şiddeti kanıksamaları, şiddete yönelik tutumlarının daha geleneksel olması nedeniyle yaş arttıkça evli bireylerin evlilik içi tecavüzün kabul edilebilir olduğuna dair bir görüş geliştirdikleri söylenebilir.

Diğer yandan Kirkwood ve Cecil (2001) tarafından yapılan bir çalışmadan elde edilen sonuçlar bu çalışmadan elde edilen bulguyu desteklememektedir. Söz konusu çalışmada yaşın, bireylerin evlilik içi tecavüze yönelik görüşlerini etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır. Demografik değişkenlerden yaş şiddete uğrama, şiddet uygulama ve şiddete yönelik tutumlara etkisi açısından pek çok araştırmada sınanmış bir değişkendir. Genç yaş grubunda olma, şiddetin hem faili hem de mağduru olma yönünden önemli bir risk unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ)'nün (2005) nüfus temelli araştırma sonuçlarına göre, şiddete uğrama bakımından en büyük risk grubunu genç kadınlar, benzer şekilde şiddet uygulama bakımından en büyük risk grubunu genç erkekler oluşturmaktadır. Araştırmada cinayetle sonuçlanan şiddet olaylarında ilk sırada yer alan erkeklerin yaş aralığı 15-29, ikinci sırada yer alanların yaş aralığı ise 30-44 olarak belirlenmiştir. Stets ve Straus'un (1989) şiddetin olası risk faktörlerini belirlemek amacıyla yaptıkları araştırma sonuçlarına göre, her iki eşte de yaşla birlikte fiziksel şiddeti onaylama ve fiziksel şiddet uygulama olasılığı azalmaktadır. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı'nın yaptığı çalışmada (1998), evli veya başından bir evlilik geçmiş kişilerin yaşları arttıkça şiddet ölçeğinden aldıkları puanların azaldığı, şiddet gösterme eğilimi açısından genç olanların en önemli risk grubunu oluşturduğu saptanmıştır. TÜİK (2016) verilerine göre, eşler arasında anlaşmazlık yaşandığında erkeklere göre eşlerinin gösterdiği tepkiler incelendiğinde; eşlerinin fiziksel şiddet uyguladığını belirten erkeklerin oranının 20-24 yaş aralığında %4.2, 60 yaş ve sonrasında %1.6 olduğu, ayrıca eşlerinin yatağını ayırdığını ifade eden erkeklerin oranının 20-24 yaş aralığında %8.2 iken 60 yaş ve sonrasında bu oranın %2.9'a kadar gerilediği görülmüştür. Dolayısıyla erkekler için de şiddete uğrama açısından genç yaşların daha dezavantajlı olduğu söylenebilir.

Evliliğin kuruluşu açısından evlilik yaşı en temel belirleyicilerden biridir. Erken yaşta evlenen bireylerin eğitim, sağlık, sosyal yaşama katılım, fizyolojik ve psikolojik açıdan evlilik ve çocuk sahibi olma konusunda sorumluluk almaya yeterince hazır olmadıkları gibi pek çok yönden daha dezavantajlı oldukları söylenebilir. Evliliğin ilk yıllarının genç yaşlara denk gelmesinin hem şiddete uğrama hem de şiddetle mücadele etme açısından eşleri daha savunmasız duruma getirebildiği düşünülmektedir. Ancak günümüzde daha eğitilmiş

olduklarından ve çeşitli kaynaklar aracılığıyla konuya ilişkin farkındalık kazandıklarından gençlerin evlilik içi tecavüze ilişkin karşıt görüşe sahip oldukları düşünülmektedir. Daha yaşlı bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin kabul düzeylerinin biraz düşük olması ise şiddeti daha fazla kanıksamalarına ve şiddetle mücadele konusunda daha çaresiz olmalarına bağlanabilir.

Eğitim düzeyine göre evli bireylerin evlilik içi tecavüze yönelik görüşlerine ilişkin tartışma. Araştırmanın nitel bulguları arasında “Evlilik İçi Tecavüzün Nedenleri” temasına ait “Erkeğe İlişkin Özellikler” alt temasında eğitim seviyesi düşük bireylerin, evlilik içi tecavüzde bulunmaya daha eğilimli olabilecekleri görüşü ortaya çıkmıştır. Nicel bulgular da eğitim seviyesi düştükçe evli bireylerin, evlilik içi tecavüze destekleyen görüşe daha fazla sahip olduklarını ortaya koymuştur. Bu araştırmanın sonuçlarıyla tutarlı olacak şekilde Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü (2008) tarafından yapılan araştırmada, “İstemediği halde eşiyle cinsel ilişkiye girmek kadının görevidir.” ifadesine katılım oranlarına eğitim düzeyi açısından bakıldığında; hiç okula gitmemiş veya ilkokulu bitirememiş kadınların %54’ünün, ilkokul mezunu kadınların %31’inin, ortaokul mezunu kadınların %18’inin, lise ve üzeri eğitim düzeyine sahip olan kadınların ise %9’unun olumlu yanıt verdikleri görülmüştür. Şentürk (2012) tarafından yapılan çalışmada “Kadın istemese de eşiyle cinsel ilişkiye girmelidir.” söylemine katılım eğitimi olmayan grupta % 54.3 ile en yüksek düzeyde, lise ve daha yüksek eğitim düzeyine sahip olanlarda ise %8.9 ile en düşük düzeyde olduğu ortaya konmuştur. Yine Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü (2014) tarafından yapılan araştırmada evli kadının canı istemiyorsa, eşinden kötü muamele görüyorsa, sağlık sorunları varsa, eşi sarhoşsa gibi durumlarda cinsel ilişkiyi reddetme durumları eğitim düzeylerine göre incelendiğinde, eğitim düzeyi arttıkça kadınların reddetme düzeylerinde de belirgin bir artış olduğu görülmüştür. Eğitim ile evlilik içi tecavüz arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalarda ise birbiri ile çelişen veriler elde edilmiştir. Frieze (1983), evlilik içi tecavüz mağdurlarının eğitim düzeyinin daha düşük olduğunu tespit etmiştir. Johnson (2003) ise eğitim düzeyi daha yüksek olan kadınların, partnerlerinin fiziksel ve cinsel saldırısına maruz kalma risklerinin daha fazla olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu durum kadının eğitim seviyesi yükseldikçe daha fazla özgürleşmesi ve bilinçlenmesi nedeniyle şiddetin erkek tarafından kadına yönelik bir kontrol aracı olarak kullanılmasıyla açıklanabilir.

Eğitim bireylerin davranış şekillerinde değişiklik meydana getiren bir sũreçtir. Martha Burt (1980) Minnesota'da 600 yetişkin ile yaptığı çalışmanın sonucunda eğitimin, tecavũze ilişkin kalıp yargıların reddedilmesi ũzerinde etkisi olduğunu ortaya koymuştur. Araştırma sonuçlarına gũre "İlk randevusunda erkeğin evine giden kadın cinsel birliktelikte bulunmak istediğini ima ediyordu.", "Sokakta erkeklerle konuşmak için fazla iyi olduğunu dũřũnen burnu havada bir kadın iyi bir dersi hak ediyordur." ve "Tecavũz olaylarının çoğunda kurban rastgele cinsel ilişkide bulunan ya da kũtũ anılan bir kadındır." şeklindeki ifadelere katılma eğiliminin, eğitim dũzeyi yũksek katılımcılarda daha dũřũk olduğu bulunmuştur (Çoklar, 2007).

Aile içi şiddetle ilişkili olan diğer risk faktũrlerinde olduğu gibi gerek kadının gerekse erkeğin eğitim dũzeyinin artması şiddeti ẽnlemede tek başına yeterli değildir. Her eğitim dũzeyinden birey şiddete maruz kaldığı gibi, her eğitim dũzeyinden birey de şiddet uygulayabilmektedir. Ancak eğitimin, insan hayatındaki ẽnemli unsurlardan biri olarak bireyin kişiliğini, sosyalleşmesini, toplumsal değerlerin kazanılmasını, kuralların ve hakların ẽnrenilmesini sağladığı gũz ẽnũne alındığında eğitimin şiddet ẽnũnde koruyucu bir faktũr olacağı beklenebilir. Bireylerin eğitim seviyesinin yũkselmesi geleneksel cinsiyet rollerinin sorgulamasında, insan haklarının farkına varılmasında ẽnemli bir rol oynamaktadır. Bu farkındalık bireyin ẽnzgũveninin artmasını, haklarının ve sorumluluklarının bilincine varmasını, kendini ve haklarını daha iyi korumasını sağlamaktadır. Ȗte yandan eğitim dũzeyi yũksek birey, kendisine ve çevresine bakış açısını değiştirerek problem çũzmede şiddetin uygun bir araç olmadığına, şiddetin uzun vadede doğuracağı zararların farkına vararak huzurlu ve ilişkilerin sevgi, saygı ve hořgũrũ çerçevesinde dũzenlenmesi gerektiğine dair bilinç geliştirebilir.

Aile içi şiddet konu olduğunda da bireylerin aile içi şiddete uğrama olasılıkları ve şiddetle mũcadele biçimleri eğitim dũzeylerine gũre farklılık gũstermektedir. Çeşitli araştırma sonuçları kadınların eğitim seviyesi yũkseldikçe eşleri ya da birlikte oldukları kişiler tarafından fiziksel ya da cinsel şiddete uğrama oranlarının azaldığını gũstermektedir. Eğitim, şiddete uğramanın yanı sıra şiddet uygulama ũzerinde de etkilidir. Hacettepe Ȗniversitesi Nũfus Etũtleri Enstitũsũ (2014) tarafından yapılan araştırmada eğitim dũzeyi arttıka erkeklerde cinsel

şiddet uygulama oranlarının azaldığı görülmektedir. Hiç okula gitmemiş ya da ilkokulu bitirememiş erkeklerde cinsel şiddet uygulama oranı %19.4 iken lisans ve lisans üstü eğitim düzeyine sahip erkeklerde bu oranın %3.9'a kadar gerilediği gözlenmektedir.

Eğitim düzeyi sosyal ilişkiler ve sahip olunan olanaklar üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Eğitim düzeyleri düşük olup çalışmayan ve herhangi bir ekonomik destekleri de olmayan bireyler eşleriyle ortak yaşamı bir şekilde sürdürebilmek için şiddete karşı çok kararlı bir tepki gösterememekte, özellikle de yakın çevrelerinde destek veren birilerinin olmaması durumunda çocuklarını da düşünerek evden tümüyle ayrılmaya ve boşanmaya cesaret edememektedirler. Bu durum bireylerin özgüvenlerini zedeleyerek onları çaresizliğe itip aile içi şiddeti içselleştirmelerine, şiddete katlanmalarına neden olmaktadır. Buradan yola çıkarak aile içi şiddete dolayısıyla evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerin eğitim düzeyine göre farklılaşacağı açıktır. Eğitim düzeyi arttıkça bireylerde evlilik içi tecavüze ilişkin farkındalık düzeyi yükselmekte ve bunun tolere edilemez bir durum olduğu algısı oluşmaktadır. Bu algının bu araştırmada da görüldüğü üzere evlilik içi tecavüze ilişkin karşıt görüşün artmasında etkili olduğu düşünülmektedir.

Yaşamın çoğunun geçirildiği yere göre evli bireylerin evlilik içi tecavüze yönelik görüşlerine ilişkin tartışma. Araştırma bulguları yaşamının çoğunu köy/kasaba/ilçede yani kırsal alanda geçiren evli bireylerin, yaşamının çoğunu il veya büyükşehirde geçiren bireylere göre evlilik içi tecavüzün kabul edilebilir olduğuna dair bir görüşe sahip olduklarını göstermiştir. Bu araştırma sonuçlarını destekleyecek şekilde Hacettepe Nüfus Etütleri Enstitüsü'nün (2008) araştırmasında kentsel alanda yaşayan kadınların %38'i fiziksel, %14'ü cinsel şiddete uğradıklarını, kırsal alanda yaşayan kadınların ise %43'ü fiziksel, %18'i cinsel şiddete uğradıklarını ifade etmişlerdir. Kırsal kesimde yaşayan kadınların "İstemese de korkudan kadının cinsel ilişkiye girmesi", "zorla cinsel ilişkiye girme", "kadının cinsel açıdan aşağılanması veya küçük düşürücü eyleme zorlanması" şeklinde cinsel şiddete yönelik tanımlanan üç davranış biçimine kentsel alanda yaşayan kadınlardan daha fazla maruz kaldıkları görülmüştür. Evlilikte cinselliğe ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla kadınlara yöneltilen "İstememesine rağmen eşiyile cinsel ilişkiye girmek kadının görevidir." ifadesini kabullenme oranı kentsel alanda %25 iken kırsal alanda bu oranın %46'ya kadar çıktığı görülmüştür.

Hacettepe Nüfus Etütleri Enstitüsü'nün (2014) araştırmasında kentsel alanda yaşayan evli kadınlar, kırsal alanda yaşayan kadınlara oranla kadının canı istemediğinde, eşinin sarhoş olması durumunda, kadının sağlık sorunu olduğunda, kadının eşi tarafından kötü muamele görmesi durumunda cinsel ilişkinin reddedilebileceğini daha fazla savunmuşlardır.

Yine Hacettepe Nüfus Etütleri Enstitüsü'nün (2014) araştırmasına göre 18 yaşından önce yapılan evlilik oranı kırsal kesimde %32, kentsel alanda ise %25'tir. Ayrıca 18 yaşından önce evlenmiş kadınların, 18 yaşından sonra evlenen kadınlara kıyasla yaşamları süresince ve de yakın dönemde cinsel şiddet içeren davranışlara daha fazla maruz kaldıkları belirlenmiştir. Erken yaşta yapılan evliliklerin bireyi şiddete uğrama açısından daha dezavantajlı ve şiddet karşısında daha savunmasız hale getirdiği gerçeğinden hareketle kırsal alanda yaşayanların evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerinin olumlu olması beklenebilir. Ayrıca kırsal alanda egemen olan ataerkil sistem erkeklere önemli avantajlar sunmaktadır. Ataerkil ailede aile reisi erkektir ve ailenin diğer bireyleri üzerinde etkilidir. Güç ailenin reisi olan erkektedir ve ilişkiler eşitlikçi değildir. Ataerkil sisteme göre evlilik, erkeğin evi geçindirdiği buna karşılık kadının da eşine hizmet ettiği ve dişiliğini sunduğu görüşüne dayalı bir işbölümüdür (Geçtan, 1984). Bu tür ailelerde kadınlar "Erkektir, döver de sever de." anlayışı ile yetiştikleri için erkeğin karşısında kendilerini güçsüz hissetmekte ve savunamamaktadırlar. Hatta ailede bu mantıkla yetiştirildikleri için şiddet uygulaması durumunda erkeğin haklı olduğu görüşünü benimsemektedirler (Şentürk, 2012). Bu durum özellikle kırsal bölgelerde daha yaygın bir şekilde göze çarpmaktadır. Dolayısıyla kırsal alanda her istediğinde eşyle cinsel ilişkiye girmek erkeğin hakkı, istemese bile eşi her istediğinde onunla cinsel ilişkiye girmek ise kadının görevi olarak görülmektedir. "Erkek adam dediğin..." ifadesi ile daha da pekiştirilen "erkeklik" algısının kırsal kesimde daha egemen olduğu düşünülmektedir. "Her istediğinde eşyle cinsel ilişkiye girmek erkeğin hakkıdır." inancının kaynağı da "erkeklik ispatı"nın bir sonucu olabilir. Bu durumda erkekliğin gereklerini yerine getirmek için ya da erkekliğe yönelik tehdit algıladıklarında evlilik içi tecavüzde bulunmanın ya da evlilik içi tecavüze ilişkin olumlu görüşün kırsal kesimde daha yaygın olduğu düşünülmektedir.

Kırsal kesimde daha geleneksel ailelerde yetişmelerinin ve geleneksel ilişkiler içinde olmalarının yanı sıra genellikle eğitim imkânlarından

yararlanamamaları, ekonomik özgürlüklerinin olmayışı gibi faktörlere bağlı olarak bireylerin şiddete maruz kalma riskinin arttığından söz edilebilir. Kırsal kesimde daha fazla egemen olan kaçarak evlenme, “Gelinlikle girdiğin evden kefenle çıkarsın.” ya da “Kadının yeri kocasının yanındır.” gibi kültürel değerlerin etkisiyle kadınların bir kısmında evlendikten sonra artık evlerine geri dönemeyecekleri, aileleri tarafından çocuklarının istenmeyeceği düşüncesi ve gelecek kaygısı hakim olmaktadır. Böyle bir durumda çoğunlukla eğitimsiz ve o zamana dek herhangi bir işte çalışmamış olan birey kendini yalnız ve çaresiz hissetmektedir. Bu durumda birey, bir anlamda kaderine razı olarak şiddeti kabullenmektedir. Ayrıca eşiyile zorla cinsel ilişkiye girmenin kadınlar ve erkekler tarafından şiddet olarak tanımlanmaması, karı-koca arasında yaşanan cinselliğin mahrem bir konu olarak evlilik ve aile içinde kalması gerektiği düşüncesi de evlilikte cinsel şiddetin normalleştirilmesine neden olmaktadır. Bütün bunlara ek olarak, “eşi her istediğinde onunla cinsel ilişkiye girmemenin günah olacağı” inancının kırsal alanda yaygın olduğu bilinmektedir. Bu nedendir ki kırsal alanda yaşayan evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerinin olumlu olması beklenen bir sonuçtur.

Diğer yandan kentsel bölgelerde bireysel yaşamın öne çıkmasıyla kültürel değerlerin etkisi zayıflamaktadır. Kent merkezlerinde sosyal çevrenin ve imkânların zenginleşmesiyle birlikte bilinçlenme seviyesi artmaktadır. Kadınların ve erkeklerin eğitim ve iş imkânlarına erişmesi onların güçlenmelerini sağlamaktadır. Bireyler için kırsal alanda uyulması gereken kurallar, itaat etme ya da otoriter tavır takınma zorunluluğu kentlerde ortadan kalkmaktadır. Bu durumun bireylerin düşüncelerinde, davranışlarında ve tutumlarında değişiklik yarattığı ve dolayısıyla yaşamının çoğunu kentsel alanda geçiren evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin karşıt görüş geliştirmelerine neden olduğu söylenebilir.

Ücret karşılığı herhangi bir işte çalışıp çalışmama durumuna göre evli bireylerin evlilik içi tecavüze yönelik görüşlerine ilişkin tartışma. Nitel bulgular “Evlilik İçi Tecavüzün Nedenleri” teması kapsamındaki “Kadının Ekonomik Özgürlüğünün ve Sosyal Desteğinin Olmaması” alt temasında ekonomik özgürlüğü olmayan kadının evlilik içi tecavüze uğrama ihtimalinin daha fazla olduğu görüşünü ortaya koymuştur. Araştırmanın nicel sonuçları da ücret karşılığı herhangi bir işte çalışan evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerinin çalışmayanlara oranla

daha olumsuz olduğunu göstermiştir. Benzer şekilde Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü (2014) tarafından yapılan araştırmada çalışan evli kadınların, çalışmayanlara oranla kadının canı istemiyorsa, sağlık sorunları varsa, kadın eşinden kötü muamele görüyorsa ve eşi sarhoşsa evli kadının cinsel ilişkiyi reddedebileceğini daha fazla savundukları görülmüştür.

Literatürde gelir düzeyi ve çalışıp çalışmama durumu, aile içi şiddeti yordayan önemli değişkenlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Yapılan bazı araştırmalarda işsiz olan evlilik içi tecavüz mağdurlarının sayısının, tecavüz mağduru olmayan eşlerden anlamlı ölçüde daha fazla olduğu tespit edilmiştir (Frieze, 1983; Johnson, 2003). Coker, Smith, McKeown, ve King (2000) ile Johnson (2003) yakın partnerinin şiddetine maruz kalmış evli kadınlarla yürüttüğü araştırma sonucunda tecavüz failinin işsiz olmasının cinsel şiddet ihtimalini arttırdığını tespit etmişlerdir. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı'nın araştırma raporunda (1995), hem erkeğin hem de kadının düzenli bir işte çalışıyor olmasının aile içi şiddete karşı koruyucu bir rol oynadığı, kadının ekonomik bağımsızlığını elde etmiş olmasının aile içi şiddetin azalmasına katkıda bulunduğu bildirilmiştir. Naçar ve arkadaşları (2009) düşük sosyo-ekonomik düzeye sahip kadınların şiddete maruz kalma olasılığının 2.1 kat daha fazla, benzer biçimde Kocacık ve Doğan (2006) düşük gelire sahip olan ailelerde kadınların şiddete maruz kalma olasılığının oldukça yüksek olduğunu göstermişlerdir. Efe ve Ayaz (2010) tarafından yapılan çalışmada, gelir durumu düşük olan ve eşi çalışmayan kadınların daha fazla şiddete uğradıkları belirlenmiştir. Pek çok araştırma sonucu ekonomik bağımsızlığı olmayan, gelir düzeyi düşük kadınların şiddete maruz kalma olasılıklarının daha fazla olduğunu göstermiştir.

Sosyo-ekonomik düzeyin düşük olması ve gelir yoksulluğunun bireylerin çeşitli fırsatlara erişimini engellediği için insan hayatında şiddeti arttırıcı bir etken olabilmektedir. Gelir düzeyi düşük ya da çalışmayan kişilerde şiddet uygulama oranının yüksek olması engellenme ve stres kuramı ile kaynak kuramının açıklamaları çerçevesinde ele alınabilir. Buna göre çalışmayan bireylerin maddi olanaksızlıklar nedeniyle daha fazla engellenme yaşadıkları, ekonomik yetersizlikler nedeniyle artan stresle başa çıkamadıklarında tepki olarak şiddete başvurdukları ifade edilmektedir. Kaynak kuramına göre ise zengin maddi kaynaklara sahip olmak, güce sahip olmak anlamına geldiğinden yeterli düzeyde

ekonomik kaynağa sahip olmayan bireyler şiddete başvurarak gücü ellerinde bulundurmaya çalışmaktadırlar (Gelles ve Straus, 1979).

Çalışmak sadece gelir elde etmenin ve yaşamı idame ettirebilmenin ötesinde insanın var olma amaçlarından biridir. Çalışan bireyin kendisine saygısı artmakta ve birey toplum için yararlı bir şeyler gerçekleştirme duygusu yaşamaktadır. Öyle ki çalışan bireyler üretmenin, başarmanın verdiği hazla toplumla bütünleşebilmektedir. Çalışan birey kendisine ve ailesine sosyal statü sağlarken çalışma hayatı, bireyin düzenli bir yaşam sürme ihtiyacına cevap vermektedir (Tınar, 1996). Çalışmayan ya da çalışmayan bireyler temel ihtiyaçlarını dahi karşılayamadıklarından yıkıma uğramaktadırlar. Bu durum bireylerin kendilerine olan saygılarının ve güvenlerinin azalmasına, ekonomik olanaklara (sigorta, emeklilik, sağlık koruması gibi) ve sosyal aktivitelere erişimlerinin engellenmesine, aile yaşantılarının bozulmasına, sosyal ilişkilerinin zayıflamasına, eşler arası iletişimin bozulmasına ve aile içi şiddete neden olabilmektedir. Çalışmayan birey depresyon ve mutsuzluk nedeniyle yalnızlığa yönelebilmektedir. Bunun sonucunda da bireyde kendisine veya çevresindekilere yönelik zarar verici tutum ve davranışların görülme sıklığı artış gösterebilmektedir (Kumaş, 2001). Ayrıca çalışmayan bireyin ekonomik özgürlüğü olmadığı için, bir de çocuklarının olması durumunda özellikle de daha önce hiç çalışmadıysa ayaklarının üzerinde durup yaşamını idame ettirebileceğine dair inancı düşükse şiddeti içselleştirme eğiliminde olabileceği öngörülebilir. Ekonomik özgürlüğü olmayan kadın evi terk ettiğinde çocuklarını bırakamayacağı, çocuklarıyla baba evine dönemeyeceği, yaşamını tek başına sürdüremeyeceği gibi gerekçelerle evlilik içi tecavüze boyun eğebilir ya da bu duruma ilişkin olumlu bir görüşe sahip olabilir. Çalışmayan erkek ise işsiz olması, çalışmadığı ya da çalışmadığı için maddi imkanlarının kısıtlı olması nedeniyle stres yaşayabilmektedir. Ayrıca toplumsal değerler güçlü olma ve evi geçindirme görevini erkeğe yüklemektedir. Çalışmayan erkek için işin yokluğu işe yaramama, yetersizlik, bağımsızlığın, dolayısıyla erkekliğin yitimi anlamına gelebilmektedir. Bu durum erkek için itibar kaybına ve erkeklik krizine neden olabilmektedir. Böylece çalışmayan erkek bu alandaki eksikliğini kapatmak için eşine güç uygulamaya dolayısıyla evlilik içi tecavüze yönelebilmektedir. Buradan yola çıkarak çalışmayan evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin daha kabul edici görüşe sahip oldukları düşünülmektedir.

Evlilik biçimine göre evli bireylerin evlilik içi tecavüze yönelik görüşlerine ilişkin tartışma. Bu araştırmanın sonuçları görücü usulü/kaçarak evlenenlere kıyasla anlaşarak/severek evlenenlerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerinin daha olumsuz olduğunu göstermiştir. İlgili literatürde evlenme biçimi ile evlilik içi tecavüze ilişkin görüşü karşılaştıran başka bir araştırmaya rastlanmamıştır. Evlenirken eşlerin kimlerce ve ne şekilde seçildiği noktasında sıklıkla karşımıza çıkan sınıflama görücü usulü ve anlaşarak evlenme olmaktadır. Günümüzde evlenecek bireyleri yakınlarının bulup tanıştırdığı fakat çiftlerin bir süre görüşüp birbirlerini tanıdıktan sonra evlilik kararının alındığı evlilikler olarak tanımlanan görücü usulü evliliğin esası, çiftlerin evlilik amacıyla bir başkası aracılığıyla tanışmasıdır. Anlaşarak, bir başka deyişle severek gerçekleşen evliliklerdeyse çiftler okul, iş, arkadaş ortamında tanışarak birbirlerine duydukları beğeniyle ilişkiye başlamakta ve ilerleyen zamanlarda evlilik fikri ortaya çıkmaktadır. Günümüzde özellikle şehir kültüründe görücü usulü evliliğin tamamen terk edildiği söylenemezse de modernleşmenin getirdiği bazı farklılıkların söz konusu olduğu açıktır (Hortaçsu, 1999).

Bireylerin eş seçimini nasıl yaptıklarına dair Türkiye İstatistik Kurumu (2016) verileri incelendiğinde; Türkiye genelinde ilk evliliklerin %48'inin görücü usulü ve kişinin kendi rızasıyla, %12'sinin görücü usulü ve kişinin rızası olmaksızın aile kararıyla, %30'unun anlaşarak, %7'sinin ise kaçarak/kaçırılarak gerçekleştiği görülmektedir. Yine aynı verilere göre eğitim seviyesi yükseldikçe görücü usulü ile evlenenlerin oranının düştüğü, anlaşarak evlenenlerin oranının yükseldiği gözlenmektedir. O halde görücü usulü evlenen bireylerin çoğunlukla düşük eğitim düzeylerine sahip oldukları genellemesi yapılabilir. Hortaçsu (1997) tarafından görücü usulü ve anlaşarak gerçekleştirilen evliliklerin karşılaştırıldığı araştırmada eğitim seviyesi daha düşük, çocuk sayısının ve eşler arasındaki yaş farkının daha fazla, duygusal ilişki düzeyinin daha düşük, ailelerle anlaşmazlıkların daha çok, karar alımında ve görev dağılımında cinsiyet ayrımının daha büyük oranda, evlilik öncesi etkileşimin daha az olduğu bireyler arasında görücü usulü evliliklerin daha fazla gerçekleştiği bulunmuştur. Görücü usulü evliliklerin daha çok kırsal alanda yaygın olduğu da göz önüne alındığında, bu araştırmanın eğitim düzeyine ve yaşamın çoğunun geçirildiği yere ilişkin bulgularının gösterdiği üzere görücü

usulü/kaçarak evlenenlerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerinin daha olumlu olması mümkündür.

Ani bir kararla ya da ailenin onayı olmaksızın kaçarak gerçekleşen evliliklerde nişanlılık ve flört durumlarında ortaya çıkabilecek bazı sorunlar evlilik dönemine taşınabilmektedir. Kaçarak evlenen çiftler birbirlerini çok az tanımanın yarattığı iletişim sorunları ile karşı karşıya kalabilmektedir. Bunun yanı sıra bu evliliklerin genellikle erken yaşlarda yapılmasına bağlı olarak erkeğin askere gitmek durumunda kalması veya çalışmaması nedeniyle erkeğin ailesi ile yaşamak zorunda kalınması sık rastlanan bir durumdur. Böyle bir ortamın anlaşmazlıklara daha fazla zemin hazırlaması, kadının sadece eşinden değil aynı zamanda eşinin ailesinden de baskı görmesi olasıdır. Bu durumda kadın, ailesinin rızasını almadan evlendiği için “El alem ne der?” kaygısı ile baba evine geri dönerse ayıplanacağı ve ailesinin kucak açmayacağı korkusuyla şiddeti içselleştirebilmektedir. Benzer biçimde görücü usulü evliliğin yaygın olduğu geleneksel kültürde de birey, bir kez evlendikten sonra aile birliğini sürdürmek için her şeye katlanması gerektiği yönündeki kültürel baskı nedeniyle de şiddeti normalleştirebilmektedir. Daha geleneksel yapıya sahip çevrelerde gerçekleşen görücü usulü evlilikte, çiftlerin genellikle başka biri ile evlilik amaçlı tanışma seçenekleri pek olmayabilir. Bu nedenle evlenecek çiftler birbirlerine odaklandıkları için biraz da çevreden aldıkları geleneksel ve dinsel öğretilerin de etkisiyle kaderlerine razı olarak karşısındakini olduğu gibi kabul etmeye ve her şeye katlanmaya daha odaklı olabilirler. Anlaşarak evlenme biçiminde ise çiftler tanışma aşamasında birbirleriyle ve evlilik yaşamı ile ilgili birtakım beklenti içine girmektedirler. Evlendiklerinde beklentileri karşılanmazsa eş seçiminde olduğu gibi evliliği bitirme aşamasında da daha özgür davranabilmektedirler. Bütün bunlardan yola çıkarak anlaşarak/severek ya da görücü usulü/kaçarak evlenmenin bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerini etkileyebileceği ve dolayısıyla anlaşarak evlenen bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerinin daha karşıt olacağı söylenebilir.

Evlilik süresine göre evli bireylerin evlilik içi tecavüze yönelik görüşlerine ilişkin tartışma. “Evlilik İçi Tecavüzün Nedenleri” teması kapsamındaki “Evlilik Süresi” alt temasında, nitel verilerin elde edildiği on katılımcıdan beşi evlilik süresinin evlilik içi tecavüz üzerinde etkili olabileceğini ifade etmiştir. Bu beş katılımcının bir kısmı yeni evli, bir kısmı ise uzun süreli evli

olan çiftlerde tecavüzün daha fazla görülebileceğini belirtmiştir. Araştırmanın nicel bulguları evlilik süresi uzadıkça evlilik içi tecavüzü destekleyen görüşün arttığını ortaya koymuştur. İlgili literatürde evlilik süresinin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşü etkileyip etkilemediğine dair herhangi bir bulguya rastlanmamıştır.

Evliliğin ilk yılları eşlerin evliliğe sıcak baktıkları, bir arada yaşamaktan ve eşleriyle birlikte olmaktan ve vakit geçirmekten sıklıkla mutlu oldukları bir dönemdir. Yeni evli çiftler evliliğe alışma sürecinin, birbirlerine duydukları aşkın ve sevginin fazla olması ve birlikte olmanın verdiği heyecanının da etkisiyle evliliklerine daha fazla yatırım yaparak evliliklerinden daha fazla doyum alabilmektedirler. Evliliğinin ilk yıllarında olan bireylerin birbirlerini mutlu etmek için yoğun çaba harcamaları, evlilik doyumlarının ve evlilik kalitelerinin orta yaş ve üzerindeki evli bireylerden yüksek olması beklenmektedir. Cinsel istismar ve evlilik doyumları arasındaki ters orantıyı ortaya koyan araştırma sonucu (Martin, Taft ve Resick, 2007) dikkate alındığında birbirlerine ve ilişkilerine çoğunlukla daha fazla özen gösteren ve evlilik doyumunun daha yüksek olması beklenen yeni evli çiftlerde evlilik içi tecavüze ilişkin görüşün daha olumsuz olacağı öngörülebilir. Buna karşın evliliğin ilk yıllarındaki tecrübesizlik nedeniyle sorunların fiziksel güçle çözülmeye çalışıldığı da bilinmektedir. Bütün bunlar ışığında; yeni evli bireylerin birbirlerini ve birbirlerinin bedenlerini tanımak ihtiyacı hissetmeleri, istenmeyen cinsel eylemlerin bile birlikte olma arzusundan kaynaklandığını düşünmeleri, dolayısıyla bu eylemleri cinsel istismar olarak algılamamaları olasıdır.

Evliliğin orta dönemlerinde bireylerin ortak mülk edindikleri, çocuk sahibi oldukları, aile olmanın sorumluluğunu ve çocukların büyüme, bakım, eğitim gibi sorumluluklarını üstlendikleri, dolayısıyla evliliklerini belli bir temele oturtmuş olmaları beklenmektedir. Evli bireylerin bu düzeni bozmak istememelerinin ya da eğitim düzeyinin düşük olması, ekonomik özgürlüğün olmayışı, sosyal destek yoksunluğu gibi sebeplerden ötürü kendilerini bir eşle birlikte yaşamak zorunda hissetmelerinin onların evlilik içi tecavüze bakış açılarını etkileyeceği öngörülebilir. Benzer şekilde bireylerin yaşlılık dönemine denk gelen evliliğin ileriki dönemlerinde emekliliğe, çocukların eğitim, evlilik gibi nedenlerle evden ayrılmasına, sosyal çevrenin daralmasına, sağlık durumlarındaki değişimlere bağlı olarak eş desteğine duyulan ihtiyacın artacağına olası gözüyle bakılabilir. Evlilik süresi uzadıkça yani yıllar geçtikçe eşlerin birbirlerine daha da alışmaları ve bağlanmalarıyla birlikte

daha kabullenici ve pasif davranışlar sergileyebilecekleri düşünülebilir. Bireylerin yaş ilerledikçe şiddeti daha fazla kanıksadıkları da göz önüne alındığında evliliğin ileri dönemlerinde evlilik içi tecavüze ilişkin daha olumlu bir görüşe sahip oldukları söylenebilir.

Cinsel yaşamdan memnuniyet düzeylerine göre evli bireylerin evlilik içi tecavüze yönelik görüşlerine ilişkin tartışma. Araştırmanın nitel bulguları arasında “Evlilikte Cinsellik” temasına ilişkin “Cinsel İlişkinin Evlilikteki Yeri ve Önemi” alt temasında cinsel ilişkinin evliliğin devamı, sürdürülebilirliği için önemli, olmazsa olmaz olduğu, eşler arasındaki duygusal bağı güçlendirdiği görüşü ortaya çıkmıştır. Araştırmanın nicel bulguları evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşleri ile cinsel yaşamdan memnuniyet düzeyleri arasında anlamlı farklılık olmadığını ortaya koymuştur. İlgili literatürde cinsel yaşamdan memnuniyet düzeyi ile evlilik içi tecavüze ilişkin görüşü karşılaştıran başka bir araştırmaya rastlanmamıştır.

Eşler arasındaki iletişimi güçleştirmesi, bağlılığı ve mutluluğu artırması nedeniyle cinsellik, evlilikte önemli bir faktördür. Bireylerin evlilikten beklentilerinden biri de düzenli ve tatmin edici bir cinsel yaşamdır. Evlilikte eşlerin karşılıklı olarak birbirlerinin cinsel ihtiyaçlarını karşılamaları, eşler arasındaki bütünlüğün sağlanmasında önemli bir rol oynamaktadır. Çağ (2011), evli bireylerin cinsel yaşamlarından aldıkları doyum arttıkça evlilik doyum düzeylerinin de arttığını ortaya koymuştur.

Evli bireylerin çoğu, yaşa bakılmaksızın evliliği süresince cinsel ilişkide bulunmayı istemektedir (Youn, 2009). Evliliğinin nedenlerinden birinin de nesli devam ettirecek çocuklar dünyaya getirmek olduğu düşünüldüğünde cinsellik, evliliğin temel yapı taşıdır. Ayrıca özellikle Türk toplumunda cinsellik, toplumsal ve ahlaki değerler nedeniyle evlilik öncesinde kısıtlandığı için eşlerin bedensel ve duygusal paylaşımında rahat bir şekilde bulunabilmelerinin yolu da evlilikten geçmektedir. Bu yönüyle evlilik, eşler arasında cinselliği yaşamayı kolaylaştırmakta ve meşrulaştırmaktadır. Sağlıklı, mutlu, aynı zamanda hem kadın hem de erkek için doyum sağlayan bir cinsel yaşantı evli bireylerin daha huzurlu, daha mutlu ve birbirlerine daha içten ve yakın olmalarını sağlamaktadır. Cinsellik evli bireylere gerçek anlamda karı-koca olduklarını hissettirmektedir. Yakın ilişkilerde cinsel doyum ve evlilik doyumunu arasındaki olumlu ilişki pek çok

araştırmanın ampirik sonuçlarıyla desteklenmektedir (Sprecher, Christopher ve Cate, 2006). Dolayısıyla cinsel yaşamdan duyulan memnuniyetin ya da doyumun pek çok evliliğin kaliteli ilerlemesinde önemli bir etken olduğu, eşler arasındaki cinsel yaşamın niteliğinin evlilikte çok önemli bir rol oynadığı söylenebilir.

Bütün bunlardan yola çıkarak cinsel yaşam memnuniyetinin, evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerini etkileyebileceği düşünülse de araştırma bulguları bu görüşü desteklememektedir. Bu durum evlilik içi tecavüzde temel amacın cinsel ilişkiden doyum almak olmaması, cinsel istismarda bulunan bireyin eşini her açıdan sarsmak için cinselliği bir cezalandırma aracı olarak kullanması, eşi üzerindeki gücünü cinsel olarak da göstermesi, erkekliliğini ve otoritesini ispatlamaya çalışması ile açıklanabilir. Başka bir anlatımla; belki de cinsel yaşam memnuniyet düzeyi yüksek olan bir birey, içsel motivasyonlardan kaynaklı olarak cinsel doyum oranı düşük olan bir birey gibi evlilik içi tecavüzü destekleyici bir tutuma sahip olabilir ya da tam tersi, cinsel yaşamından hiç memnun olmayan bir birey de cinsel doyum düzeyi yüksek olan birey gibi evlilik içi tecavüze karşıt bir tutum sergileyebilir.

Alkol/madde kullanıp kullanmama durumuna göre evli bireylerin evlilik içi tecavüze yönelik görüşlerine ilişkin tartışma. Araştırmanın nitel bulguları arasında “Faile Yönelik Tanımlamalar” teması kapsamındaki “Faile İlişkin Risk Faktörleri” alt teması ile “Evlilik İçi Tecavüzün Nedenleri” temasının “Erkeğe İlişkin Özellikler” alt temasında evlilik içi tecavüz failinin alkol/madde bağımlısı olabileceği görüşü ortaya çıkmıştır. Diğer yandan nicel bulgular alkol/madde kullanmanın evlilik içi tecavüze ilişkin görüş üzerinde etkili olmadığını ortaya koymuştur. İlgili literatür incelendiğinde alkol kullanımının evlilik içi tecavüze neden olduğunu ortaya koyan araştırma bulgularına rastlanmıştır. Frieze'nin (1983) çalışmasında, evlilik içi tecavüzün nedenleri arasında erkeğin aşırı alkol kullanımının yer aldığı görülmüştür. Brown ve diğerleri (1999), eşleri alkol kullanan kadınların %46,3'ünün cinsel şiddete maruz kaldıklarını ve kadınların %9,6'sının şiddete maruz kalma nedenlerinin alkol olduğunu belirtmişlerdir. MacMillan (1999) eşin alkol kullanımının fiziksel ve cinsel şiddeti arttırdığını vurgulamıştır. Finkelhor ve Yllo (1982) evlilik içi tecavüz vakalarının en az birinde failerin alkol almış olduğunu bildirmişlerdir. Coker, Smith, McKeown ve King (2000) alkol ve uyuşturucu

kullanımının, yakın partnerin uyguladığı cinsel şiddet de dâhil olmak üzere şiddetle bağlantılı olduğunu tespit etmişlerdir.

Türkiye genelinde, madde kullanımının alkol kullanımına nazaran daha az olduğu görülmektedir. Alkol kullanımı tanımlanan kötü alışkanlıklar arasında en yaygın olanıdır (Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, 2014). Alkol ve madde kullanımı genellikle şiddetle bağdaştırılmakta ve aile içi şiddetin nedenleri arasında sıklıkla gündeme getirilmektedir. Her ne kadar çoğunlukla erkek eşin alkol/madde kullanımının eş şiddetine neden olduğunu ve alkol/madde kullanımının doğrudan eş şiddetiyle sonuçlanmayacağını ortaya koyan görgül çalışmalar olsa da genel olarak literatürde özellikle alkol kullanım sıklığının artması, eşler arası şiddet için risk faktörü olarak kabul edilmektedir (Tosuner Sevinç, 2013). Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü'nün (2014) yaptığı araştırmada, ayda birden az alkol kullananlar ile hiç alkol kullanmayanların uyguladığı fiziksel ve cinsel şiddet oranlarının benzer olduğu görülmüştür. Diğer yandan erkeklerin şiddet uygulaması ile alkol kullanım sıklığı arasında bir ilişki olduğu ortaya konmuştur. Şöyle ki hemen hemen her gün alkol alan erkeklerin, eşlerine daha çok fiziksel ve cinsel şiddet uyguladıkları tespit edilmiştir. Hemen her gün alkol alan erkeklerin %6'sının eşlerine fiziksel şiddet, %11'inin ise cinsel şiddet uyguladıkları görülmüştür.

Dünya Sağlık Örgütü'nün (2005) rakamlarına göre Amerika'da şiddete uğrayan kadınların %55'i, İngiltere'de şiddete uğrayan kadınların %32'si şiddete maruz kaldıkları anda eşlerinin alkollü olduğunu bildirmiştir. Eşlerine şiddet uygulayan erkeklerin Avustralya'da %36'sının, Kuzey Afrika'da %65'inin alkolün etkisi altında oldukları belirlenmiştir. Abbey ve arkadaşlarının (2001) çalışmasında cinsel saldırı sırasında alkol kullanım oranının %35 olduğu tespit edilmiştir. Dünyada olduğu gibi Türkiye'de de aile içi şiddetin temel etkenleri arasında alkol görülmektedir. Demirsoy (1996), alkol tüketiminin erkeğin şiddet davranışlarını yordadığını, alkol kullanımının eşe şiddet uygulama olasılığını 1.9 kat arttırdığını ortaya koymuştur. Ankara, İstanbul ve İzmir'de 1070 aileyi kapsayan araştırma sonuçlarına göre; eşe yönelik şiddetin nedenleri arasında erkeğin öğrenim durumu, alkol kullanımı ve işsiz olması sıralanmıştır (Subaşı ve Akın, 2003). Tosuner Sevinç (2013), alkol ve madde bağımlısı bir grup ile herhangi bir bağımlılığı olmayan kontrol grubunu karşılaştırdığı çalışmasında cinsel şiddet

uygulayanların %66,7'sinin alkol bağımlısı, %33,3'ünün madde bağımlısı olduğunu tespit etmiştir.

Sıkılganlık, endişe yarattığı, sorumluluk duygusunu azalttığı, kişisel kontrolü zayıflattığı, taşkınlığı, öfkeyi ve saldırganlığı arttırdığı, kişinin stresle baş etmesini zorlaştırdığı, yargılamayı bozduğu, alınan alkol miktarının artmasıyla beden ve beyin üzerindeki değişiklikler düşünüldüğünde alkol/madde kullanımının eş şiddetini etkileyebileceği beklenen bir sonuçtur. Alkol ya da madde kullanımı eşe şiddetin temel nedeni olmasa da şiddeti kolaylaştırıcı bir etkiye sahip olabilir. Dolayısıyla alkol ya da madde kullanımı bazen şiddetin başlamasına neden olsa da bu durumun şiddetin ana nedeni olarak gösterilmesi doğru değildir. Bu doğrultuda araştırma bulgularına paralel olarak, alkol/madde kullanmanın eşe şiddet uygulamanın bir gerekçesi ya da bahanesi olarak görülemeyeceği gibi, bireylerin aile içi şiddete, dolayısıyla da evlilik içi tecavüze ilişkin görüşleri üzerinde de alkol/madde kullanıp kullanmama durumunun etkili olmaması beklenebilir. Ayrıca bu çalışmada alkol/madde kullanım oranının (%25) düşük olmasının da sonuç üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir.

Geçmişte şiddete maruz kalıp kalmama durumuna göre evli bireylerin evlilik içi tecavüze yönelik görüşlerine ilişkin tartışma. “Faile Yönelik Tanımlamalar” temasının “Faile İlişkin Risk Faktörleri” alt teması kapsamındaki nitel bulgular, eşine evlilik içi tecavüzde bulunan failin, geçmişte şiddete maruz kalmış olabileceği görüşünü ortaya koymuştur. Benzer şekilde araştırmanın nicel bulguları da geçmişte şiddete uğramayan evli bireylerin, geçmişte şiddete uğrayanlara kıyasla evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerinin daha olumsuz olduğunu göstermiştir. Hacettepe Nüfus Etütleri Enstitüsü (2014) tarafından yapılan araştırmada eşlerine fiziksel şiddet uygulayan erkeklerin %54'ü, cinsel şiddet uygulayanların %22'si ailede fiziksel şiddete maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. White ve Widom (2003), çocukluk çağında aile içi şiddete maruz kalmanın, erkeklerin, eşlerine yönelik şiddet davranışlarını nasıl etkilediğine ilişkin yürüttükleri çalışmada, çocukluk çağında yaşanan şiddetin eşe yönelik şiddet davranışları açısından kesin bir faktör olmadığını ancak iki değişken arasında anlamlı bir ilişkinin bulunduğu sonucuna ulaşılmışlardır. McCue (2008) çocukluk çağı şiddet öyküsü bulunan erkeklerin evliliklerinde karşılaştıkları sorunların üstesinden gelebilmek için eşlerine şiddet uygulamaya eğilimli olduklarını ortaya

koymuştur. Ehrensaft ve arkadaşlarının (2003) yürüttükleri çalışmanın sonuçlarına göre çocukluklarında aile içi şiddete tanıklık eden erkeklerin, eşlerine şiddet uygulama ihtimallerinin iki kat, aile içi şiddete maruz kalanların ise üç kat fazla olduğu bulunmuştur. Hanneke ve Shields (1985) evlilik içi tecavüz faillerinin çocuklukta şiddete maruz kalmış olma ihtimallerinin, şiddet eğilimi olmayan karşılaştırma grubuna kıyasla anlamlı ölçüde daha fazla olduğunu tespit etmişlerdir. Bowker (1983) ise evlilik içi tecavüz faillerinin çocuklukta aileden, arkadaşlardan ya da yabancılardan fiziksel şiddet görmüş olma bakımından, fiziksel şiddete eğilimli karşılaştırma grubundan anlamlı ölçüde farklılık göstermediğini ortaya koymuştur.

Geçmişte şiddete maruz kalmak sadece şiddet uygulama açısından değil, aynı zamanda ileride şiddete maruz kalma açısından da risk olarak görülmektedir. Mihalic ve Elliot (1997) ocukluk çağında istismara maruz kalmanın, yetişkinlikte kadınların ve erkeklerin şiddet uygulama ve şiddete maruz kalma deneyimleri üzerinde etkisi olduğu sonucuna ulaşmıştır. Aynı araştırmada geçmişte şiddete maruz kalmanın, erkekler üzerinde eşe yönelik şiddet davranışı açısından, kadınlar için de evliliklerinde şiddete maruz kalma açısından risk oluşturduğu bulunmuştur. Bir başka çalışmada ise şiddetin kuşaklar arası aktarımının hem kız çocuklarının hem de erkek çocuklarının şiddet mağduru ve suçlusu olma olasılığını arttırdığı ortaya konmuştur (Kalmuss, 1984). Shields ve Hanneke (akt: Martin, Taft ve Resick, 2007) tarafından çocuklukta bir aile yesi tarafından cinsel istismara uğrayan kadınların evlilik içi tecavüz bakımından daha fazla risk altında oldukları, hem tecavüze hem fiziksel şiddete maruz kalanların %50'sinin bir aile bireyinin cinsel temasına maruz kalma deneyimi bulunduğu ortaya koyulmuştur. Russell (1990) benzer şekilde, bir aile üyesinin faili olduğu cinsel istismarın evlilik içi tecavüz ile bağlantılı olduğunu bildirmiştir. Aynı araştırmada evlilik içi tecavüz mağdurlarının çocukluklarında aile yeleri haricindeki biri tarafından cinsel istismara uğramış olmaları olasılığı, evlilik içi tecavüz mağduru olmayan gruba kıyasla daha fazla bulunmuştur. Buna karşın Bowker (1983) evlilik içi tecavüzün, mağdurun geçmişte ebeveynlerinin fiziksel saldırılarına şahit olup olmamasıyla veya ebeveynlerinin fiziksel saldırılarına maruz kalıp kalmamasıyla bağlantısı bulunmadığını tespit etmiştir.

Geçmişte şiddete maruz kalmak şiddet uygulama ve şiddete uğrama açısından bir risk faktörü olduğu gibi bireylerin şiddete yönelik tutumlarını da etkilemektedir. Yapılan bir araştırmada fiziksel şiddete uğramış kız öğrencilerin kadına şiddete ilişkin tutumları erkek öğrencilerden ve de hiç fiziksel şiddete uğramamış kız öğrencilerden daha olumlu bulunmuştur (Bugay ve Delevi, 2012). Besni (2011) üniversite öğrencilerinin daha önce şiddete maruz kalıp kalmama durumlarına göre aile içi şiddete ilişkin tutumlarının ve “Şiddeti Olağanlaştırma” alt boyutundan aldıkları tutum puanlarının anlamlı düzeyde farklılaştığını tespit etmiştir. Şiddete uğrayan öğrencilerin aile içi şiddete ve şiddeti olağanlaştırmaya ilişkin tutumlarının daha olumlu olduğu gözlenmiştir.

Bireylerin yetiştiği ailede şiddetin olup olmaması bazı durumlarda kadınlar ve erkekler açısından şiddetin normalleştirilmesine ve daha kolay kabullenilmesine neden olabilmektedir. Aile içinde şiddetin çok küçük yaşlardan itibaren yaşanması ya da ailede şiddete tanık olunması, şiddetin kanıksanmasına yol açmakta ve şiddet, şiddeti uygulayan için evliliklerde başvurulan bir araç haline gelmektedir. Şiddet mağduru açısından bakıldığında ise çocukluktan itibaren şiddete maruz kalma ya da tanıklık etmek onları şiddet karşısında öğrenilmiş bir çaresizlik durumuna sokabilmektedir. Bireyler anne-babalarından öğrendikleri şekilde davranabilmekte, şiddetin bir alın yazısı olduğunu kabul etme eğiliminde olabilmektedirler. Öğrenilen bu davranışlar da bireylerin ileriki yıllardaki tutum ve davranışlarını etkilemektedir. Şöyle ki; sosyalleşme sürecinin önemli bir parçası olan özdeşleşme aşamasında çocuk, kendini özdeşleştireceği modeller aramakta ve bunları en yakın çevresinden seçmektedir. Bu süreçte çocuk, anne-babasının değer yargılarını, tutum ve davranışlarını benimseyerek onları model almaktadır. Ancak özdeşleşme bilinçli öğrenmeyle başlamamakta ve çocuk kendini, belirli bir modelle özdeşleştirirken gerçekleşen durumun bilincinde değildir. Özdeşleşme sürecinde model olma açısından ebeveynlerin öncü olmaları, çocuğun gelecekteki tutum ve davranışlarını şekillendirdiğinden ebeveynlerin tutum ve davranışlarının niteliği oldukça önemlidir. Çocukluk çağında şahit olunan her türlü kötü davranışın çocuklarda saldırganlığı artırarak dış dünyaya olumsuz bakmaya neden olduğu savunulmaktadır. (Vatandaş, 2003).

Bu bağlamda, aile içi şiddetin kuşaklar arası aktarımı, ailedeki şiddetin yaygınlaşmasına, şiddetin meşrulaştırılmasına ve kanıksanmasına neden olarak

şiddetin önemli sonuçlarından biri olarak öne çıkmaktadır. Genç kuşaklar, geçmişte tanık oldukları şiddeti benimseyip ilerleyen yıllarda kendi evlilik yaşamlarında şiddet uygulayarak ya da şiddet karşısında sessiz kalarak şiddetin devamlılık göstermesine zemin hazırlamaktadır. Buradan hareketle; geçmişte şiddete maruz kalan evli bireylerin, evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerinin daha olumlu olacağı öngörülebilir. Fakat burada dikkat edilmesi gereken en önemli nokta, aile içi şiddetin yaşandığı ailelerde büyüyen çocukların hepsinin, ileride mutlaka şiddet uygulamaya, şiddet karşısında sessiz kalmaya ya da şiddete ilişkin olumlu tutum sergilemeye yönelmediğinin bilinmesi gerektiğidir.

Toplumsal cinsiyet rolüne göre evli bireylerin evlilik içi tecavüze yönelik görüşlerine ilişkin tartışma. Araştırmanın nitel bulguları “Cinsel İlişkinin Evlilikteki Yeri ve Önemi” temasına ilişkin “Erkek İçin Gerekli Ama Kadın İçin Bir Görev” alt teması ile “Eşlerin Birbirleriyle Cinsel İlişkiye Girme Zorunlulukları” teması kapsamındaki “Kadınlık Görevi” alt teması cinsel ilişkinin evlilikte erkek için önemli, kadın için ise bir görev olarak algılandığını ortaya koymuştur. Bu alt tema kapsamında toplumsal değerlerin, eşinin cinsel isteğini tatmin etmeyi kadına bir görev gibi yüklediği ve bu nedenle kadının da evlilik içi tecavüze boyun eğmek zorunda kaldığı ifade edilmiştir. Ayrıca “Faile Yönelik Tanımlamalar” teması kapsamındaki “Geleneksel Cinsiyet Rolüne Sahip Olma” alt temasından elde edilen nitel bulgular, evlilik içi tecavüzde bulunan erkeğin geleneksel cinsiyet rolüne sahip olabileceği görüşünü ortaya çıkarmıştır. Benzer şekilde araştırmanın nicel bulguları da erkeksi cinsiyet rolüne sahip olan evli bireylere kıyasla kadınsı cinsiyet rolüne sahip olanların evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerinin daha olumsuz olduğunu göstermiştir. Jeffords ve Dull (1982) çalışmalarında evlilik içi tecavüzü suç sayan bir yasayı kadınların erkeklere göre daha fazla desteklemelerini kadınların cinsiyet rollerine karşı daha eşitlikçi tutuma sahip olmaları ile açıklamışlardır.

Avşar (2008) tarafından yapılan bir çalışmada erkeksi cinsiyet rolüne sahip bireylerin kadınsı ve androjen cinsiyet rolüne sahip bireylerden daha yüksek saldırgan mizah tarzına sahip olduğu görülmüştür. Saldırganlığın şiddetle olan ilişkisi düşünüldüğünde erkeksi cinsiyet rolüne sahip bireylerin evlilik içi tecavüzün kabul edilebilir olduğuna dair bir görüşe sahip olmaları mümkün görünmektedir. Rusbult ve VanLange (2003) kadınsı cinsiyet rolüne sahip bireylerin destekleyici,

hassas, duyarlı, sevecen, şefkatli, teselli edici, anlayışlı olma gibi özelliklerine istinaden ilişkilerinde yaşadıkları çatışma durumlarında daha yapıcı çatışma çözme stratejileri kullandıklarını ileri sürmektedirler. Bir başka çalışmada empatik davranış, başkalarına olan güven ve duygu kontrolü ile cinsiyet rolleri arasındaki ilişki araştırılmıştır. Araştırma sonucunda kadınsı ve androjen cinsiyet rolüne sahip olanların, erkeksi ve belirsiz cinsiyet rolüne sahip olanlara oranla daha empatik davrandığı ortaya konmuştur (İmamoğlu, 2008). Buradan hareketle kadınsı cinsiyet rolüne sahip bireylerin daha destekleyici, daha hassas olmalarından ve daha empatik davranmalarından ötürü kendilerinin de evlilik içi tecavüze maruz kalabileceklerini düşündükleri ve bu nedenle evlilik içi tecavüze ilişkin karşıt görüşe sahip oldukları söylenebilir.

Cinsiyet rolü, kimliğini erkek ya da kadın olarak algılayan bireyin cinsiyetinin gerektirdiği davranışı göstermesidir. Bireyden, içinde yaşadığı toplum kuralları aracılığıyla öğretilen bu cinsiyet rolüne uygun davranışlar sergilemesi beklenmektedir. Cinsiyet rollerine yönelik Toplumsal Cinsiyet Şeması Kuramı, kadın ve erkeğe özgü tutum ve davranışların aynı bireyde birlikte bulunabileceğini ve hatta bulunması gerektiğini savunmaktadır. Kurama göre, cinsiyet rolleri ile ilgili var olan toplumsal-bilişsel şemaların etkisiyle bireylerin kadınsı ya da erkeksi rolleri kazandıkları ve bu şemalara uygun bir şekilde davranmak zorunda hissettikleri ileri sürülmektedir. (Mayer ve Sutton, 1996). Bu bağlamda cinsiyet rolü kadının ve erkeğin yetiştirilme süreçlerini ve de dolayısıyla bireylerin yaşam tarzını etkilemektedir.

Toplumsal cinsiyet şeması, kadına ve erkeğe özgü özelliklerin algılanmasında temel oluşturan bir çerçevedir. Kadınsı ve erkeksi özellikler birçok kültürde belirlenmiş, kadın ve erkeğin gerçekleştirebileceği işler ve faaliyetler toplumdaki statüleri cinsiyetleri temel alınarak tanımlanmıştır. Toplumsal cinsiyet şeması kuramına göre az miktarda erkeksi ama yüksek oranda kadınsı özellikler gösteren kadınlar kadınsı, az miktarda kadınsı ama yüksek oranda erkeksi özellikler gösteren erkekler erkeksi olarak tanımlanmıştır. Kadınsılık ve erkeksilik toplumca onaylanan cinsiyet rolü karakteristiklerine uygun şekilde davranmaya ve tutum geliştirmeye yön vermektedir (Bem, 1981).

Cinsiyet rolleri, çocuklarda, gelişim süreci içinde yaptıkları gözlemler yoluyla çok erken yaşlardan itibaren oluşmakta ve çocuklar da kadına ve erkeğe özgü

davranışları, görev ve sorumlulukları öğrenmektedirler (Bem, 1981). Erken çocukluk yıllarından itibaren erkek çocuklar daha çok silah, kamyon gibi oyuncaklarla, kız çocukları ise bakımını yapacakları oyuncak bebeklerle ve mutfak eşyalarıyla oynamaya teşvik edilmektedir. DiPietro'ya (1981) göre, erkekler çoğunlukla daha fazla fiziksel temas içeren oyunlar oynamayı tercih ederken kızlar genellikle fiziksel temas içermeyen, sözel etkileşimli oyunlar oynamayı tercih etmektedirler. Ayrıca Türk kültür yapısında kız çocuklarına çoğunlukla kibar ve ağırbaşlı olmaları öğretilmekte ve kız çocuklarının bu tarz davranışları kabul görmekteyken erkek çocuklarına çoğunlukla özgür davranması, güçlü olması, tuttuğunu koparması öğretilmekte ve erkek çocuklarının saldırganca davranışları daha kolay kabul edilmektedir. Türk toplumunda “Kızı bırakırsan ya davulcuya varır ya zurnacıya.”, “Kız çocuğu dediğin dizinin dibinden ayrılmamalı.”, “Kızını dövmeyen dizini döver.”, “Kız çocuğu izinsiz dışarı çıkmamalı, yüksek sesle gülmemeli, her istediğini giymemeli.”, “ Kız çocuğu hanım hanımcık olmalı, sessiz olmalı.” şeklindeki kız çocuğuna yüklenen roller kızların özgürlüklerinin sınırlandırılmasına ve kontrol altında tutulması gereken bireyler olarak yetiştirilmesine neden olabilmektedir (Şentürk, 2012). Diğer yandan “Erkek dediğin cesur olur, yumruğunu masaya vurur.”, “Erkekler ağlamaz.” şeklindeki kalıp yargıların erkeklerin ileriki yaşamlarında da güç gösterisinde bulunmalarında, erkeklerdeki erkeklik algısının oluşumunda ve “erkeklik ispatı” ihtiyacı üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir. Kız ve erkek çocuklarının yetiştirilme tarzlarının ve oyun biçimlerinin farklılaşmasına bağlı olarak edindikleri toplumsal cinsiyet rolleri de birbirinden farklılaşmaktadır. Bu sürece bağlı olarak toplumumuzda kadınsı cinsiyet rolüne sahip bireylerden hamarat, duygusal, sevecen, uyumlu, söz dinleyen, anlayışlı, misafirperver, duyarlı, yardımsever, cinsel anlamda dişi olması beklenmektedir (Dökmen, 2004; Şentürk, 2012). Erkeksi cinsiyet rolüne sahip bireylerden ise girişken, mantıklı, bağımsız, güçlü, sert, otoriter, hırslı ve başarılı, saldırgan olması, kendine güvenmesi, sorunların üstesinden kolayca gelebilmesi, kolay incinmemesi, rekabet etmesi beklenmektedir (Dökmen, 2004; Kısaç, 1999). Dolayısıyla cinsiyet rollerinin kadın ve erkeklerin ileriki yıllarda şiddete yönelik tutumlarında ve şiddet içerikli davranışlarında etkili olacağı söylenebilir. Bu bağlamda bu araştırma bulgularının da gösterdiği üzere erkeksi cinsiyet rolüne sahip bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin olumlu görüşe sahip olacakları düşünülebilir. Kadınsılık ve erkeksilik geleneksel ve eşitlikçi tutumlar hakkındaki

ipuçlarını da açıklamaktadır (Özmete ve Yanardağ, 2016). Öyleyse erkeksi cinsiyet rolüne sahip bireylerin evlilikte cinsel ilişkinin kadının görevi ve her istediğinde eşiyile cinsel girmenin de erkeğin hakkı olduğu şeklindeki geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini kabul etmelerinin mümkün olduğu ve bu durumun evlilik içi tecavüzün kabul edilebilir olduğuna dair bir görüş geliştirmelerine neden olduğu düşünülebilir.

Boyun eğici davranış düzeyine göre evli bireylerin evlilik içi tecavüze yönelik görüşlerine ilişkin tartışma. Araştırmanın “Evlilik İçi Tecavüz Nedir?” teması kapsamındaki “Yaptırımlar Karşısında Boyun Eğmek” alt temasından ve “Evlilik İçi Tecavüzün Nedenleri” temasının “Kadının Kişilik Özellikleri” alt temasından elde edilen nitel bulgular eşinin tepki vermesinden korktuğu için kadının istemeden de olsa eşinin cinsel isteğine rıza gösterdiği, hayır deme becerisi olmadığı için eşine boyun eğdiği görüşünü ortaya çıkarmıştır. Buna karşın nicel bulgular boyun eğici davranış düzeyine göre evlilik içi tecavüze ilişkin görüş arasında anlamlı bir farklılık olmadığını ortaya koymuştur. Literatürde boyun eğici davranışlara sahip olma düzeyi ile evlilik içi tecavüze maruz kalma ya da bu duruma yönelik görüşü ele alan herhangi bir araştırmaya rastlanmadığından evlilik içi tecavüzün de bir şiddet biçimi olması nedeniyle boyun eğcilik ile şiddet arasındaki ilişkinin ele alındığı çalışmalara yer verilmiştir. Boyun eğici davranışlara sahip olma düzeyi ile şiddet arasında ilişki olduğunu ortaya koyan araştırma sonuçları olduğu gibi iki değişken arasında ilişki olmadığını gösteren araştırma sonuçları da vardır. Kaya ve diğerleri (2004) tarafından tıp öğrencileri ile yürütülen bir çalışmada aile içinde yaşanan şiddetin, bireylerdeki boyun eğcilik düzeyi ile ilişkili olduğu saptanmıştır. Diğer taraftan Kabasakal (2007) tarafından yapılan başka bir çalışmada ise boyun eğcilik ile şiddet arasında bir ilişki bulunamamıştır.

Boyun eğici davranışlara sahip olan bireyler farklı düşüncelerini ifade etmekte ve istemedikleri bir durum karşısında “hayır” demekte zorlanırlar. Haklarını savunamazlar ve başkaları tarafından hakarete uğradıklarında kendilerini koruyamazlar. Olumsuz duygularını kolaylıkla açığa vuramazlar ve istemedikleri halde kendilerini, başkalarına yakınlık göstermek zorunda hissedebilirler (Gilbert ve Allan, 1994). Boyun eğme nitelikleri taşıyan bireyler aynı zamanda başkalarını kırmaktan kaçınırlar, öfkelerini ifade etmekte zorlanırlar, etkileşim içinde oldukları insanları memnun etmeye çalışırlar, başkaları tarafından sürekli onaylanma

gereksinimi duyarlar, özgüvenleri azdır ve kendilerini değersiz hissederler (Dönmez ve Demirtaş, 2009). Bu özelliklerinden dolayı boyun eğici davranışlara sahip bireylerin diğer insanlarla olan ilişkilerinde daha kabullenici, daha pasif özellikler sergilemeleri ve evlilik içi tecavüze ilişkin de olumlu ya da kabul edici bir görüş geliştirmeleri beklenebilir. Ancak bu araştırmanın bulguları boyun eğici davranışlara sahip olma ile evlilik içi tecavüze ilişkin görüş arasında bir ilişki olmadığını göstermiştir. Bu durum kısmen de olsa tutum ve davranış ilişkisiyle açıklanabilir. Kağıtçıbaşı'na (1999) göre davranışa hazırlayıcı bir eğilim olan tutum, gözlenebilen bir davranış değildir. Davranış tutuma yüklenir, başka bir deyişle bireyin, tutumu doğrultusunda davranması beklenir. Dolayısıyla tutum, gözlenebilen bazı davranışlara yol açtığı varsayılan gözlenemeyen eğilimlerdir. Tutum ve davranış arasındaki tutarsızlık ya da davranışın her zaman tutum tarafından belirlenmediği tutum ve davranış arasındaki ilişkiyi incelemek üzere yapılan araştırmaların çoğunda (Kutner ve diğ., 1952; La Piere, 1934; Miner, 1952; akt. Kağıtçıbaşı, 1999) ortaya konmuştur. Bu sonuçlar tutumun çevresel etkenlerle birlikte davranışı meydana getirdiğini göstermektedir (Kağıtçıbaşı, 1999). Buradan yola çıkarak bir bireyin evlilik içi tecavüze ilişkin olumlu görüşe sahip olması bu davranışa boyun eğeceği ya da evlilik içi tecavüze karşıt olması da bu davranış karşısında boyun eğmeyeceği anlamına gelmeyebilir. Günümüz koşullarında toplumun bireysel haklar konusunda giderek bilinçlenmesi, geleneksel cinsiyet rollerinin yerine eşitlikçi cinsiyet rollerinin benimsenmeye başlamasının da bu durum üzerinde etkili olduğu düşünülebilir.

Özetlenecek olursa Türk toplumunda gerek kültürel değerlerin gerekse dinsel öğretilerin etkisiyle cinsel ilişki eşlerin birbirlerine bir görevi olarak algılanmaktadır. Oysa ki eşler arasındaki cinsellik her iki tarafın da rıza göstermesi gereken, her iki eşi de tatmin eden bir ilişki biçimi olmalı. Evlilik içi tecavüz sadece eşlerden birinin fiziksel şiddet, tehdit vb. kullanarak diğeri ile cinsel birliktelikte bulunması değildir. Kendisinin bakımını sağladığı, maddi değeri olan hediyeler, eşyalar aldığı, ayrıca korktuğu için eşinin cinsel isteğine boyun eğen biri de evlilik içi tecavüze maruz kalmaktadır.

Cinsellik evlilikte meşru olarak yaşandığı için Türk toplumunda evlilik içi tecavüz ile ilgili yeterli bir bilinç oluşmadığı görülmektedir. Kültürel değerlerin ve geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin etkisiyle evlilikte cinsel ilişki kadının görevi,

erkeğin hakkı olarak değerlendirilmektedir. Bu nedenle çocuk yetiştirme tarzı önem arz etmektedir. Özellikle kız çocuklarına her koşulda eşlerine itaat etmeleri, kayıtsız şartsız teslimiyet göstermeleri gerektiği şeklindeki yönlendirmelerin, erkek çocuklarına ise hegemonik erkekliğin ortaya çıkmasındaki etkenlerden biri olan “Erkek dediğin...” ifadesinin evlilik içi tecavüze neden olabileceği düşünülmektedir. Buradan hareketle anne-babalara hamilelik sürecinden itibaren toplumsal cinsiyet rolleri ile ilgili eğitimler düzenlenmesinin yararlı olacağı öngörülmektedir.

Çocukluktan başlayarak bireylere doğru bir cinsel eğitim verilmesi gerekmektedir. Cinselliğin korkulacak, konuşulmaması gereken bir olgu olduğu anlayışı cinselliğin tabu olarak yaşanmasına zemin hazırlamaktadır. Böyle bir anlayışla yetişen bireyler evlendiklerinde birdenbire cinsellikle yüzleşmekte ve belki de yetersiz kalmaktadırlar. Bireylerin kendi bedenleri, karşı cinsin bedeni ve cinsellik ile ilgili bilgi sahibi olmaları sağlanarak yeterliliklerinin artırılması önem taşımaktadır. Ayrıca eşi istediğinde cinsel ilişkiyi reddeden kadının günahkar olacağı, lanetleneyeceği, benzer biçimde erkeğin cinselliğinden yararlanmanın kadının hakkı olduğu, erkeğin bu görevini yerine getirmemesinin onu günahkar yapacağı şeklindeki dini inançlar da evlilik içi tecavüz ve buna ilişkin görüşler üzerinde etkili olmaktadır.

Çok küçük yaşlardan itibaren sokak jargonu, bel altı küfürler, cinsellik içeren el hareketleri aracılığıyla cinselliğin bir cezalandırma aracı olarak görülmesi de evlilik içi tecavüzün normalleştirilmesinde etkili olduğu düşünülmektedir. Bunun yanı sıra istemeyen bir eşle cinsel birliktelikte bulunan bir eşin tecavüz ettiği hissine kapılması da yıkıcı olabilmektedir. Toplumun büyük bir kesimi tarafından normalleştirilen evlilik içi tecavüzün yaygınlığı tam olarak bilinmemektedir. Maruz kalan kişide kullanılmışlık, aşağılanmışlık, acizlik, iğrenti gibi olumsuz duygulara, ağır fiziksel ve psikolojik sorunlara yol açan evlilik içi tecavüz, tecavüz istatistikleri arasında yer almamaktadır. Kadın sığınma evlerine, hastanelere başvuran kadınlara eşleri tarafından cinsel ilişkiye zorlanıp zorlanmadıklarının sorulmasının evlilik içi tecavüzün yaygınlığını daha doğru raporlamaya yardımcı olacağı düşünülmektedir. Böylece toplumun bilinçlenmesi, bu konuda farkındalık yaratılması, dolayısıyla mağdurlara sunulacak hizmetlerin geliştirilmesine katkıda bulunulacağı beklenmektedir.

Öneriler

Bu kısımda araştırma sürecine ve sonuçlarına dayalı olarak araştırmacılara, alandaki uygulayıcılara ve politika belirleyenlere yönelik bazı önerilere yer verilmiştir.

Araştırmacılara yönelik öneriler.

1. Evlilik içi tecavüze ilişkin görüş, bu araştırma kapsamında çeşitli sosyo-demografik değişkenler, toplumsal cinsiyet rolleri ve boyun eğici davranışlara sahip olma değişkenleri ile birlikte incelenmiştir. Evlilik içi tecavüze ilişkin görüş, kuramsal temellerle desteklenebilecek tecavüz mitlerini kabul düzeyi, yabancı, tanıdık ya da eş tecavüzünü ele alan farklı senaryolar kullanılarak fail-mağdur ilişkisi gibi çeşitli değişkenlerle ele alınıp incelenebilir.

2. Ülkemizde evlilik içi tecavüzün yaygınlığına, mağdur üzerindeki etkilerine, mağdurun ve failin özelliklerine, mağdurun yardım aramaya yönelik davranışlarına ve yardım kuruluşlarına yönelik çalışmalar yapılabilir.

3. Erkeklerin, biraz daha yaşlı, eğitim düzeyi düşük, yaşamının çoğunu kırsal alanda geçiren, ücret karşılığı herhangi bir işte çalışmayan, görücü usulü/kaçarak evlenen, daha uzun süredir evli, geçmişte şiddete maruz kalan bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerinin daha olumlu olmasının nedenleri incelenebilir. Bununla birlikte yeni yapılacak araştırmalarda bu değişkenler, başka değişkenlerle birlikte ele alınabilir.

4. EİTÖ, evli bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerini ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Evli olmayan bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşlerini ölçmek amacıyla da bir ölçek geliştirilebilir.

5. EİTÖ farklı araştırmalarda veri toplamak amacıyla araştırmacılar tarafından kullanılabilir.

6. Evlilik ve Aile Psikolojik Danışmanlığı alanında çalışanlar ve araştırmacılar çalışmalarında EİTÖ'yü kullanabilirler.

Alanda çalışan psikolojik danışmanlara yönelik öneriler.

1. Aile ve Evlilik Psikolojik Danışması alanında çalışan psikolojik danışmanlar, psikologlar, psikiyatristler çalışmalarında “kadınlık görevi”, “erkeğin

hakkı” inançlarının kaynağı olan geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşü etkilediğini göz ardı etmeden müdahalede bulunmalıdırlar.

2. Cinsel ilişkinin evlilikte meşru olarak yaşanması sebebiyle ülkemizde evlilik içi tecavüz ile ilgili yeterince farkındalık gelişmediği bilindiğinden uzmanlar psikolojik danışma ya da terapi sürecinde “evlilik içi tecavüz” kavramı ile ilgili çiftlerde farkındalık yaratılmalıdır.

3. İlişki geliştirme veya evliliğe hazırlık programlarının içerisine evlilikte cinsellik, sağlıklı cinsel yaşam, çiftlerin cinsellikle ilgili beklentileri ve birbirlerini anlamaları, cinsellik konusunda yaygın yanlış anlayışlar, evlilik içi tecavüz gibi konularda bilgilendirmeyi içeren oturumlara yer verilmelidir.

4. “Eşi her istediğinde onunla cinsel ilişkiye girmek kadının görevidir.”, “Her istediğinde eşiyle cinsel ilişkiye girmek erkeğin hakkıdır.” ya da “Eşinin cinsel ilişki talebini yerine getirmemek günahıdır.” gibi akılcı olmayan inançların bireylerin evlilik içi tecavüze ilişkin görüşleri üzerinde etkili olduğu bilinmektedir. Bu nedenle bu akılcı olmayan inançları değiştirebilmek için bilişsel davranışçı terapi tekniklerine dayalı olarak bireysel psikolojik danışma ve terapi oturumlarının gerçekleştirilmesinde, müdahale programlarının geliştirilip uygulanmasında fayda vardır.

Politika yapıcılara yönelik öneriler.

1. Evlilik ve aile alanında yetkili kişi ve kuruluşlar özellikle Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı aile içi şiddete, ailenin güçlendirilmesine, evliliğe hazırlığa, evlilikte sağlıklı bir cinsel yaşama yönelik önleyici ve koruyucu hizmetler çerçevesinde yürütülecek çeşitli projelerde ve uygulamalarda bu araştırmanın bulgularından yararlanabilirler.

2. Bu çalışma sınırlı sayıda evli bireyle yapılmıştır. Benzeri çalışmaların AR-GE desteğiyle kırsal ve kentsel alanı temsil edecek, aynı zamanda evli olmayan bireyleri de kapsayacak şekilde ulusal düzeyde organize edilmesinde fayda vardır.

4. Evlilik öncesinde, çiftlere cinsellik, toplumsal cinsiyet rolleri, kadın-erkek eşitliği, aile içi şiddet ve şiddetle mücadele gibi konularda evliliğe hazırlık programları geliştirilip uygulanmalıdır.

6. Evlilik içi tecavüze neden olan ve bunu pekiştiren olumsuz tutum ile davranışların ortadan kaldırılması için aile içi şiddet, toplumsal cinsiyet eşitliği, evlilik içi tecavüz konularında kitle iletişim araçları aracılığıyla farkındalık yaratılmalıdır.

7. Ruh sağlığı alanındaki lisans ve lisansüstü programlarda evlilik ve aile psikolojik danışması alanındaki derslerin içeriklerine evlilik içi tecavüzle ilgili üniteler eklenmesinde yarar vardır.

Kaynaklar

- Abbey, A., McAuslan, P., Zawacki, T., Clinton, A. M., & Buck, P. D. (2001). Attitudinal, experiential and situational predictors of sexual assault perpetration. *Journal of Interpersonal Violence, 16*(8), 784-807.
- Allan, S., & Gilbert, P. (2002). Anger and anger expression in relation to perceptions of social rank, entrapment and depressive symptoms. *Personality and Individual Differences, 32*, 551-565.
- Altınay, A. G. ve Arat, Y. (2007). *Türkiye’de kadına yönelik şiddet*. İstanbul: Punto Baskı Çözümleri.
- Anderson, J. C., & Gerbing, D. W. (1984). The effect of sampling error on convergence, improper solutions, and goodness of fit indices for maximum likelihood confirmatory factor analysis. *Psychometrika, 49*, 155-173.
- Aşılı, G. (2001). *Üniversite öğrencilerinin cinsiyet rolleri ve ego durumları arasındaki ilişki* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Atay, T. (2004). “Erkeklik” en çok erkeği ezer! *Toplum ve Bilim, 101*, 11-30.
- Ateş, A. P. (2017). *Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolleri ve kadına yönelik şiddete ilişkin tutumları: Dicle Üniversitesi örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.
- Auster, C. J., & Ohm, S. C. (2000). Masculinity and femininity in contemporary American society: A reevaluation using the Bem Sex-Role Inventory. *Sex Roles, 43*(7), 499-528.
- Auster, C. J., & Leone, J. M. (2001). Late adolescents' perspective on marital rape: The impact of gender and fraternity/sorority membership. *Adolescence, 36*(141), 141-152.
- Avşar, S. (2017). Toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında tarihsel rollerini yitiren erkekliğin çöküşü: küllerinden “yeni erkek”liğin doğuşu. *Kadın Araştırmaları Dergisi, 3*(2), 224-241.
- Avşar, V. (2008). *Öğretmen adaylarının mizah tarzları ve cinsiyet rolleri ilişkisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Ayman, R., & Korabik, K. (2010). Leadership: Why gender and culture matter. *American Psychologist, 65*(3), 157.
- Basile, K. C. (1999). Rape by acquiescence: The ways in which women “give in” to unwanted sex with their husbands. *Violence Against Women, 5*(9), 1036–1058.
- Basile, K. C. (2002). Prevalence of wife rape and other intimate partner sexual coercion in a nationally representative sample of women. *Violence and Victims, 17*(5), 511–524.
- Bem, S. L. (1981). Gender schema theory: a cognitive account of sex typing. *Psychological Review, 88*(4), 354-364.
- Bennice, J. A., & Resick, P. A. (2003). Marital rape: History, research, and practice. *Trauma, Violence, and Abuse, 4*(3), 228–246.
- Bennice, J. A., Resick, P. A., Mechanic, M., & Astin, M. (2003). The relative effects of intimate partner physical and sexual violence on Posttraumatic Stress Disorder symptomatology. *Violence and Victims, 18*(1), 87–94.
- Bentler, P. M. (1990). Comparative fit indexes in structural models. *Psychol Bull, 107*(2), 238-246.
- Bergen, R. K. (1996). *Wife rape: Understanding the response of survivors and service providers*. Thousand Oaks: Sage Publications, Inc.
- Bergen, R. K. (2006). Marital rape: New research and directions. http://www.ncdsv.org/images/VAWnet_MaritalRapeNewResearchDirections_2-2006.pdf adresinden erişildi.
- Bergen, R. K., & Bukovec, P. (2006). Men and intimate partner rape characteristics of men who sexually abuse their partner. *Journal of Interpersonal Violence, 21*(10), 1375-1384.
- Berkel, L.V.A. (1999). *Two causal models of domestic violence attitudes: An examination of the direct and indirect influences of socioeconomic status, spirituality, religiosity, sex role attitudes, and gender by race* (Doctoral dissertation). Pennsylvania State University, Pennsylvania.

- Besni, İ. (2011). Üniversite öğrencilerinin aile içi şiddete yönelik tutumlarının cinsiyet, politik görüş ve şiddete maruz kalma açısından incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- Beştepe, E., Erbek, E., Saatçioğlu, Ö., Akar-Özmen, H. ve Eradamlar, N. (2010). Psikiyatrik yardım talebi olan, olmayan ve boşanma aşamasındaki çiftler arasında cinsiyet yönünden uyum, problem çözme becerisi, boyun eğici davranış ve öfke tutumunun karşılaştırılması. *Nöropsikiyatri Arşivi*, 17, 15-22.
- Bhasin, K. (2003). *Toplumsal cinsiyet, bize yüklenen roller*. (K. Ay, Çev.). İstanbul: Kadınlarla Dayanışma Vakfı Yayınları.
- Bızancı, M. (2014). *Ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme, cinsiyetçilik, öznel iyi oluş: Üniversite öğrencileri üzerine bir çalışma* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat.
- Bora, A. (2015). *Evlilikte kadına yönelik şiddet: tutum, yaşantı ve yasal farkındalık açısından cinsiyetler arası karşılaştırma* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul.
- Bosak, J., & Sczesny, S. (2011). Exploring the dynamics of incongruent beliefs about women and leaders. *British Journal of Management*, 22(2), 254-269.
- Bowker, L. H. (1983). Marital rape: a distinct syndrome? *Social Casework: The Journal of Social Work*, 64(6), 347-352.
- Brady, E. C., Chrisler, J. C., Hosdale, D. C., Osowiecki Dm, Veal, T. A. (1991). Date rape: expectations, avoidance strategies, and attitudes toward victims. *Journal of Social Psychology*, 131(3), 427-429.
- Brown, T. G., Werk, A., Caplan, T., & Seraganian, P. (1999). Violent abusers in domestic violence treatment. *Violence and Victims*, 14, 179-190.
- Browne M. W., & Cudeck R. (1989). Single sample cross-validation indexes for covariance structures. *Multivariate Behavioral Research*, 24(4), 445-455.
- Budak, S. (2000). *Psikoloji sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

- Bugay, A. ve Delevi, R. (2012). Türkiye’de kadın rol ve haklarına yönelik tutum ve fiziksel şiddet. *Uluslar arası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu Bildiri Kitabı Birinci Cilt* içinde (12-23). Ankara: Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş. (2006). *Sosyal bilimler için veri analizi: İstatistik, araştırma deseni SPSS uygulamaları ve yorum*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş. (2013). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Yayıncılık
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Campbell, J. C., & Alford, P. (1989). The dark consequences of marital rape. *The American Journal of Nursing*, 89(7), 946-949.
- Campbell, J. C., & Soeken, K. L. (1999). Forced sex and intimate partner violence: Effects on women's risk and women's health. *Violence Against Women*, 5(9), 1017–1035.
- Campbell, J. C., Webster, D., Koziol-McLain, J., Block, C., Campbell, D., Curry, M. A., et al. (2003). Risk factors for femicide in abusive relationships: Results from a multisite case control study. *American Journal of Public Health*, 93(7), 1089–1097.
- Civelek, E. (2008). Önsöz. F. Korkut-Owen ve D. Owen, (Eds.), *Kadına yönelik aile içi şiddet* içinde (3-4). Ankara: T.C. Başbakanlık Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü.
- Civelek, E. (2013). Önsöz. *Aile İçi Şiddetle Mücadele El Kitabı* içinde (2-3). Ankara: T.C. Başbakanlık Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü.
- Clay-Warner, J. (2003). The context of sexual violence: Situational predictors of self-protective actions. *Violence and Victims*, 18(5), 543–556.
- Coker, A. L., Sanderson, M., Fadden, M. K., & Pirisi, L. (2000). Intimate partner violence and cervical neoplasia. *Journal of Women's Health & Gender-Based Medicine*, 9(9), 158-172.

- Coker, A. L., Smith, P. H., McKeown, R. E., & King, M. J. (2000). Frequency and correlates of intimate partner violence by type: Physical, sexual, and psychological battering. *American Journal of Public Health, 90*(4), 553–559.
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry & research design, choosing among five approaches*. USA: Sage Publications. *Based Medicine, 9*(9), 1015–1023.
- Creswell, J. W. (2012). *Educational research: planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research*. New York: Pearson.
- Creswell, J. V., & Plano Clark, V. L. (2015). *Karma yöntem araştırmaları: Tasarımı ve yürütülmesi*. (Y. Dede ve S. B. Demir, Çev. Ed.). Ankara: Anı.
- Crouter, A. C., Manke, B. A., & McHale, S. M. (1995). The family context of gender intensification in early adolescence. *Child Development, 66*(2), 317-329.
- Crouter, A. C., Whiteman, S. D., McHale, S. M., & Osgood, D.W. (2007). Development of gender attitude traditionality across middle childhood and adolescence. *Child Development, 78*(3), 911-926.
- Culbertson, K. A., & Dehle, C. (2001). Impact of sexual assault as a function of perpetrator type. *Journal of Interpersonal Violence, 16*(10), 992–1007.
- Çağ, P. (2011). *Evli bireylerde eş desteği ve evlilik doyumu* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çoklar, I. (2007). *Kadına yönelik cinsel şiddetin meşrulaştırılması ve tecavüze ilişkin tutumlar* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Çoklar, I. ve Meşe, G. (2014). Illinois Tecavüz Mitlerini Kabul Ölçeği Kısa Formu'nu Türkçe'ye uyarlama çalışması. *Psikoloji Çalışmaları/Studies in Psychology, 34*(2), 53-64.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik*. Ankara: Pegem Akademi.
- Deitz, S.R., Blackwell, K. T., Daley, P.C., & Bentley, B.J. (1982). Measurement of empathy toward rape victims and rapists. *Journal of Personality and Social Psychology, 43*(2), 372-384.

- DeMaris, A., & Swinford, S. (1996). Female victims of spousal violence: Factors influencing their level of fearfulness. *Family Relations*, 45(1), 98–106.
- Demez, G. (2005). Kabadayıdan sanal delikanlıya değişen erkek imgesi. İstanbul: Babil Yayınları.
- Demir, Ü. (2000). Kadına yönelik aile içi şiddet. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi, 3(1), 57-61.
- Demirsoy, Ç. (1996). Psikoaktif madde kullananlarda suçu etkileyen faktörlerin araştırılması (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul.
- Dienemann, J., Boyle, E., Baker, D., Resnick, W., Wiederhorn, N., & Campbell, J. (2000). Intimate partner abuse among women diagnosed with depression. *Issues in Mental Health Nursing*, 21(5), 499–513.
- DiPietro, J. A. (1981). Rough and tumble play: a function of gender. *Developmental Psychology*, 17(1), 50-58.
- Döner, A. Ç. (2015). *Cinsel mitlerin, evlilik doyumu ve toplumsal cinsiyet rolleri arasındaki ilişkisinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Dönmez, B. ve Demirtaş, H. Lise öğretmenlerinin boyun eğici davranışlarına ilişkin algıları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 17(2), 445-456.
- Dutton, M. A., Goodman, L. A., & Bennett L. (1999). Court-involved battered women's responses to violence: the role of psychological, physical, and sexual abuse. *Violence and Victims*, 14(1), 89-104.
- Eagly, A. H., & Sczesny, S. (2009). Stereotypes about women, men, and leaders: Have times changed? In M. Barreto, M. K. Ryan, & M. T. Schmitt (Eds.), *Psychology of women book series. The glass ceiling in the 21st century: Understanding barriers to gender equality* (pp. 21-47). Washington DC: American Psychological Association.
- Eby, K. K., Campbell, J. C., Sullivan, C. M., & Davidson, W. S. (1995). Health effects of experiences of sexual violence for women with abusive partners. *Health Care for Women International*, 16(6), 563–576.

- Efe, Ş. Y. ve Ayaz, S. (2010). Kadına yönelik aile içi şiddet ve kadınların aile içi şiddete bakışı. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 11(1), 23-29.
- Ehrenshaft, M., Patricia, C., Jocelyn, B., Elizabeth, S., Henian, C., & Jeffrey, J. (2003). Intergenerational transmission of partner violence: a 20 year prospective study. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 71(4), 741-753.
- Erkurt, A. (2015). Kadına yönelik şiddet: Çelişik duygulu cinsiyetçilik, yetkecilik ve sosyal baskınlık yönelimi açısından bir inceleme (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- European Union Agency For Fundamental Rights (FRA) (2014). *Violence against women: An EU-wide survey main results*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Ewoldt, C. A., Monson, C. M., & Langhinrichsen-Rohling, J. (2000). Attributions about rape in a continuum of dissolving marital relationships. *Journal of Interpersonal Violence*, 15(11), 1175-1182.
- Ferro, C., Cermele, J., & Saltzman, A. (2008). Current perceptions of marital rape: Some good and not-so-good news. *Journal of Interpersonal Violence*, 23(6), 764-779.
- Finkelhor, D., & Yllo, K. (1982). Forced sex in marriage: A preliminary research report. *Crime and Delinquency*, 28(3), 459-478.
- Finn, J., & Atkinson, T. (2009). Promoting the safe and strategic use of technology for victims of intimate partner violence: Evaluation of the technology safety project. *Journal of Family Violence*, 24(1), 53-59.
- Frese, B., Moya, M., & Megias, J. L. (2004). Social perception of rape: How rape myth acceptance modulates the influence of situational factors. *Journal of Interpersonal Violence*, 19(2), 143-161.
- Frieze, I. H. (1983). Investigating the causes and consequences of marital rape. *Sings: Journal of Women in Culture and Society*, 8(3), 532-553.
- Geçtan, E. (1984). *İnsan olmak*. İstanbul: Adam Yayınları.

- Gelles, R. J., & Straus, M. A. (1979). Determinants of violence in the family: toward a theoretical integration. W. R. Burr, & F. I. Nye (Ed.), *Contemporary theories about the family*. New York: Free Press.
- Gielden, A. C., McDonnell, K. A., & O'Campo, P. J. (2002). Intimate partner violence, HIV status, and sexual risk reduction. *AIDS and Behavior*, 6(2), 107-116.
- Gilbert, P., & Allan, S. (1994). Assertiveness, submissive behaviour, and social comparison. *British Journal of Clinical Psychology*, 33 (3), 295-306.
- Gilbert, P., Pehl, J., & Allan, S. (1994). The phenomenology of shame and guilt: An empirical investigation. *British Journal of Medical Psychology*, 67, 23-36.
- Gilbert, P. (2000). The relationship of shame, social anxiety and depression: The role of the evaluation of social rank. *Clinical Psychology and Psychotherapy*, 7(3), 174-189.
- Gilbert, P., Cheung, S. P., Grandfield, T., Campey, F., & Irons, C. (2003). Recall of threat and submissiveness in childhood: Development of a new scale and its relationships with depression, social comparison and shame. *Clinical Psychology and Psychotherapy*, 10(2), 108-115.
- Green, S. B., & Salkind, N. J. (2008). *Using SPSS for Windows and Macintosh (analyzing and understanding data)*. New Jersey: Pearson Prentice Hall.
- Grossman, A. H., & D'Augelli, A. R. (2006). Transgender youth: Invisible and vulnerable. *Journal of Homosexuality*, 51(1), 111-128.
- Groth, N. A., Burgess, A. W., & Holmstrom, L. L. (1977). Rape: Power, anger, and sexuality. *American Journal of Psychiatry*, 134(11), 1239-1243.
- Güler, N., Tel, H. ve Özkan-Tuncay, F. (2005). Kadının aile içinde yaşanan şiddete bakışı. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 27(2), 51-56.
- Güvenç, G. (1996). Kız ve erkek üniversite öğrencilerin aile içi etkileşime ilişkin algıları ile toplumsal cinsiyet rolüne ilişkin tutumları. *3P Dergisi*, 4(1), 34-40.
- Hanneke, C. R., & Shields, N. M. (1985). Marital Rape: implications for the helping professions. *Social Casework: The Journal of Social Work*, 66(8), 541-458.

- Harris, J. R., & Cook, A. C. (1994). Attributions about spouse abuse: it matters who the batterers and victims are. *Sex Roles*, 30, 7-8.
- Herrero, J., Torres, A., Rodriguez, F. J., & Juarros-Basterretxea, J. (2017). Intimate partner violence against women in the European Union: The influence of male partners' traditional gender roles and general violence. *Psychology of Violence*, 7(3), 385-394.
- Hidden Hurt.com. (2018). Men can be victims too! http://www.hiddenhurt.co.uk/male_victims_of_domestic_violence.html adresinden erişildi.
- Hill, C. E., Thompson, B. J., & Williams, E. N. (1997). A guide to conducting Consensual Qualitative Research. *The Counseling Psychologist*, 25(4), 517-572. doi:10.1177/0011000097254001
- Hortaçsu, N. (1997). Family -and couple- initiated marriages in Turkey. *Genetic, Social, and General Psychology Monographs*, 123(3), 325-336.
- Hortaçsu, N. (1999). The first year of family-couple initiated marriages of a Turkish sample: a longitudinal investigation. *International Journal of Psychology*, 34(1), 29-41.
- Howard, A., Riger, S., Campbell, R., & Wasco, S. (2003). Counseling services for battered women: A comparison of outcomes for physical and sexual assault survivors. *Journal of Interpersonal Violence*, 18(7), 717-734.
- Howells, K., Shaw, F., Greasly, M., Robertson, J., Gloster, D., Metcalfe, N. (1984). Perceptions of rape in a British sample: effects of relationship, victim status, sex and attitudes to women. *British Journal of Social Psychology*, 23(1), 35-40.
- Hu, L. T. & Bentler, P. M. (1999). Cut off criteria for fit indexes in covariance structure analysis: conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 6(1), 1-55.
- Hünler, O. S. ve Gençöz, T. (2003). Boyun eğici davranışlar ve evlilik doyumu ilişkisi: algılanan evlilik problemleri çözümünün rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 18(51), 99-108.

- Işıloğlu, B. (2006). Anksiyete ve depresyon tanısı ile izlenen evli kadınlarda aile içi şiddetin sosyodemografik faktörler, çift uyumu ve hastalıkla ilişkisi (Yayımlanmamış uzmanlık tezi). Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Araştırma Hastanesi, İstanbul.
- İmamoğlu, S. (2008). Genç yetişkinlikte kişilerarası ilişkilerin cinsiyet, cinsiyet rolleri ve yalnızlık algısı açısından incelenmesi (Yayımlanmamış doktora tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Jeffords, C.R., & Dull, R. T. (1982). Demographic variations of attitudes towards marital rape immunity. *Journal of Marriage and Family*, 44(3), 755-762.
- Johnson, M. P. (1995). Patriarchal terrorism and common couple violence: Two forms of violence against women. *Journal of Marriage and the Family*, 57(2), 283-294.
- Johnson, H. (2003). The cessation of assaults on wives. *Journal of Comparative Family Studies*, 34(1), 75-91.
- Jöreskog, K. G., & Sörbom, D. (1993). *Lisrel 8: structural equation modeling with the simplis command language*. Hillsdale: Erlbaum Associates Publishers.
- Kline, R. B. (2005). *Principles and practice of structural equation modeling*. NewYork: The Guilford Press.
- Kabasakal, K. (2007). Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinde BoyunEğici Davranışlar ve şiddetle ilişkisi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1999). Yeni insan ve insanlar. İstanbul: Evrim Yayınları.
- Kalaycı, Ş. (2005). SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Kalmuss, D. (1984). The intergenerational transmission of marital aggression. *Journal of Marriage and The Family*, 46(1), 11-19.
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kaya, M., Güneş, G., Kaya, B. ve Pehlivan, E. (2004). Tıp fakültesi öğrencilerinde boyun eğici davranışlar ve şiddetle ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 5(1), 5-10.

- Kısaç, İ. (1999). Erkeklik rolü normları. *Mesleki Eğitim Dergisi*, 1(2), 83-93.
- Kidwai, R. (2001). Domestic violence in Pakistan: The role of patriarchy, gender roles, the culture of honor and objectification/commodification of women(Doctoral dissertation). Alliant International University, San Diego.
- Kilpatrick, D. G., Best, C. L., Saunders, B. E., & Veronen, L. J. (1988). Rape in marriage and in dating relationships: How bad is it for mental health? *Annals of the New York Academy of Sciences*, 528, 335-344.
- Kirkwood, M. K., & Cecil, D. K. (2001). Marital rape: A student assessment of rape laws and the marital exemption. *Violence Against Women*, 7(11), 1234-1253.
- Kocacık, F. ve Doğan, O. (2006). Domestic violence against women in Sivas, Turkey: survey study. *Croatian Medical Journal*, 47(5), 742-749.
- Kocadaş, B. ve Kılıç, M. (2012). Düşük sosyo-ekonomik yapıdaki kadın ve çocuğun şiddet algısı. *Uluslar arası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu Bildiri Kitabı Birinci Cilt* içinde (349-359). Ankara: Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları.
- Koç, M., Bayraktar, B. ve Çolak, T. S. (2010). *Üniversite öğrencilerinin boyun eğici davranışlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 28(1), 257-280.
- Kumaş, H. (2001). İşsizliğin psiko-sosyal boyutu ve çalışma yaşamına ilişkin değerler üzerindeki etkileri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(4), 200-213.
- Langhinrichsen-Rohling, J., & Monson, C. M. (1998). Marital rape: Is the crime taken seriously without co-occurring physical abuse? *Journal of Family Violence*, 13(4), 433-443.
- Leeper, C. & Friedman, C. K. (2007). The socialization of gender. In J. E. Grusec & P. D. Hastings (Eds.), *Handbook of socialization: Theory and research* (pp. 561-587). New York: The Guilford Press.
- Leary, M. R., Knight, P. D., & Johnson, K. A. (1987). Social anxiety and dyadic conversation: a verbal response analysis. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 5(1), 34-50.

- Lewis, D. A. (2009). Unrecognized victims: sexual violence against men in conflict settings under international law. *International Law Journal*, 27(1), 1-50.
- Lippa, R.A. (2002). *Gender, nature, and nurture*. Mahwah NJ: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Little, T. D., Linderberger, U., & Nesselroade, J. R. (1999). On selecting indicators for multivariate measurement and modeling with latent variables: when “good” indicators are bad and “bad” indicators are good. *Psychological Methods*, 4(2), 192-211.
- Lyness, K. P., Haddock, S. A., & Zimmerman, T. S. (2003). Contextual issues in marriage and family therapy: Gender, culture, and spirituality. In L. L. Hecker & J. L. Wetchler (Eds.), *An introduction to marriage and family therapy* (pp. 409-448). Binghamton NY: Hawthorn Press.
- MacCallum, R. C., Widaman, K. F., Zhang, S., & Hong, S. (1999). Sample size in factor analysis. *Psychological Methods*, 4(1), 84-99.
- MacMillan, H. L. (1999). Physical abuse during pregnancy: a significant threat to maternal and child health. *Canadian Medical Association Journal*, 160(7), 1022-1023.
- Mahoney, P. (1999). High rape chronicity and low rates of help-seeking among wife rape survivors in a nonclinical sample: Implications for research and practice. *Violence Against Women*, 5(9), 993-1016.
- Malamuth, N. M., Linz, D., Heavey, C. L., Barnes, G., & Acker, M. (1995). Using the confluence model of sexual aggression to predict men's conflict with women: A 10-year follow-up study. *Journal of Personality and Social Psychology*, 69(2), 353-369.
- Marsh, H. W., Balla, J. R., & McDonald, R. P. (1988). Goodness-of-fit indices in confirmatory factor analysis: the effect of sample size. *Psychological Bulletin*, 103(3), 391-410.
- Marsh, H. W., Hau, K. T., Balla, J. R., & Grayson, D. (1998). Is more ever too much? The number of indicators per factor in confirmatory factor analysis. *Multivariate Behavioral Research*, 33(2), 181-220.

- Marshall, L. L. (1996). Psychological abuse of women: Six distinct clusters. *Journal of Family Violence, 11*(4), 379–409.
- Marshall, A. D., & Holtzworth-Munroe, A. (2002). Varying forms of husband sexual aggression: Predictors and subgroup differences. *Journal of Family Psychology, 16*(3), 286–296.
- Martin, E. K., Taft, C. T., & Resick, P. A. (2007). A review of marital rape. *Aggression and Violent Behaviour, 12*, 329-347.
- Mayer, F. S., & Sutton, K. (1996). *Personality: an integrative approach*. New Jersey: Prentice Hall.
- McCreary, D. R., & Rhodes, N. D. (2001). On the gender-typed nature of dominant and submissive acts. *Sex Roles, 44*(5-6), 339-350.
- McCue, M. L. (2008). *Domestic violence: a reference handbook*. Santa Barbara, CA: ABC Clío.
- McFarlane, J., Malecha, A., Gist, J., Watson, K., Batten, E., Hall, I., & Smith, S. (2005). Intimate partner sexual assault against women and associated victim substance use, suicidality, and risk factors for femicide. *Issues in Mental Health Nursing, 26*(9), 953–967.
- McFarlane, J., Malecha, A., Watson, K., Gist, J., Batten, E., Hall, I., & Smith, S. (2005). Intimate partner sexual assault against women: Frequency, health consequences, and treatment outcomes. *Obstetrics and Gynecology, 105*(1), 99–108.
- McMillan, J. H. (2000). *Educational research: fundamentals for the consumer*. New York: Longman.
- McMillan, J. H., & Schumacher, S. (2010). *Research in education: evidence-based inquiry*. Boston: Pearson.
- Mermerci, S. (2012). Giriş. Uluslar arası katılımlı kadına ve çocuğa karşı şiddet sempozyumu bildiri kitabı birinci cilt içinde. Ankara: Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları.
- Meyer, S. L., Vivian, D., & O'Leary, K. D. (1998). Men's sexual aggression in marriage: Couples' reports. *Violence Against Women, 4*(4), 415–435.

- Mihalic, S. W. & Elliott, D. (1997). A social learning theory model of marital violence. *Journal of Family Violence*, 12(1), 21-47.
- Millon, T. (2011). *Disorders of personality: Introducing a DSM/ICD spectrum from normal to abnormal* (3rd Edition). Hoboken NJ: John Wiley & Sons, Inc.
- Monson, C. M., Byrd, G. R., & Langhinrichsen-Rohling, J. (1996). To have and to hold: Perceptions of marital rape. *Journal of Interpersonal Violence*, 11(3), 410-424.
- Monson, C. M., & Langhinrichsen-Rohling, J. (1998). Sexual and nonsexual marital aggression: Legal considerations, epidemiology, and an integrated typology of perpetrators. *Aggression and Violent Behavior*, 3(4), 369-389.
- Monson, C. M., Langhinrichsen-Rohling, J., & Binderup, T. (2000). Does "no" really mean "no" after you say "yes"?: Attributions about date and marital rape. *Journal of Interpersonal Violence*, 15(11), 1156-1174.
- Muehlemhard, C. L., & Kimes, L. A. (1999). The social construction of violence: The case of sexual and domestic violence. *Personality and Social Psychology Review*, 3(3), 234-245.
- Muslu, L. ve Erdem, M. (2002). Eşi tarafından fiziksel şiddet gören ve görmeyen kadınların benlik saygı düzeylerinin karşılaştırılması. *Hemşirelikte Araştırma ve Geliştirme Dergisi*, 4(2), 31-38.
- Nabors, E. L. & Jasinski, J. L. (2009). Intimate partner violence perpetration among college students: The role of gender role and gendered violence attitudes. *Feminist Criminology*, 4(1), 57-82. doi: 10.1177/1557085108325235
- Naçar, M., Baykan, Z., Poyrazoğlu, S. ve Çetinkaya, F. (2009). Kayseri ilinde iki sağlık ocağı bölgesinde kadına yönelik aile içi şiddet. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 8(2), 131-138.
- Nunnally, R. C., & Bernstein, I. H. (1994). *Psychometric theory*. New York: McGraw-Hill Inc.
- O'Connor, L. E., Berry, J. W., Weiss, J., & Gilbert, P. (2002). Guilt, fear, submission, and empathy in depression. *Journal of Affective Disorder*, 71, 19-27.

- Odman, T. M. (2012). Kadına karşı cinsel şiddet. *Uluslar arası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu Bildiri Kitabı Birinci Cilt* içinde (130-172). Ankara: Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları.
- Odman, T. M. ve Odman, L. (2017). *Erkekler de şiddet mağduru*. Adana: Karahan Kitabevi.
- Oktan, A. (2008). Türk sinemasında hegemonik erkeklikten erkeklik krizine: yazı-tura ve erkeklik bunalımının sınırları. *Selçuk İletişim*, 5(2), 152-166.
- Özaslan, G. ve Gürsel, M. (2008). Eğitim yöneticilerinin güç tipi tercihlerinin değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25, 351-370.
- Özbay, C. ve Baliç, İ. (2004). Erkeklığın ev halleri. *Toplum ve Bilim*, 89-103.
- Özbay, Y., Terzi, Ş., Erkan, S. ve Cihangir-Çankaya, Z. (2011). Üniversite öğrencilerinin profesyonel yardım arama tutumları, cinsiyet rolleri ve kendini saklama düzeyleri. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 1(4), 59-71.
- Özdamar, K. (2013). *Paket programlar ile istatistiksel veri analizi*. Eskişehir: Nisan Kitabevi.
- Özkan, A. ve Özen, A. (2008). Öğrenci hemşirelerde boyun eğici davranışlar ve benlik saygısı arasındaki ilişki. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 7(1), 53-58.
- Özmete, E. ve Yanardağ, M. Z. (2016). Erkeklerin bakış açısıyla toplumsal cinsiyet rolleri: kadın ve erkek olmanın değeri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 20(1), 91-107.
- Paker, T. (2015). Durum çalışması. F. N. Seggie & Y. Bayyurt (Ed.), *Nitel araştırma, yöntem, teknik, analiz ve yaklaşımları*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Pallant, J. (2016). *SPSS survival manual: a step by guide to data analysis using IBM SPSS*. (6th ed.). McGraw Hill Education.
- Poe, L. G. (2010). Students perceptions of marital rape laws (Masters Dissertation). Tennessee State University.
- Pratto, F., Sidanius, J., Stallworth, L. M. & Malle, B. F. (1994). Social dominance orientation: A personality variable predicting social and political attitudes. *Journal of Personality and Social Psychology*, 67(4), 741-763.

- Raubenheimer, J. (2004). An item selection procedure to maximise scale reliability and validity. *SA Journal of Industrial Psychology*, 30(4), 59-64.
- Resnick, H. S., Kilpatrick, D. G., Walsh, C., & Veronen, L. J. (1991). Marital Rape. R. T. Ammerman & M. Hersen (Ed.), *Case studies in family violence*. New York: Plenum Press.
- Riggs, D. S., Kilpatrick, D. G., & Resnick, H. S. (1992). Long-term psychological distress associated with marital rape and aggravated assault: A comparison to other crime victims. *Journal of Family Violence*, 7(4), 283-296.
- Robinson, B.M. (2000). The impact of gender role adherence, gender role stress, and sexist attitudes on violence against women (Doctoral dissertation). University of Pittsburgh, Pittsburgh.
- Rusbult, C. E., & Van Lange P. A. M. (2003). Interdependence, interaction, and relationships. *Annual Review of Psychology*, 54, 351-375.
- Russell, D. (1990). *Rape in marriage*. Bloomington: Indiana University Press.
- Sancar, S. (2009). *Erkeklik: imkansız iktidar-ailede, piyasada ve sokakta erkekler*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Savaşır, I. ve Şahin, N. H. (1997). *Bilişsel-Davranışçı Terapilerde Değerlendirme: Sık Kullanılan Ölçekler*. Ankara: Özyurt Matbaacılık.
- Serdar-Tekeli, E. (2011). *Toplumsal cinsiyet çerçevesinde kadın mağduriyeti (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi)*. Polis Akademisi, Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Schuller, R. A., & Klippenstine, M. A. (2004). The impact of complainant sexual history evidence on jurors' decisions: Considerations from a psychological perspective. *Psychology, Public Policy, and Law*, 10(3), 321-342.
- Sheldon, J. P., & Parent, S. L. (2002). Clergy's attitudes and attributions of blame toward female rape victims. *Violence Against Women*, 8(2), 233-256.
- Shotland, R. L., & Goodstein, L. (1992). Sexual precedence reduces the perceived legitimacy of sexual refusal: An examination of attributions concerning date

- rape and consensual sex. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 18(6), 756-764.
- Simonson, K., & Subich, L. M. (1999). Rape perceptions as a function of gender-role traditionality and victim–perpetrator association. *Sex Roles*, 40, 617–634.
- Small, M. A., & Tetreault, P. A. (1990). Social psychology, ‘marital rape exemptions’, and privacy. *Behavioral Sciences & the Law*, 8(2), 141–149.
- Sprecher, S., Christopher, F. S. & Cate, R. (2006). Sexuality in Close Relationships. A. L. Vangelisti & D. Perlman (Ed.), *The Cambridge handbook of personal relationships* (Chapter 25). New York: Cambridge University Press.
- Stermac, L., Du Mont, J., & Dunn, S. (1998). Violence in known-assailant sexual assaults. *Journal of Interpersonal Violence*, 13(3), 398–412.
- Stermac, L., Del Bove, G., & Addison, M. (2001). Violence, injury, and presentation patterns in spousal sexual assaults. *Violence Against Women*, 7(11), 1218–1233.
- Stets, J. E., & Straus, M. A. (1989). The marriage licence as a hitting licence: a comparison of assaults, in dating, cohabiting, and married couples. *Journal of Family Violence*, 4(2), 161-180.
- Subaşı, N. ve Akın, A. (2003). Kadına yönelik şiddet: nedenleri ve sonuçları. *Toplumsal Cinsiyet, Sağlık ve Kadın* (231-247). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Sullivan, J. P., & Mosher, D. L. (1990). Acceptance of guided imagery of marital rape as a function of macho personality. *Violence and Victims*, 5(4), 275-286.
- Sümbüloğlu K. ve Akdağ B. (2009). *İleri biyoistatistiksel yöntemler*. Ankara: Hatipoğlu.
- Sümer, N. (2000). Yapısal eşitlik modelleri: temel kavramlar ve örnek uygulamalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 3(6), 49-73.

- Şeleci, Z. (2014). *Evli bireylerde bağlanma stilleri ile boyun eğici davranışlar arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Şenol, D., Yıldız, S., Kıymaz, T. ve Kala, H. (2012). *Uluslar arası katılımlı kadına ve çocuğa karşı şiddet sempozyumu bildiri kitabı birinci cilt*. Ankara: Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları.
- Şenol, Ş. (2012). *Araştırma ve örnekleme yöntemleri*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Şentürk, Ü. (2012). Popülerleşen kadın ve çocuğa yönelik şiddetin kültürel dayanağı. *Uluslar arası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu Bildiri Kitabı Birinci Cilt* içinde (389-401). Ankara: Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları.
- Şimşek, Ö. F. (2007). *Yapısal eşitlik modellemesine giriş: Temel ilkeler ve LISREL uygulamaları*. İstanbul: Ekinoks Yayınları.
- Tashakkori, A., & Teddlie, C. (2003). *Handbook of mixed methodology in social and behavioral research*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Tavşancıl, E. (2005). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu (1995). *Aile içi şiddetin sebep ve sonuçları*. Ankara: Bizim Büro.
- T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı. (1998). *Aile içinde ve toplumsal alanda şiddet*. Ankara: Başbakanlık Basımevi.
- T.C. Başbakanlık Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM) (2009). *Türkiye’de kadına yönelik aile içi şiddet*. Ankara.
- T.C. Başbakanlık Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM) (2015). *Türkiye’de kadına yönelik aile içi şiddet araştırması*. Ankara.
- Tekin, M. ve Filiz, M. (2008). Beden eğitimi ve spor yüksekokullarının antrenörlük eğitimi ve spor yöneticiliği bölümlerinde öğrenim gören öğrencilerin umutsuzluk ve boyun eğici davranış düzeylerinin değişkenlere göre

incelenmesi. *Spormetre, Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 6(1), 27-37.

Tezcan, S. (2009). *Türkiye’de kadına yönelik aile içi şiddet içinde (13-14)*. Ankara: T.C. Başbakanlık Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü.

Tınar, M. Y. (1996). *Çalışma psikolojisi*. İzmir: Necdet Bükey Matbaacılık.

Tjaden, P., & Thoennes, N. (2000). Extent, nature, and consequences of intimate partner violence: Findings from the National Violence Against Women Survey. Washington DC: National Institute of Justice.

Tosuner-Sevinç, A. (2013). *Alkol ve madde bağımlılarında şiddet sıklığı ve şiddet özelliklerinin kontrol grubu ile karşılaştırılması (Uzmanlık tezi)*. Gazi Üniversitesi, Tıp Fakültesi Psikiyatri Ana Bilim Dalı, Ankara.

Tuzcuoğlu, S. ve Korkmaz, B. (2001). Psikolojik danışma ve rehberlik öğrencilerinin boyun eğici davranış ve depresyon düzeylerinin incelenmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 14(14), 135-152.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) (2013). Evlenme ve boşanma istatistikleri. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=16051> adresinden erişildi.

Türkiye İstatistik Kurumu (2016). Aile Yapısı Araştırması. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21869> adresinden erişildi.

Ulu, S. (2003). *Aile içi şiddete ilişkin tutumlar: Bireysel ve duruma özgü faktörler (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi)*. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Uluslar arası Af Örgütü (2004). Kadına yönelik şiddet sayacı-istatistiki bilgiler-özet. <http://www.amnesty.org.tr/icerik/50/42/kadina-yonelik-siddet-sayaci-istatistiki-bilgiler-ozet> adresinden erişildi.

Vatandaş, C. (2003). *Aile ve şiddet: Türkiye’de eşler arası şiddet*. Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi Yayınları.

Vatandaş, C. (2007). Toplumsal cinsiyet ve cinsiyet rollerinin algılanışı. *Sosyoloji Konferansları Dergisi*, 35, 29-56.

- Vefikuluçay, D., Demirel, S., Taşkın, L. ve Eroğlu, K. (2007). Kafkas Üniversitesi son sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin bakış açıları. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 14(2), 12-27.
- Velicer, W. F., & Joseph, L. F. (1998). Effects of variable and subject sampling on factor pattern recovery. *Psychological Methods*, 3(2), 231-251.
- Vieira, A. L.(2011). *Preparation of the analysis. Interactive LISREL in practice*. London: Springer.
- Vogel, L. C., & Marshall, L. L. (2001). PTSD symptoms and partner abuse: Low income women at risk. *Journal of Traumatic Stress*, 14(3), 569-584.
- Walker, L. (1994). *Abused women and survivor therapy: A practical guide for the psychotherapist*. Washington: APA.
- Ward, C., (1988). The attitudes toward rape victims scale: construction, validation and cross-cultural applicability. *Psychology of Women Quarterly*, 12(2), 127-146.
- Whatley, M. A. (2005). The effect of participant sex, victim dress, and traditional attitudes on causal judgments for marital rape victims. *Journal of Family Violence*, 20(3), 191-200.
- White, H. R., & Widom, C. S. (2003). Intimate partner violence among abused and neglected children in young adulthood: the mediating effects of early aggression, antisocial personality, hostility, and alcohol problems. *Journal of Aggressive Behaviour*, 29(4), 332-345.
- World Health Organization (WHO) (2002). *World report on violence and health*. Geneva: WHO Publications.
- World Health Organization (WHO) (2005). *Multi-country study on women's health and domestic violence against women: Initial results on prevalence, health outcomes and women's responses*. Geneva: WHO Publications.
- World Health Organization (2005). World health organization intimate partner violence and alcohol factsheet. http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/factsheets/ft_intimate.pdf adresinden erişildi.

- Yaşın-Dökmen, Z. (1991). Bem cinsiyet rolü envanteri kadınsılık ve erkeksilik ölçekleri Türkçe formunun psikometrik özellikleri. *Kriz Dergisi*, 7 (1), 27-40.
- Yaşın-Dökmen, Z. (2004). *Toplumsal cinsiyet: sosyal psikolojik açıklamalar*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2000). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, İ. (2004). Lise öğrencilerinde boyun eğici davranışların yaygınlığı. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 220-228.
- Yoshihama, M., Blazeovski, J. & Bybee, D. (2014). Enculturation and attitudes toward intimate partner violence and gender roles in an Asian Indian population: Implications for community-based prevention. *Am J Community Psychol*, 53, 249-260. doi: 10.1007/s10464-014-9627-5.
- Youn, G. (2009). Marital and sexual conflicts in elderly Korean people. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 35(3), 220-238.
- Yüksel-Kaptanoğlu, İ. ve Tarım, A. Ş. (2015). Giriş. *Türkiye’de kadına yönelik aile içi şiddet araştırması* içinde (31-38). Ankara: Elma Teknik Basım Matbaacılık.
- Zeyneloğlu, S. ve Terzioğlu, F. (2011). Development and psychometric properties gender roles attitude scale. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40, 409-420.

EK-A: Görüşme Formu

Merhaba, ben Selda SAKIZCIOĞLU. Bu araştırmaya katılımınızdan dolayı size tekrar teşekkür ederim. Görüşmemize başlamadan önce size bu görüşmenin dijital ortamda kaydedileceğini ve alınan ses kaydının daha sonra imha edileceğini hatırlatmak isterim. Bu durum sizin için herhangi bir sorun teşkil eder mi?

Ayrıca söyleyeceğiniz her şeyin gizli kalacağını da hatırlatırım. Adınız hiçbir belgede görünmeyecektir, görüşme yaptığım her bir birey için ayrı ayrı kod adları kullanacağım. Ayrıca görüşme süresince herhangi bir kişiye atıfta bulunacaksınız yalnızca ilk adlarınızı belirtmenizi rica ediyorum.

Görüşme süresince rahat olmanızı ve herhangi bir anda ara vermek istediğinizde bunu bana söylemenizi rica ediyorum. Ayrıca bu çalışmaya katılımınızın gönüllülük esasına dayalı olduğunu ve çalışma süresince herhangi bir aşamada görüşmeden çekilmekte serbest olduğunuzu unutmayınız. Başlamadan önce sormak istediğiniz herhangi bir soru var mı?

Başlayabiliriz.

1. Evlilikte cinsel ilişkinin önemi hakkında ne düşünüyorsunuz?
2. Sizce eşlerin istemeseler dahi birbirleri ile cinsel ilişkiye girme zorunlulukları var mı? Nedenleriyle açıklayınız.
3. “Tecavüz” kelimesi sizde neleri çağırıştırıyor?
4. “Evlilik içi tecavüz” kavramı sizde neleri çağırıştırıyor?
5. Bir kadın istemese dahi, eşiyile cinsel birliktelik yaşıyor olabilir mi? Açıklayınız.
6. Bir erkek, eşini cinsel birlikteliğe zorluyor olabilir mi? Açıklayınız.
7. Eşi tarafından cinsel birlikteliğe zorlandığını söyleyen bir kadın hakkında neler düşünür ve hissedersiniz?
8. Eşini cinsel birlikteliğe zorlamakla suçlanan bir erkek hakkında neler düşünür ve hissedersiniz?
9. Evlilik içi tecavüzün nedenleri sizce neler olabilir?

10. Eşi tarafından cinsel birlikteliğe zorlanan bir kadın sizce neler hissedebilir? (Cevap beklenecek.) Bir tanıdığının ya da bir yabancıнын tecavüzüne uğrayan bir kadın sizce neler hissedebilir? (Cevap beklenecek.) Her iki durumda kadınların hissettikleri arasında fark var mıdır? Açıklayınız.

11. Sizce eşi tarafından cinsel birlikteliğe zorlanan bir kadın ayrıca eşinin dayacağına da maruz kalıyor olabilir mi? Açıklayınız.

12. Benim sormadığım ama sizin eklemek istediğiniz herhangi bir şey var mı?

EK-B: Bilgilendirilmiş Onam Formu

Evlilik içi tecavüze ilişkin tutumları etkileyebileceği düşünülen değişkenleri belirlemeyi amaçlayan bu araştırma, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü Psikolojik Danışma ve Rehberlik Doktora Programı'nda doktora tezi olarak yürütülmektedir. Çalışma kapsamında Evlilik İçi Tecavüz Ölçeği, Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği, Bem Cinsiyet Rolü Envanteri ve Kişisel Bilgi Formu'nu yanıtlamanız beklenmektedir.

Çalışmanın sağlıklı olabilmesi için içten ve dürüst cevaplar vermeniz oldukça önemlidir. Verdiğiniz yanıtlar sadece bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacaktır ve kimseyle paylaşılmayacaktır. Yanıtlarınız kimlik bilgileriniz olmaksızın değerlendirileceği için ölçeğin üzerinde kimliğinizi belirleyecek bilgileri yazmanıza gerek yoktur. Çalışmaya katılmama hakkına sahip olmakla birlikte, çalışmaya katıldıktan sonra istediğiniz zaman ayrılabilir ve çalışmayı kendi isteğinizle sonlandırdığınızda herhangi bir yükümlülükle karşılaşmayacaksınız.

Katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir sebepten ötürü kendinizi rahatsız hissederseniz çalışmadan ayrılma hakkına sahipsiniz. Anketi uygulayan kişiye, anketi tamamlamak istemediğinizi söylemeniz çalışmadan ayrılmanız için yeterli olacaktır. Araştırmacı tarafından gerekli yardım sağlanacaktır.

Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederiz.

Doç. Dr. Türkan DOĞAN ve Selda SAKIZCIOĞLU

Gönüllü olarak araştırmaya katılmayı kabul ediyor musunuz?

() Evet, kabul ediyorum.

() Hayır, kabul etmiyorum.

NOT: Sorularınız ve sonuçlar konusunda aşağıdaki adrese başvurabilirsiniz.
seldasakizcioglu@gmail.com

EK-C: Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği Kullanım İzni

seldasakizcioglu@gmail.com

29.12.2016 (13 gün önce)

Alıcı:

nesrinhislisah.

Hocam merhaba. Ben Hacettepe Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalı doktora öğrencisiyim. Doç. Dr. Türkan Doğan danışmanlığında yürüteceğim tezimde Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği'ni kullanmak istiyorum. Ölçeği kullanabilmem için izninize ihtiyacım var. Tez önerimin etik kuruldan geçebilmesi için izniniz önem arz ediyor. Yardımcı olursanız çok sevinirim. İyi çalışmalar.

[Yanıtla](#) [Yönlendir](#)

Handan Deniz Ayalp <hdenizayalp@gmail.com>

31.12.2016 (11 gün önce)

Alıcı:

bana

Aşağıda bulunan izin yazısı ve söz konusu ölçeğe ilişkin materyaller, Prof. Dr. Nesrin Hisli Şahin tarafından gönderilmektedir.

Sayın Sakızcıoğlu,

Boyuneğici Davranışlar Ölçeği'ni araştırma amaçlı olarak kullanmanızda benim açımdan bir sakınca bulunmamaktadır. Ancak sizden önemli ricam, Ölçeğin başka kopyalarını değil, size gönderdiğim kopyasını, puanlama anahtarını ve ölçeğin ilk sayfasındaki kaynakçayı da kullanmanızdır. Ekte, söz konusu ölçekle ilgili yayını da gönderiyorum. Çalışmanızda başarılar dilerim.

30 Aralık 2016 18:21 tarihinde Nesrin Hisli Sahin <nesrinhislisahin@gmail.com> yazdı:

:)

Begin forwarded message:

From: seldasakizcioglu@gmail.com

Subject: Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği

Date: 29 Dec 2016 20:05:00 EET

To: "nesrinhislisahin@gmail.com" <nesrinhislisahin@gmail.com>

EK-Ç: Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği Örnek Maddeler

	Hiç Yapmam	Çok ender yaparım	Bazen yaparım	Sıklıkla yaparım	Her zaman yaparım
1- Bir konuda benim <u>hatam olmasa</u> <u>da</u> , hatalı olduğum söyleniyorsa, tatsızlık çıkmasın diye sesimi çıkarmam.					
4- Başkalarının beni eleştirmesine ve aşağılamasına izin verir, kendimi savunamam.					
7- Küçük hatalarım yüzünden sürekli özür dilerim.					
12- Bir insan benim için küçük bir iyilikte bulursa bile, içtenlikle ve tekrar tekrar teşekkür ederim.					

EK-D: Bem Cinsiyet Rolü Envanteri Kullanım İzni

selda sakızcıoğlu <seldasakizcioglu@gmail.com>

22.12.2016

Alıcı:

zehra

Hocam merhaba,

Ben Selda Sakızcıoğlu. Hacettepe Üniversitesi PDR Bilim Dalı doktora öğrencisiyim. Doç. Dr. Türkan Doğan danışmanlığında yürüttüğüm tezimde evlilikte kadına yönelik cinsel şiddet konusunda çalışıyorum. İzin verirseniz tezimde geçerlik-güvenirlik çalışmaları tarafınızca yapılmış Bem Cinsiyet Rollerı Envanteri'ni kullanmak istiyorum. Ölçeği kullanmama izin verirseniz ölçek formunu gönderebilir misiniz? Cevabınız için şimdiden teşekkürler. İyi günler.

Yanıtla Yönlendir

zehra dökmen

25.12.2016

Alıcı:

bana

Selda Hanım,

Ekte ölçeği ve ilgili bilgileri yolluyorum.

Zehra Dökmen

25 Aralık 2016 10:03 tarihinde selda sakızcıoğlu

< seldasakizcioglu@gmail.com > yazdı:

EK-E: Bem Cinsiyet Rolü Envanteri Örnek Maddeler

	Uygunluk numarası		Uygunluk numarası
1. ağırbaşlı, ciddi		21. idealist	
6. boyun eğen		26. kendine güvenen	
11. duygusal		31. namuslu	
14. fedakar		34. sadık	
17. gözü pek		37. sıkılgan	
20. hırslı		40. yumuşak, nazik	

EK-F: Evlilik İçi Tecavüz Ölçeği Örnek Maddeler

	Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılmıyorum
1. Eşlerin birbirlerini cinsel birlikteliğe zorlamaları kabul edilemez.	()	()	()
8. Evliliğinin devam etmesini isteyen kadın, eşi her istediğinde onunla cinsel ilişkiye girmeye mecburdur.	()	()	()
16. Erkek, eşi her istediğinde cinsel ilişkiye hazır olmalıdır.	()	()	()
29. Eşler arasındaki cinsel ilişki her zaman karşılıklı rızaya dayalı olmayabilir.	()	()	()

EK-G: Kişisel Bilgi Formu

1. **Cinsiyetiniz:** Kadın Erkek
2. **Yaşınız:**.....
9. **Kaçıncı evliliğinizi yaşıyorsunuz?**.....
11. **Cinsel yaşamınızdan ne derece memnunsunuz?**
Hiç Memnun Değilim \longleftrightarrow Tamamen Memnunum
1 2 3 4 5
14. **Alkol/madde kullanıyor musunuz?**
 Evet Hayır

EK-Ğ: Etik Komisyonu Onay Bildirimi

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Rektörlük

Sayı : 35853172/ 433- 2112

08 Haziran 2017

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi: 10.05.2017 tarih ve 1089 sayılı yazınız.

Enstitünüz Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalı doktora programı öğrencilerinden Selda SAKIZCIOĞLU'nun Doç. Dr. Türkan DOĞAN danışmanlığında yürüttüğü "Evlilik İçi Tecavüz: Bir Model Testi" başlıklı tez çalışması, Üniversitemiz Senatosu Etik Komisyonunun 23 Mayıs 2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Rahime M. NOHUTCU
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

EK-H: Etik Beyanı

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada,

- tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- görsel, işitsel ve yazılı bütün bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- atıfta bulunduğum eserlerin bütününe kaynak olarak gösterdiğimi,
- kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

11/01/2019

(İmza)

Selda SAKIZCIOĞLU

EK-I: Doktora Tez Çalışması Orijinallik Raporu

11/01/2019

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Başkanlığına,

Tez Başlığı : Evlilik İçi Tecavüzün İncelenmesi

Yukarıda başlığı verilen tez çalışmamın tamamı (kapak sayfası, özetler, ana bölümler, kaynakça) aşağıdaki filtreler kullanılarak **Turnitin** adlı intihal programı aracılığı ile kontrol edilmiştir. Kontrol sonucunda aşağıdaki veriler elde edilmiştir:

Rapor Tarihi	Sayfa Sayısı	Karakter Sayısı	Savunma Tarihi	Benzerlik Oranı	Gönderim Numarası
11/01/2019	200	371517	24/12/2018	%8	1063071549

Uygulanan filtreler:

1. Kaynaklar hariç
2. Alıntılar dâhil
3. 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan eder, gereğini saygılarımla arz ederim.

Ad Soyadı: Selda SAKIZCIOĞLU
Öğrenci No.: N13241021
Ana Bilim Dalı: Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
Programı: Psikolojik Danışma ve Rehberlik
Statüsü: Y.Lisans Doktora Bütünleşik Dr.

İmza

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.
(Doç. Dr. Türkan DOĞAN)

EK-İ: Dissertation Originality Report

11/01/2019

HACETTEPE UNIVERSITY
Graduate School Of Educational Sciences
To The Department Of Institute Of Educational Sciences

Thesis Title :Investigation of Marital Rape

The whole thesis that includes the *title page, introduction, main chapters, conclusions and bibliography section* is checked by using **Turnitin** plagiarism detection software take into the consideration requested filtering options. According to the originality report obtained data are as below.

Time Submitted	Page Count	Character Count	Date of Thesis Defense	Similarity Index	Submission ID
11/01/2019	200	371517	24/12/2018	%8	1063071549

Filtering options applied:

1. Bibliography excluded
2. Quotes included
3. Match size up to 5 words excluded

I declare that I have carefully read Hacettepe University Graduate School of Educational Sciences Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports; that according to the maximum similarity index values specified in the Guidelines, my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge.

I respectfully submit this for approval.

Name Lastname: Selda SAKIZCIOĞLU
Student No.: N13241021
Department: Institute of Educational Sciences
Program: Psychological Counseling and Guidance
Status: Masters Ph.D. Integrated Ph.D.

Signature

ADVISOR APPROVAL

APPROVED
(Doç. Dr. Türkan DOĞAN)

EK-J: Yayınlama ve Fikrî Mülkiyet Hakları Beyanı

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinlerin yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan "**Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına ilişkin Yönerge**" kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- o Enstitü/Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihinden itibaren 2 yıl ertelenmiştir.⁽¹⁾
- o Enstitü/Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ... ay ertelenmiştir.⁽²⁾
- o Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir.⁽³⁾

11/01 /2019

Selda SAKIZCIOĞLU

"Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına ilişkin Yönerge"

- (1) Madde 6.1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.
- (2) Madde 6.2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3 şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkânı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.
- (3) Madde 7.1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir*. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokollü çerçevede hazırlanan lisansüstü tezlerle ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.
Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir

* Tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu tarafından karar verilir.

